De familie Schaffels

Johan Gram

bron
Johan Gram, *De familie Schaffels*. D.A. Thieme, Arnhem 1870

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/gram001fami01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

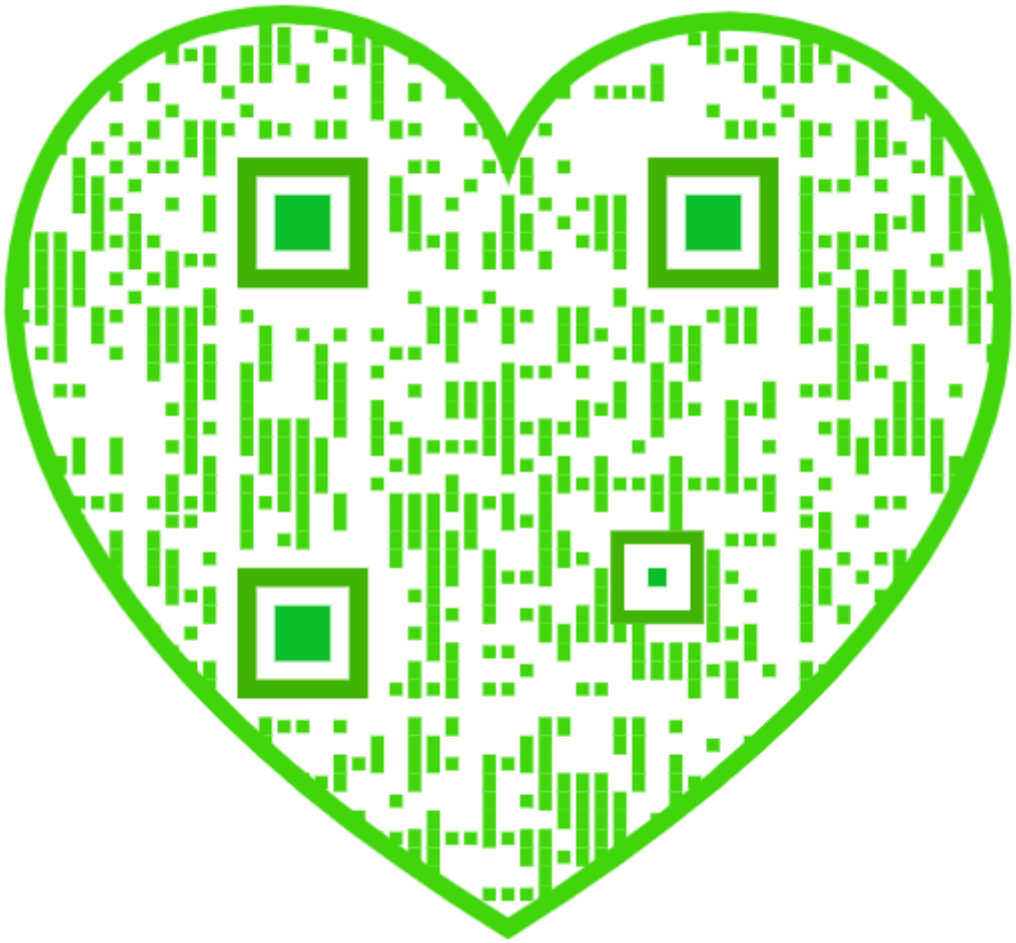

Hoofdstuk I.

Het carillon van den stadstoren speelde juist ‘al is ons prinsje nog zoo klein,’ om daarna het woord af te staan aan 't slagwerk, hetwelk verkondigde dat het kwart over negen was, toen een bewegelijk heer, na een laatsten geweldigen ruk aan de bel van het Gouvernementsgebouw, bijna achterover tuimelde en verschrikt de koperen kruk der gebroken bel in zijn hand hield.

Herhaaldelijk had hij gebeld, ja geluid; - geen antwoord. Toen had hij de deur van 't Gouvernementsgebouw opengeduwd en zich brutaal in dat doolhof van rookerige, benaauwde gangen begeven. Zelfs had hij zijn hoofd even in de ledige duffe kamers met hooge lessenaars en verwelooze wanden gestoken; - niemand. Eindelijk had hij in zijn vaart door 't slapend gebouw een droomerigen porte-feu, die komforen met kooltjes voor de pijpen der heeren rondbragt, bijna omvergeloopen, en deze had hem half soezend naar ‘den concierge’ verwezen.

Doch er was geen concierge te zien, een bode evenmin; en de bewegelijke man hijgde van 't loopen en zoeken. Toen had hij, woedend over dat weêrvaren, zijn drift op de bel gekoeld; en nu stond de driftige onthutst met de kruk in de hand.

Alle huizen op het plein maakten dat provinciaal Gouvernementsgebouw beschaamd. De firma Pudelman had reeds tot op de derde verdieping haar reusachtige aankondiging ‘uitverkoop wegens liquidatie’ opgehangen, en de duitsche bedienden liepen ijverig met hun ridderlijk wapen rond. De ‘jongens’ der Groote Harmonie stonden in klein toilet de koperen leuningen der lange banken te poetsen, waarop in het middaguur de jeunesse dorée der stad zich zou neêrvlijen. De officier der hoofdwacht ter linkerzij liep, uit verveling, het plein herhaaldelijk op en neêr; de soldaten hingen zoo lui mogelijk op de twee rijen banken: 't was een tableau vivant voor de onmisbaarheid van het staande leger. Kortom, vóór of in elk huis was beweging of leven merkbaar; - het Gouvernementsgebouw alléén sliep een gat in den dag.

Het was om woedend te worden, ja om heel Nederland te verwenschen, voor iemand als onze ongeduldige, driftige meneer, die gewoon was op zijn wenken bediend te worden.

Eindelijk kwamen er ginds op het plein, heel langzaam en bedaard, een paar boden aansloffen. Driemaal bleef de een staan, om den ander, met allerlei gebaren, iets schijnbaar zeer belangrijks te vertellen.

Ons heerschap stampte zenuwachtig, vol verbeten gramschap, met den stok op den grond; hij stond te blakeren in 't Julij-zonnetje!

Daar waren zij eindelijk! De boden wilden langzaam den gang insloffen; maar onze ongeduldige greep een hunner bij den kraag van zijn ouderwetschen rok en beval den man barsch, hem bij den bode van den griffier der provinciale staten te brengen.

‘Meneer Kils, hm!’ antwoordde de bode, een zeer kittig mannetje. ‘Maar volgen....’ bromde hij met een nijdig gezigt; want die plotselinge stoornis werkte op hem even noodlottig alsof men hem uit zijn eersten slaap gewekt had. Hij bragt den vrager nu aan den ingang van een doolhof van gangen, en gaf hem daar een zeer ingewikkelde, duistere aanwijzing, waarin ten minste vijfmaal regts en achtmaal links voorkwam.

‘Je zult me den weg wijzen, hé?’ beet ons driftig heerschap hem kortaf toe. De vadzige bode haalde zijn schouders op en bromde iets van ‘volgen.’

Toen echter eenige minuten later een bode-verspieder aan de deur den breeden gang binnenschoot en met beide handen om den mond gekromd uitriep: ‘daar is-ie! daar is-ie!’ - eene waarschuwing in bijzonder gemeenzame termen, dat Zijne Excellentie de commissaris des konings in aantogt was - schenen de boden als uit den grond te verrijzen, en 't slapend gebouw werd nu plotseling helder wakker.

Het kittig mannetje bragt den ‘lastigen sinjeur’ door verschillende hoekige doorloopen tot aan een laag zij-

gangetje, dat links met ramen was voorzien, die het uitzigt op een onaanzienlijk binnenplaatsje gaven.

Door het achterste raam danste een vrolijke zonnestraal uitgelaten tegen den witten muur van 't gangetje en gleed hier en daar langs een doodmager ventje met een zwart fluweelen kalot over de gladgestreken vaal-grijze haren. Zijn kleeding bestond in een hoogen witten das, een kalen zwarten rok en broek. Zijn geelbleek, strak gezigt zag er nog akeliger uit door den weerschijn van het witte papier in zijn handen, dat hij aandachtig stond te lezen achter een zilveren bril met blaauwe glazen, die sommigen zijn ‘oog-verschansingen’ noemden.

Naauw hoorde hij echter voetstappen, of ijlings duwde hij 't papier onder den arm en bleef volmaakt in den zelfden stand door 't venster turen, alsof zijn aandacht uitsluitend werd bezig gehouden door twee musschen, die over de met onkruid begroeide steentjes van de binnenplaats trippelden.

‘Mijnheer Kils!’ riep de ongeduldige heer.

De toegeroepene keek op, alsof hij in eene overpeinzing gestoord werd, die het gansche menschdom betrof, en zeî, stijf en ernstig buigende, op zoetsappigen toon:

‘Hé! mijnheer Schaffels! uwé hier, en al zoo vroeg op de been?’

‘Met zoo'n heerlijken morgen! Ik zou 't nog al denken, mijn beste meneer Kils! Wij mannen uit Indië zijn dat daar zoo gewoon; en ik verzeker je, dat H.C.S. niet de laatste op was, hé!’

Dat eigenaardige ‘hé’ was hier echter overbodig; een ieder herkende in mijnheer Schaffels onmiddelijk een oud-gast. Zijn leerachtige gelaatskleur, panamahoed, dikken zegelring en zware gouden ketting deden dit reeds vermoeden; maar ook zijn hooge losse staande boorden, breede manchetten en uit het vest puilend overhemd gaven meer linnen te kijk, dan een Hollandsch heer gemeenlijk tentoonstelt.

‘Zou ik je eens even mogen spreken, meneer Kils?’ vroeg Schaffels beleefd.

‘Als uwé een oogenblik in mijn kamertje wachten wilt, mijnheer Schaffels. Ik moet dit stuk naar de afdeeling militie brengen.’

Mijnheer Schaffels knikte en trad het bodenkamertje binnen, dat met twee vensters insgelijks op 't binnenplaatsje uitzag. Een zonnestraaltje gluurde door de van papier gemaakte schuifgordijntjes naar binnen, en schoof over een geopend boek met een bril langs de eikenhouten tafel; het schitterde op de gebeeldhouwde leuning van een kreupelen antieken stoel en eindigde in een vonkelende streep over den met zand bestrooiden houten vloer.

De wachtende liep eenige malen 't kamertje op en neêr, keek onverschillig 't kerkebriefje in, dat naast een stuk spiegelglas tusschen drie spijkers aan den muur hing, en floot toen uit verveling een deuntje.

‘Tot uw orders, mijnheer Schaffels!’ zeî de bode van den griffier, zijn bezoeker den leunstoel in 't heldere licht aanwijzende, terwijl hij zich zeer slim met

den rug naar 't sterke licht wendde, en half in de schaduw tegen het tafeltje leunde.

‘Mijnheer Kils, ik kom je hulp inroepen, hé!’ zeî de oud-gast, terwijl hij zich in den leunstoel wierp en met zijn stok beurtelings regter- of linkerzij van zijn opgeligt been een tikje gaf.

‘Heel vereerend voor me, mijnheer Schaffels,’ antwoordde Kils nederig knikkende, terwijl zijn slimme kijkers geen oogenblik van den bezoeker werden afgewend.

‘Je hebt een wit voetje bij den griffier, hé? De lui die 't weten, zeggen: of je bij Kils of bij Jonkheer Van Holderen den griffier gaat: 't is precies hetzelfde, hé!’

‘Dat hebben ze toch mis, mijnheer Schaffels. De griffier kent me al sedert drie en twintig jaar; hij weet dat ik een nederig dienstknecht des heeren ben; dat geeft vertrouwen, ziet-u; maar anders zou ik niet graag zulke hoovaardige gedachten willen koesteren. “Tracht niet naar de hooge dingen, maar voegt u tot de nederigen,” zegt Paulus.’

‘Je bent een nederig man, hè! Hoor eens, je weet, dat ik een voorstander ben van de Vereeniging tot veredeling der bloemsoorten. Nu wenschten we bij de aanstaande tentoonstelling een paar rijksmedailles uit te loven. Dat moeten de Gedeputeerde Staten goedkeuren, vat-je? en nu zoudt-ge mij een bijzonder genoegen doen, hé, als je den griffier eens daarover wou polsen. Dat zou zoo flink naar buiten werken, Kils, als we medailles konden uitreiken’.....

Dit zeggende gaf de oud-gast zijn linkerlaars een duchtigen tik met den jonc, en keek Kils vragend aan.

‘De menschen willen tegenwoordig alles verbeteren en beschermen, behalve zich zelven!’ zeî Kils met een bedenkelijk hoofdknikken, terwijl hij Schaffels achter den bril begluurde. ‘Bedenk de dingen die boven zijn, niet die op de aarde zijn', staat er geschreven.’

‘Ja, vriend Kils, je hebt wel gelijk;’ zeî Schaffels herhaaldelijk knikkende, doch met een spottenden trek in 't gelaat. Heel bedaard nam hij intusschen een muntje van tien gulden uit zijn porte-monnaie en schoof dit op tafel naar Kils toe.

‘Kom, zie wat je doet, hé?’

‘“Doet alle dingen zonder murmureeren en tegenspreken”, zegt Paulus ook,’ sprak Kils langzaam en deftig, en hij nam het muntje op, vouwde het digt en stak het in zijn vestzakje.

‘Kils, Kils!’ zeî Schaffels, den bode lagchend met zijn stok dreigende, ‘je gebruikt den bijbel als de advokaten 't wetboek.’

‘Mijnheer Schaffels!’ antwoordde Kils afgemeten, ‘ik zal uw gift aan onze afdeeling voor de verspreiding van het christendom in onze overzeesche bezittingen overbrengen.’

‘Doe dat maar niet, Kils; ze ontnemen den Javaantjes alle illusie daardoor. Als dat volkje de christelijke leer omhelst, en ons gedrag daaraan eens toetst,

hé? Dan zijn we codille, man. 't Was een attentie voor u, een bagatel, hé? Je zoudt er me zoo'n bijzonder genoegen meê doen, als je dat dien ouden pennelikker eens op 't hart woû drukken.'

Kils had bij 't hooren van dien gemeenzamen titel voor den griffier even afkeurend 't hoofd geschud en verder niets geantwoord, dan: 'we zullen zien, mijnheer Schaffels.'

Nu stond Schaffels op, stak een cigaar in 't groote ijzeren komfoor aan, keek een oogenbrik, al dampende, besluiteloos in 't rond, en zeî toen, alsof hem dat zoo toevallig in de gedachten kwam:

'A propos, Kils, hoe maakt het mijn zwager toch? Blijft die man menschenschuw? Wat kon dat heer een prettig leven hebben met al zijn geld en mee zoo'n vrijheid! Nu zijn wij al twee jaren in 't land en we hebben hem nog niet eens kunnen spreken? Waar brengt hij toch zoo'n ganschen dag meê door? Mijne vrouw heeft hem al ontelbare malen, zoo als je weet, invitatiën gezonden, en er op aangedrongen dat hij ons toch eens in de gelegenheid zou stellen om hem te zien en te spreken: alles te vergeefs, hé!

'Nu weet ik heel goed dat hij nergens beter bezorgd kan zijn dan bij u - dat zeggen we dagelijks, hé - maar ziet ge, familie is familie en mijn vrouw lijdt er onder. Haar eigen broer niet te kunnen zien of spreken: 't is hard!'

Zoodra mijnheer Schaffels 't gesprek op den zwager bragt, trachtte Kils, achter zijn verschansingen, 't ge-

laat van den oud-gast nog scherper uit te vorschen.

Kils haalde nu met een zware zucht de schouders op en antwoordde heel bedaard, met zaamgevouwen handen:

‘Ik begrijp u, mijnheer Schaffels. Wat hebben mijne vrouw en ik dien goeden mijnheer Lutten dikwijls aangespoord, om u en mevrouw eens te zien en te spreken! We hebben letterlijk alles beproefd! Maar mijnheer uw zwager houdt zich altijd even afgezonderd van de wereld. Welke opofferingen het mijne vrouw en mij kost, om dien zwaarmoedigen man voortdurend te verzorgen, weet niemand dan’, - hier maakte Kils met den wijsvinger eene beweging naar boven. - ‘Mijnheer Lutten heeft de ijdelheid der wereldsche genietingen ingezien, zegt hij, en wil daarvan niets meer weten.’

‘Ja wel! De goede man heeft op raad van vader Cats zijn narresc h o e n e n in zijn jeugd versleten; maar - 't pak heeft hij aangehouden, dunkt mij.’

‘Meneer Schaffels, meneer Schaffels!’ zeî Kils, verontwaardigd 't hoofd schuddende.

‘Dát zou nu eerst een triumf voor je zijn, meneer Kils,’ zeî Schaffels op overredenden toon, terwijl hij hem gemeenzaam op de schouders tikte, ‘als je mijn zwager Lutten eens wist over te halen, om mijn vrouw en mij te ontvangen. Jongens, mijn vrouw heeft er zoo'n verdriet van. 't Is ook bedroevend voor een eigen zuster, om, telkens wanneer zij haar broer een

bezoek wil komen brengen, te worden afgescheept met de woorden: “mijnheer is voor niemand te spreken!” - Dat is hard!’

‘Wel zeker!’ zeî Kils, terwijl zijn hoofd ernstig heen en weêr ging. ‘Mijn vrouw en ik tobben er ook genoeg over, mijnheer; dat verzeker ik u. Wij hebben het mijnheer Lutten herhaaldelijk gezegd en hem aangezet om zijne familie, zijn eenige zuster, toch eens te gaan opzoeken of te ontvangen; maar er is niets aan te doen, mijnheer Schaffels! Een kop!.... zonder voorbeeld!’

‘Duivels ongelukkig!’ zeî Schaffels en tuurde met een zucht door de opening van het papieren schuifgordijn.

‘Het zal mijn vrouw 't leven kosten, Kils. Bedenk dus dat het een gewetenskwestie voor je wordt om zoo veel mogelijk den ouden man aan 't verstand te brengen, hoe zijne zuster naar hem verlangt. Bedenk dat, Kils. Ik begrijp, dat je daarvoor een geschikt oogenblik moet kiezen; dat het je alles tijd en moeite kost; dáárom moet ge dit van me aannemen, Kils! Later spreken we elkaâr nader, hoor!’

Dit zeggende had Schaffels den bode een bankje van vijfentwintig gulden in de hand gestopt.

Kils' oog schitterde. Hij wees het echter af en zeî:

‘Neen, mijnheer Schaffels! Voor 't vervullen van mijn pligt wil ik niet betaald worden. Mijn vrouw weet, hoe ik zelf gebukt ga onder dat halstarrig weigeren van den ouden man, maar geld daarvoor aannemen.....’

‘Kom, kom,’ drong Schaffels bij hem aan, ‘nemen hoor! 't Kan immers voor je afdeeling dienen, manlief!’

Kils zag hem scherp aan, of dit fijne bespotting of ernst was. Doch Schaffels scheen 't zonder achterdocht gezegd te hebben, en Kils nam het nu deftig op en bedankte Schaffels voor de afdeeling.

‘Nu, vriend Kils, je doet je best, hé? We bouwen alleen op jou. Denk aan 'tgeen ik je gezegd heb. Adieu! Ik kom dan nog wel eens hooren, of jelui er beter in geslaagd zijt.’

Mijnheer Schaffels, de rijke, voorname suikercontractant, stak nu den bode Kils eene hand toe, die 't nederig mannetje akelig door zijn klamme vingers liet glijden. Daarop stapte Schaffels met het hoofd achterover 't lage kamertje uit.

Aan 't eind van den gang keerde hij zich nog even om en riep:

‘Vergeet toch vooral de.... je weet-wel - niet!’ Toen de oud-gast echter het Gouvernementsgebouw uitstapte, mompelde hij bij zich zelven: ‘'t Is toch al te bar.... zoo'n inschikkelijkheid, zoo'n gemeenzaamheid jegens een bode. Als ze het op Java wisten, dat H.C.S....!’ De straatsteenen kregen een geweldigen tik van Schaffels' rotting en de oud-gast stapte voort.

Toen mijnheer Schaffels verdwenen was, kwam er een wonderlijke grijns op 't strakke gezigt van Kils, en wreef hij zich vergenoegd de handen. Daarop knikte hij vrolijk tegen een onzigtbaar persoon in 't vertrekje, en stapte met een stuk dat voor den griffier bestemd

was, bedaard naar diens kamer, ofschoon deze tijdens het bezoek van Schaffels reeds driemaal gebeld had.

Naauwelijks had Kils de hielen geligt, of zijn kamertje werd voor eenige minuten in een scheerwinkel herschapen. Een barbier met opgestroopte mouwen zeepte met groote behendigheid de chefs van militie, belasting en secretarie in. Terwijl militie met belasting over de duurte der boter en 't getob met dienstmeiden sprak, en de heer Koopmans, chef der secretarie, over het ontzaggelijk aantal ingekomen stukken uitweidde, vloog het mes over de wangen der respectieve provinciale ambtenaren.

‘Is 't al weêr zoo!’ zeî Kils gemelijk, toen hij zijn kamertje binnentrad en dat tooneel aanschouwde; ‘ik begrijp niet, dat de beeren zich niet liever thuis laten scheren.’

‘Dat is immers een oude gewoonte, mijnheer Kils!’ zeî Koopmans, op een toon, die, als men de verhouding van hoofdcommies tot bode naging, opmerkelijk beleefd en onderdanig was.

De barbier liet zijn nieuwtje in den steek, dat hij juist aan het drietal ten beste wilde geven, en haastte zich om zoo spoedig mogelijk klaar te zijn. De heeren zwegen nu Kils in zijn kamertje bleef, en spoedig verdween de een na den ander.

‘Och, mijnheer Kils! zou ik u eens even mogen plagen?’ vroeg nu iemand zeer vleijend en geaffecteerd, die niets van zich liet zien, dan een bol gezigt, een lorgnon aan een overdadig breed zwart lint, dat de

twee fletse oogen daarachter weinig dienst behoefde te bewijzen, een knevel, die zonder cosmétique niets geweest was, en lichtbruin haar, dat aan 't frizeer-ijzer alles te danken had.

‘Dadelijk, mijnheer van Hoolen, dadelijk!’ antwoordde Kils bits. Snel was nu de scheerpartij geheel afgeloopen, en wandelden de drie afdeelingen, in 't overhemd met blaauwe morsmouwen, pratende door den gang.

Toen wipte mijnheer van Hoolen vlug naar binnen, liep op Kils toe, die in den kreupelen leunstoel was gaan zitten, en leî heel vriendelijk en vleijend zijn linkerhand op Kils' schouder. Zich voorover buigende, zeî hij hem half luid:

‘Och, mijnheer Kils, 't is weêr de oude boodschap, maar dezen keer heb ik 't dringend noodig en u zoudt er me zoo'n ontzaglijke dienst meê doen, parole d'honneur.’

Tinglingling! klonk de bel van den griffier in 't vertrekje.

‘Maar, Van Hoolen, waar blijf je met het geld? En dat voor een ongehuwd jong mensch, die het met zijn inkomen van negen honderd gulden als adjunct-commies toch moest kunnen vinden. Mag ik dat volgens me conscientie doen? Altijd geld vragen, altijd!’

‘U hebt gelijk; 't is waar,’ antwoordde mijnheer van Hoolen den bode Kils zeer bescheiden, terwijl hij met neêrgeslagen oogen zijn vingers aandachtig bekeek, ‘maar ik wil iets voor eigen rekening uitgeven..... dan heb ik voorschotten noodig..... die boekverkoopers vragen nog al veel....’

‘Waarom schrijf je geen traktaatjes? Daarmeê zouje nut stichten en - je beurs vullen. Hoe veel is er weer noodig?’ vroeg Kils snibbig.

‘Ja...’ zeî van Hoolen aarzelend, de punt van zijn ongelukkig kneveltje draaijende, ‘als u vijftien, of des noods tien gulden zoudt kunnen missen, mijn beste meneer Kils, dat zou allercharmantst zijn.’

Kils tastte in zijn vestzak, haalde er 't muntbiljetje voor de zwartjes van Schaffels uit, en stak het van Hoolen toe, zonder hem aan te zien. ‘Dat is nu vier en dertig gulden zamen, van Hoolen.’

‘Dank u hartelijk, mijn goeje meneer Kils! Vier en dertig gulden; heeft u geen abuis? Eens tien gulden, driemaal een rijksdaalder en dit muntje: dat maakt zeven en twintig gulden vijftig, mijnheer Kils.’

‘V i e r maal een rijksdaalder, van Hoolen,’ zeî Kils, regt voor zich uitziende, en met de vingers van zijn regterhand tegen die van zijn linker trommelende, ‘en dan de interest; reken het maar uit. Schrijf even een kwitantie voor mij!’

‘Enfin! Excuseer,’ zeî van Hoolen, terwijl hij snel op een reepje papier eene kwitantie schreef. ‘Dan heb ik me vergist. Hartelijk dank, meneer Kils!’ Met die woorden ging 't muntje wederom in van Hoolen's vestzak over en wilde hij met edele zwier vertrekken.

‘Ga-je nog altijd veel uit? Altijd even wereldsch?’ wierp Kils hem achterna, terwijl hij hem gluiperig natuurde.

Van Hoolen draaide zich eensklaps om en ant-

woordde, met ingenomenheid zijn knevel opstrijkende:

‘Ja, meneer Kils, een aantal familiën kunnen geen feestje geven, of van Hoolen moet er bij zijn....’

‘Waar kom-je dan al zoo?’ vroeg Kils, schijnbaar onverschillig.

‘O! bij de van Maxum's, bij Heeleman, Schaffels -’

‘Zoo, kom-je bij Schaffels ook?’

‘Dat heb ik u laatst nog verteld, meneer Kils!’

‘'t Is mogelijk; maar dat zijn van die dingen, welke 't eene oor in en 't andere uit gaan. - Ik wist niet dat je daar kwam. Jongens, dat is een onderscheiding voor je!’

Dat streelde van Hoolen's ijdelheid. Ware hij een scherper opmerker geweest, dan zou hij op Kils' gelaat een glimlach ontwaard hebben, even valsch als een zonnestraaltje in een regenlucht, toen de adjunctcommies onmiddellijk daarop deze ontboezeming liet volgen:

‘Als daar wat te doen is, ben ik zeker dat men mij ook een invitatie zendt. 's Maandags houdt de familie receptie; dan kom ik meestal. Voor veertien dagen heb ik er nog een chanson comique voorgedragen; immense succès, meneer Kils; Hélène was om te stelen; ik was letterlijk de held van -’

‘Praat-je wel eens met mevrouw?’ vroeg Kils, den b e a u p a r l e u r onmeedoogend in de rede vallende.

‘Zeer zeker, zeer zeker!’ declameerde van Hoolen. ‘Een allerliefste vrouw! Allerliefst!’

‘Is.... meneer Lutten van Hopkerken geen broer van.... mevrouw?’ vroeg Kils, terwijl het gebogen

gelaat de beweging zijner handen volgde, die stofjes van zijn kalen rok joegen.

‘Ik weet het niet,’ antwoordde van Hoolen, geraakt dat zoo'n impertinente bode zijn relaas zoo onbeschoft verbroken had. ‘We hebben altijd zooveel te babbelen over litteratuur, muziek, de chronique scandaleuse, dat -’

‘Tinglinglingling!’ luidde de bel van den griffier in 't kamertje. Kils nam er niet de minste notitie van en ging bedaard voort.

‘Als je er gelegenheid toe hebt,’ hernam hij, met een gebaar van de hand tegen zijn oor de deur quasi voor den togt sluitende, ‘dan moet je mevrouw eens polsen omtrent haar broer. Ik weet dat er weinig hartelijkheid tusschen broer en zuster is, en wanneer de oorzaak dier verkoeling mij duidelijk bekend was, dan zou ik misschien wel in staat zijn om ze tot elkaâr te brengen. Je weet immers dat ik huisbewaarder bij mijnheer Lutten ben. 't Is onze christelijke pligt, om zooveel mogelijk vrede te stichten en twist en tweedragt te dempen! Maar als je die snaar aanroert, van Hoolen, doe het dan omzigtig, en laat vooral niet merken dat je dit van mijnentwege doet, want ik zou mij op het tot stand brengen van zulk een verzoening nooit willen verhoovaardigen; - er staat immers geschreven: “Wee u pharizeërs! want gij bemint het voorgestoelte in de synagogen en de begroetingen op de markten.” - Daarenboven.... zou men.... misschien.... in die poging van mij - Ja

wel! Jawel!’ zei hij snaauwend tegen de bel, die nu luide, driftig en lang rinkinkelde - ‘in die poging eigenbelang kunnen zien. 't Zijn menschen, die aan God noch gebod gelooven; moderne heidenen!! Bij gelegenheid moet je dat eens doen, hé, en....’

‘Hoe vaart mijn oom?’ klonk een heldere welluidende stem in 't kamertje, en brak den langen volzin van Kils zeer ongewenscht af.

Van Hoolen stak onmiddellijk den regterduim in 't armsgat van zijn vest, en nam in die verwaande houding den binnentredende van 't hoofd tot de voeten op.

Met een eenigzins stijve buiging trad de persoon, die Kils zijn oom heette, binnen. Zijn bruine jas en witte zeemleeren handschoenen stieten van Hoolen reeds dadelijk af. Ook 't krullend zwart haar, 't burgerlijk bakbaardje, en 't eenigzins hoekige in de manieren vonden geen genade in de oogen van den adjunct-commies. Een ander beoordeelaar zou waarschijnlijk om de scherpe, ontwikkelde trekken van het sprekend gelaat, en de donkere kijkers, die zoo flink open waren en er zoo schrander uitzagen, 't burgerlijk voorkomen der figuur over 't hoofd hebben gezien.

‘Mijne heeren!’ zei van Hoolen, sierlijk buigende, en stapte 't kamertje uit.

‘Ga zitten, Herman,’ zei Kils koeltjes, ‘ik moet even naar den griffier.’

Herman maakte van ooms zeer zeldzame uitnoodiging gebruik en ging zitten. Binnen een paar minuten was Kils terug, en vroeg hij, nog in den gang:

‘Toch geen kwaad thuis, Herman?’

‘Zeker niet oom; hoe bedoelt u dat?’

‘Hoe ik dat b e d o e l ? Hang toch altijd den schoolmeester niet zoo uit. Ik meen eenvoudig, of je moeder soms ziek is!’

‘Moeder is buitengemeen welvarende, oom. De rhumatiek verlaat haar niet, doch 't mensch wordt oud. Maar,’ liet hij er met een glimlach en eenige vrolijke knikjes op volgen, terwijl hij zijn hoed voortdurend gladstreek, ‘ik kwam u héél wat anders vertellen!’

‘Wat dan?’ vroeg Kils ongeduldig.

‘Raad eens, oom!’ zei Herman met een uitdagend phlegma.

‘Raad eens!!’ - herhaalde Kils nijdig, ‘'t is nu klokke half twaalf! en ik heb nog niets dan audientie gegeven....’

‘Dáár dan!’ riep Herman, terwijl hij luidruchtig opsprong en met duim en wijsvinger vrolijk tegen de palm zijner hand klapte; ‘ik heb mijn candidaats-examen gedaan, oom! Ik ben er waarachtig door!’

Kils liet zich achterover in den kreupelen antieken stoel vallen, en maakte wederom datzelfde neusgeluid, waarmeê hij zijn minachting zoo duidelijk wist te kennen te geven.

‘Is dát zoo'n reden tot blijdschap!’

‘Voor mij zeker; voor u volstrekt niet, naar het schijnt,’ antwoordde Herman, gekwetst door die houding.

‘Een advocaat van vier en dertig jaar! Wie heeft

het ooit gehoord?' meesmuilde Kils, met zijn gelaat naar de zoldering gewend, 'en dan in d i e n stand!!'

'Is dat zoo belagchelijk?' hernam Herman op forschen, verontwaardigden toon. 'Zou 't beter geweest zijn, als ik ondermeester en altijd de oude knecht ware gebleven? Ik dacht, dat het een stap verder was op den goeden weg, en dat iedereen dat moest billijken!'

'Wat wil jij op zoo'n leeftijd nog worden?' voegde Kils er dadelijk barsch achter. 'Waarom mijn raad niet gevolgd, dien ik je een jaar geleden gaf, om voorganger bij onze gemeente te worden. Je hadt er de talenten toe: welbespraakt, goed van gedrag, geleerd! Ze hadden je op de handen gedragen....'

'Ik voel geene roeping daartoe,' zeî Herman heel ernstig, 'en buitendien is uwe rigting..... de mijne niet!'

'Tot dat ongeloof heeft juist al die geleerdheid je gebragt....'

'Tingelingling!!!' klonk 't belletje.

'En wat zal dat studeren je nu baten? Wat zal 't zijn, als je advokaat bent! Dan zal iedereen toch den ondermeester in je blijven zien, en de verstandige, christelijke mensch zal bij zich zelven denken: wie zich verhoogt, zal vernederd worden. Blijf in je stand, wees niet hoovaardig en wil je niet gelijkstellen met uw overheid!'

'Laat die wijze lessen maar niet buiten dit kamertje komen, oom,' hernam Herman met bitteren spot. 'Drommels! wat een prachtige theorie voor luijaards en botteri-

ken. Wat een calmant voor zekere klasse, welke van die toenemende algemeene verlichting het verdwijnen van haar prestige ducht.....'

'Daar komen de leeringen van den duivel al!' riep Kils boos uit.

'We zullen er niet verder over twisten,' zei Herman, zijn drift bedwingende. 'Ik heb de overtuiging, dat een ieder, met geoorloofde middelen, mag en moet trachten zoovér mogelijk te komen. Men mag zijn talenten niet begraven, maar moet er meê woekeren; dat staat ook in 't boek vóór u, oom, dat ge bij voorkeur aanhaalt. - Ik ben uw r a a d niet komen vragen, maar u eenvoudig komen mededeelen, dat ik in zoover in mijne pogingen geslaagd ben. Ik heb hard gewerkt, en zal nog met veel grooter inspanning aan den arbeid moeten; maar ik hoop er te komen met eigen krachten, zonder een of ander vermogend man de gelegenheid te bieden, later met zelfvoldoening te kunnen zeggen: dat is hij door mij geworden!'

'Dat 's trotsch en pedant tevens!' zei Kils tergend.

'Ik mag 't Abc-gild toch niet zoo dadelijk afvallen?' sprak Herman op schijnbaar luchtigen toon. 'Maar - we zullen er geen enkel woord meer over spreken. Als ik, evenals ieder ander, mijn deel ballast van menschelijke zwakheden moet dragen, kies ik in elk geval liever trots en pedanterie, dan kruiperij, laagheden en quasibescheidenheid, die meestal vermomde lui- en domheid is!'

'Wat! Jou pedante rekel!' -

‘Tingelinglinglingling!’ klonk de bel van den griffier nu zóo driftig en luide als een klepel maar klinken kan.

‘Ja, ja ja ja!’ snaauwde Kils tot de bel. ‘Jou.... Wat meen-je met die kruiperij en laagheden, zeg? Wou-je respektabele oude menschen komen belasteren, hé?....’

Herman viel hem bedaard in de rede en zei, met de hand tot kalmte aanmanende:

‘Ik belaster niemand; iedereen mag van het door mij gezegde zich toeeigenen wat hij als zijn eigendom beschouwt. 't Is de geschiedenis van den schoen, oom! Voor de rest dank ik u wel voor de betoonde belangstelling. Dag, oom!’

En met een buiging even koel als waarmeê hij binnen gekomen was, ging Herman flegmatiek de kamer uit.

‘Wat een ochtend!’ riep Kils met een diepen zucht uit terwijl hij zijn vuist kwaadaardig op het tafeltje liet vallen. ‘Die onbeschofte jongen, ik zal hem leeren! student! een zoon van een metselaarsknecht - student!’

‘Tingelingelingling!’ ging op nieuw de bel van den griffier.

Nu maakte Kils toch beenen, om op de onderdanigste wijze der wereld bij zijn griffier binnen te trippelen, dezen op zalvenden toon mee te deelen, dat geestelijke bemoeijingen hem een oogenblik zijn aardsche pligt hadden doen verzuimen; dat zijn christelijk gevoel hem

had megeêsleept, maar dat hij ook déze bekoring voortaan zou zoeken te overwinnen.

De griffier knikte, zag hem bewonderend aan, en antwoordde eenvoudig: ‘het is goed, broeder!’

Nederig trippelde de bode met het kalotje in de hand weêr achter de groene togtdeur, en begaf zich naar secretarie, polderbesturen en militie, om overal door chefs en ambtenaren als eene soort van invloedrijk persoon behandeld te worden.

Bode Kils was inderdaad een van die onbekende grootheden, die op zekere wijze de spreuk verwezenlijkte: ‘de laatsten zullen de eersten zijn.’ Met Jonkheer van Holderen was hij tegelijkertijd aan het provinciaal bestuur gekomen: Kils als portefeu en de Jonkheer als commies. Kils' veerkrachtige ruggegraat en van Holderen's goedklinkende naam, benevens anderen steun, hadden beiden trapsgewijze doen opklimmen. Kils had jaar in jaar uit voor 't huishouden van den eerst niet zeer bemiddelden Jonkheer de messen geslepen, de kinderen naar school gebragt, en bij dineetjes aan tafel gediend, en dit steeds met de grootste bereidwilligheid, zonder daarvoor veel extra te ontvangen. Ook de zeer orthodoxe rigting die de Jonkheer streng predikte, werd door den sluwen bode stipt gevolgd. Langzamerhand had hij zich bij den griffier zoo onmisbaar weten te maken, dat deze den nederigen dienstknecht des Heeren bijna in alles raadpleegde en een ieder den bode Kils in den arm nam, om iets van den Jonkheer te verkrijgen. Indien menig knap jongman aan het gouver-

nement dus niet vooruitkwam, was het voor 't meerendeel te wijten aan zijne domheid, van niet diep genoeg te hebben gebogen voor - een dommen maar sluwen bode.

De gesjeesde student die op de secretarie even hard zat te kopiëren als de oude bankroetier en 't opgeschoten zoontje van den adjunct-commies, dat eerst sedert een maand zijn eersten hoed droeg: allen waren even beleefd jegens m i j n h e e r Kils. De overige boden verfoeiden hem inwendig uit jaloezie, doch schijnbaar waren zij uitermate voorkomend, want de griffier was op het gouvernement alles, en diens regterhand was Kils.

Toen het arduinsteenen gebouw tegen vier ure weer ging indommelen, en al de ambtenaren hun eindjes pijp, versleten zwarte rokken en stukken wegborgen, en fluks op straat waren, sloot Kils zijn bijbel, waarin hij op 't kantoor n o o i t las, zette zijn valen hoed op, en droeg naar 't huis van den griffier diens portefeuille, waarin deze eveneens n o o i t keek.

Hoofdstuk II.

In de deur van het onderhuis eener groote woning op de bakkersgracht met een ouder wetsch bordes en een wat plomp doch kunstig gebeitelde kolonnade, die een balkon schraagde, draaide Kils een sleutel in 't slot en verdween. De deftige huizing zag er echter vervallen uit. Hier en daar schoot het onkruid over de kolommen van het balkon uit. Voor de verwelooze ramen hingen verweêrde valgordijnen, naar beneden gezakt, en om het treurig voorkomen te verhoogen, helde de kroonlijst met het bovengedeelte zoo voorover, alsof het gebouw van moedeloosheid 't hoofd liet hangen. Ter rechterzij van de deur had een bordje eenmaal met den naam van ‘Lutten van Hopkerken’ geprijkt; de letters waren nu uitgevaagd, en een spinneweb van de bel tot het raam bewees genoegzaam hoe verlaten het huis was.

Toen Kils op zijn teenen was binnengeslopen, zijn vrouw in de keuken gevonden en haar even toegeknikt

had, verdween hij plotseling achter de openstaande deur van 't hoekkastje, en hoorde men een paar maal een gerinkinkel van glaswerk en een zonderling geluid, alsof iemand de tong tegen 't verhemelte sloeg. Daarna vroeg hij barsch:

‘Hoe maakt hij 't boven?’

‘Goed, Kils; stilletjes en wel.’

‘Niemand geweest?’

‘Weêr de oude boodschap van Schaffels, hoe 't met hem ging, en of ze 'm ook met het een of ander van dienst konden zijn.’

‘Wat heb-je gezegd?’

‘Wel, dat het wat beter ging! Ik moet toch de waarheid spreken?’

‘Stomme.... Hoe-dikwijls-heb-ik-je vóórgepraat, dat je nooit iets anders zou zeggen, dan ‘hetzelfde,’ snaauwde Kils met gekruiste armen haar toe.

‘'t Is waar, Kils, ik zal er om denken,’ antwoordde de zwakke vrouw.

‘Dat helpt me niet veel.’

Kils stapte de keuken uit, stak snel een gebrande koffieboon in den mond, liep den ondertrap op, den hollen marmeren gang door, en klopte tegen de deur eener achterkamer.

Een zwakke stem riep binnen, en Kils ontsloot de deur.

In een donkergroenen leunstoel zat een man met grijze haren en grooten grijzen baard kalm naar de blaauwe lucht voor hem te turen. Een geopend boek lag naast hem op een tafeltje. De holle kamer met hare hooge ver-

dieping, half geopende donkergroene venstergordijnen, het somber grijze behangsel, de spiegel met zwarte lijst op den zwart marmeren schoorsteen: dit alles gaf een indruk van leêgte en akelige eenzaamheid, waarmede die onbewegelijke magere figuur in harmonie was. Het was, alsof hij in zijn fraai gemetselden grafkelder zat. Een hooge, oude, witte muur was 't eenig uitzigt, en een omgekeerde bloempot, waarin een paar musschen hun nestje gebouwd hadden, was 't eenig punt, waar soms wat bedrijvigheid heerschte.

‘Goeden middag, mijnheer, hoe gaat het u?’ vroeg Kils op smeltenden toon.

Uit zijn gepeins ontwakende, keek hij op en zei met een zucht: ‘Dank-je Kils, tamelijk!’

‘U ziet er zoo peinzend uit, mijnheer,’ en Kils nam al pratende een stoel en ging aan tafel zitten.

‘Ik zat naar die muschjes te turen, Kils, en ik dacht aan David's woorden in zijn boetpsalm dien je me gisteren voorlas: “ende ik ben geworden gelijk een eenzame musch op 't dak?” Dat ben ik ook geworden, Kils. Zes jaren lang heb ik me van de wereld afgezonderd; als een hermiet geleefd, in overdenking en boete. Toch heb ik geen vrede gevonden. Geen dag gaat er voorbij, of ik denk aan mijn kind, mijn arm kind! Zou ik wel goed handelen, Kils, met dat zoo aan zijn eigen lot over te laten....’

‘Maar mijn beste meneer, hoe kan u daar zoo over tobben! Is het geen pligt om een kind der zonde, een natuurlijk kind, te verwijderen! Wat ergernis zoudt u

de wereld daardoor geven, met zoo'n kind te erkennen. Wat een slecht voorbeeld voor de vromen! Ik laat nog daar, hoe kompromitterend het voor u in uwe wereldsche betrekkingen zou zijn; dat roer ik zelfs niet aan. En gesteld, dat u dien stap deedt, 't zou 't kind nooit opheffen, maar wel vernederen. De geheele wereld zou er toch altijd het natuurlijk kind in blijven zien, ontwijfelbaar, en wat het naar 't stoffelijke zou winnen, zou het in zedelijke waarde verliezen.' -

'Ja, ja, Kils; zeg dat dikwijls; herhaal dat; je hebt gelijk.'

'Neen, mijn goeje meneer Lutten, laat het kind blijven zooals het is. Niemand weet zijne afkomst, en dat is 't gelukkigst voor dat schepsel,' sprak Kils met nadruk.

'Ja.... en later zou ik mijn kind toch op stoffelijke wijze eenigzins kunnen vergoeden, wat -'

'Dáar komt de vleeschelijke mensch weêr boven; neem me niet kwalijk, meneer. Voor 't heil uwer ziel zou 't beter zijn, dat alles tot vrome doeleinden te doen strekken. Daar kan nog zoo veel goeds gesticht worden! En wat zou uw kind dat slijk der aarde helpen? Het zou het ten verderve kunnen strekken. - Zoo denk ik er over met mijn nederig verstand.'

'Je hebt zeker gelijk, Kils, zeker wel. Sedert die zenuwzinkingziekte is 't dáar niet altijd helder meer. 't Is goed, dat ik je aan mijn zij heb; dat is heel goed.....

'Hoe lang,' vroeg de magere man somber, 'is 't nu al geleden, dat ik mijn kind verzaakt heb?'

'Dat zal.... dat zal....' hernam Kils dralend, 'nu

ongeveer dertien jaar geleden zijn. Maar daar moet u niet meer aan denken, meneer. Dat is lang voorbij.... Wil ik nog wat voorlezen uit dat stichtelijke boek van....?'

Lutten bleef tegen den schoorsteenmantel geleund staan, en peinzend voor zich uitziende, sprak hij half luide:

'Het was zoo'n lief kind! Als 't zijn blond krulkopje tegen mijn knie vleide en hunkerde om op mijn schoot te komen;... toen we zamen op het duin wandelden, en 't lieve ranke schepseltje de armpjes zoo angstig en teer om mij heensloeg, omdat het vreesde dat ik tuimelen zou: - wat een weelde, wat genietingen! - En dat kind is me ontnomen!' riep hij plotseling luide en hartstogtelijk uit. 'Dat kind is me ontstolen, Kils! Wie had het regt mij mijn kind te ontrooven, zeg? Wie heeft me mijn schat ontfutseld? Ik begrijp niet, dat ik ze niet vermorzeld heb, die roovers!' Nu liep hij met groote stappen 't vertrek op en neêr, en Kils die zigtbaar in grooten angst verkeerde, had reeds een paar maal 't oog op de kruk der deur gevestigd, zeker om bij den eersten woedenden aanval zijn biezen te pakken.

'Wáarom zou ik dat kind niet kunnen wettigen; 't is immers mijn eigen lief, mooi kind? Wat antwoord-je mij nu, zeg?'

Nu stond Lutten doodsbleek, bevend van 't hoofd tot de voeten, met vonkelende oogen en gebalde vuist vlak voor Kils, die in elkaâr kromp als een pad en van vrees klappertandde.

‘Wat antwoord-je mij nu, zeg?’ herhaalde Lutten. ‘Wie heeft mij allengs moreel vernietigd? Wie heeft mij in mijn eigen huis afhankelijk van zich gemaakt, en me van een zelfstandig, denkend wezen tot een hulpeloos schepsel, een passief werktuig verkleind? O, in die zeldzaam heldere oogenblikken die me nog resten, komt me dat alles zoo duidelijk voor den geest! Ellendeling! zeg! Waarom martel-je mij zoo?’

Woedend wilde hij Kils bij de keel grijpen, doch deze, wiens blik hem geen oogenblik verlaten had, liet zich in een oogwenk van den stoel glijden, en wierp dien met zulk eene snelheid en geweld tegen de beenen van den zwakken Lutten, dat deze over den stoel heen viel, en door zwakte uitgeput, bewusteloos op den grond bleef liggen.

‘Oud uilskuiken!’ bromde Kils tusschen de tanden, toen hij den doodzwakken man daar bewusteloos voor zich op den grond zag liggen, ‘nog een paar van die driftige buijen, en 't is met je gedaan!’

Vlug en zonder dat het 't taaije oude mannetje veel inspanning scheen te kosten, tilde hij den mageren man overeind, en zette hem in den grooten stoel. Toen besprenkelde hij diens gezigt met water uit de karaf, en kwam de oude langzaam bij.

Toen hij de oogen weêr opende en Kils oirtwaarde, schrikte hij en greep werktuigelijk naar diens hand.

‘Kils, ik moet je vergiffenis vragen,’ zeî hij op zachten toon; ‘dat was weêr een van die aanvallen van den booze. Kunt ge 't mij vergeven?’

‘De liefde is langmoedig, zegt Paulus,’ antwoordde Kils met neêrgeslagen oogen. ‘De beste inzigten worden wel eens miskend.’

Lutten zonk weêr in gepeins, en zeî, met de linkerhand zijn oogen sluitende:

‘Toe, beste Kils, vertel me nog eens, om mij te versterken in 't goede, hoe zich dat alles toen heeft toegedragen.’

‘Gaarne, mijnheer!’ antwoordde Kils met een gemaakten zucht. ‘'t Is nu dertien jaar geleden, dat ik ten uwen huize ontboden werd, om bij u te waken; u was ernstig ziek. Toen ik eenige nachten gewaakt had, en er allengs hoop op herstel begon te komen, spraken we nu en dan over aardsche en bovenaardsche dingen. Ik aarzelde niet op zekeren avond mijne meening te zeggen omtrent uwe houding jegens eene dame en een kindje, die gij úw vrouw en kind noemdet, zonder wettig aan haar verbonden te zijn. De geest moet toen zeker vaardig over mij zijn geworden, want een paar weken later, heb ik immers op uw bevel.....’

‘Op mijn bevel..... Kils?’ vroeg de doodsbleeke man ongeloovig. ‘Wezenlijk, op mijn bevel?’

‘Stellig, op úw bevel, aan vrouw en kind de deur gewezen, en de dame, uit uw naam, eene som van vier duizend gulden ter hand gesteld. De vrouw is drie maanden daarna gestorven; - de Heer zij de ziel dier zondaresse genadig! - 't kind is door familie, geloof ik, opgenomen. Meer weet ik er niet van; maar dit alleen weet ik, dat ge u door die zelfopofferende, chris-

telijke daad de hoogachting van alle geloovigen verzekerd hebt.’

‘’t Wil er soms nog maar niet bij me in, dat ik toen zou gehandeld hebben,’ herhaalde Lutten 't hoofd schuddend. ‘Soms verbeeld ik me zoo duidelijk, dat, als ik toen Anna getrouwd en daardoor mijn kind gewettigd had, ik veel beter gedaan zou hebben. Maar 't is daar niet helder meer sedert dien typhus, in 't geheel niet.....’

‘Ik geloof dat het een groote geruststelling voor u wezen zou, als u alles eens bedaard regelde en beschikte,’ waagde Kils te zeggen, terwijl zijn blik elke beweging op 't gelaat van den hulpelooze bespiedde.

‘Ja, dat zou 't ook, Kils!’ antwoordde de ineengedokene figuur peinzend. ‘We zullen er eens over praten. Maar soms is 't dáar zoo wonderlijk.....’

‘Aanvechtingen, aanvechtingen van den booze! We hebben er al meer over gesproken, en telkens stelt u dat uit. Wil ik morgen notaris Valders eens verzoeken, een gemoedelijk man, ook van onze rigting.’

‘Ik weet het zelf niet, Kils. - Ik geloof dat je gelijk hebt. Vraag den notaris morgen avond eens hier te komen; dan kunnen wij er eens over praten.’

‘Hoe meent u dat, wij', meneer?’

‘Met ons drieën, Kils.’

‘Maar mijnheer, dat zijn dingen, waarmeê een nederig man als ik niets te maken heeft.....’

‘Ben-je dan mijn raadsman niet? Ik reken er op.’

‘Als u 't verkiest, zal ik tegenwoordig zijn; dat 's mijn pligt, meneer. Maar ik geloof, dat u het beste

zoudt doen, als u eenvoudig uw vermogen naliet aan een braaf, godvruchtig man, van wien u overtuigd was, dat hij uw geld alleen zou besteden tot vrome doeleinden. Als men in couranten leest van een of anderen rijke, die een legaat van zóoveel duizend gulden heeft nagelaten aan dit gesticht en van zóoveel aan die inrigting, dan denk ik altijd: wat eene ijdelheid! Neen, als men den Heere welgevallig wil zijn, dan moet men al dat aardsche goed nalaten aan een van zijn geestverwanten, die het in alle stilte en bescheidenheid uitdeelt. U zoudt dat kunnen doen met een olographisch testament, zooals notaris Valders zegt. Dat hebt u maar te schrijven en hem te overhandigen.'

'Ik geloof ook, dat dit 't beste zal zijn,' liet Lutten er op volgen.

'Zeker, mijnheer, zeker.'

Er werd bescheiden aan de deur geklopt, en een fijn stemmetje vroeg of Kils kwam eten.

Kils draaide zich even om en riep: 'Ja, ik kom.' Daarop maakte hij eene buiging voor den heer Lutten en verliet diens vertrek.

'Ik dacht,' zeî Kils' vrouw, die hem in den gang opwachtte, 'dat je niet beneden kwam, Kils. Aardappelen die lang afstaan, worden zoo naar van smaak...'

'Hou-je mond met je aardappelen,' snaauwde Kils haar kwaadaardig toe; 'ik heb wel wat anders in 't hoofd. Die suffert daar had me haast gewurgd; dat zouje pleizier hebben gedaan, hè? Het treurende weeuwtje uitgehangen, van dien ouden knorrepot bevrijd en dan

't beste beentje vóorgezet om dien halven gek in 't net te vangen....!'

'Hé Kils!' viel 't vrouwtje half weenend, in de rede. 'Hoe is 't mogelijk, dat je altijd zulke slechte gedachten hebt. Ik bezweer-je....!'

'Zweer niet, vrouwmensch!' liet Kils er krassend op volgen, 'en breng maar dadelijk 't eten op.'

'Wel Kils!' hernam de vrouw, die wel twintig jaar jonger was dan haar man, en er wezenlijk lief uitzag, 'wel Kils, de tafel is al gedekt! - Maar wat scheelt er dan toch aan? Is die arme mijnheer Lutten weêr minder goed?'

'Die arme - mijnheer – Lutten' - bootste Kils, stilstaande, haar pieperig stemmetje na. 'Loop heen! 't Is me nog al een arme sukkel! Een kerel, die voor je staat met een paar oogen, alsof hij je verslinden wou. Maar ik ben hem de baas geweest! Hij heeft van die vlaagjes, dat de oude Adam bij hem boven komt; dan beproeft hij zich tegen mij te verzetten' - hier grinnikte Kils op een alleronaangenaamste wijze - 'en hij eindigt toch met zich aan den bode Kils te onderwerpen, ja wel mijnheer Lutten van Hopkerken!'

'Maar Kils,' waagde 't schuchter vrouwtje er op te doen volgen, 'er zou toch wel eens een oogenblik kunnen komen..... ik was veel liever in de twee kleine kamertjes op de Brouwersgracht gebleven, dan hier in dat holle akelige groote huis te wonen, en altijd bloot te staan aan allerlei ongelukken, die er met zoo'n raren sinjeur, als die arme mijnheer Lutten van Hopkerken is, kunnen voorvallen.....'

‘O jou dom schepsel!’ riep Kils uit, terwijl hij zich in de kelder-voorkamer aan tafel zette, ‘moet dan die malle O o s t e r s c h e v e n t soms met de duiten strijken? Zou je je fortuin met voeten willen treden?.... moeten we zijn ziel - hé! wat is die zuur’ - dit betrof den agurk, dien hij van 't schaaltje nam en in den mond stak - ‘zijn ziel niet redden!’

De stompzinnige blik der vrouw bewees, dat haar verstand hem in zijne plotselinge overgangen en schielijke wendingen niet volgen kon. Kils bespeurde dit, haalde de schouders op, en begon allerwonderlijkst te lagchen. In 't midden van zijn maal, dat hij zich ter dege liet smaken, schoof hij zijn vrouw een sleutel toe en zeî, zonder van zijn welgevuld bord op te zien:

‘Haal eens even een flesch wijn uit den kelder van den oude; goeje, hoor! Je kijkt maar of er ook een mooi papiertje op staat: dat is altijd puik!’

‘En mogen wij,’ vroeg zij aarzelend, ‘uit meneer's kelder wijn....’

‘Wil je gaan, of ik zal 't zelf doen,’ snaauwde Kils haar driftig toe.

Gelijk Kils daar over de tafel hing, met zijne ellebogen bij elkaar en zijn gezigt met die twee blaauwe glazen tusschen den haviksneus, geleek hij volkomen een katuil en liep de vrouw letterlijk van schrik weg.

Het gedwee schepsel bragt de flesch, en Kils dronk die ferm ledig. Het was wezenlijk een troost, te ontwaren dat de man die zooveel geestelijk voedsel uitdeelde, en de versterving van 't zinnelijk genot predik-

te, 't stoffelijk voedsel niet versmaadde - gewis om zich te sparen voor de velen, die hij nog geestelijk moest opheffen.

Na het eten bleef Kils een half uurtje in zoet gepeins op zijn stoel zitten, tuurde met half gesloten oogen de blaauwe kringetjes na, die hij vermakelijk nu en dan uit zijn pijpje stiet en sliep ten slotte stevig in. Hij bespeurde dus niets van de ouderwetsche safraan gele calèche met de magere paarden, die letterlijk in 't gareel hingen, en van den koetsier met de verkleurde liverei, die met dit equipage voor 't vervallen huis stil hield.

De bovendeur werd half geopend door Kils' echtgenoote; de lange magere heer Lutten van Hopkerken in een ouderwetschen sluitjas en een ouden hoed op 't hoofd sloop er uit, schoof 't bordes af, stapte het rijtuig in, en gaf den koetsier den zelfden onveranderlijken rijtoer van elken dag op: ‘zoo hard mogelijk de stad uit, en dan langzaam de zwaluwe (een bosch in den omtrek) door.’

Een paar straatjongens jouwden het wankelend equipage uit. Sommige voorbijgangers haalden lagchend de schouders op, en anderen vroegen elkaâr, wie 't wrakste van dat boeltje wel zou zijn. Volgens de kronijk der stad was mijnheer Lutten van Hopkerken een vrek die niet van zijn geld kon scheiden; de zonderlingste anekdoten werden op zijne rekening verhaald.

Doch ofschoon elke stad hare bespieders en bespiedsters heeft, die zich uitsluitend bezig houden met het

inzamelen van nieuws en het ligten van een ieders doopceel, zoo was het publiek dezer veste toch niet juist op de hoogte gebragt. Gelijk men zich, volgens 't relaas dier alweters, het portret van mijnheer Lutten van Hopkerken voorstelde, geleek het alles behalve sprekend.

Slechts enkele ouden van dage konden van den voormaligen vrolijken, opgewonden Lutten misschien nog een flaauwe herinnering bewaard hebben.

Veertig jaar geleden was mijnheer Lutten een chocolade-fabrikant in het klein, en zijn zuster Marianne, nu mevrouw Schaffels, een zeer knap meisje, dat het huishouden van haar broeder beredderde, en zorgde dat de gemeubeleerde bovenkamertjes steeds verhuurd bleven.

Lutten's zaakje werd hoe langer hoe uitgebreider, en ten slotte nam het zulk een vlugt, dat geheel Nederland van de echtheid van geene andere cacao overtuigd was dan van die van Lutten. Intusschen had de laatste bovenbewoner den winkel van zijn parel beroofd, door Marianne ten huwelijk te vragen, haar te trouwen en zijn fortuin in Indië met haar te gaan beproeven. Marianne was de vrouw geworden van den heer Schaffels, procureursklerk te Delft. Lutten bleef ongetrouwd, maar werd allengs in een club van heeren binnen geloodst, wier goden onbeperkte magt op hen uitoefenden. De heer Lutten was inmiddels zeer rijk geworden, had buitengewoon voordeelig gespeculeerd, deed zijn zaken aan kant, en kocht het mooije huis op de bakkersgracht.

't Haperde er niet aan feesten; Lutten vereerde de

goden van zijn club evenzeer als zijne vrienden. Zelfs had hij eene intieme relatie met eene modiste, eene weeze, aangeknoopt, die in zijn prachtig huis op de bakkersgracht als maitresse en titre woonde, en die hem een kind schonk. Lutten's teeder gestel scheen echter op den duur niet bestand tegen die aanhoudende feestjes; doch hij was nu eenmaal in dien club verzeild geraakt, en 't ontbrak hem aan zedelijken moed, om zich daarvan los te scheuren. Ten slotte deed de natuur, wat zijn zwak karakter hem belette. Lutten kreeg een hevige zenuw-zinkingkoorts, en toen hij zeer langzaam, met herhaalde wederinstortingen, ten slotte aan de beterende hand was, schenen zijne verstandelijke vermogens verzwakt te zijn. Gedurende zijne ziekte, had de dokter, Kils, als een zeer beproefd, zorgvuldig waker, aanbevolen. Kils was geroepen en had tallooze nachten bij den heer Lutten gewaakt, en uit diens ijlen, en antwoorden op slimme vragen genoeg begrepen, om allengs aan een plan, dat in den beginne nevelachtig voor hem dreef, met behoedzaamheid uitvoering te geven. Hij maakte gebruik van Lutten's eigenaardigen impressionabelen toestand, die elken beterenden zieke maar vooral den eenigzins ondermijnden man eigen was, en leî zijne loopgraven zoodanig, dat op zekeren dag de mijn sprong, en in de eerste plaats de zoogenaamde ‘huishoudster’ met haar kind aan de deur werd gezet. Die zoogenaamde ‘huishoudster’ nu, had den heer Lutten zoo goed opgepast in zijne ziekte, dat de besmetting zich van haar meester had gemaakt en zij drie

maanden daarna bezweek. Van 't kind hoorde men niets meer.

Kils was intusschen bij den heer Lutten van Hopkerken als huisbewaarder ingetrokken, en het is reeds gebleken op welke wijze hij zijn huisheer de goede beginselen voorhield.

Ten half negen werd Kils met schrik wakker door 't gepraat van een zestal menschen, vier vrouwen en twee mannen, die bedaard binnenkwamen. De vrouwen droegen mutsen, die van 't gezigt amper oogen, neus en mond vrij lieten; in 't kapsel der mannen was een streven zigtbaar, om 't haar zeer glad naar voren gekamd en zoo idiootachtig mogelijk te dragen; allen spraken sterk door den neus, hetgeen als een kenmerk van bijzondere vroomheid mag beschouwd worden.

Kils zat gelukkig met den rug naar 't licht der kaars gedraaid, waarmee zijn vrouw 't gezelschap voorlichtte; derhalve herstelde hij zich snel, keerde zich zeer phlegmatisch om en raapte zijn kalotje op, dat van zijn eerbiedwaardig hoofd gevallen was.

‘Goejen avond, broeders en zusters!’ zeî hij, deftig buigende. ‘Ik zat zoo'n beetje in mij zelven gekeerd, en was zoo ver, ver afgedwaald, dat ik niets meer om mij heen hoorde. Een mensch heeft soms behoefte, om zoo eens met zich zelven alleen te zijn. -’

‘Altijd bezig, al zit hij ook schijnbaar stil!’ sprak een der jufvrouwen, hem bewonderend toeknikkende.

‘Daar moeten we naar streven,’ prevelde een der mannen, wiens ontzettend lange neus zeker de beklagenswaardige reden was, dat de oogen, met eene soort van voogdijschap, altijd op den top daarvan gerigt waren, waardoor 't gelaat iets bijzonder doms kreeg. ‘'t Moet een zegen zijn, zoo'n man te hebben, hé jufvrouw Kils?’

Jufvrouw Kils glimlachte even en sloeg dadelijk de oogen neêr, vooral omdat zij g e v o e l d e dat Kils kijkers scherp op haar gerigt bleven. Kils stak nu een paar kaarsen aan, zette eenige stoelen om de tafel en verzocht de aanwezigen plaats te nemen.

Het achttal haalde gezangboeken voor den dag. Kils las eerst een poosje uit een stichtelijk boek voor, en daarop begon men een psalm aan te heffen. Doch bij 't zingen sloop Kils even naar de ramen der kelderkamer en schoof die ongemerkt open. Of de voorbijgangers door 't niet bijzonder welluidend gezang igesticht werden, valt te betwijfelen, doch Kils dacht minder aan h u n smaak, dan aan zijn oogmerken; men mag immers zijn licht niet onder de korenmaat zetten. Tegen negen ure was de oefening afgeloopen en trippelde Kils de straat op, om een liefdewerk te verrigten, dat zijn vrouw niet weten mogt, want, zeî hij nederig: ‘man en vrouw zijn één, en dus mag de regterhand niet weten wát de linker geeft.’

Hoofdstuk III.

Tegen vier uur bewoog zich door de hoofdstraten der stad steeds eene trippelende, buigende, lagchende, pratende en knikkende menigte, zoo dames als heeren, wier rustige, deftige gang en onbezorgde houding vóóral verried, dat men den tijd had. Men liep elkaâr niet bijna omver, zooals in onze groote koopsteden, maar ging beleefd en langzaam op zijde, en nam den tijd om elkander op te nemen, en zijne hetzij bitse, scherpe of geestige opmerkingen aan zijn buurman meê te deelen. 't Was eene deftige drukte, die de tallooze jeugdige ambtenaren met hunne onmisbare joncs en pince-nez op dat tijdstip nog verhoogden. Van Hoolen ontbrak nooit onder die file. Na zeer lastige wendingen en ingewikkelde berekeningen was 't hem gelukt, in kennis te komen met den jongen baron Van Haasteren, wiens adel hem, ten koste van menig ander, een adjunct-commies-post op het gouvernement bezorgd had. Aan dezen hoogwelgeboren had van

Hoolen zich als een woekerplant vastgeklampt. Niet minder lenige krommingen en ‘kruip door, sluip door’ spelletjes had hij zich getroost, om kennis aan te knoopen met Anton van der Wijk, volgens zijn kaartje ‘p r e m i e r l i e u t e n a n t d e s d r a g o n s .’ Zoo'n vermelding in 't Fransch stond voor een Hollandsch officier ‘q u i t e f i n e en f a s h i o n a b l e . De luitenant was een flinke, kolossale kerel, die over geen overvloed kon roemen dan over dien van ‘beeren.’ Hij zag er uit als een Goliath en zweeg als een trappist, wanneer er geen sprake was van paarden, sterke toeren, knappe deerns of ‘fuiven’, gelijk hij zijn drinkpartijen noemde. Beide heeren waren van Hoolen's sleepbooten, die hem moesten brengen waar hij verkoos. Door den jongen baron had hij ligt kans verdere connectiën in adellijke kringen te maken; de luitenant gaf hem relief: een uniform naast zich op straat siert zoo goed. Zijn toilet rigtte hij in naar dat van den baron; van de losheid en den vrijen toon van den luitenant nam hij zooveel over, als hij er effect mee dacht te kunnen maken.

Dien middag, tegen dat hooggewaardeerde uur, flaneerde ook van Hoolen, vrolijk een opera-airtje neuriënde en met zijn jonc zwaaijende, in de bekende hoofdstraten. Dat muntje in zijn vestzak was een uitkomst, en met bijzonder luchtigen tred wipte hij naast zijn twee voorname kennissen over de trottoirs, vermeed den blik van allen, die hij in 't bijzijn dezer twee kostbaren meende te moeten verloochenen, - eene eigenaardigheid, waardoor zich vele inwoners dezer stad bijzonder onder-

scheidden, - liet vooral geen nufje voorbij gaan, zonder haar zijne opmerkzaamheid door den lorgnon te schenken, en nam daarna aan den hoek eener zijstraat afscheid van zijne twee vrienden. Van Hoolen bragt namelijk graag een ieder thuis, maar verkoos bepááld n i e t thuis gebragt te worden. Men wist dan ook amper waar hij woonde, en niemand zou vermoed hebben, dat de voorkamer op de tweede verdieping boven Marcus' magazijn van maskerade-pakken in het lepelsteegje, het salon van Henri van Hoolen uitmaakte.

Eene andere eigenaardigheid was, dat van Hoolen nooit van zijn oude lui sprak. Niemand in de stad wist wie zij waren of waar zij woonden. Zelfs hoorde men hem nooit eenig lid zijner familie noemen. Doch verzuimde hij ook al, zijn kennissen meê te deelen, dat zijn oude heer deurwaarder te Zevenbergen was, hij vergat nimmer te spreken van zijn oom van der Polden, 't lid van de kamer. Elk oogenblik kwam dit personaadje te berde. Die oom zelf was een der ‘vijf en zeventig,’ die nooit solist worden maar altijd chorist blijven. Als éénoogige was hij in zijn district der blinden koning geworden. Dit was van Hoolen's herhaaldelijk geciteerde oom.

In zijn kamer wierp bij zich op de versleten kanapé, trok het waggelend mahony-houten tafeltje naar zich toe, en tuurde toen naar het geel geworden, met regenvlakken doortrokken papieren-plafond, - dat hij altijd bij een paaschbrood van Marcus vergeleek, - alsof hij daar eene inspiratie zocht.

De geheele kamer zag er uit als een maskerade-pak

uit het magazijn beneden: pailletten en klatergoud, anders niet. Op den schoorsteen stonden, behalve een verminkte albasten pendule die nooit ging, een paar oude carcel-lampen, doch pronkende met een bontkleurigen kap van vuurroode rozen en felgroen. Daarboven hingen floretten en een schermhandschoen, en eenige Duitsche pijpen. Vier bont gekleurde vrouwenbusten, die om de totale afwezigheid van kleêren desnoods voor de waarheid hadden kunnen poseren, met pikzwarte achtergronden, prijkten aan den wand, tusschen een massa onbeduidende gravures en portretten.

Op een penanttafeltje werd een permanente tentoonstelling gehouden van een exquis cigarenkistje, prijkende met het betooverend merk: ‘L a V e n e c i a n a d e H a b a n a ’; doch daar binnen rustten steeds cigaren ‘van de acht.’ Daar omheen lagen eenige sedert onheugelijken tijd geleende prachtwerken, waarmeê hij zeker een acclimatatie-proef nam.

Van Hoolen had een poos met zijn hoofd tegen de vrij harde kanapé gerust, toen er even aan de kamerdeur werd geklopt, en een hand met een arm, die zelfs de grootste realist niet zou willen schilderen, hem een briefje toestak.

Nieuwsgierig greep hij er naar, liep naar 't raam, en verslond een in 't fransch gesteld briefje, dat in het Hollandsch ongeveer aldus luidde:

‘Wel Edele Heer!

‘Zoo even alhier aangekomen, haast ik mij u mede

te deelen, dat ik u gaarne wensch te spreken over een zaak van ontzaglijk groot belang. Gij zijt jong en uw fortuin is gemaakt, zoo ge aan de verwachtingen beantwoordt, die men van u koestert en waartoe goede aanbevelingen ons het regt geven.

Heden avond ten 7 ure zal de S e c r é t a i r e g é n é r a l p l é n i p o t e n t i a i r e d u C o s m o p o l i t e u aan het hôtel des Pays-Bas afwachten.

‘MAXIME DE ST. AMANDIER.’

‘Viktorie!’ riep van Hoolen en wierp 't geparfumeerd briefje op 't hinkende tafeltje. ‘Viktorie!’ En lagchend en juichend wreef hij zich de handen, en stapte zijn kamertje door, en duwde vergenoegd de miniatuur porte-brisée open, die toegang tot zijn slaapkamer verleende: het werd hem te eng.

Daar stond hij voor 't verweerde mahonijhouten spiegeltje, en zag zijn eigen facie.

‘Bravo van Hoolen! Bravo! dat is de eerste stap! Houd je flink!’ sprak hij zijn beeldtenis in den spiegel toe, en hij maakte tallooze buigingen, hield een fransche toespraak, repeteerde die, en walste ten slotte alleen de kamertjes in 't rond.

Nu snel de donkere trappen afgevlogen, en bij den bewoner van de eerste verdieping, Mosbach, binnen gestormd. Hij kon 't op zijn hart niet langer smoren.

‘Mosbach, kerel! Verbeeld je, wat een uitnoodiging ik daar krijg! Mijn fortuin is gemaakt!’

Van verbazing liet Mosbach al de gecacheteerde half

onsen ‘geurige, waterhoudende thee,’ die hij aan 't sorteren was, in den steek, en sprong met een vreemd capriool op van Hoolen toe. Mevrouw Mosbach klapte in hare handen en lachte, en de meid, die moeijelijk beschreven kan worden, gluurde nieuwsgierig door een reet van de deur.

Van Hoolen liet het briefje lezen, tikte Mosbach op zijn schouder en vroeg hem wat hij er van dacht! En Mosbach dacht er niets dan goeds van, en zeî dat hem op zijn levensbaan nooit zulk een geluk ten deel was gevallen. Jufvrouw Mosbach lispelde heel geaffecteerd, dat wijlen haar pa, dominé bij de Remonstrantsche gemeente, heel wat ondervinding had opgedaan, maar zúlk een onverwachte onderscheiding - dat was....’

‘Een advokaatje waard!’ grinnikte Mosbach, en hield van Hoolen een gezigt voor, dat quasimodo nooit had kunnen verbeteren.

‘Ik heb er niets toe bijgebragt; dat is 't mooiste!’ zeî van Hoolen, hem zegevierend op den schouder tikkende, in de meening dat hem een complimentje gemaakt werd.

‘Een g e e l advokaatje, kom!’ stiet Mosbach den opgewonden van Hoolen met zijn elleboog aan, alsof hij zeggen wilde: je weet toch wel beter.

‘Begrepen! excellent! Dat zullen we hebben.’

Jufvrouw Mosbach gaf haar echtgenoot een wenk, en Mosbach zei nu op de natuurlijkste wijze der wereld:

‘Vriend van Hoolen, daar zijn van die oogenblikken in 't menschelijk leven, dat het nietige slijk der wereld even schaarsch is als.... als.... enfin je begrijpt me. Ik schaam

me er niet voor. De omstandigheden verpligten me u te zeggen, dat ik - op 't oogenblik volstrekt niet bij kas ben.'

'Voor iemand die zoo in overvloed is grootgebragt als ik, bij mijn pa den dominé, is 't treurig om zoo'n bekentenis te moeten doen,' sloot mevrouw plegtig het preekje.

'Mag ik,' prevelde van Hoolen, haar verlegen 't muntje van Kils aanbiedende. De jufvrouw nam het zonder blozen aan. Het loopmeisje werd binnen geroepen en om het benoodigde uitgezonden.

'En gaauw terug, Mietje.'

'Ja wel, jufvrouw.'

'*Me*vrouw!' riep Mosbach haar bevelend toe, en bromde over die domme meiden, die een jufvrouw van geen *me*vrouw weten te onderscheiden. In een oogenblik was 't advokaatje gereed, en werd er lustig geklonken op 't welslagen van van Hoolen's onderneming. Mosbach werd hoe langer hoe welsprekender. Hij sprak van zijn avontuurlijk leven, en vertelde tot in het oneindige. Van alles had hij ondernomen en niets was hem gelukt. 'Omstandigheden buiten zijn wil' hadden hem steeds gedwarsboomd. Doch zonder zijn vrouw zou hij zelfs niet meer zijn, wat hij nu was en bleef: een man, mijnheer, die als een krachtige eik de stormen des levens trotseerde.

Al pratende schikte Mosbach de pakjes waterhoudende thee bijeen, en ruimde 't een en ander van de ronde tafel op.

Van Hoolen moest gaan zitten, doch er was geen stoel ledig; alles lag vol. Snel werd het een en ander op de pianino geborgen, een bestofte gemakstoel voor van Hoolen ingeruimd, en nu moest hij vertellen wat er eindelijk gebeurd was.

Terwijl mevrouw Mosbach ter dege aan 't klotsen der eijeren in de groote kom was, deelde van Hoolen 't echtpaar mede wat hij er zelf nog slechts van wist.

‘Dat kan een mooije zaak worden,’ meende Mosbach, die allerlei dingen ondernomen doch alles verknoeid had. ‘Dat kan een mooije zaak worden, amice.’

‘Och Mosbach, laat je nu maar niet zoo beslissend uit over zaken die je niet kent, en toch niet beoordeelen kunt,’ zeî mevrouw scherp, terwijl zij 't hoofd, zoo mager, snibbig, puntig en even kleurig gesierd als 't juffertje van Nubië in den Artis te Amsterdam, heen en weêr schudde. ‘Toen de laatste vier duizend van de Bank werden afgeschreven, was er ook zoo'n mooije zaak in 't vooruitzigt; en wat is er van geworden? - Dat we den zilveren tabakspot, dien Pa bij zijn emeritaat van zijn gemeente gekregen had, - enfin -’

‘Nu ja, Dientje-lief’ - waagde Mosbach haar in de rede te vallen, terwijl hij allerakeligst aan zijn nagels beet.

‘Mag ik uitspreken?’ En de schuim vloog bijna over de kom. ‘Dat we den zilveren tabakspot, zeg ik, dien pa van zijn gemeente gekregen had, bij den zilversmid in de Ankerstraat verkochten.’

De krachtige eik van daar straks scheen tegen zulk een storm niet bestand te zijn; althans hij boog, schudde als een angstig populiertje en sprak geen woord meer.

Van Hoolen was met zijn figuur verlegen geworden, en had uit tijdverdrijf in 't rond gekeken. Misschien trof het hem wel, dat het vertrek hier en daar als 't ware stillevens bevatte, die geen schilder met meer ongezochtheid had kunnen bijeenbrengen. Op den wezenlijk fraaijen Erard stond een waterkan, in gezelschap van gebroken kinderspeelgoed en van eene rij bonte zakdoeken en ander goed, die Mosbach, als commissionair eener firma, moest bezorgen. De ronde tafel lag bezaaid met de reeds genoemde pakjes thee en een aantal kolossale aanplakbiljetten, waarop een ieder werd bekend gemaakt, dat de heer Mosbach de e e n i g e Agent was van de alom geroemde Maatschappij van Brand- en Levensverzekeringen Aurora, gevestigd te Pensburg onder de vleugelen van zes-en-twintig adellijke heeren, die, naarmate de lengte van de staarten hunner namen, betaald werden om de lokvinken der argelooze deelnemers te zijn.

Het advokaatje was klaar. 't Was een geklink, een handschudden zonder eind, een lagchen en proesten van belang! Mijnheer Mosbach werd zoo mededeelzaam mogelijk, mevrouw schudde ontelbaar 't puntig gezigtje, en de gefriseerde krullen wipten heen en weêr.

‘Van Hoolen, ik drink op het welslagen van die groot-

sche onderneming. Ik voeg er den nederigen wensch bij, dat, wanneer je eenmaal in den tempel van den roem zult hebben plaats genomen, je daarom den bescheiden, voor eeuwig trouwen Mosbach niet vergeten zult.'

Van Hoolen glimlachte, en klonk. Toen werd de tafel gedekt, en bragt het loopmeisje het eten op. Mosbach werd door mevrouw verzocht, den allerliefsten eclair even buiten te laten; en terwijl de onoogelijke meid een balletje uit de soep wipte, speelde van Hoolen voor de honderdste maal 'Amis, la matinée est belle,' het eenige stukje dat hij op de piano kon produceren. Daarna ging men aan tafel, want van Hoolen gebruikte het middagmaal bij Mosbach.

Na het eten schoof mevrouw van Hoolen een gefrommeld papiertje toe, waarin de gewisselde stukken geld voor het muntje lagen, en een oogenblik later stond Henri op, om zich gereed te maken voor 't gewigtig bezoek en niets aan zijn toilet te sparen, wat den gunstigen indruk zou kunnen verhoogen.

De knecht van 't hôtel des Pays-Bas schatte hem echter niet zeer hoog, althans de geparfumeerde ridder der servet-orde draaide op zijn hielen rond, zonder van Hoolen bijna te antwoorden, liet hem in den gang staan en vloog een oogenblik later naar beneden met de uitnoodiging 'of mijnheer maar boven blieft te komen; No. 15.'

Hoofdstuk IV.

Een diepe buiging, nog een diepe buiging, zoodat de lorgnon als van aandoening uit het oog gleed, - en Henri stond tegenover den heer Maxime de St. Amandier, die, gedachtig aan den stand van alle mogelijke geschilderde beroemde mannen, met de eene hand op de tafel leunde en de andere, geheel comme il faut, in zijn vest verborgen hield. Over de zijleuning der kanapé, naast de deur, bengelden twee magere beenen met verlakte schoenen, die het eigendom bleken te zijn van een schrielen opgeschoten jongeheer, die zoo ongegeneerd mogelijk in de zachte kussens lag, en in die liggende houding slaperig naar zijn dubbelen gouden lorgnon greep om den binnentredende zeer onbeschaamd op te nemen.

Mijnheer Maxime de St. Amandier was keurig gekleed; zijne zwarte haren waren in 't midden van 't hoofd gescheiden en artistiek naar achter geschikt;

zijn kolossale zwarte favoris pasten uitmuntend bij zijn breede, korte figuur.

‘Ayez la bonté de vous asseoir, monsieur,’ zeî mijnheer Maxime met een innemend gebaar.

Van Hoolen vond hier zijn meesters, en gevoelde zich eenigzins beschroomd. Hij nam plaats, liet zijn oog over de tafel gaan, die met papieren overdekt was, en stelde zich zoo flink mogelijk aan.

De franschman liet zich in zijn fauteuil zakken, monsterde van Hoolen eens, en sprak in zijn taal, hetgeen ongeveer in de onze aldus luidt:

‘De administratie van den Cosmopolite, mijnheer, van welke ik de eer heb de secretaris-generaal te zijn, en waarvan deze heer, Monsieur Dubois, jeune homme plein de promesses, zoon van den ondernemer, de secrétaire honoraire is, wil ontzaggelijke dingen op touw zetten. Jongelieden van aanleg en talent kunnen daarbij hun fortuin, hun naam maken, zoo zij gelukkig genoeg zijn, door die administratie te worden uitgekozen. Dat geluk valt u te beurt!’

Deze inleiding werd bekroond door een allerbeleefdsten glimlach en een zeer gracieuse beweging der hand.

‘Wel een geluk dat gewaardeerd mag worden!’ grinnikte de blonde jongeheer, met zijn hoofd achterover naar 't plafond turende, terwijl hij er een rookwolk van zijn welriekende cigaar heenzond.

‘Arthur, ik smeek je!’ wendde Maxime zich tot den vadzigen jongeheer, die met zijn pose het tableau vivant van een M voorstelde.

‘Een mijner kennissen te Parijs,’ ging Maxime voort, ‘monsieur Gérard de Mousson, een reiziger in bourgognewijn, wien ik het plan der administratie meêdeelde om ook in Holland onze wereldonderneming over te brengen, heeft mij u aanbevolen.’

Van Hoolen trok een eenigzins teleurgesteld gezigt. Eerst had hij gemeend, dat zijn naam, als schrijver van een paar stukjes in tijdschriften, de grenzen was overgewipt en de compagnie in de ooren had geklonken: nu ontwaarde hij, dat het alleen te danken was aan de in 't koffijhuis aangeknoopte relatiën met een voyageur en vins, dat deze heer eenvoudig zich tot hém rigtte in plaats van tot een ander. Het zij zoo. Hij kon er misschien toch zijn voordeel meê doen en de wereld behoefde dit ook niet te vernemen.

‘Wij weten, mijnheer, dat uwe talenten u 't regt geven om aanspraak te maken op een flinke positie in onze compagnie. Dat zal gebeuren! Uw fortuin is gemaakt.’

‘Begin met uw ontslag te vragen uit de betrekking, die ge thans bekleedt! zóó'n baantje!’ viel de blonde er weêr tusschen.

Blijkbaar was die blonde heer een zeer lastig meubel voor den gevolmagtigde, máar - den zoon van den directeur kon men toch moeijelijk bits antwoorden, en daarom scheen hij 't niet te wagen den bedorven kwâjongen den mond te snoeren.

‘En welke zijn die plannen, als ik vragen mag?’ vroeg van Hoolen, die hier zijn meesters gevonden had en derhalve nu zeer bescheiden scheen.

‘Luister, mijnheer!’ sprak Maxime deftig, en met een gewigt alsof hij als minister zijne begrooting in de kamer verdedigde.

‘Populariseren van wetenschap en kunst; 't wegvagen van alle mogelijke grenzen; onderlinge verbroedering der volken; eenheid brengen in taal, gewigt, muntspeciën: ziedaar de leus van onzen tijd, van onze groote eeuw. Het middenpunt, waar die heerlijke denkbeelden uitbroeijen en rijpen, is Parijs, ons eenig Parijs, het Mekka, waar ieder aanbidder van wetenschap, kunst of genot -’

‘Mon beau Paris! Mon cher Paris!’ riep de blonde jongeheer uit.

Van Hoolen, die aandachtig volgde, maakte zeer beleefd een heel lieve, kleine aanmerking, dat Maxime's rede meer geleek op een lof der centralisatie, dan wel -’

‘Ja, ja, maar.... in 't vuur van 't spreken, niet waar? vol van het onderwerp, enfin, enfin –!’

Kortom, dat groote vraagstuk om wetenschap, letteren en kunst te populariseren, was opgelost door de compagnie, die door geheel Frankrijk hare geïllustreerde werken verspreidde, tegen een prijs, die een ieder noopte zich die aan te schaffen. Iets dergelijks wilde men ook hier oprigten, en alle uitgevers zouden moeten zwichten voor zulk een in den grond filantropische inrigting; het publiek zou er wel bij varen.’

Of met dat ‘publiek’ in 't bijzonder de aandeelhouders der compagnie bedoeld werden, voegde mijnheer Maxime er n i e t bij.

‘Een prachtige onderneming!’ riep de blonde jongeheer uit, zijne beenen in de lucht werpende.

‘Inderdaad, dat is 't ware woord!’ declameerde Maxime. ‘En zou mijnheer van Hoolen geneigd zijn, de compagnie in hare pogingen hier te lande te steunen?’ vroeg hij opstaande.

Van Hoolen keek verbluft op, toen monsieur Maxime met uitgespreide armen voor hem bleef staan, alsof hij er elk oogenblik den jeugdigen held in wilde ontvangen.

Een oogenblik zelfs kwam het denkbeeld bij van Hoolen op, of dit, in tegenstelling met Laboulaye's Paris en Amérique, niet Amérique en Paris voorstelde.

In elk geval zat van Hoolen eenige oogenblikken geheel besluiteloos, toen de facheux zijn antwoord voorkwam.

‘Kijk, zoo'n plaat; 't is onverbeterlijk, letterlijk onverbeterlijk!’ riep de blonde opspringende uit en schoof van Hoolen een groote houtgravure van de tafel voor.

‘Arthur, je vous en prie!....’ smeekte Maxime.

‘Dat zal afhangen van - ja - van de voorwaarden, monsieur!’ antwoordde van Hoolen eindelijk voorzigtig.

‘Ja, - de voorwaarden! Mijn waarde heer! als de compagnie mij volmagt had gegeven, om die naar mijn inzigten te bepalen, dan zou 't aanbod vrij wat schitterender geweest zijn, maar weet-u, dat hangt van de compagnie af -’

‘Buitendien, mijnheer,’ hernam van Hoolen, ‘ben ik nog niet eens juist ingelicht wat men wil; wat er

gedaan moet worden. U hebt me in algemeene termen daarover gesproken; dat is niet voldoende.'

'De zaak is deze,' hernam Maxime, 'de Cosmopolite, het meest belangrijke, onderhoudende, geestige en verspreide blad in Frankrijk, zal binnen eenige maanden in alle landen van Europa moeten verschijnen. De prachtigste cliché's van houtgravures zullen verzonden worden aan die verschillende afdeelingen welke deze zullen uitgeven met oorspronkelijken tekst, in de taal van het land waar de uitgaaf plaats heeft! Zoo willen we ook hier eene afdeeling oprigten. Het geïllustreerd blad zal elke drie of vier dagen moeten verschijnen. Het zal zoo uitnemend zijn, dat de menschen zich bij den ingang der winkels zullen verdringen; dat ze zullen vechten om een exemplaar.'

'Je les vois d'ici, ces Hollandais pacifiques! comme ils sécrieront: mon numéro! mon numéro!' blufte de blonde jongeheer, met zijn armen zwaaijende.

'Aardig gezegd!' zeî Maxime met een gemaakten lach, terwijl hij een gezigt trok alsof hij den dwarskijker 't raam had willen uitsmijten. 'Ziet-u, zoo'n blad zal vóóral onderhoudend moeten zijn. Wij Franschen hebben daar den slag van. Madame de Stael heeft het reeds gezegd: 'le talent des Français est de faire oublier le temps' - en dat is een waarheid. U zult b.v. een vertaling kunnen geven van een of anderen prettigen roman; duurt hij wat lang, dan staan een handig schrijver vergif en moordenaars ten dienste om met een 'effet sublime' in twee bladzijden te eindigen. Ons

beider vriend heeft mij verteld, dat u in de tijdschriften van dit land een trouw en talentvol medewerker zijt; ik veronderstel dus, dat dit werk aan goede handen zou toevertrouwd zijn.'

'Is u ver in 't maken van calembours?' vroeg de blonde. 'Ziet-u, om 't publiek b.v. naar het verschijnen van een volgend nummer te doen reikhalzen, zou men telkens een charade of calembour moeten opgeven en er bijvoegen: de oplossing in de volgende aflevering. B.v. q u ' e n t e n d e z - v o u s p a r d e s s o u l i e r s *seize?*'

Van Hoolen begreep dat niet; monsieur Maxime haalde de schouders op, en de blonde jongeheer grinnikte.

'C'est très clair!' riep hij zegevierend uit, daar van Hoolen bleef zitten suffen: 'd e s s o u l i e r s (t r è s é t r o i t s) *treize et trois!*'

'Voyons, mon cher Dubois,' smeekte mijnheer Maxime. De blonde lachte nog over zijn triumf, en van Hoolen zeî, dat dergelijke woordspelingen in de Nederduitsche taal niet zoo gemakkelijk te vinden waren. Destijds was de 'vermakelijke spraakkunst' nog niet verschenen, anders had van Hoolen gewis een ander antwoord gegeven.

'In elk geval,' ging Maxime voort, 'amusant te zijn is de hoofdzaak. Wees los en boeijend in alles wat ge vertelt, en denk er aan, om te eindigen met een treffend tooneel waarvan de ontknooping s t e e d s in de volgende aflevering moet gegeven worden. Voilà les ficelles! En onderwerpen? Men grijpt ze uit de lucht.

U geeft b.v. een novelle, getiteld.... getiteld.... Ja.... daar heb ik een goeden titel:

> ‘DRIE ZELFMOORDEN EN EEN BRUIDSKRANS.’
> Dubois wreef zich in de handen, en van Hoolen werd allengs bescheidener en stiller. Maxime stond op, wandelde de kamer eenige malen op en neêr, en ging aldus voort:
>
> Hoofdstuk I.
> ‘Dona Helena zat peinzend voor haar raam, en dacht aan zoovele dingen, die 't hoofd van een beeldschoon achttienjarig meisje bezig houden. Haar arm, die in blankheid wedijverde met het wit marmeren blad van het prachtig tafeltje waaraan zij gezeten was, rustte op een vel papier. Zij had een brief geschreven, de weergalooze Helena, die, schooner dan haar naamgenoot, wel tot honderde Trojaansche oorlogen aanleiding had kunnen geven. Zij had haar aanstaande, den hertog de Mazières, een jeugdig grijsaard, haar door haar vader opgedrongen, een aalmoes van eenige liefdevolle woorden geschonken, en juist dacht zij over dit alles na, toen haar oog, blaauw als het azuur des hemels, op eene fotografie viel, die haar straks uit een brief ontglipt was.
> ‘Verbaasd vloog ze op, nam die fotografie, bekeek die met vurigen blik, drukte ze aan haar hart en viel in onmagt op haar stoel.
> ‘*Het vervolg hierna*.

II.

‘Die fotografie stelde voor 't portret van haar neef, graaf Arnaud, dien zij nimmer gezien had, doch de betooverende gelaatstrekken van dien jongen edelman hadden haar jeugdig gemoed zoo getroffen, dat zij haar hart in liefde voor hem voelde ontvlammen.

‘Twee dagen later kwam graaf Arnaud op het kasteel aan, en de hartstogt die bij 't portret ontwaakt was, werd nu bij de aanschouwing der wezenlijkheid nog levendiger. Welk een heerlijk idyl! Graaf Arnaud wilde haar ontvoeren. Hij bezwoer haar, dat hij zonder haar niet kon leven.

‘In het liefelijk tuinhuis met rozen en klimop zat het minnend paar. Het geheimzinnig maanlicht had nimmer schooner groep beschenen, en het ruischend beekje zong een liedje schooner dan ooit. En graaf Arnaud sprak dichterlijker dan Lamartine, en Victor Hugo's poëzie werd alledaagsch bij de teedere liefdesbetuigingen van Dona Helena; des bannelings proza werd helder bij hun kout.

‘Doch plotseling rees de schoone ontsteld op, viel haar minnaar in de armen en zakte ineen.

‘Wie?...’ riep graaf Arnaud verwoed uit, doch hij bleef sprakeloos bij 't ontwaren der gedaante, die in 't park op hen toetrad.

‘*Het vervolg hierna*.

III.
‘Die schrikverwekkende gedaante was Dona Helena's bruidegom, de hertog de Mazières, dien zij in Italië waande.
‘Dona Helena herkreeg genoegzame tegenwoordigheid van geest om graaf Arnaud toe te fluisteren, dat hij zich achter 't priëel verschuilen zou. De maan erbarmde zich over 't jeugdig paar en dreef achter eenige donkere wolken weg, en toen de wankelende Hertog de Mazières de bank naderde, vond hij Dona Helena peinzende alleen.
‘De hertog scheen niets bespeurd te hebben, en vertelde Dona Helena, dat hij uit Rome was heengevlogen, om zich hier met haar te vereenigen.
‘Dona Helena zuchtte, de hertog zuchtte, en 't tuinhuisje scheen hun zuchten te weerkaatsen.
‘*Het vervolg hierna*.

IV.
‘Acht dagen later werd op het kasteel het huwelijk voltrokken tusschen Dona Helena en den Hertog de Mazières.
‘Eenige oogenblikken later drong Helena's vader, die kwade vermoedens had, het boudoir zijner dochter binnen.
‘Zonder Helena een oogenblik tijd te gunnen tot eenige verklaring, haalde hij woedend een revolver uit zijn

zak en loste het af op zijn neef, graaf Arnaud, die weenend aan Dona Helena's voeten lag.
‘Graaf Arnaud viel neer, maar was niet doodelijk gewond.
‘Dona Helena plaatste zich tusschen beiden, en vloog toen op haar vader toe, om- hem 't pistool uit de hand te rukken.
‘Doch de oude man duwde haar weg. Gelukkig bespeurde graaf Arnaud een dolk op een tafel.
‘“Geef mij dien dolk, of ik ben verloren!” sprak hij.
‘*Het vervolg hierna*.

V.
‘Helena en de oude hertog vlogen tegelijkertijd naar 't noodlottig wapen; doch Helena werd het magtig en stond besluiteloos tusschen haar vader en haar minnaar.
‘“Ongelukkige! wilt ge uw vader vermoorden?” riep de oude man.
‘Lezer, kunt ge u vreeselijker toestand denken, dan waarin deze jonge dame verkeert! Wat zij deed, zult ge in het volgend hoofdstuk vernemen.
‘*Slot volgt*.

VI.
‘Dona Helena was krankzinnig van smart. In een oogwenk greep zij den dolk, en wilde daarmede zich zelve doorsteken, toen haar echtgenoot, de hertog de Mazières, met Spaansche bedaardheid binnentredende, door één pistoolschot Helena's minnaar 't leven ont-

nam. Het tweede schot uit zijn revolver rigtte hij op zich zelf, en toen hij daar op den grond neerzeeg, had de ongelukkige vrouw den scherpen dolk in haar lelieblanken boezem gestoken.....

'De moraal van dit kort verhaal is, dat fotografie-albums en revolvers gevaarlijke dingen zijn, en dat het bezoek van een knappen neef een huishouden soms in groote ongeregeldheden kan brengen.'

'Wat dunkt u hiervan?' vroeg Maxime.

'Ah! c'est bien!' riep de blonde jongeheer uit.

Maxime draaide zich even ongeduldig naar den lastigen dwarskijker en stond op 't punt den fâcheux een lesje te geven. Doch 't was de zoon van den millionnair, hier was zelfbeheersching dus nog iets waard.

Van Hoolen maakte den heer Maxime zijn compliment, en vroeg hem, of hij romanschrijver was.

'Zoo wat van alles, mijn waarde heer!' antwoordde Maxime luchtig. 'Ik teeken zoo tamelijk; men heeft de beleefdheid mijn novellen te verslinden; en de chroniqueurs te Parijs gebruiken mijn pseudonyme als ze wenschen, dat iets gelezen zal worden.....'

Maxime lag achterover in zijn stoel, en hield zijn blik op van Hoolen gerigt.

'Vertel hem mijn plannetje eens, wat de oprigting betreft,' zeî de blonde jongeheer tot Maxime.

'We zullen hier in 't land een ongehoord éclat ma-

ken! Even als Napoleon benoem ik overal mijne maires en adjunctmaires, mijn zaakgelastigden en verdere ambtenaren. Het zal een kolossale onderneming worden, kolossaal, ongehoord! Van hier reizen we naar Berlijn; van daar naar Petersburg; overal zal de Cosmopolite binnen eenige maanden moeten verschijnen!

‘En van zulk een onderneming wordt u 't directeurschap aangeboden! Onder welk een gelukkig gesternte zijt-ge geboren, mijn waarde mijnheer van Hoolen! Denk er over na en heb de goedheid ons binnen eenige dagen 't resultaat daarvan te komen meêdeelen. Wees overtuigd, dat ik het als een bijzonder voorregt waardeer, kennis met u te hebben gemaakt.’

‘En vraag dan als 't u blieft dadelijk uw ontslag uit die betrekking! Bij ons is 't eenvoudig een kwestie van rijk worden,’ zeî de blonde jongeheer, terwijl hij zonder pligtpleging zich op de canapé uitrekte.

Van Hoolen stond op, en verzekerde dat hij er ernstig over zou denken.

De knecht geleidde mijnheer van Hoolen naar beneden, tot de voordeur, en was veel beleefder dan straks.

Hoofdstuk V.

Toen Henri zich op de donkere straat bevond, voelde hij zich plotseling buitengemeen groot. Tegenover zijn meerderen, die ontzaggelijke snobs, had hij zich klein, nietig gevoeld: nu besefte hij echter ten volle, dat hij de uitverkorene was, de man die zijn fortuin kon maken en groot zou worden in de wereld.

Hij wipte zoo luchtig en half dansend over de vrij drukke straat; hij was zoo ingenomen met al het gebeurde, dat hij bijna geen acht sloeg op alles rondom hem. Met het behagelijk gevoel van tot eene célébrité contemporaine te zijn voorbeschikt, wandelde hij voort.

Dat gewoel en gedraai in de hoofdstraten verveelde hem nu. Welk belang boezemde hem dat publiek in, dat elken avond op dezelfde uren door diezelfde verlichte straten heen en weêr drentelde. In de ruime bierhuizen lagen de habitués, voor 't publiek onzigtbaar door 't groene gordijn, in de duisternis naar dien stroom van voorbijgangers te turen.

De gravures in den plaatwinkel, de fraai uitgestalde stoffen in het kleêren-magazijn: 't kwam hem nu alles eentoonig en geestdoodend voor.

Henri doolde af, sloeg den weg naar een buitencingel in en liep langzaam voort, terwijl allerlei schitterende droombeelden der toekomst voor hem verrezen. Hij zette zich op een bank neêr, die, door vrij hoog struikgewas omgeven en van het wandelpad afgesneden, hem een kijkje gaf op de landerijen aan de overzijde der breede gracht, begrensd door hoog geboomte, dat 't groene weiland gedeeltelijk in breede schaduw dommelde; 't overige landschap baadde zich in den vollen maneschijn, en in 't spiegelglad water der beekjes weerkaatste zich het zilveren licht.

Plotseling ontwaakte hij uit zijn gepeins door een vrouwenstem in zijn nabijheid, die hij op gejaagden, bijna luiden toon hoorde zeggen: ‘laat me alsjeblief mijn weg gaan, mijnheer.’

Nieuwsgierig en eenigzins verbaasd rigtte van Hoolen zich op; al 't ridderlijke zijner natuur ontwaakte. Nu luisterde hij op zijn verscholen plekje met inspanning, en hoorde duidelijk voetstappen naderbij komen: een ligten tred, die snel voortstapte, en een zwaarderen stap die onmiddellijk volgde.

‘Maar, lief kind, als jongejufvrouwen 's avonds zoo laat langs den cingel wandelen, dan....’ meer kon hij van de scherpe, krassende stem die deze woorden sprak, niet verstaan.

‘Als je me niet laat gaan.....’ was 't dreigend ant-

woord van een heldere lieve stem. Van Hoolen hoorde onmiddellijk daarop een gil, sprong van de bank, liep 't struikgewas om, en bespeurde een jonge dame, die met snellen tred voortliep; terwijl een stap of tien verder, iemand, die van Hoolen's komst bespeurd had, zich in tegenovergestelde rigting haastig uit de voeten maakte.

De jonge dame ontweek van Hoolen, toen deze regelregt naar haar toeliep, terwijl zij met haar zakdoekje haar gelaat bedekte.

‘Kan ik u van dienst zijn, mejufvrouw?’ vroeg van Hoolen eenigszins uit het veld geslagen door de snel ontwijkende beweging der juffer.

Op 't zelfde oogenblik brak de maan, die even achter wolken verscholen was geweest, op nieuw door, en zag van Hoolen een eind verder den vollen glans op de voortdravende figuur vallen.

‘Zonderling, is hij dat niet! die huichelaar!’ mompelde van Hoolen bij zich zelven. Dit alles was echter 't werk van een oogenblik geweest. De jonge dame had intusschen eene portefeuille opgeraapt, die zij zeker in hare verwarring had laten vallen, en leunde tegen een boom; ze scheen hevig ontroerd.

‘Mag ik u ook mijn hulp aanbieden?’ vroeg van Hoolen beleefd en volkomen in zijn rol van preux chevalier, terwijl hij een papier opraapte en haar dit gaf, in de meening dat het in de portefeuille behoorde.

‘Dank u, meneer,’ zeî 't meisje bevend. ‘Ik ben misschien wat al te véel ontsteld.... maar die man

sprak mij zoo zonderling aan.... 't was hier zoo eenzaam....' 't Meisje veegde haar tranen weg, en van Hoolen dacht heel egoïstisch bij zich zelven, dat dit een zeer ongezocht, hoogst romanesk avontuur was.

'Mag ik u,' vroeg hij bescheiden en zacht, 'mijn geleide presenteren?' En dit vragende boog hij zijn regterarm, om er haar linker in te ontvangen.

Het juffertje was blijkbaar heel verlegen met de zaak. Een oogenblik bleef zij besluiteloos staan; toen leî zij haar arm bevend en schijnbaar met weêrzin in den zijnen.

En de toekomstige directeur-gérant van den Cosmopolite ontlastte haar van de vrij zware portefeuille, en nam die onder den linkerarm.

Behalve de welluidende, liefelijke stem der jonge dame, een geschenk des hemels, dat bij eene vrouw even als bij 't vogelenheir, een minder schoon uiterlijk soms zoo geheel doet vergeten, hadden van Hoolen reeds de ranke figuur en de bevalligheid harer bewegingen getroffen. Hij gevoelde zich op 't oogenblik ontzaggelijk gelukkig in zijn emplooi van beschermer der onschuld.

Zij liepen eenige schreden langzaam zonder spreken voort. Toen zeî van Hoolen, dat hij de juffer zou aanraden, in 't vervolg 's avonds nooit meer haar weg langs de buiten-cingels te nemen.

Zij antwoordde bevende, dat zij piano-les gegeven had ten huize van Baron van Haasteren, die aan den buiten-cingel woonde, en dat de knecht, die haar altijd

thuis bragt, heden uit was, zoodat zij verpligt was geweest, alleen naar huis te gaan.

‘In elk geval,’ hernam van Hoolen, ‘zal 't, geloof ik, voorzigtig zijn, heden niet alleen naar huis te gaan. Die persoon kon nog meer plannen hebben. Mag ik dus 't genoegen hebben u thuis te brengen, mejufvrouw?’

‘Als 't u niet te lastig is,’ hernam zij bedeesd en eenigszins teruggetrokken, ‘wil ik er gaarne gebruik van maken tot aan de vlierstraat; daar begint de drukte.’

‘Kende u dat onbetamelijk heer van daar straks in 't geheel niet?’ waagde van Hoolen haar te vragen.

‘Pardon..... ik kende hem volstrekt niet,’ antwoordde 't meisje. ‘Ik vrees,’ liet ze er dadelijk op volgen, alsof ze 't gesprek eene andere wending wilde geven, ‘dat ik u grooten last veroorzaak.’

‘In 't minst niet, mejufvrouw; integendeel. - U woont zeker bij uwe ouders, hé?’

‘Mijn ouders zijn dood, mijnheer,’ klonk 't melodieus stemmetje. ‘Ik woon bij mijne tante, Jufvrouw Saule in de borstelstraat. 't Is een stille buurt, en onze woning ziet op een grooten tuin uit, zoodat we van de beweging op straat weinig bespeuren. Maar als ik van mijn piano opzie, heb ik 't gezigt op een heerlijk bloemperk voor me, met een wilden wijngaard tegen den muur; dat is even aangenaam.’

‘Hoe ingenomen met die eenzaamheid!’ zeî van Hoolen.

‘Ik zou er na dit voorval anders over moeten denken, niet waar?’

‘Pardon!’ antwoordde van Hoolen glimlagchend, ‘maar in den regel zijn jonge dames eerst in de drukke wereld in haar waar element.’

‘Ieder zoekt zijn geluk langs verschillenden weg,’ hernam zij eenvoudig. ‘Aan mijn stille kamer, mijn piano en mijn boeken, geef ik de voorkeur boven menschen. Daar ben ik vrij. Bevallen de boeken mij niet, dan sla ik ze digt en neem anderen: met menschen gaat dit niet. Hoe stiller en kalmer 't leven voorbijgaat, hoe meer 't mijn eenige wenschen nabijkomt.’

‘'t Is zeker 't gemakkelijkst!’ hernam van Hoolen levendig, eenigzins getroffen, en misschien wel teleurgesteld door de ernstige levensopvatting van een piano-jufvrouw. ‘Maar,’ ging hij voort, ‘in de wereld moeten we om te strijden en ons te ontwikkelen, en zoo'n kleurloos leven zonder doel! - neen, ik hoop als een vurig ros in den wedren meê te dingen!’

‘De meeste wedrenners eindigen met de trekschuit,’ antwoordde ze snedig met haar zilver stemmetje, haar kopje even omdraaijende.

‘Nu ja, nu ja!’ hernam van Hoolen, die op zulke reparties niet gerekend had, ‘maar - de exceptiën maken den regel, en ik hoop er eene te zijn.’

‘Met mannen maakt dit een groot onderscheid. Mijn lievelingsdichter zegt ook: der Mann musshinaus in 's feindliche Leben, Muss wirken und streben.’

‘Zóó familiaar met Schiller!’ riep van Hoolen, eenigszins verbaasd dat een eenvoudig piano-meesteresje de eenzaamheid predikte en Schiller aanhaalde.

‘Ik pronk met mijn voorname kennissen, mijnheer; anders niet. Moeder was eene Duitsche, en Schillers Glocke kende ze uit haar hoofd, zoodat ik het ontelbare malen hoorde en allengs leerde.’

Van Hoolen was opgetogen over zijn avontuur. Hij kon zich niet genoeg verlustigen in 't rijzig, bevallig kind, dat zich zoo eenvoudig en goed wist uit te drukken. Hoe vertrouwelijk wandelde ze aan zijn zijde; en toch was er in hare houding en toon iets ernstigs en terughoudends, iets dat alle gemeenzaamheid uitsloot. Van Hoolen's gemoed, zoo vatbaar voor teedere indrukken, was vol van de lieve verschijning.

Toen zij op de brug waren, die hen weder in 't bevolkt gedeelte der groote stad bragt, verzocht zij van Hoolen, hem hier te mogen verlaten.

‘Ik krijg dus mijn congé?’ vroeg Henri, in een Don Juans pose.

‘Ik dank u zeer voor uw geleide, mijnheer, maar... van hier zou ik liefst alleen naar huis gaan. Als....’

Een equipage, dat met snelheid de brug kwam oprijden, maakte de rest van haar zin onverstaanbaar. Toen het rijtuig op 't midden van de brug was, viel 't licht der lantaren op 't gelaat van 't meisje, en nu berouwde het Henri nog meer dat hij 't schoone kind moest verlaten.

Hij noch zij hadden echter bespeurd, dat een heer

en dame, in 't rijtuig gezeten, nieuwsgierig en zelfs verbaasd naar beiden gezien hadden.

Toen nu de paarden, door een plotselinge zijdelingsche beweging, wat digt bij de leuning kwamen, waartegen de jonge dame en van Hoolen stonden, schrikte 't meisje, en lei Henri met eene beweging die even ongezocht als verklaarbaar was, zijne hand om haar leest.

Nu wilde het toeval, dat twee heeren, die bij de helling der brug eveneens 't rijtuig wilden laten voorbijgaan, het paartje in die houding zagen staan.

‘Kijk eens, Herman,’ zei de een, met een gesmoord lachje zijn buurman aanstootende, ‘wat een parfait amour op die brug! 't Is die blufferige van Hoolen, geloof ik.’

Herman Meerkamp, want deze was het, de neef van Kils, keek vrij onverschillig op. Toen echter het lantarenlicht van 't rijtuig juist op het gelaat van 't juffertje viel, ontroerde hij en moest zich een oogenblik aan de leuning der brug vasthouden.

‘Wat zeg-je van 't paartje? De kerel kijkt goed uit zijn oogen.’

Herman antwoordde niets. Onmiddellijk daarop liet zijn vriend er op volgen:

‘Drommels! 't Is Martha Saule, de pianiste, die wij op ‘Toonkunst’ altijd de Madonna noemen! Dat verbaast me! Nu! 't is waar: d e M a d o n n a wil ook door a l l e stervelingen aangebeden worden!’

‘Wat meen je daarmeê?’ vroeg Herman, zoo snel en driftig als een opsissende vuurpijl.

Zijn medgezel week met zekere kluchtige haast achteruit en zeî lagchend:

‘Leggen er voetangels en klemmen - dan ga ik op dat terrein niet voort. Wat heb ik miszegd? Wat meen-je?’

‘Heb-je iets van jufvrouw Martha Saule te zeggen?’

‘Niets dan hetgeen we met eigen oogen zien: dat ze vertrouwelijk wandelt met iemand, dien weinig mama's den titel van schoonzoon zouden willen geven. Je hebt toch ook oogen om dat te zien. Voor de rest is 't me tamelijk onverschillig, ten zij gij’ - en hierbij zag hij Herman spottend aan - ‘bijzonder belang in jufvrouw Martha mogt stellen’.....

‘Adieu, Willem!’ zeî Herman koel, zonder hem verder antwoord te geven en sloeg snel een zijstraat in.

In den tusschentijd dat Herman Meerkamp en zijn vriend deze korte zamenspraak voerden, had Henri van Hoolen de jonge dame zoo plegtig verzekerd, dat hij het ditmaal in haar belang 't beste achtte, haar tot hare woning te brengen dat zij er, hoewel met tegenzin, in toestemde.

Weldra stond Henri met Martha Saule, gelijk de beide jongelui haar genoemd hadden, voor haar woning. Van Hoolen belde, en een oude magere jufvrouw opende de deur.

‘Zoo, Martha!’ Toen zij vervolgens van Hoolen in de duisternis bespeurde, liet ze er dadelijk op volgen:

‘Is mijnheer misschien de baron van Haasteren! Wil u ook binnen komen, baron?’

‘Neen tante,’ zeî Martha bevend, daar zij zeker een losbarsting verwachtte, ‘'t is een vreemde heer.’

‘Komaan! komaan! door een vreemden heer thuis gebragt! wil die vreemde meneer soms ook binnen komen?’

‘Gaarne, mevrouw!’ antwoordde van Hoolen, eenigszins verbaasd over den snibbigen toon van de oude dame.

Het drietal trad een donkere achterkamer binnen. ‘'t Licht is toch duur genoeg,’ mompelde de oude jufvrouw tot hare verontschuldiging. Toen zij de carcel-lamp aangestoken had, kon van Hoolen zich overtuigen, dat goede smaak ook zelfs met geringe hulpmiddelen wonderen kan verrigten, zoo bevallig zag 't vertrek er in zijn eenvoud uit.

Nu moest Martha 't relaas vertellen, hetgeen zij zoo beknopt mogelijk deed. Toen Martha geëindigd had, zei de oude dame, zonder den heer van Hoolen te bedanken voor zijn betoonde hulp:

‘In 't vervolg zullen we maar een knecht aannemen die je haalt en brengt: dan zijn die grappen uit! De goede naam van een meisje is zoo spoedig.... ach! wat krijg ik daar weer een schoot....!’

‘Wil ik u nog eens van 't drankje geven, tante!’

‘Dank-je wel. Mijnheer heeft haast, hé? dat zie ik wel. Geneer u niet, mijnheer.’

Van Hoolen had in 't geheel geen haast. Doch de norschheid en kortheid der dame verjoegen hem tegen zijn wil. Toen hij Martha daar zag staan, voor de pi-

anino, waar hare vlugge vingers gewis zoo rap en betooverend over heen gleden; toen hij haar, ontdaan van hoed en zomermantel, in al de rankheid harer liefelijke gestalte zag prijken, - toen kon hij dat frissche, blanke kopje met die blaauwe, denkende kijkers, niet beter vergelijken, dan bij 't portret van Rubens' tweede vrouw op 't Mauritshuis te 's Hage. Doch in de oogen lag meer ernst, al waren de blonde haren ook even kunstig verspreid en golfden ze even guitig over haar sneeuwwit lijfje.

Van Hoolen boog zeer voornaam, gaf in eene reeks van holle woorden, die in een toast zoo heerlijk hadden gepast, te kennen, hoe hij 't hem te beurt gevallen voorregt waardeerde, van Martha van dienst te hebben kunnen zijn, en bood haar de hand aan.

Martha nam die aarzelend aan, daar tante's gefronst gelaat haar die vrijheid naauwelijks scheen te veroorloven. Toen stond tante op, knikte van Hoolen heel koeltjes toe, begeleidde hem tot aan de deur, boog daar stijfjes en liet onzen ridderlijken vriend de deur uit.

Op straat zweefde hij letterlijk over de steenen. Wat een avond! Wat een reeks van indrukken! Directeur-gérant van den Cosmopolite; beschermer der onschuld!

Hij gevoelde groote behoefte om zijn gemoed uit te storten; hij kon dit alles niet langer bewaren: 't vloeide over; 't was te veel.

En opgewonden smeet hij de breede togtdeur open

der ‘Groote Societeit,’ tegenover het gouvernementsgebouw, en stapte de zaal binnen als een Cesar. De vrienden moesten het hooren; de hem te beurt gevallen onderscheiding werd geïllustreerd voorgedragen; het avontuur werd geheimzinnig, zonder namen te noemen, medegedeeld, en dien avond was van Hoolen gewis de held van 't feest.

Hoofdstuk VI.

Een fijne zachte motregen viel er op de straten, zoodat de glimmende keijen 't licht der lantarens weêrspiegelden en het standbeeld op het groote plein blonk, alsof 't zooeven uit de gieterij gekomen was. De klepperlui liepen nog meer ineengedoken dan anders, en nijdiger dan ooit bromden zij hoe laat het was. De nachtwachten schenen zeker te weten dat dieven van geen nat pak houden, en bleven daarom onder afdaken en overdekte ingangen van winkels schuilen. Niemand vertoonde zich bijna op straat, en in geen huis ontwaarde men haast meer licht.

In de bogtige twijnstraat zou men 't kunnen tegenspreken. Achter een helder valgordijn brandt, naar den lichtvorm te oordeelen, een ouderwetsch koper studeerlampje, en in den omtrek der silhouette kan men ligt een mannenfiguur ontdekken. -

Het vertrek zelf ziet er zoo tweeslachtig uit, alsof het décors uit twee verschillende tooneelstukken waren,

die toevallig bijeen zijn gezet. Onder den fellen schijn van 't kapje liggen papieren en folianten op tafel, naast een groene test waarop een roodkoper koffieketeltje pruttelt. Tegen den muur, naast het raam, is van gewone planken eene soort van boekenkast opgeslagen, waarin allerlei regtskundige werken een hoofdrol spelen. Een dun oud karpetje bakent dit gedeelte der kamer van de andere helft af. Hier vertoont de vloer zijn roode tegelen met een potkagchel in 't midden. Op een tafeltje is een leelijk, ouderwetsch aardewerk servies tentoongesteld en aan den wand dezer zijde hangen twee omlijste platen, met tooneelen uit het leven van den verloren zoon, waarin het cromaatgeel, vermiljoen en blaauw een hoofdrol spelen. Daarboven hangt een zonderlinge trofee van een hamer, zaag en beitel.

In 't donkere hoekje van 't vertrek is naauwelijks eene bedstee te onderscheiden, zoodat men ook nu niet bespeurt, dat het gezigt eener oude vrouw zich tusschen de gordijnen vertoont en naar de mannenfiguur tuurt, die in zijn stoel voor al die boeken en papieren schijnt te zitten peinzen.

‘Moet je weêr niet naar bed van nacht, jongen?’ bromt de oude vrouw.

De ‘jongen’ schrikt op, kijkt verward om, en zegt: ‘ja moeder.... ja!’....

‘Je moet het zelf maar weten’.... hoort men achter de roode ruiten mompelen.

‘Ik zou toch niet kunnen slapen, moe’....

‘Je tobt je ook af; dat kan geen mensch volhouden; dat 's als een gek handelen!’

‘Toe maar! Nu heb ik 's nachs ook nog geen rust.’

‘'t Is om je bestwil, Herman! je moet je gezondheid niet zoo veronachtzamen. Dat is 's morgens vroeg studeren; om tien uur je repetitie in de opera; dan je lessen in de wiskunde; dan alweêr studeren; - dat gaat op den duur niet, jongenlief.’

‘Dat zou alles nog wel gaan, moeder,’ zeî Herman omziende, ‘als me maar geen andere dingen hinderden. - Tot heden is mij 't meeste gelukt, en ik ben 't niemand als mij zelven verpligt, dat ik door studie en wilskracht mijne meerderen tot mijn gelijken maak....’

‘Maar wat hindert je dan, jongen?’ vroeg de oude vrouw.

Herman stond langzaam op, liep met het hoofd gebogen naar de bedstee, en zette zich op den matten stoel daarvoor neêr. Eene korte poos bleef hij stil zitten, en hield zijn moeders hand in de zijne; toen liet hij er op stillen, eenigzins weemoedigen toon op volgen:

‘Ik dacht dat ik een groote stap verder was! Een tweede klarinettist der opera, die les in de wiskunde geeft, en het tot student aan de Akademie brengt, - dat, dacht me, mogt me eenigszins trotsch doen zijn. Een student van dertig jaren, een man van 't A B C regiment, die met klarinet en driehoeksmeting heeft gemanoeuvreerd, en nu tusschen die losse, jolige onbezorgde jeugd zit, als een tuinstok tusschen zwevende bloemen!.... Zonder me aan iemand vast te klemmen,

of op den titel van den een of 't fortuin van den ander te bouwen, heb ik willen werken en worstelen, om later mijn onafhankelijkheid uitsluitend aan mij zelven te danken te hebben'....

'Nu, jongen, is je dat alles dan tot heden niet gelukt?'

'Maar ge weet toch wel, moeder, hoe dikwijls ik u al gesproken heb over.... Martha....'

'Over Martha, ja!' zuchtte de oude vrouw, zich oprigtende, 'die mijn jongens liefde voor zijn moeder nemen zal.... Ja, 'k weet het, dat is 't lot van een moeder: als ze haar kind heeft groot zien worden en trotsch op hem is, zooals ik op mijn Herman, dan komt een andere haar die genegenheid stelen -'

'Moeder, hoe hard! Dat 's weêr 't oude thema. Iets anders is kinderliefde, iets anders is de hartstogt van een jongman voor zijn uitverkorene. Moet ik in al mijn verdriet ook nu nog daarmeê kampen? Mijn hemel! ik dacht dat u toch wel overtuigd waart van mijn gehechtheid aan u!'

'Dat ben ik, jongenlief,' hernam de oude vrouw ontroerd, 'wij hebben heel wat gelukkige dagen zamen doorgebragt; maar ik kan 't niet verdragen, - 't is zondig, ik beken 't, - ik kán 't niet verduren, dat een andere vrouw zich tusschen u en mij zal plaatsen. Ik heb je groot gebragt; uw vader hebt ge in je tweede jaar al verloren; ik heb me allerlei opofferingen voor je getroost; en nu komt een vreemde aanspraak op u maken! 't Is onredelijk, ik weet het! doch ik kan 't maar niet verkroppen!'

Herman zuchtte. Hoe kon hij dat hartstogtelijk moederlijk gevoel bestrijden? Hoe vreemd die ijverzucht hem ook toescheen, ze ontsproot toch uit overgroote liefde voor hem.

Herman en zijn moeder zwegen een poos.

Toen zeide zij op ontroerden toon: ‘Dat was Martha, niet waar? - Je begrijpt wel, Herman, dat ik slechts uw geluk wil? Laat me soms maar eens een oogenblikje zoo doorslaan; niemand meent het beter met je dan ik, hoor jongen! - Ja, ik herinner het me nog wel, dat was dat blonde meisje van de muziekschool, Martha Saule, niet waar?’

‘Juist moeder!’ antwoordde Herman zacht. ‘Op de muziekschool trof me al dat lief denkend gezigtje. Soms, als ze meende dat niemand acht op haar sloeg, kon ze in de pauze een kwartier lang stil voor 't raam in den tuin staren, en als ik haar dan wel eens vroeg, waar ze toch zoo aan dacht, dan begon ze vreemd te lagchen en liep weg. Zij was geheel anders dan de overigen. Daar waren er velen, die haar niet mogten lijden, omdat ze een eigenaardige fierheid had, welke men in een wees die bij een behoeftige tante in huis was genomen, belagchelijk vond. Maar 't was geen dwaze trots op geboorte, geld of schoonheid, maar eene zekere aangeborene fierheid, om met niets in aanraking te komen, dat onedel, minder kiesch, niet grootmoedig was.

‘Herinnert ge u dien Augustusmiddag nog, toen we zamen naar de “Zwaluw” wandelden en wij haar

op den weg ontmoetten met hare tante en eene oude jufvrouw. Ik vergeet dien middag nooit. Ik zie die “Zwaluw” daar nog liggen aan de breede trekvaart, met haar gelijk geschoren linden boomen en witte randen om den stam. Ik zie de zon nog tusschen de boomen heen boren en de roomwitte herberg met haar glans verrassen.

‘Weet-je nog, moeder, dat u toen kennis maakte met Martha's tante?’

‘Ja zeker, met die stroeve, rare vrouw, die haast geen woord sprak...’

‘Toen namen we plaats onder de hooge kastanjeboomen, en ging ik met Martha in den tuin wandelen. Ik geloof niet, dat we veel gesproken hebben, maar ik herinner me heel goed hoe ik in stilte dacht, dat het leven aan haar zij een volmaakt geluk voor mij zou wezen. Wij spraken over muziek, dat weet ik alles nog zoo goed, en zij wilde volstrekt dat de muziek verheven zou zijn, dat men de kunst niet zou vernederen, door haar te doen strekken tot onedele doeleinden; dat men 't vierendeelen van goede muziek door slechte musici zou straffen, desnoods bij de wet; - ik weet al niet meer. Ik luisterde naar alles en toch ging het me als in een droom voorbij, zoo was mijn geheele wezen ingenomen met dat lieve sprekende gezigt, die trouwe blaauwe oogen en die natuurlijke gratie in houding en gebaren.’

Blijkbaar vond Herman toch een zeker genot in de marteling die hij zich vrijwillig aandeed. Als hij zijn

moeders gelaat naauwkeuriger had kunnen bezien, zou hij ook daarop onmiskenbaren wrevel over 't ophalen dier bijzonderheden hebben kunnen lezen. De duisternis in dat gedeelte van 't vertrek ontnam hem echter daartoe de kans. Een oogenblik zat hij met de hand voor de oogen. Toen lachte hij plotseling en zei:

‘Wat was zij heftig, toen u haar nuchter vroeg, of ze dan ook soms de draai-orgels woû verjagen en die arme menschen 't brood ontnemen. “Ten behoeve van den algemeenen smaak: ja, zeker!” sprak ze schielijk, maar toen kwamen haar toch de tranen in de oogen, en zei ze: “'t Is waar, die arme stumperts zouden er toch ook 't slagtoffer niet van mogen worden!” - Een origineel, flink karakter. Zij bekommerde zich zoo niet om 't geen de wereld er van zeggen zou.’

‘Dat is al heel dwaas als een meisje dat niet doet, Herman. De naam van een meisje is als die witte sprei: komt er één klein vlekje op, dan ziet iedereen het.’

‘En toen later al die tafeltjes bezet waren en 't er krioelde van menschen; toen ik in de buurt een roeibootje ging huren en wij met ons tweeën daarin plaats namen, kan ik u niet zeggen, wat ik gevoelde. Ik stond in de boot en stak haar de hand toe, waarin zij haar fijn, veerkrachtig blank handje zoo vertrouwelijk lei. Ik zie den angstigen trek op haar gezigt, toen 't bootje, bij 't afstooten van den oever, wat scheef ging; en toen weêr haar kluchtig snoeven bij 't vasthouden van het roer.

‘“Nu heb *ik* 't roer in handen, mijnheer Herman?” zeide ze spottend, “die verzekering is voldoende om u te overtuigen dat we in een veilige haven aanlanden.”’

‘“Zonder de kracht van mijn roeispanen, betwijfel ik het toch”’ antwoordde ik lagchend. ‘“Maar ons v e r e e n d pogen doet het doel bereiken. Zoo moet de sterke de zwakke te hulp komen!”’

‘“Wat een inbeelding!” hernam ze lagchend, ‘“ noemt ge haar zwak, die de sterksten onder u tot haar dienaar, haar slaaf maken?”’

‘“Dat zijn zéker de allerzwaksten onder u, want geen wezenlijk edele vrouw zou een oogenblik dulden, dat hij, dien zij lief had, zich voor haar vernederde of iets van zijn mannelijke waardigheid ten offer bragt. Herinnert ge u wel, hoe Ridder De Lorges in 't gelaat van jonkvrouw Kunegonde den handschoen smeet, dien hij op haar verzoek in 't strijdperk der wilde dieren had opgeraapt?”’ -

‘Zoo zaten wij prettig en heerlijk te keuvelen, terwijl aan de eene zijde de ondergaande zon van 't duinachtig landschap beneden afscheid genomen had en nog slechts met haar lange schaduwen langs 't struikgewas daar boven en de blanke, warm getinte zandgronden haar betooverend spel dreef....’

‘Arme jongen!’ liet Herman's moeder er op eenigszins gemelijken toon op volgen, ‘wat heb-je je zelven toch gekweld en verdriet aangedaan! Zoudt ge uw vooruitzigten opofferen, je aan banden leggen voor zulk een verbindtenis? kom, Herman lief, er zijn immers

meisjes genoeg, die u met open armen zullen ontvangen? Wat zult ge nu treuren om eene, die mij, ronduit gezegd, voor den enkelen keer dat ik haar zag, niet aanstond. Neen, Herman, dat moet mijn schoondochter niet worden. *Mijn* jongen kan wel wat beters vinden, dan eene simpele muziekjufvrouw. Als je 't geluk hebt, advocaat te worden, dan kan-je immers een heel wat andere keus doen dan deze. Kom, Herman, courage jongen!'

'Ach moeder, als ge wist hoe ik haar gezien heb! Als zij met een ander geëngageerd was, dan zou ik stil treuren en niets zeggen. Ik heb haar nooit mijne liefde bekend, haar wel steeds gezocht en in stilte bemind, haar wel, hoe onwillekeurig dan ook, bewijzen gegeven dat ik haar genegen was.....

'Maar vertel me dan toch, jongelief, wat er eigenlijk gebeurd is, wat drukt je dan zoo?'

'Wat ik daar straks met eigen o ogen gezien heb; Martha met dien opgeblazen verwaanden Van Hoolen, die heel gemeenzaam zijn arm om haar midden lei! Als Martha zich in zulk gezelschap vermeit, dan begrijp ik niets meer van haar; dan zou ik Frans I nog gelijk geven! Martha! die, toen ik haar verleden week bij van Haasteren, waar mijn klarinetles begint als haar piano-uur eindigt, een oogenblik sprak, met zulk een wezenlijken ernst over 't leven redeneerde, dat ik toen weinig kon vermoeden, dat zoo'n degelijke theorie met zulk een wufte toepassing gepaard zou gaan..... En als anderen 't mij verteld hadden, - maar ik heb 't met

eigen oogen gezien. Ik heb dien flaauwen, akeligen kerel haar zien omhelzen!.....'

'Arme jongen!' fluisterde zijn moeder.

Meer sprak ze niet; zij gevoelde dat alle troostgronden hier toch niets vermogten.

Eenige oogenblikken daarna stond Herman op en liep met gekruiste armen 't vertrek op en neer; nu en dan stond hij stil en eindelijk bleef hij voor den beitel en de zaag staan, die kruiselings aan den wand hangen.

'Die goede man,' mompelde hij bij zich zelven, 'heeft nooit zulke eerzuchtige plannen gekoesterd! Eenvoudig werkman, naarstige vader, ge hebt verstandig gedaan dat ge in je stand gebleven bent. Hoe meer men zich ontwikkelt, hoe meer men eischt. Kennis maakt geen magt; onwaar, zij doet ons onze onmagt nog meer gevoelen! Dwaas die ik ben.....'

Plotseling werd de diepe nachtelijke stilte gestoord door het gejoel en geschreeuw van een troepje dat onder schor gezang en kabaal 't bogtig straatje insukkelde.

'Van Hoolen!' riep een stem, die blijkbaar dien nacht niet veel meer zeggen zou, 'van Hoolen, gelukkige kerel! Je hebt toch maar twee vliegen - in één klap ge.....vangen: de mooiste meid en ..... het mooiste zaakje!'....

'Leve van Hoolen! hip, hip, hoera!!' klonk het in de straat; en het troepje schoof zeilend over den glibberigen weg, en liet weldra niets van zich hooren.

Het sloeg drie, vier uren. 't Koude grijze morgenlicht

drong in het vertrekje, de lamp verbleekte en verspreidde een benaauwden walm, en Herman zat voorover aan zijn tafel gebogen en mompelde nu en dan naauw hoorbaar:

‘Van Hoolen, gelukkige sterveling!’

Hoofdstuk VIII.

In het nieuw aangelegde park had meneer Schaffels een der fraaiste villa's betrokken. Het was opmerkelijk hoe al de oudgasten - spotters noemden hen g o u d -gasten - daar allengs eene kolonie hadden gevormd. Hadden zij begrepen, dat in die nieuw-gebouwde, frisch opgesierde woningen ook hun nieuw jong fortuin de beste sier zou maken; of hadden de goud-gasten zich daar instinktmatig bij elkaâr gevoegd, om met het ‘e e n d r a g t m a a k t m a g t’ hun voordeel te doen? Dit is zeker, dat men nergens zoo veel Maleisch hoorde spreken; dat in geen ander gedeelte der stad zooveel gemengd Javaansch en Hollandsch bloed, zulk een onnoemelijk aantal Japansch verlakt werk, viesjesdoozen en andere kostbaarheden, zooveel ontevredenheid en rancune tegen de aristocratische wereld der stad te vinden waren, dan in dat zelfde park. Want ofschoon vele oud- en goudgasten hierop eene schitterende uitkomst maakten, vond men onder de uit Indië teruggekeerde fa-

miliën, een aantal, die zich niet genoeg geacht en gewaardeerd waanden, en die, met de schijnbaar innigste minachting jegens alle baronnen en graven van goed of valsch allooi, toch een half suikercontract zouden geschonken hebben voor een visite van Jonkheer X of een gemeenzamen omgang met baronnesse Z.

Te midden van die pracht vol vertoon en dat gemor en dien wrok zonder genoegzame reden, troonde de heer Schaffels. Een fraai aangelegde tuin omgaf zijn villa, waartoe een breed hek den ingang verleende.

Twee dagen na de kennismaking van Van Hoolen met den heer Victor de St. Amandier, reed deze met den jongen Dubois 't rijpad in en hield de vigelante voor de kolonnade der villa stil. De heeren gaven hun kaartje aan den knecht over, en werden in een zijkamer binnen gelaten.

Al die overdaad van kostbare nietigheden en sierlijke overtolligheden te overzien, een oog te slaan op dien onhebbelijken overvloed van Japansch verlakt, zoo overdreven, alsof er een commisvoyageur in die artikelen was uitgepakt - tot dit alles ontbrak de gelegenheid. Beide Franschen waren bovendien te veel galant homme om niet onmiddellijk de oogen te slaan op een jonge dame, in een licht gele kabaai gehuld, die met haar rug naar de binnentredenden gekeerd, aan een rijk gebeeldhouwde pianino zat te fantaiseren.

Zij rees onmiddellijk op, toen de kamerdeur geopend werd, en met eene onberispelijk gracieuse buiging scheen zij voornemens 't vertrek te verlaten. Maar de Fransch-

man, natuurlijk e n c h a n t é van haar sierlijk spel een oogenblik te hebben gehoord, doch a u d é s e s p o i r van de oorzaak dier stoornis te zijn, maakte haar zulke melodieus klinkende verontschuldigingen; hij was zoo los, zoo overredend; hij verzocht haar zoo dringend hem niet verder te streng te straffen, door de kamer te verlaten; dat Helène Schaffels de heeren verzocht plaats te nemen, en iets binnensmonds mompelde, van te zullen wachten tot papa kwam.

Zij kon niet nalaten, toen zij even langs den grooten spiegel kwam, tusschen de ontzaggelijke pendule en vazen te gluren, en - zij scheen de complimenten der Franschen geregtvaardigd te vinden, want met een allertevredenst lachje liet zij zich heel nonchalant in een leunstoel vallen.

Helène Schaffels met haar achttien jaren, haar rank fijn figuurtje, haar glanzend zwart haar en hare bewegelijke zwarte oogen, was inderdaad eene zeer aantrekkelijke persoonlijkheid. Daarbij had zij iets gemakkelijks, iets zeer los. Verlegenheid was haar vooral een onbekende zaak.

Maxime de St. Amandier weidde uit over de villa die zij bewoonde.

‘Mejufvrouw is de Diana van dit lusthof,’ zei Dubois, zijn blonden knevel omkrullende.

‘Die door twee Acteons bespied werd!’ antwoordde zij bij de hand.

‘Zonder dat treurig gevolg voor ons, meen ik,’ hernam de St. Amandier.

Helène liet zich lagchend in den stoel vallen. Zij lei haar lief en klein blank handje onder den kin, en zou juist een harer meest geslaagde poses ten beste hebben gegeven, toen de deur met groot geweld werd open geworpen, en de heer Schaffels met een grooten panama op 't hoofd en een wit linnen jasje aan binnenstormde. Amandier en Dubois vlogen op, Helène bleef rustig zitten, nam de twee Franschen, die nu een ontzaggelijke buiging voor Schaffels maakten, ter dege op en glimlachte met zelfvoldoening.

‘Mag ik weten,’ vroeg Schaffels in tamelijk Fransch, ‘waaraan ik 't bezoek der heeren te danken heb?’

‘A votre grande réputation de Maecenas, de protecteur desarts, d'homme de bien!’ declameerde Amandier.

De drie titels, die den heer Schaffels daar zoo onverwachts kersversch vereerd werden, nam de kosmopoliet aan, alsof hij ze reeds een halve eeuw verdiend had. Hij lachte en boog. En toen hij toevallig den spottenden blik van Helène ontwaarde, zei hij op goedhartigen toon: ‘Och Leenlief, je moest ons alleen laten, hé! zaken, meidlief hé!’

Helène zette even een pruilend mondje; maar zij hechtte er te veel aan, bij die twee beleefde elegante heeren een aangenamen indruk achter te laten, dan dat zij die plotselinge aandoening niet onmiddellijk wist te bedwingen. Zij stond dus op, maakte een allerbevalligste buiging en wipte luchtig 't vertrek uit.

Onmiddellijk daarop begon St. Amandier aldus:

‘Waarde heer, wij zijn hier gekomen, om een grootsche onderneming tot stand te brengen. Wij willen hier een tijdschrîft oprigten, gewijd aan alle belangen, zoo nationale als internationale. U die overal gereisd hebt en geweest zijt, u komen wij, op aanbeveling van den u bekenden heer van Hoolen, beleefdelijk verzoeken, het beschermheerschap over die onderneming op u te willen nemen.’

Mijnheer Schaffels trappelde met de voeten, lachte en boog, en zeî toen:

‘Een groote onderscheiding voor mij, dat men mij het beschermheerschap wil opdragen, mijne heeren, maar ik ben volstrekt geen man van de fraaije letteren. Praat mij van cultures, van vrijen arbeid, van Indisch grondbezit: daar weet ik alles van. Ik heb me nooit met iets anders bemoeid, dan met handel en industrie. Ik ben een halve Indiër; daar heb ik zeventien jaren doorgebragt. Daar kennen ze H.C.S! Ik ben zonder een duit naar Indië gegaan, en - ik moet zeggen - met een aardig sommetje teruggekomen! Ik ben l ' h o m m e d e m e s o e u v r e s , begrepen? Zet me naakt op een of ander onbekend strand, dáár - en ik zal me er door redderen, mijnheer! Ah! Ik zou al die adellijke leegloopers eens willen zien, die hier hun leven met straatslijpen en hazard spelen doorbrengen; ik zou eens willen zien, hoe die zich in zulke omstandigheden hielden!!! Die heeren die mij, H.C.S. onafhankelijk grondbezitter, op straat van 't hoofd tot de voeten opnemen, die mij beleedigen, die mij in hun societeiten niet dulden; ik zou -’

‘Ah! u hebt honderdvoudig gelijk!’ riepen Dubois en St. Amandier te gelijk uit, terwijl zij hierdoor te gelijkertijd Schaffels' ontboezeming afbraken, die gevaar liep een omvang te nemen, welke voor beide heeren niets belangwekkends kon hebben.

Amandier gaf Dubois een oogwenk en bewoog 't hoofd op eigenaardige wijze; hij hield toen een zeer slim en sluw bedachte rede, waarbij hij vooral op de zwakke zij van den rijken suikercontractant, door dezen zoo open en bloot gelegd, speculeerde. Hij eindigde aldus:

‘Met u als onzen gérant, als commissaris, beschermheer, of welken anderen titel u ook mogt verlangen, zullen we onze populaire onderneming kunnen gronden. Wij zullen 't volk voorlichten; we zullen 't laten zien wie zijne wezenlijke aanvoerders, zijn waarachtige burgers zijn!’ - Hier hield hij eene kleine pauze, die behoorlijk aangevuld werd door 't gekakel van een paar kakatoes in een ander vertrek. Daarop liet Amandier als een natuurlijk gevolg van die aanneming er op volgen:

‘Het spreekt van zelf, dat een niet noemenswaardig bagatel, het borg blijven voor de huur eener woning en andere nietigheden, geen bezwaar zal zijn voor iemand, die zoo menige grootsche onderneming alleen met zijn naam heeft geschraagd en doen gelukken!’

Amandier had Schaffels goed gevat. Hij had juist de zwakste plek geraakt, waar Schaffels' gevatheid en schranderheid ontoegankelijk waren.

Schaffels liet zich verdere inlichtingen geven; hij werd

door den geslepen Franschman nog milder bewierookt, en eindelijk gaf hij toe, vooral met het denkbeeld, om, zooals hij zei: ‘aan al die nietsdoeners, die barons en graven eens te toonen, wat hij zijn k o n en w i l d e met zijn geld.’

Fijn beleefd namen de beide Franschen afscheid. In den breed en marmeren gang stonden de knecht en eene zeer frissche dienstmaagd heel dapper met elkaar te stoeijen, en 't aankomen der twee vreemdelingen met meneer Schaffels scheen hun zoo weinig schrik aan te jagen, dat zij lagchend den gang doorvlogen. De huisheer wierp fier 't hoofd achterover en zei: ‘dat moet men maar zien, hoe ik de vrijheid beschouw. M i j n e dienstboden zijn ook menschen; ze moeten zich vrij bewegen.’

Beide Franschen vonden alles subliem en eenig, en namen onder de hartelijkste dankbetuiging voor het genoten onthaal afscheid. Meneer Schaffels noodigde hen nog op zijne receptie, die 's maandags plaats had, groette allerjoviaalst met zijn echte panama, en liep toen weer zegevierend den gang in. Zoo kwam hij aan de veranda aan de achterzij en vond daar mevrouw. De onbescheiden dikke echtgenoote des heeren Schaffels is niet beter te vergelijken dan bij een dier schilderijen van ‘buitengewoon dikke dames,’ die de kermis ons meestal te zien geeft. Vooreerst omdat mevrouw Schaffels de eigenaardige gewoonte had om bloote armen, blooten hals, en ontelbare kleine krulletjes te dragen, en voorts omdat zij door hare gewone nonchalante pose in een

grooten gemakstoel en haar eeuwige luiheid, den indruk gaf van iemand, die niets deed dan ‘zich laten zien.’

Schaffels wierp haar een vergenoegden blik toe, en zeî met groote zelfvoldoening:

‘Ik heb daar een paar lui gehad, die wisten waar ze moesten aankloppen om iets groots tot stand te brengen, Kassian!’

‘Ja?! Ik heb zoo'n erge hoofdpijn!’ antwoordde mevrouw, ter naauwernood opziende.

‘Ze komen me zelfs uit Frankrijk opzoeken!’

Meneer schoof nu erg verwaand zijn vingers tusschen de boorden.

‘Ja?! - kom hier, Sjoe.’ - verkorting voor byou - K o m h i e r , zeg ik. Gaan we rijden! ja!? - Niet aan de rozen komen, Sjoe! Visites maken, ja!?’

‘Ze waren welbespraakt, deftig; echte gentlemen. Daar kan die Hollandsche adel nog een voorbeeld aan nemen!’

‘Zeg Schaffels, à propos ja!’ ging nu mevrouw voort, zonder den schijn te hebben van eenig acht te slaan op hetgeen Schaffels zoo druk bezig hield, ‘zeg Schaffels, ik moet van daag nog drie duizend gulden hebben. De modiste heeft mij verzocht om geld.’

Die ‘drie duizend’ deden Schaffels uit de wolken tuimelen, waarin hij zoo geheel zweefde.

‘Drie duizend!’ hernam hij met nadruk, bedenkelijk zijn kin strijkende, ‘op 't oogenblik heb ik die niet aan contanten. In den laatsten tijd is er schrikkelijk veel

geld uitgegeven. Wacht nog een paar dagen, hoor!'

'Goed, dan moet de modiste wachten, - kom hier, Sjoe! - Helène is met den jongen Van Hoolen in den tuin! - Wat zijn die Hollandsche meiden toch lui; ik wacht al vijf minuten op een glas limonade! Java is een beter land, bé Sjoe! Gaan we visites maken, ja? - Mijn arm hoofd! Kassian!'

Schaffels, blijkbaar eenigzins uit zijn humeur, draaide haar den rug toe, en liep het huis in.

Mevrouw bleef zoo vadzig mogelijk in haar stoel liggen en verroerde zich niet dan om Sjoe nu en dan eens over het zijdeachtig vel te strijken.

Het gezigt vóór haar was aanlokkelijk genoeg, want de aanleg van den tuin scheen bijzonder gelukkig, en de mooiste perken waren voor de veranda aangebragt. Daar achter vond men laantjes met vrij hoog geboomte, prieeltjes en beekjes, kortom alles wat een dichter verlangen kan om zijne lyrische gave in eene natuurbeschrijving te doen schitteren; men vond er al het onmisbare decoratief voor een teeder tooneel.

En dat tooneel was inderdaad teeder.

In 't prieel, aan den hoek van den achtertuin, welks grens door een smal daar langs stroomend beekje bepaald werd, kwam Helène in haar lichte kabaai allerbehagelijkst tegen 't donkere groen uit. De zon bereikte haar niet, maar gleed met haar tooverglans schuin over den mullen grond en bescheen Van Hoolen, die, eveneens op de tuinbank gezeten, tusschen beide opgeheven handen een streng zijde hield, welke Helène op een klosje wond.

‘Zoo wordt nu de leeuw getemd,’ zei Van Hoolen met een gemaakten zucht, terwijl hij Helène bijzonder teeder aanzag.

‘Nog al pedant!’ meende Helène lagchend en hield even met winden op. ‘De eenige overeenkomst vind ik hier in.... de bakkebaarden.’

‘Ge moogt zeggen wat ge wilt, Helène; ik gevoel me zoo gelukkig in uw bijzijn, dat ik -’

‘Die éénige overeenkomst er ook nog aan zou willen geven, hé?’

‘Ik verzeker je plegtig, Helène - pas op, niet te gaauw winden, anders blijf ik haken - dat ik nooit zulk een reine, heilige genegenheid gekoesterd heb dan voor u.....’

‘Is dat improvisatie of van een of ander auteur?’ vroeg zij weêr even schalks, maar schonk hem tevens een zoo innig teederen blik, dat haar scherts in tegenspraak scheen met hare oogen. ‘Is het dan noodzakelijk, Henry, dat een heer, als hij met eene dame in een prieel zit, d i e snaar aanroere? - Wacht, de draad is in de war. Laat eens zien!’

Helène boog zich zoo over Van Hoolen's hand om den draad te ontwarren, dat haar bloote nek, waar twee guitige lokjes zoo verleidelijk heen trokken, bijna zijn gelaat aanraakte, en dat Van Hoolen deed, wat men zelfs Antonius had kunnen vergeven, namelijk met zijn lippen dien fijnen, welriekenden hals even aanraken.

Helène rigtte zich op, en met een gelaat alsof zij volkomen onkundig was van hetgeen Van Hoolen zich veroorloofd had, zeide zij:

‘Apropos, daar waren straks twee Fransche heeren bij pa, die eene aanbeveling van u hadden. Wat zijn dat voor lui? zij geleken echte gentlemen. De een was bijzonder welbespraakt en galant. Daar zijn de Franschen eenig in, hé? zoo los, vlug en voorkomend, altijd een komplimentje gereed!’

‘’t Doet me pleizier, dat mijn protégés zoo naar uw smaak zijn, Helène,’ antwoordde Van Hoolen op schamperen toon.

Helène glimlachte ondeugend, maar ook slechts één oogenblik. Toen ging zij op luchtigen toon voort:

‘Ja, ja! Een Franschman, om mij aangenaam en boeijend te onderhouden, een Duitscher om mee te zitten dweepen, een Engelschman om praktische levensfilosofie van te leeren.....’

‘En een Hollander?’

‘Om het contrast met die anderen nog beter te doen uitkomen! De heele boel is in de war. Jou ondeugende, stoute Van Hoolen, kun je dan nog geen streng garen ophouden! - Zeg, komen die Franschen uit Parijs? Zijn het menschen van aanzien? - Je hand wat in de hoogte, anders kan ik dien knoop nooit los krijgen! Die eene is al heel knap, vind je niet?’

‘Och ja wel!’ bromde Van Hoolen meer dan hij sprak.

‘O ja, die een met den zwarten knevel lijkt me een heel levendig, geestig man. Wat een prachtig Fransch sprak hij. O jé, daar breekt de draad! Wacht even! - Zoo gedistingeerd vind ik hem! - Toe, beste garenwinder,

niet zoo boos kijken; als er goed van je beste vrienden gesproken wordt. Ik zou in de wolken zijn, als men mijn vriendinnen zoo prees.'

'Maar Hélène, ik zie niet zuur, ik heb er geen reden toe. Ik ben heel blij, dat die hekkenspringers je zoo aanstaan. Je pa moest eens een dozijn of wat Fransche commis-voyageurs introduceren; die zijn allen van dat kaliber.'

'Dus - mijnheer Van Hoolen introduceert heeren bij papa, die niet veel meer dan commis-voyageurs en bovendien mijnheer's vrienden zijn? Dat prouveert weinig voor uw smaak en evenmin voor uw..... bijzondere kieschheid!'

'Ach Hélène, pardonneer me! Zoo had ik 't niet bedoeld! Ik moet opregt bekennen, dat St. Amandier en Dubois mannen zijn van fijne vormen Mijn vriend, baron van Haasteren en luitenant van der Wijk, lui die 't beoordeelen kunnen, prijzen hen om 't hardst....'

'Je moet ze bepaald aan me presenteren, hè!'

'Dat zal ik gaarne doen, als je pa ze ontvangt. Mogt ik u in eene andere hoedanigheid aan hen voorstellen! Wanneer zal ik daar je pa toch eens officieel over mogen spreken. Je weet niet, hoe gepassionneerd.....'

'Kom!' viel Hélène hem in de rede, terwijl zij opstond en Van Hoolen, die juist heel romanesk op de knie was gevallen, een tikje tegen den wang gaf. 'Kom! de strengen zijn afgewonden! Kom! Als meneer zoo dringend wordt, dan ontvang ik hem niet meer in 't prieel, hoor!'

‘Daar is de muziekjufvrouw, jufvrouw Hélène!’ riep een der meiden aan 't begin van 't laantje.

Hélène stond op, keek van Hoolen even met een allercoketst lachje aan, dat haar, meende zij, zijn hart gewis een tal van jaren verzekerde, en wandelde toen langzaam met hem 't laantje in.

Toen zij aan de veranda kwamen, zat de muziekjufvrouw, haar rug naar den tuin gekeerd, met mevrouw Schaffels in gesprek. Hélène liep dadelijk naar haar toe, en drukte haar met veel beweging de hand.

‘Mijnheer Henri van Hoolen!’ zeide zij, dezen aan haar voorstellende.

De jufvrouw keerde zich om, en Henri van Hoolen kreeg een hevige kleur, toen hij jufvrouw Martha Saule herkende, die, van haar kant, ook eenigszins ontstelde en verlegen boog. Henri deed overigens alsof hij Martha nog nooit ontmoet had, mompelde eenige woorden, stond spoedig op, en met eene verontschuldiging dat hem nog vele bezigheden wachtten, nam hij afscheid van het gezelschap.

Hélène was intusschen Henri's onthutste houding en Martha's verlegenheid niet ontgaan, en deze laatste werd zoodanig gepolst en ondervraagd, dat het alleen aan haar doorzigt en tact te wijten was, dat Hélène hoegenaamd niets van het gebeurde vernam.

Hoofdstuk VIII.

Het oogenblik was aangebroken dat het Nederlandsch publiek begiftigd zou worden door de mildheid en de geniale proefneming van een Fransch uitgever, die slechts leefde om het geheele menschdom te verkwikken en te beschaven - à raison van een bagatel.

Op alle hoeken der straten prijkten ontzaggelijke aanplakbiljetten in menigerlei kleuren en in de allergrilligste vormen. Een ieder werd omsingeld door nieuwerwetsche herauten, die als guerilla's te voorschijn schoten, om jan en alleman strooibiljetten in de hand te duwen.

Het eerste exemplaar van den ‘Cosmopolite’ was uitgekomen!

Flegmatieke lui, die met hun koel gezond verstand de opgeschroefde vertooning zagen, en het voorwerp van al die beweging, het blaadje zelf, in handen kregen, trokken een scheef gezigt en glimlachten even. Zij zeiden dat de letterkundige opperman, die er zóó of zóóveel schoften aan gewerkt had, die Franschen nog verder van den weg zou brengen.

't Was en bleef de geschiedenis van de pruik in Sterne's ‘Sentimental Journey.’

Maar de speculatie op 't groote publiek was slim en goed berekend; dit bijt altijd, al wordt hem ook 't slechtste voorgezet, mits men het met sier en praal van woorden doe.

Mijnheer de St. Amandier en Dubois zaten reeds in het door hen gehuurde gebouw, dat zij in eenige dagen, met dien onmiskenbaar vluggen en smaakvollen Franschen geest, van een onbewoond, akelig huis, in een woning herschapen hadden, die bewoonbaar leek en vóóral een ieders aandacht trok. Met niets hadden zij iets gemaakt.

In een groote achterzaal, waarin ‘l a d i r e c t i o n ’ gezeten was, had St. Amandier vooral 't geheim om van niets iets te maken, opgelost. Twee gewone paarsche keulsche potten, sierlijk met seringen, klimop en andere bloemen gevuld, prijkten op den schoorsteen en noemde hij ‘son porcelaine de Sèvres.’ Over een paar ontzaggelijke schragen met ruwe planken had hij een oud rood fluweel tafelkleed doen leggen, dat de kamer wezenlijk kleedde; en de smaakvolle wijze, waarop hij den wand met aankondigingen en gravures behangen had, bewees dat St. Amandier voor zijn tijd berekend was. Gelijk hij daar tusschen de keulenaars op den schoorsteen, achter een vuile pleisterbuste van Willem III stond, met dien linkerarm op den schoorsteen geleund, die breede borst en dat gedistingeerd voorkomen, had hij uitstekend voor een of ander minister den au-

diëntie-dag kunnen waarnemen. Dubois bleef in zijn karakter van bedorven jongen en dwarskijker, zat overal aan, en stuurde alles in de war, waar hij zich meê bemoeide.

De voorkamers waren geheel ingerigt voor de verzending en den verkoop van het onvergelijkelijke blad.

In de wijd geopende deur stonden mannen met witte kielen, petten met gele banden en taschjes om. Voor alle ramen hingen tal van exemplaren van ‘de Cosmopolite.’

In de voorkamer zag het er vreesselijk verward uit. In den eenen hoek, vlak voor 't raam dat met aankondigingen bedekt was, zaten een paar opgeschoten jongens exemplaren te vouwen en van omslagen te voorzien. Hoopen papieren en pakken van allerlei vorm lagon er opgestapeld. In 't midden stond een groote tafel, bezaaid met papieren. Een gedeelte daarvan was ingenomen door een paar schaaltjes en een halve flesch wijn, en deze laatste benevens de geurige biefstuk, die de neuzen der twee opgeschoten jongens tergde, hielden zoodanig de aandacht en de kakebeenen bezig van een heer die daarvoor zat, dat armen en oogen zich steeds binnen dat benijd kringetje bewogen en zich met niets anders inlieten. De etersbaas, onze oude bekende de heer Mosbach, had het zóó druk met snijden en schenken, eten en drinken, dat hij niet eens de deur hoorde opengaan en zijn naam noemen.

‘Meneer! Mrneer!’ riep een der jongens, met een pantomime van 't hoofd, die te kennen gaf dat er iemand was, die hem wenschte te spreken.

Mosbach keek om, sprong op en liet sneller een groot stuk vleesch in zijn maag dalen, dan anders zijn voornemen zou geweest zijn.

‘Mijnheer!’ zeî hij buigende, met zijn servet in de eene en zijn mes in de andere hand, ‘abonneren zeker! Een allerliefst tijdschrift! Groot succes!’

‘Dank-je! Ik heb met dien boel niets te maken!’ was het kort antwoord van het binnengetreden mannetje, die niemand anders dan Kils was. ‘Ik heb gehoord, dat u hier geplaatst zijt en een goede betrekking hebt. - Ik behoef er niet aan te twijfelen: menschen die 't niet missen kunnen, gebruiken om twaalf uur geen biefstuk met een half fleschje.’ Dit zeggende keek Kils met een grijns naar hetgeen er op de tafel stond. ‘Ik ben er blij om, ofschoon al dat aardsche toch geen groot gewin is. - Maar, als 't je zoo goed gaat, meneer Mosbach, dan mag-je ook de oude schulden niet vergeten, hé? Ik heb hier nog een acceptatie, die je drie jaar geleden voor kleermaker van Ruisum geteekend hebt, en hier een rekeningetje van drie jaar herwaarts van zijn vrouw, de hoedenmaakster. Ik heb die van de stumperts overgenomen, omdat zij geld noodig hadden. Wanneer zou ik dat geld kunnen ontvangen van u?’

‘Jaaa....! mijn beste meneer!.....’ meesmuilde Mosbach, zich achter zijn oor krabbende, terwijl hij den anderen arm in de hoogte zwaaide.

‘Laat dat meneer er maar af. Ik heet eenvoudig Kils, bode aan het Gouvernement; begrepen!’

‘Ja mijn lieve.... beste.... meneer Kils! ik zou dol graag dadelijk willen betalen, maar de magt der omstandigheden, gepaard met opofferingen; enfin....!’

‘Aan al die groote woorden heb ik niets! Je maag schijnt in elk geval met die opoffering niet meê te doen! Wat kun je missen? H o e zal je me betalen? Je zult mij met geen kluitje in 't riet sturen!’

‘Och, ziet-u, mijn beste, lieve meneer Kils, op 't oogenblik kan ik niets doen, niets hoegenaamd. Ik ben op flinke conditiën hier gekomen, dank zij mijne relatien met den gunstig bekenden Henri van Hoolen...’

‘Jawel, soort zoekt soort,’ mompelde Kils.

‘Maar,’ ging Mosbach voort, vlak voor Kils staande, ‘maar dat moet op tijd werken. Voor 't oogenblik heb ik niet veel meer dan (hier hield hij zijn hand aan Kils' oor en fluisterde): zestig gulden 's maands.’

‘Zóó, eet-je daar biefstukjes met wijn voor!’ zeî Kils boos en hardop. ‘Neen meneer Mosbach, dat gaat niet, ik zal -’

Hier werd Kils gestoord door eene binnentredende dame met een meisje van een jaar of zes aan de hand. Rijk was die dame juist niet gekleed, maar vooral heel kleurig en opzigtig; in hare levendige manieren en toilet deed zij aan eene actrice denken. ‘Zoo Mos!’ sprak ze op geaffecteerden, zoetsappigen toon. ‘Ik kom eens even kijken hoe je 't hebt! Gaan we van avond nog rijden, hé Mos, dan reken ik er op!’

Mos was de gemeenzame verkorting voor ‘Mosbach,’ die mevrouw - want deze was het - bij voorkeur ge-

bruikte. Mevrouw had op Kils, dien zij voor een looper of iets dergelijks hield, geen acht geslagen; zij liet zich nu met zekere nonchalance op den stoel vallen en dronk familiaar 't ingeschonken glas wijn uit.

Kils werd hoe langer hoe kwaadaardiger, toen hij dit alles aanzag.

‘Zeg eens.... Mosbach’, zei Kils op den meest onbeschoften toon. ‘ik ben niet tevreden met dat afschepen, hoor! Geld moet ik hebben, anders ga ik niet weg. 't Spijt me waarlijk voor zoo'n lieve, rijk gekleede dame, dat ik haar man zoo lastig moet vallen!’ voegde hij er afschuwelijk grijnzend bij.

‘Ja.... Ja....! maar....!’ stotterde Mosbach in groote verlegenheid.

‘Als je zooveel koopt en versleten hebt, moet je 't ook betalen! Hoeveel kan-je maandelijks afdoen?’

‘Is 't mogelijk om de menschen zoo impoli te overvallen!’ riep mevrouw uit, haar kanten zakdoekje uit den zak halende, voor 't geval dat haar rol tragisch mogt worden. ‘Is 't mogelijk! Lieve hemel! 't Is wezenlijk voor iemand, wier pa dominé bij de Remonstrantsche gemeente is geweest, een harde zaak! Als pa geweten had, dat mij dát nog eens overkomen zou....’

‘Wil-je mij acceptatiën teekenen van tien gulden 's maands, ja of neen?’ vroeg Kils aan Mosbach, terwijl hij diens vrouw den rug keerde. ‘Ik laat je tot morgen ochtend den tijd; zoo niet, dan wend ik me tot het bestuur van dien troep hier. Goeden morgen!’

Toen hij dit gezegd had, sloeg Kils de hand aan de

kruk en wilde onmiddellijk 't vertrek verlaten, toen juist mijnheer Schaffels met een lach vol zelfvoldoening de kamer kwam binnenstuiven, alsof hij het bureau stormender hand moest innemen, zoodat Kils bijna omvergeworpen werd.

‘Wel, wel, mijn beste meneer Kils! Jij hier! ook al een “Cosmopolite” koopen, hé?’ riep Schaffels uit, beide armen vrolijk opheffende, ofschoon zijn gelaat toch een oogenblik zekere ontevredenheid over die ontmoeting verried.

‘Dank u, mijnheer!’ antwoordde Kils schamper, ‘als ik lees, voed ik me met heel wat anders. Maar ik moest hier dezen meneer even spreken. Ik had gehoord, dat hij hier eene betrekking had gekregen, en daar ik om arme menschen uit den nood te helpen, een pretensie van jaren herwaarts op dien bureaulist had; maar.... ik zwijg er van.... ik mag mijn evennaasten, al zijn ze dan ook nog zoo ligtzinnig en oneerlijk, al zijn ze ook nog zoo ijdel en verspilzuchtig.... ik zwijg, dáár! Al heb ik 't geld dan ook nog zoo hoog noodig: - ik zwijg!’

‘Maar i k zwijg niet!’ bazuinde Schaffels in zijn onverklaarbaar optimismus uit, ‘ik zwijg niet! Ik wil weten, hoe die zaak in elkaâr zit. Ik ben niet voor niemendal directeur-gérant van den Cosmopolite....! -

‘Zoo'n rijk heer directeur-gérant van dien prullen-b....’ zeî Kils 't hoofd schuddend, ‘meneer Schaffels!!’

‘Daar weet-jij zoo wat niets van, hé!’ voegde Schaffels hem driftig en snel toe. ‘Is er geld te betalen? Kan ik meneer..... meneer.....’

‘Mosbach, geachte heer directeur-gérant!’ riep de eigenaar van den naam, buigende, terwijl het ‘juffertje van Nubie uit den Artis,’ haar aandacht nu eens aan Schaffels, en dan weêr aan den spiegel vlak over haar wijdde. Het kind schonk intusschen familiaar 't restant uit de flesch, en gaf dit den twee opvouwers in den hoek, die er blijkbaar meê tevreden waren.

‘Meneer M o s b a c h , juist! Kan ik meneer Mosbach en meneer Kils misschien wederkeerig een kleine dienst bewijzen? A i d o n s - n o u s m u t u e l l e m e n t , l a c h a r g e d e s m a l h e u r s e n s e r a p l u s l é g è r e !’ declameerde Schaffels, die ontzaggelijk veel - talent in de keel had. ‘Voor mijne Javaantjes was ik ook een vader, hé? Komaan, meneer Mosbach, hoe groot is 't bedrag?’

Mosbach begon ijsselijk dom en verlegen te lagchen, en keek zijn vrouw ééne seconde aan met een blik vol zaligheid.

‘Edele menschenvriend!’ riep hij toen uit, ‘dat is waarlijk al te veel!’

‘Als pa, de Remonstrantsche dominé,’ viel mevrouw er met haar scherp geluid in, ‘u gekend had, hé Mos, dan zou hij gezegd hebben: dat is een man van m i j n kaliber.’

‘'t Is honderd-vijf-en-twintig gulden, meneer Schaffels,’ liet Kils er flegmatiek en koeltjes op volgen. ‘Als u 't dien meneer Mosbach zoudt willen voorschieten, zou hem en mij een groote dienst bewezen worden.’

‘Wacht eens,’ zeî Schaffels tot Kils, ‘kom morgen

ochtend bij mij, dan zal ik je de honderd-vijf-en-twintig betalen, hoor!'

Mosbach en zijne vrouw overlaadden Schaffels nu met dankbetuigingen; hij was hun weldoener, hun beschermer, hun alles. - Schaffels boog en dankte, blijkbaar zeer gevoelig voor de onstuimige betuigingen, en Kils zeî, dat hij dan zoo vrij zoude zijn, om morgen aan te komen.

'Best,' zeî Schaffels, hem toeknikkende; 'hoe gaat het met den heer Lutten van Hopkerken?'

'Nog altijd hetzelfde, mijnheer; den eenen dag soms iets beter dan den anderen, maar verandering is er toch niet te bespeuren!'

Schaffels haalde zijn schouders op, knikte Kils, die de deur uitging, goeden dag, en begaf zich weder naar de achterzaal, om daar met de directeuren van den Cosmopolite eene conferentie te hebben.

Hoofdstuk IX.

Toen Martha Saule een paar dagen na het voorval van dien avond toevallig de portefeuille weêr opnam, die van Hoolen destijds zoo galant gedragen had, vielen er twee papieren uit, die zij opraapte.

Met zekere onverschilligheid bekeek ze die, doch zij had geen vrouw moeten zijn, om bij 't zien van onbekend schrift, niet onmiddellijk met zekere nieuwsgierigheid een oog daarop te werpen.

Het eene was een verfrommeld smal papiertje, het andere een vel met een zegel; en nu kwam 't haar plotseling ook weer voor den geest, dat van Hoolen, bij 't openen van haar portefeuille, ook wat van den grond geraapt en in het muziekboek geborgen had, zeker in de veronderstelling dat het bij de schermutseling daaruit gevallen was.

Het eene was een reep papier, waarop zij las: ‘ontvangen van den heer Kils, bode van het provinciaal gouvernement, de somma van tien gulden.’ Daaronder eene handteekening: ‘Henri van Hoolen.’

Op het vel met het zegel las zij het volgende, dat met een bevende, rare hand geschreven was:

‘Ik ondergeteekende, Adrianus Lutten van Hopkerken, verklaar bij deze bij uitersten wil te beschikken; ik herroep en vernietig bij deze alle vroegere door mij gemaakte of gepasseerde testamenten of andere uiterste wilsbeschikkingen en begeer dat geene derzelve eenige kracht hebben of sorteren zullen, en alsnu op nieuw disponerende, benoem en stel ik tot mijnen eenigen en algeheelen erfgenaam, van al hetgeen, waarover het mij op mijn overlijden zal vrijstaan volgens de wet te beschikken, zonder eenige uitzondering, den heer Simon Kils, bode bij het provinciaal gouvernement alhier.

‘En heb ik deze, mijn uitersten wil, den heer Notaris Wanders ter bewaring in handen gesteld.’

Martha leî beide papieren verbaasd neêr. Wat beteekende dat? Zij had wel eens van dien rijken mijnheer Lutten van Hopkerken op de bakkersgracht hooren praten, die voor zonderling doorging en met zulke magere paarden reed. Vermaakte die zijn geheele vermogen aan den bode Kils, dien zij zich niet herinnerde ooit gezien te hebben, maar dien zij wist, dat Herman's oom was. Zij schudde peinzend 't hoofd.

En dan die schuldbekentenis? Blijkbaar waren beide papieren uit den zak van dat onbeschofte, gemeene mannetje gevallen. ‘Zou dat dan Kils geweest zijn?’ mompelde zij bij zich zelve, terwijl zij, tegen den wand geleund, haar hoofd in de eene hand liet rusten. ‘Zou dat die v r o -

m e , i n g e t o g e n oom van Herman zijn? zoo'n huichelaar! Maar ik zal mij vergissen....'

Toen kwam haar weêr 't zonderlinge voor den geest, dat juist die mijnheer van Hoolen, die volgens dat briefje blijkbaar in vertrouwelijke betrekking met dien bode Kils stond, haar van dezen laatste bevrijd had. Flaauw herinnerde zij zich ook nu, dat mijnheer van Hoolen iets van 'huichelaar' gemompeld had.

Wat zou zij met die papieren doen? - Immers niets; over dat voorval zou niet meer gerept worden, en welk belang had zij er bij, dat die papieren gelezen werden. De goede naam van een vrouw bestaat daarin, dat niemand van haar rept; zou zij nu zich zelve in opspraak brengen, door over die papieren te gaan babbelen?

Fluks opende ze een kleine eikenhouten secretaire, die hare tante juist wat had laten opknappen, en borg de twee papieren in een der laadjes.

Werktuigelijk wandelde Martha een paar keeren de kamer op en neêr, schikte een bloem wat beter in 't vaasje, stond een oogenblik voor Scheffer's mignon, die boven haar pianino hing, en zette zich toen verstrooid op de taboeret voor haar instrument.

Toen liet zij hare vingers gedachteloos over de toetsen huppelen. Allengs doemden er allerlei beelden uit het verledene voor haar op. Zij was nu jaren in dat verledene teruggegaan en weêr een meisje van acht of negen jaar, dat op de schoolbanken zat.

Hare tante was eene vrouw die het goed meende, maar die al hare goede bedoelingen en hoedanigheden

verborg achter een koel, stroef, strak voorkomen en norsche manieren; zij was dus weinig geschikt om 't arme kind een vrolijke jeugd te bezorgen. De geldkas scheen ook niet daarnaar ingerigt. Martha moest dus al haar geluk en uitspanning op school zoeken. Hare tante had echter geen geld genoeg om haar op een wezenlijk goede school te bezorgen. Daar was wat op gevonden en Martha had hare opvoeding genoten op een voornaam, peperduur 'I n s t i t u t d e d e m o i s e l l e s', waar niets dan barbaarsch Hollandsch-Fransch gesproken werd. Martha genoot daar g r a t i s-onderwijs, en bewees daarvoor de drie ongetrouwde gezusters-directrices een tal van kleine diensten, die vooral hierin bestonden, om de zondebok te zijn, op wie de teleurstellingen en 't ongeduld der magere trits gekoeld werden. Daarbij gaf zij de gezusters gelegenheid om aan iederen bezoeker, haar als een uit liefdadigheid opgenomen kind aan te wijzen. Dat deed de school goed. Was Martha's taak soms niet voldoende afgewerkt, dan was ook de schandelijke ondankbaarheid voor dat kosteloos schoolgaan altijd het thema, dat de drie dames bij uitstek aangrepen.

Toen Martha op haar twaalfde jaar dat pronkjuweel eener inrigting, gepatroneerd door zeer aanzienlijken, verliet, kende zij school-Fransch, wat Engelsch en Duitsch. Ook had zij wat piano leeren spelen, en vóóral hierin zulk een aanleg en lust betoond, dat hare tante besloten had, haar voor de muziek op te leiden.

Op de muziekschool had Martha dan ook snelle vor-

deringen gemaakt, en elk jaar den eersten prijs harer klasse behaald. Daar had zij bij de gemengde zangles Herman Meerkamp voor 't eerst leeren kennen. Zij herinnerde 't zich nog alsof 't gister gebeurd was, dat op een zekeren dag, bij 't eindigen der les, een der meisjes, die naijverig was op haar piano-spel, haar een paar woorden had toegevoegd, die haar eer deden ontstellen, dan wel dat zij haar in den aanvang dadelijk griefden. Toen had Herman Meerkamp met een vuur en welsprekendheid het meisje toegesproken, dat haar vijandin de tranen in de oogen waren gekomen en zij Martha de hand gedrukt had. Zij hoorde Herman's woorden nog. Van dat oogenblik was Herman in haar oog een type van een nobel hart, en maakte hij een blijvenden indruk op haar.

Eenige jaren later, toen Martha een meisje van zestien jaar was, had zij zich door eenige kennissen laten bepraten om eens mede te gaan naar eene dansles waar het ontzaglijk pleizierig was. Martha had thuis een saai vervelend leven; zij was levenslustig en vrolijk, en ofschoon zij instinktmatig begreep, dat het beter was, er niet heen te gaan, liet zij zich overreden en ging meê.

't Was er wezenlijk aardig en vrolijk. Een aantal jonge meisjes hadden reeds plaats genomen op de stoelen, die tegen den wand in 't rond stonden, en de dansmeester met de viool onder den arm maakte een buiging voor haar, dat ze den zakdoek voor 't gezigt moest houden, om 't niet uit te proesten. Aan cavaliers ontbrak het daar ook niet. Martha kende de mees-

ten niet; van voorstellen was daar geen sprake. Toen de dansmeester een paar scherpe krassen op zijn viool had gedaan, stelde hij met een schorre stem voor om een quadrille te dansen, en toen vlogen al de jongelui naar de dames. Martha had l'embarras du choix, daar er wel drie tegelijk op haar toeschoten. Zij had de keus tusschen een procureursklerk, een jongen schilder en een jonkheer: zij nam den laatste, omdat hij 't eerst had gevraagd. Op de quadrille volgde een wals, en wederom was de jonkheer de vlugste bij de hand. Hij was innemend en had woorden genoeg tot zijne dienst; hij sprak van uitgaan en wandelen, van roeijen en hittenwagens; en toen Martha hem nuchter zeî, dat zij 't genoegen niet had zijn zuster of zijn familie te kennen, en dus moeijelijk aan al die uitspanningen met hem deel zou kunnen nemen, begon hij ontzaglijk te lagchen.

Nu volgde een nieuwe polka-mazurka, waarvoor de vrouw van den dansmeester, de grande utilité van den cursus, haar zuigeling in de wieg moest laten schreeuwen, om den brekebeen-procureursklerk, ten koste van eenige trappen en stooten, dien dans te leeren. Martha bleef zitten, en de baron ook. Hij was ondernemender dan de meeste andere jongeheeren, die onmiddellijk na den dans hunne dames weêr naar hare plaats bragten; de baron bleef altijd nog een praatje houden, al was dat gekeuvel dan ook weinig beteekenend. In den regel bragten de jufvrouwen der dansles hem door hare antwoorden niet in moeijelijkheid; maar Martha gaf hem

door hare verstandige, juiste, soms ironische antwoorden wel 't bewijs, dat hij hier geen meisje van 't gewone gehalte voor zich had.

Toen de gewone acht dansen waren afgeloopen en de dansmeester blijkbaar met vreugde getuigde dat de les gedaan was, bood de jonge baron Martha zijn arm aan, even als de andere cavaliers jegens ieder der dames deze beleefdheid vervulden. Doch Martha weigerde zeer beleefd en verzekerde dat zij wel alleen naar huis zou gaan. Dat was de zaak niet van den jongen baron.

Toen het troepje dan ook op straat kwam, was de jonge baron juist op 't punt haar met zacht geweld te dwingen, toen Herman Meerkamp, schijnbaar heel toevallig, juist daar stond, Martha beleefd groette, zonder eenig acht op hare omgeving te slaan, en haar zeî, dat haar tante hem opgedragen had haar thuis te brengen.

Martha keek verwonderd op, maar dankbaar had ze Herman's arm gegrepen, en zich met een koele buiging jegens de overigen verwijderd.

De oplossing, die Herman toen van zijn gedrag gaf, had haar innig overtuigd, welk eene teedere belangstelling hij voor haar koesterde. Herman had haar toevallig met drie andere vriendinnetjes de woning van den dansmeester zien ingaan, en toen besloten haar 's avonds daar te wachten. Hij wilde niet, had hij gezegd, dat er eenig smetje, hoe gering ook, op haar naam werd geworpen, en hij wist, dat men vóóral haar, eene wees, zoo ligt iets ten laste zou kunnen leggen.

Dat had Martha zeker inzigt in Herman's karakter gegeven, en allengs had er in haar jeugdig hart eene genegenheid wortel geschoten, die ongetwijfeld door Herman gedeeld werd, maar waarvan beiden nog geen woord gerept hadden.

Later was zij door die ontmoeting aan ‘de zwaluw’ in aanraking met zijn moeder gekomen, en had zij hem ook leeren kennen als een goede, beminnelijke zoon.

Herman mogt zij in geen geval waarschuwen, want dan bragt zij tevens Kils' gedrag aan 't licht, en dat wilde zij niet.

Zij was dus blijde, dat zij die twee papieren maar weggestopt had.

Toen rigtten hare gedachten zich weder op Herman. Op hem bouwde zij, al had hij haar ook nog nooit van zijne liefde gesproken. Zij gevoelde, dat zij in 't bezit was van eene liefde, die zij boven alles schatte. Zij was fier op Herman, die, met nog bijna ongeëvenaarde geestkracht, alle moeijelijkheden doorworstelde. Zij wist wat het einddoel van al dat werken zou wezen. Haar voorgevoel zeî haar, dat Herman ten slotte haar al zijne onderscheidingen zou aanbieden, en haar eenvoudig maar met een gouden hart zou zeggen: ‘Ik heb voor ons beiden gearbeid; laat nu uwe liefde de belooning daarvoor zijn!’

Zij zag in hare fantazie dat toekomstig huishouden; zij zag Herman gelukkig en zich zelve niet minder.

Zoo zat Martha heerlijk voort te droomen, totdat de werkelijkheid haar weder in de dagelijksche bezigheden terugriep.

Hoofdstuk X.

Het was de receptie-avond bij mijnheer Schaffels, en ofschoon er dan natuurlijk nooit menschen genoodigd waren, gaf de rijke oudgast toch meestal hier of daar een zijdelingschen wenk. H.C.S. mogt zoo graag zijn salons vol zien; waar had hij anders al dien ‘weergaschen prulleboel’ voor? Hélène kon zonder receptie niet leven. 't Was v e g e t e r e n in dat stille, doodsche park, lispelde ze achter haar fijn Japansch waaijertje, en Indië alléén was een Eldorado voor haar. Mevrouw, die altijd aan e e n i g e pijn leed, 't mogt dan hoofd-, kies-, oor- of andere pijn wezen, was op partijtjes of hare receptie zoo gezond als een visch. Zij deed wel niets, - dat had ze in Indië geleerd, - maar zij klaagde dan ten minste niet. Het dienstbaar personeel eindelijk, stelde insgelijks de receptie-avonden op hoogen prijs; want door de verheven beginselen van mijnheer, die hier wilde laten zien, hoe hij de vrijheid opvatte, maakte het bij zulk eene gelegenheid van die vrijheid een allermildst gebruik.

't Had reeds half negen geslagen, en nog liep mijnheer Schaffels, in een wit vest en zwarten rok, ongeduldig de salons op en neêr. Mevrouw lag in een fauteuil, en Hélène stond voor een ontzaggelijken spiegel, die haar gris de perle kleed en blanken hals allerstreelendst weêrkaatste.

Juist was Schaffels bezig om een der waskaarsen in den luchter wat steviger te bevestigen, toen Hélène, die voetstappen hoorde naderen, driftig haar pa waarschuwde, zich plotseling op een stoel liet vallen, een plaatwerk greep en daarin verdiept scheen, toen de knecht aankondigde:

'Mesjeu Sint Amandier en Dubois!'

'Komaan! komaan!' riep Schaffels vrolijk uit, zijn wijsvinger tusschen zijn boord en hals schuivende.

'Och pa! Wees nu toch!....'

De twee Franschen maakten een allerinnemendste buiging. Amandier's scheiding was allerprachtigst in 't midden. Dubois had zijn breedste lint aan zijn lorgnon. Schaffels stelde hen voor aan mevrouw, die heel weinig Fransch sprak, en aan zijn dochter, die hen reeds kende en ze heel vriendelijk en met het liefste lachje verwelkomde.

In een oogenblik was St. Amandier in een gesprek gewikkeld met Hélène, terwijl Dubois met ontzaggelijken ophef over de oostersche voorwerpen sprak, die overal zoo kwistig waren tentoongespreid.

'De dames van Abcoude!' riep de knecht.

'Wel, me lieve mevrouw!' riepen de binnentredende

dames uit éénen mond, ‘wel me lieve mevrouw! Gaat het u goed? We komen een uurtje keuvelen. De familie van der Suchtele wou ons a b s o l u u t , a b s o l u u t houden; maar we wilden hier niet ontbreken!’

‘Dat is heel lief, hé!’ antwoordde mevrouw, terwijl zij beiden de hand drukte.

De dames namen naast mevrouw plaats, nadat mijnheer Schaffels haar eerst had voorgesteld aan de twee Franschen, waarbij 't zusterpaar zulk een schuchter en preutsch gezigt trok, alsof er eene onmiddellijke repetitie van de Sabijnsche Maagdenroof zou plaats hebben.

Zij deden denken aan bejaarde pleizierjagten, die, ofschoon nieuw opgetuigd en bovenmatig met vlaggen en wimpels versierd, toch zelden in de vaart en door weinigen vertrouwd zijn. De dames waren kolonelsdochters, die het zoete en heerlijke eener eerste liefde gekend hadden, toen papa nog aan 't hoofd van een bataillon stond. Destijds hadden een eerste en tweede luitenant het van belang geacht, haar het hofte maken en de futurs te zijn van de twee leelijke kommandantsdochters; maar naauwelijks was de een door die speculatie kapitein en de andere eerste luitenant geworden en bij gevolg verplaatst, of het engagement was voor goed verbroken. Nadat men papa gepensioneerd had, was het nooit in iemands brein opgekomen, om hare hand te dingen. Dit zusterpaar nu, muntte minder uit in algemeene kennis dan wel in kennis van 't algemeen. Geen heer of dame van eenige beteekenis in de stad, van wie zij 't familie- of zondenregister, eene of andere levensbij-

zonderheid niet wisten. Zij waren haast altijd uit, en bleven zij thuis, dan zaten zij ieder voor haar spiegeltje, en kon er zelfs geen straatsteen vochtig worden, of de dames van Abcoude hadden dit opgemerkt en toegelicht.

Doch zij hadden toch ook kostbare eigenschappen, die bij velen in stilte gewaardeerd werden. Onuitputtelijke bereidvaardigheid toonden zij in 't opnemen van alle zwervende begonnen kousen en handwerken, die zij vonden bij de familiën waar zij ‘dood familiaar’ dagjes, avondjes of koffiepartijtjes bijwoonden. Met onbetaalbare lankmoedigheid zetten zij zich op de eerste aanvraag aan elke goed of slecht gestemde pianino en speelden tien walzen en polka's achter elkaâr, zonder dat zij daarvoor de opmerkzaamheid van eenig lid van 't gezelschap eischten. De eenige belooning voor die gedweeheid en lijdzaamheid vonden zij in de uitnoodiging om druk bij een aantal familiën te komen. En behalve het voorregt van hierdoor met de halve stad bekend te zijn, konden de gezusters van Abcoude daardoor ook steelsgewijze stukken linnen en katoen plaatsen, die zij nu en dan op toovenaarswijze, als men en petit comité was, te voorschijn bragten.

Naauwelijks waren beiden gezeten of de knecht kondigde aan:

‘Mijnheer Van der Poel!’

De bewuste persoon, in de uniform van eersten luitenant der infanterie, maakte zeer los en geheel in den vorm zijn compliment aan de familie, werd toen door

Schaffels aan de hem onbekenden voorgesteld, en daarna door een der dames van Abcoude ‘ingepakt.’

Luitenant Van der Poel kwam eenvoudig bij de familie Schaffels, omdat zijn tractement hem verpligtte, véle avonden en middagen door te brengen op een wijze, die zijn kas niet verminderde. Hij was een parasiet uit nood; hij hield van gezelligheid, goeden wijn en comfort - maar kon zich die niet verschaffen van zijn armzalige elfhonderd gulden. In plaats van zich in schulden te steken, zooals zijne meeste wapenbroeders, liet hij zich liever kosteloos onthalen door eenige familiën, waar zijne uniform en zijn muziekale kennis welkom waren. Dat was de geheele taktiek van onzen luitenant.

Toen de knecht daarna den baron van Haasteren aankondigde, kon Hélène, ondanks 't druk gesprek waarin zij met St. Amandier gewikkeld was, niet nalaten, snel op te zien, om toen wederom even vlug en rap St. Amandier haar betooverenden glimlach te gunnen. De gracieuse buiging waarmeê zij die van den jongen baron beantwoordde, droeg dan ook al 't karakter der quasi-verrassing welke zijne komst haar bereidde.

Hoe de jonge baron van Haasteren, die tot de fine fleur der aristocratie behoorde, in dezen salon verzeild kwam, begreep hij zelf niet regt. 't Was hoofdzakelijk uit indolentie, uit zuivere verveling. Hij had den ganschen dag letterlijk niets te doen, want op 't gouvernement bleef hij meestal weg. Het slenteren en spelen in zijn club verveelde hem ook. Toen hij dus met van

Hoolen Schaffels eens ontmoet had, en deze hem onmiddellijk had uitgenoodigd, zijne familie eens te komen zien, had hij dit aangenomen, en kwam hij er om zich te vermaken, en ook om de mooije oogen van Hélène, die werkelijk eenige vermaardheid in de stad gekregen hadden.

Baron van Haasteren was in gezelschap volstrekt niet te versmaden. Hij mogt zijn, wat men gemeenlijk een ‘m a u v a i s s u j e t’ noemt; juist door dien naam, en misschien wel om die hoedanigheid, had hij een ‘wit voetje’ bij velen, en vooral bij dames. Was het, omdat men christelijk gezind wilde zijn, en hem veel vergeven, omdat hij veel beminde; of kon men het een soort van nieuwsgierigheid noemen, om een zoo gevaarlijk persoon van nabij te zien: - hoe het zij, de jonge baron was inderdaad zeer gezien bij de dames, en zijne aristocratische manieren en gemakkelijke, dikwijls aardige conversatie wettigden ten deele dien smaak.

Mijnheer en mevrouw Koopmans traden eerst ten negen ure het salon binnen. Hij, de lange, magere chef van de secretarie, met eenigszins gebogen houding, zij, een klein, trippelend, schuddend, kittig wijfje: een struisvogel met een putter. M e v r o u w verontschuldigde zich over hunne late komst. In één adem vertelde zij, dat zij er altijd bij was, als de kinderen naar bed werden gebragt; daar was Koopmans zoo op gesteld. Zij had nog zooveel te beredderen en op te ruimen gehad - een huishouden van acht kinderen en de

geheele wasch aan huis; dat was Koopmans' verlangen, - dat zij waarlijk niet eer hadden kunnen komen.

Noch mijnheer noch mevrouw Schaffels schenen bijzonder gesteld op de komst van het echtpaar Koopmans, maar zij was een eigen nicht van Schaffels, en als zoodanig waren zij eigenlijk niet te weren.

Een resident met een Inlandsche echtgenoote en twee dochters, die een gekweel van ‘hés!’ deden hooren, voltooiden hiermede in de eerste helft van den avond 't personeel van deze soirée.

In den aanvang was 't gesprek zeer verdeeld. St. Amandier en de jonge baron van Haasteren hadden zich aan weerszijden van Hélène op een groen fluweelen canapé geplaatst. Amandier weidde uit over de heerlijkheden van Parijs en Hélène luisterde met groote belangstelling. Beurtelings schonk zij den verteller en den jongen baron de meest belovende lachjes. Dubois zat met Schaffels aan een tafel geïllustreerde werken te doorbladeren, en gaf den oudgast in dien tusschentijd jeu de mots op, die de gastheer onmogelijk kon raden. De luitenant zat met de dames van Abcoude, de residentsvrouw en dochters, mijnheer en mevrouw Koopmans en de gastvrouw, in een wijden kring.

De residentsvrouw sprak over 't algemeen zeer weinig. 't Eenige waarin zij belangstelde, en waarvoor zij een verwonderlijk geheugen had, waren alle mogelijke ongelukken en noodlottige gebeurtenissen, die de couranten meêdeelden. Geen kind, dat in een waterketel

viel, geen echtgenoot, die zijn vrouw vermoordde, of de Indische maakte zich van 't nieuwtje meester, en verspreidde 't met blijkbaar welgevallen. De stilste en onbewegelijkste van allen was zeker mevrouw Schaffels, die met haar bloote armen en blooten hals zoo rustig zat, dat men haar slapende had kunnen wanen, indien niet een der tallooze vette krullen zich nu en dan bewogen had, en hare hand niet bij tusschenpoozen den kleinen ‘Sjoe’ op haar schoot had gestreeld. Ook aan hare gelaatsuitdrukking, die bijwijlen zeer innemend was, bespeurde men, dat zij met welgevallen luisterde naar hetgeen de luitenant haar vertelde.

‘Is die beste mevrouw van Wijk zóó akelig aan haar eind gekomen!’ zei mejufvrouw Abcoude, toen mevrouw de residente juist 't verhaal van een zelfmoord gedaan had.

‘Hoor-je 't, Koopmans? - Och heer!’ - hier bukte mevrouw Koopmans en riep aller aandacht in voor Koopmans, die naar een schilderij keek - ‘Och heer, in gedachten zit hij weer geheel op zijn bureau. Daar moet men een hoofd voor hebben! Hoeveel ingekomen stukken waren er van daag, Koopmans?’

‘Hondord een-en-zeventig!’ antwoordde Koopmans gewigtig.

‘Ik heb mevrouw van Wijk heel goed gekend!’ ging mevrouw Koopmans voort. ‘Ik herinner me nog dat ze een prachtige mantille met echte kant, 15 el, ja 15, van tien gulden de el droeg.....’

‘Ik ken die heeren officieren, hé!’ fluisterde me-

vrouw tot van der Poel, die, onder voorwendsel van ‘Sjoe’ te streelen, dit manuaal ook op zeer teedere wijze tot de armen en handen ‘der dikke dame’ uitstrekte. ‘Altijd complimentjes maken en vleijen..... Een oude vrouw bij den neus nemen, hé?’

‘Ik houd 't meest van heel rijpe perziken!’ liet de luitenant er op volgen, met een blik op mevrouw Schaffels, ofschoon 't een antwoord was op de luide vraag van jufvrouw Angelique van Abcoude, welke vruchten wel 't saprijkst waren.

‘Hebben de dames den nieuwen tenor al gehoord?’ vroeg Baron van Haasteren, die Hélène een oogenblik en tête à tête met Amandier liet.

‘Dat is subliem!’ riepen de dames Abcoude tegelijkertijd uit. ‘We hebben hem in de S o n g e d ' u n e n u i t d ' é t é gehoord, maar we dweepen er meê.’

‘Een heel mooi, vol geluid!’ meende van der Poel, ‘maar 't is Marteau n i e t ....’

‘Volkomen gelijk,’ hernam van Haasteren lagchend, ‘'t is Dupoir. Dat zal hij u wel met zijn doop-acte bewijzen. Wat heeft dien Marteau zoo'n groote reputatie bezorgd? Dat hij maar ééns gezongen heeft en men nu altijd zijn afwezigheid bejammert. Hij is toen erg opgehemeld door de vrienden, en heeft eene groote reputatie gekregen - omdat hij zich nooit meer laat hooren!’

De dames lachten en de luitenant werd boos, omdat hij van Haasteren nooit pal kon zetten.

‘We zullen dien Dupoir familiaar eens hier laten komen!’ zeî Schaffels, die met beide handen in den

zak achter mevrouw Koopmans in den kring stond. ‘Wat zou zoo'n liefhebber moeten hebben. Een paar bankjes van vijf en twintig, hé? Hij heeft maar een paar deuntjes te zingen, dan kan hij weêr ophoepelen! Ik houû wel van zoo wat vreemds!’

‘En u, als beschermer van schoone letteren en kunst....’ zei van Haasteren met een zeer ironischen trek om de lippen, doch plotseling ophoudende, omdat Schaffels hem zoo scherp en doordringend aanzag.

‘Wat blieft u, hé?’ vroeg de gastheer.

‘U zoudt in die qualiteit den eersten tenor eens dienen te vragen. Maar dat zijn artisten, en die als zoodanig willen behandeld worden. U behoort hem als gast te ontvangen; en hem minstens honderd of honderdvijftig gulden voor zoo'n avond te geven!’

‘Goejen morgen! Dan geef ik nog liever 't geld aan de armen!’

‘Dan kunt u zeker meer dan honderd keelen een prettigen avond bezorgen, al zijn al die keelen gezamenlijk ook niet die ééne uitnemende waard.’

‘Maar wat hebben die menschen dan toch een pretensie! Artisten, artisten - wat zijn eigenlijk artisten?’

‘Artisten zijn menschen die z e l f hun naam maken, terwijl voor nous autres, adellijken, onze voorvaderen 't gedaan hebben. Wij zijn eigenlijk naneven van M a r t e a u !’

‘Bravo!’ riepen de luitenant en Koopmans lagchend.

‘'t Is heel aardig,’ merkte Angelique van Abcoude op, ‘maar Baron van Haasteren gooit op die wijs zijn eigen glazen in.’

‘Och, mejufvrouw,’ hernam van Haasteren, ‘geen nood: aan glazenmakers ontbreekt het waarlijk in mijn gild niet. Ik persifleer mijn eigen stand, 't is waar; ik ben dus niet trotsch op mijn adel. Maar dat neemt niet weg, dat, nu ik eenmaal van adel ben, ik profiteer van de voordeelen die hij oplevert. Ik ben te veel egoist om dat na te laten. Zonder mijn baronschap zou ik b.v. niet onmiddellijk ambtenaar bij het gouvernement geworden zijn, dat weet hier, mijnheer Koopmans, beter dan iemand. Mijn titel bezorgde mij dat baantje! Moest ik dat nu ten bate van anderen weigeren?’

In dien tusschentijd had Amandier met Hélène aan de ronde tafel met prachtwerken plaats genomen, en bekeken zij zamen Doré's meesterstukken.

‘Kijk dien vos eens een guitigen, loozen kop hebben!’ zei Amandier, terwijl hij zijn hoofd zoo digt bij dat van Hélène bragt, dat van Haasteren, schijnbaar argeloos, maar inderdaad met kennelijk verborgen naijver op hen wijzende, zeî:

‘Paul et Virginie: Tableau vivant!’

‘Neen!’ riep Amandier lagchend uit, ‘ge bedriegt u: 't is ‘de verbroedering der natiën!’

Het geheele gezelschap lachte, en mevrouw Schaffels hing den luitenant een relaas op van de fijne beleefdheden dier beide Franschen, die toch zoo lief waren.

‘Zie die Atala en Chactas eens!’ ging Amandier voort, terwijl 't overige gezelschap naar een verhaal van Schaffels luisterde, ‘'t is alsof D o r é u eerst gezien heeft,

voor hij dit heerlijk beeld er van gemaakt heeft.'

'Ça, c'est un compliment d o r é !' viel Dubois er tusschen, giegelend over zijn vindingrijkheid.

Dit was nu al de vijfde keer, dat Dubois, die onverbeterlijke dwarskijker, hem als hij op 't punt was van een teedere wending aan 't gesprek te geven, met zijn zoutelooze woordspelingen kwam hinderen.

'Wat dunkt u van dit prachtig woud?' vroeg Hélène, Amandier allerinnemendst aanziende.

'Zonder Atala is 't mij weinig waard,' antwoordde Amandier zacht. 'Is meneer van Hoolen inderdaad zoo gelukkig van uwe genegenheid te hebben verworven?' vroeg hij nog zachter.

'Die boomen zijn heerlijk!' hernam Hélène hard op, terwijl baron van Haasteren in de nabijheid kwam en beiden naauwlettend gadesloeg, 'd i e Chactas kan nú nog niet op Atala's genegenheid roemen!'

St. Amandier begreep haar.

'Benijdenswaardig heer!' ging hij voort. 'Als Atala daar niet geïsoleerd en b.v. eens in Frankrijk was, wat zou zij daar furore maken! Er is nu reeds meer dan een hart dat naar haar verzucht.'

Hélène sloeg haar oogen neêr en kon een glimp van zelfvoldoening over den triumf op haar gelaat niet bedwingen.

'A propos,' vroeg Mina van Abcoude op eens, 'heeft iemand onzer ook jufvrouw Saule, de pianiste, na dat ongeval gesproken?

'N a d a t o n g e v a l ?' herhaalde Hélène, de twee

residentsdochters, de luitenant en ook mijnheer Schaffels, die ‘de knappe piano-jufvrouw’ gaarne mogt lijden.

‘Na dat o n g e v a l , ja zeker,’ herhaalde jufvrouw Mina, niet weinig in haar schik dat zij de belangstelling van 't gezelschap zoo wist te prikkelen, en, even als de kat met een muis, nu van plan was eerst een weinig met die deelneming te sollen.

‘Meent u dat met van Hoolen?’ vroeg baron van Haasteren.

‘'t Is zonde, ja, baron! Ik durf 't haast niet vertellen,’ hernam Mina, met een houding zoo ingetogen, alsof zij de zedigheid in zwang had gebragt.

‘Speelt meneer van Hoolen daar een rol in?’ zeî Hélène, terwijl ze haar onderlipje naar beneden plooide

‘Och toe, jufvrouw Mina, vertel dat dan toch!’ riepen verscheidene stemmen.

‘Jufvrouw Saule moet dan in stilte zeer bekend zijn met meneer van Hoolen....’

‘Onzen van Hoolen?’ vroeg Schaffels verwonderd.

‘Notre collaborateur?’ riep Dubois opziende.

‘Ja,’ hernam jufvrouw Mina met zedig neêrgeslagen oogen. ‘Nu, meneer van Hoolen, die haar, naar gewoonte, van hare lessen haalt, - een lieve aanbeveling voor familiën, die denken, dat zij een fatsoenlijk meisje in huis ontvangen, - was ditmaal belet geworden, op zijn tijd in den omtrek van de villa van hier onzen baron van Haasteren's papa te zijn. Daar komt hij haar op den weg te gemoet, met een bejaard heer

naast zich, met wien zij heel vertrouwelijk keuvelt. Meneer van Hoolen stuift er op los en vraagt dien heer zich te verwijderen. Toen deze weigerde, zijn beiden handgemeen geraakt, en heeft de vreemdeling van Hoolen uitgedaagd.

‘Jufvrouw Saule moet echter zoete broodjes gebakken hebben en is toen heel teêr met van Hoolen voortgewandeld, zoo innig zelfs, dat ze op de brug van den buitencingel elkaâr omhelsd hebben, alsof ze in 't vertrouwelijkst tête à tête waren. Toevallig kwam 't rijtuig van jonkheer van Holderen juist over de brug, en deze heeft met zijn vrouw 't verliefd tafereel met eigen oogen aanschouwd!’

‘Een mooije geschiedenis!’ riep mevrouw Koopmans uit.

‘Ik kan 't niet gelooven!’ zeî mevrouw Schaffels; ‘'t is zoo'n stil, zacht meisje!’

‘Die zachten en stillen hebben 't juist achter de mouwen, mevrouw!’ voegde Angelique van Abcoude er onmiddellijk achter. ‘Ik heb dat trotsche, pretentieuse dametje nooit mogen lijden.’

‘Ik moet ook ronduit bekennen,’ liet jufvrouw Mina er onmiddellijk op volgen, ‘dat ik altijd weinig met dat schepseltje gedweept heb. Buitendien hare afkomst moet heel....’

‘Heel?’ riepen de dames als uit éénen mond.

‘Heel duister zijn. Men zegt dat het een natuurlijk kind is, en, niet waar, de appel valt nooit ver van den stam.’

‘Neen, daar heb-je wel gelijk in, jufvrouw,’ stemde mevrouw Koopmans haar toe.

‘Dat zal haar lessen kosten,’ merkte meneer Koop-

mans aan, ‘vooral bij Jonkheer van Holderen die zoo stipt en kiesch is.’

‘Ik wist niet, dat die weergasche van Hoolen zoo'n snoepert was. Te drommel, die alias.....’

‘Och, pa-lief, hé,’ brak Hélène Schaffels' lagehend uitgesproken woorden af, terwijl ze hem met zoo'n bekoorlijk half-pruilend half-lagchend gezigtje aankeek, dat Schaffels niet boos kon worden.

‘De verontschuldiging is voor beiden ligt gevonden,’ zeî van Haasteren, op luchtigen toon; ‘van Hoolen denkt: profitons de l'occasion, en jufvrouw Saule bewijst het souvent f e m m e varie.’

Mevrouw Koopmans werd door deze redeneering in haar strenge begrippen van ingetogenheid gekrenkt. Zij verkoos niet dat de vrouw beoordeeld werd naar de handelingen van zoo'n schepseltje. Daarvoor was 't noodig, dat het leven van die avonturierster eens werd nagegaan, en nu bragten de dames van Abcoude, mijnheer en mevrouw Koopmans, allerlei bijzonderheden bijeen, die wel 't bewijs moesten leveren, dat jufvrouw Saule eigenlijk nooit een onbesproken gedrag had geleid.

‘Ik ben zoo vrij daarvan zoo wat niemendal te gelooven!’ zeî Schaffels, terwijl hij zijn mond zamenkneep, alsof hij de Léoville nog eens naproefde, daar hij juist een teug van genomen had. ‘Ik vind die jufvrouw Saule een meid van karakter. Zij vleit niet, en buigt niet als een knipmes, zooals je dat hier links en regts ziet; maar zij zegt kordaatweg waar 't op staat. Als van Hoo-

len komt, zullen we hem er eens over hebben. Hij zou wat later komen, omdat hij bij mijnheer Toerberg buiten thee drinkt!'

'Neen, meneer Schaffels!' riep jufvrouw Mina levendig. 'Doe dat nu als je blief niet, hoor! Dan zou je mij compromitteren! Ik heb 't hier en petit comité verteld, maar ik zou niet graag de zegsman willen zijn.... me brouilleren met van Hoolen.... neen, toe!'

'Ik zeg maar altijd: er is geen koe bont, of daar is een vlekje aan,' zeî mevrouw Koopmans lagchend.

De luitenant had zich in het gesprek niet gemoeid; vooreerst omdat het als parasiet tot zijn principes behoorde, om nooit van iemand kwaad te spreken, en ten tweede, omdat hij sedert meer dan een kwartier bezig was, om een geheimzinnige zwart lederen doos uit zijn achterzak te halen, die te openen, en daaruit vier stukken van een dwarsfluit te voorschijn te halen, die hij met bijzondere zorg en groote bedaardheid in elkaâr zette, en daarna met de zelfvoldoening van een artist schuin tegen zijn linkerborst liet rusten.

'Zullen we weêr 't pleizier hebben, meneer van der Poel op de dwarsfluit te hooren?' vroeg jufvrouw Angélique van Abcoude eenigszins ironisch.

'Ik vind het een bijzonder mooi instrument!' zeî 't zusje.

'Ik dweep met fluiten, mits men niet naar den fluitist ziet,' voegde mevrouw Koopmans er bij.

'Toe, meneer van der Poel, die duet met Hélène, hé!' vroeg mevrouw op fleemenden toon; 'toe Hélène, kindlief, ja!'

Amandier stond fluks op, bood Hélène zijn arm, en bragt haar naar de pianino.

De luitenant was in zijn element. Hij deed eerst eenige schelle, door merg en been dringende trillers hooren; Hélène liet hare vingers makkelijk en lenig over de toetsen huppelen, en na eenige oeillades links en regts, en een dweepend zijdelingsch buigen van 't hoofd, begon zij met den luitenant een duet voor fluit en piano uit den ‘B a r b i e r d e S é v i l l e .’ Het geheele gezelschap begon dadelijk ernstige gezigten op te zetten, naar de rosetten in 't plafond te staren, of geheimzinnig een of ander punt in 't oog te nemen, alsof het zich geheel liet meeslepen door de muziek. Koopmans dacht echter aan zijn ingekomen stukken en Mevrouw aan 't aantal ellen zijde dat Hélène voor haar kleedje noodig zou gehad hebben; de eene dacht aan dit en de andere aan dat; niemand luisterde ongetwijfeld met bijzondere aandacht naar het muziekstuk.

Het eene stuk volgde op het andere. Hélène begon te zingen, en eenmaal aan 't woord, kende ook haar zanglust paal noch perk: de eene aria wisselde de andere af; roulades en schelle toonen zonder eind; smeltende oeillades naar 't plafond, met een aandoenlijk schouderophalen vergezeld. Schaffels knipte links en regts met zijn oogen, om te kennen te geven dat het mooi was.

Het wordt zoodoende half elf. De waskaarsen der speeltafeltjes in den aangrenzenden salon, die van negen ure af gebrand hebben, zijn reeds op de helft, en voor mijnheer en mevrouw Koopmans, die zich geen hemel zon-

der quadrille-spel kunnen voorstellen, en met ongeduldig verlangen naar 't maken van een partijtje gesnakt hebben, voor hen is 't nu in plaats van eene m i s è r e o u v e r t e nog eene m i s è r e c a c h é e ; want zij moeten nog met schijnbare aandacht en voldoening naar de dilettanten zitten luisteren.

Eindelijk kwam van Hoolen met groote drukte binnen. Hij boog links en regts, maakte vele verontschuldigingen over zijn late komst, die voornamelijk veroorzaakt werd, doordat men hem buiten zoo opgehouden had.

‘Toch geen avonturen gehad, hé?’ vroeg Schaffels lagchend.

Van Hoolen antwoordde heel ernstig van neen. Schaffels stelde nu voor om in de tuinkamer te gaan souperen. De cavaliers boden de dames hun armen aan, en men nam plaats aan eene tafel, ruim voorzien van allerlei fijne en smakelijke schotels, wier beschrijving men in een of ander beroemd kookboek met stichting lezen kan.

Het souper was zeer geanimeerd. De dames van Abcoude waren drukker dan ooit en vroegen van alles 't recept. De jonge baron zat naast Hélène, ten spijt van van Hoolen, die met mevrouw Koopmans opgescheept was. Niettemin was van Hoolen zeer druk en levendig. Hij had daar buiten met de familie een onbewoond kasteel bezocht, en hij kon geen woorden vinden, prachtig genoeg, om de dichterlijke gewaarwordingen te schilderen, die hem daar getroffen hadden.

‘Ik stond een oogenblik alleen onder een breeden lindeboom,’ zei hij declamerend, ‘de maan scheen door 't dunne gordijn van wolken, - ik dank u, ik zal geen jus gebruiken. - Ik vouwde mijn armen zamen en verdiepte mij in gepeins. Stil wandelde ik naar 't kasteel dat als een donker gevaarte tegen de heldere lucht daarachter uitkwam. Met eerbied stapte ik 't kasteel in, eertijds zoo schitterend en grootsch, nu verlaten en vervallen, door uilen en raven bewoond. Ik trad de vermolmde zaal binnen.....

‘Dat was een roekeloos stuk van je!’ zei Schaffels lagchend, ‘daar had-je met je poezie best den nek kunnen breken. Willem, geef me de kapoen nog eens aan.’

‘’t Was er subliem!’ ging van Hoolen voort, zonder zich door Schaffels' aanmerking uit het veld te laten slaan. ‘Ik liep de vertrekken door, kwam weêr naar beneden, begaf me naar den tuin en aanschouwde daar 't heerlijk kasteel in al zijn licht....’

‘Die vuile hoop steenen, noem-je dat een heerlijk kasteel!’ voegde Schaffels hem heel prozaïsch toe. ‘Ik dankje hartelijk; ik zie liever een mooije nieuwe villa, zooals deze, flink ingerigt en terdege bewoonbaar, dan al die oude kotten en ravennesten. 't Is al weer een bewijs voor de vergankelijkheid van al dat adellijke goedje dat daar gewoond heeft, - neem me niet kwalijk, mijn beste baron van Haasteren,’ viel hij zich zelven plotseling in de rede, ‘dat ontschoot me daar zoo!’....

‘Volstrekt niet, meneer Schaffels,’ antwoordde van

Haasteren lagchend, ‘ik ben 't volkomen met u eens.’

De twee Franschen waren stil. Dubois kon nergens zijn jeux de mots plaatsen en Amandier werd weinig werk gegeven door jufvrouw Angelique van Abcoude, die niet veel meer dan ja en neen in 't Fransch antwoordde.

De luitenant sprak in 't geheel niet, maar bleek daarentegen des te grooter vereerder van de verschillende schotels te zijn, waarvan hij er niet één onaangeroerd liet. Mijnheer Koopmans trachtte te vergeefs over zijn bureau te spreken: van Hoolen liet hem niet aan 't woord komen, zoodat hij, niettegenstaande de ijverige pogingen zijner vrouw, zijn gewigt ditmaal niet genoeg kon doen uitkomen.

Ten een ure namen de gasten afscheid, en verspreidden zich naar alle kanten. Zeker is 't, dat het dienstbaar personeel dien avond een ruim gebruik had gemaakt van de vrijgevige beginselen huns meesters, want de keukenmeid lag met haar handen om een flesch pommies te slapen, terwijl de linnenmeid de gemakkelijke gelegenheid, die een achteruitgang aanbood, aangegrepen had, om haar moeder een duizendtal lange turven van de provisie, die juist 's morgens gekomen was, te doen meenemen. De familie der kamenier had meer welgevallen in boter en vleesch; van daar, dat deze voornamelijk zorgde dat beide artikelen in den kelder der villa niet sterk werden of bedierven.

Om half twee heerschte er in de geheele villa diepe stilte; maar zij die nog waakten, waren tevreden over

den afgeloopen avond: Meneer Schaffels over 't gezelschap en vooral 't bijzijn van dien ‘adellijken sinjeur!’ mevrouw over de ‘innemendheid’ - niet overdragtelijk opgenomen - van den luitenant; Hélène over de drievoudige aanbidding van St. Amandier, den galanten, fijnen Franschman, Baron van Haasteren, den levendigen lossen prater en van Hoolen, 't sentimentele opgewonden heerschap. En Hélène sliep in met het beeld voor den geest van dien Romeinschen keizer, die al zijn overwonnenen als slaven aan zijn kar overal met zich rondvoerde.

Hoofdstuk XI.

Twee dagen na de receptie ten huize van den heer Schaffels, ontving Martha Saule met den huisknecht van mevrouw van Holderen een boodschap, om tegen elf uur bij mevrouw te komen.

Martha keek vreemd op; 't was het uur, noch de dag, waarop zij les gaf aan de achttienjarige freule, de jongste dochter van jonkheer van Holderen. Nog meer trof haar die korte, onverklaarbare boodschap, omdat de oude tante haar die op zoo mogelijk nog stroever en harder toon dan gewoonlijk overbragt.

‘Wat zal dát weêr zijn?’ mompelde de oude, magere tante, terwijl zij 't ontbijtservies verder opruimde.

‘Dat zullen we gaauw weten, tante,’ antwoordde Martha met schijnbare opgeruimdheid en luchtigheid; ‘misschien wil Mevrouw een les verschuiven of veranderen.’

Inwendig was Martha echter volstrekt niet gerust of vrolijk gestemd. Even als een naderend onweêr zich

dikwerf bij velen door zekere loomheid of gedruktheid verraadt, zoo had Martha dien ochtend zekere gejaagdheid en onrust niet van zich kunnen afweren, en nu zij die boodschap van mevrouw van Holderen ontving, had zij een voorgevoel, dat haar een of ander onheil boven 't hoofd hing.

‘Je hebt er toch je mondje niet te veel geroerd?’ vroeg de oude, zonder 't hoofd met de ontzaggelijke muts op te ligten.

‘Maar tante-lief!’ zeî Martha, half verontwaardigd, half aangedaan, ‘'t is alsof ik bij de menschen me ik weet niet hoe gedroeg! Ik geloof niet, dat ik ooit meer praat dan noodig is.’

‘Met jongens heb-je half zooveel last niet!’ mompelde de knorrige tante.

‘Doe ik u dan zooveel last aan?!’ riep Martha geschokt uit, terwijl er een helder, vonkelend pareltje op de donzige wang zigtbaar werd. ‘Geef ik zooveel reden tot ergernis en verstoordheid? Ik studeer en geef les van 's morgens tot 's avonds; ik ga bijna nooit uit zonder u; ik geef u al wat ik ontvang en 't blijkt dat we er stil en fatsoenlijk van kunnen leven. Wat moet ik dan nog meer doen? Andere meisjes op mijn leeftijd hebben nu en dan nog eens een of andere gepaste uitspanning; - ik nooit. Mijn leven is eentoonig en stil; ik beklaag mij er niet over, maar dan....’

‘Ik weet het wel!’ viel de tante haar op klagelijken toon plotseling in de rede, terwijl zij met den geruiten theedoek in beide handen vastgeklemd, zich op een

stoel liet zakken, en heel ongelukkig bleef zitten. ‘Ik weet het wel. I k ben te veel! Voor mij werk-je zoo véél en zoo hárd. Als jij er niet was, zou ik geen droog stuk brood hebben. Van je twaalfde jaar af heb-je met je lessen in 't onderhoud van ons beiden voorzien. Ik woû dat ik maar dood was, dan was-je onafhankelijk!’....

‘Ik in 't geheel niet, tante-lief!’ sprak Martha zacht, terwijl zij stil aan de tafel bleef staan. ‘Ik zou me daareven zeker ook niet zoo hebben uitgelaten, als u me niet....’

’Ja, ik weet wel, dat ik knorrig en vitterig en vervelend ben....’

‘Neen tante, heusch niet! maar laten we er niet meer over praten. We moeten de menschen nemen zooals zij zijn. Ik ben driftig en ligtgeraakt, en u misschien nu en dan wat neerslagtig; dat brengt de ouderdom meê. Ik ga nu les geven bij notaris Blankraam en dan om elf uur bij mevrouw van Holderen. Dag tante, tot straks!’

Martha deed haar zomermanteltje aan en ging heen. Op straat ontmoette zij de dames van Abcoude, die zij menigmaal bij verschillende familiën gesproken had. Als gewoonlijk groette Martha heel beleefd, doch jufvrouw Angélique beantwoordde dien groet, door heel fier en norsch, bijna onmerkbaar even te knikken, en jufvrouw Mina bleef regt voor zich zien. Dat was al heel vreemd! Wat scheelden die dames? Wat had Martha misdaan? Zonderling, Martha voelde dat hare beenen haar bijna hun dienst weigerden. Zij was diep gekrenkt over die onverklaarbare, onbeleefde handelwijze.

Onder den indruk van al die gewaarwordingen stond zij later voor de deur van Jonkheer van Holderen. De huisknecht bragt haar in een zijvertrek; mevrouw zou onmiddellijk komen, zei hij. Een oogenblik daarna trad de knecht weêr binnen en verzocht Martha hem te volgen. In den gang kwam zij de jongste freule tegen, die zij hartelijk bij haar naam groette, zooals zij gewoon was te doen; doch in plaats van dien groet even vriendelijk en gemeenzaam te beantwoorden, boog 't beeldschoon freuletje heel koel en teruggetrokken.

Martha kon er zich niets meer van verklaren, maar haar hart klopte geweldig, toen de knecht de deur eener achterkamer opende, en haar verzocht binnen te treden.

Mevrouw van Holderen, een breede groote vrouw, met een bijna mannelijk gezigt, een arendsneus en dunne gesloten lippen, gekleed in een zwart zijden japon, zat in een grooten leunstoel aan eene tafel, opgehoopt met brochures en traktaatjes. Men kon het haar aanzien, dat zij in vroeger jaren een beeldschoone vrouw moest geweest zijn. En inderdaad was hare schoonheid proverbiaal geweest.

Jaren lang werd zij als de koningin van schoonheid en gratie in de hooge kringen genoemd. Ware zij een der drie mededingende godinnen geweest, Paris had zich geen oogenblik behoeven te bedenken. Toen nu 't hagchelijk oogenblik naderde, waarop iedere vrouw van tact begrijpt, dat zij de rol van ‘jeune première’,

‘ingénue,’ of ‘grande coquette’ moet laten varen, had Mevrouw van Holderen een ontzaggelijken strijd met hare ijdelheid te voeren. Poudre-de-riz en zoo vele andere toilet-geheimen, die onze ‘kunstenaars’ in tanden en haar binnen zoo korten tijd tot kapitale renteniers maken, hadden reeds een jaar of wat moeten aanvullen en vertoonen, wat de natuur niet meer schonk. Toen nam de schrandere vrouw plotseling een kloek en rasch besluit. In al het aardsche en vergankelijke had zij haar glorie gevonden; zij zou het nu in het hemelsche en onvergankelijke zoeken. Was zij la reine de beauté' in het salon geweest; zij zou nu de reine de piété in de kerk worden. Mevrouw van Holderen werd binnen eenige jaren de patronesse van alle stichtingen en vereenigingen, die de verspreiding en verheerlijking van een hoogst regtzinnig christendom ten doel hadden. Jonkheer van Holderen, die jaren lang le m a r i d e s a f e m m e geweest was, bloot de cavalier dien mevrouw noodig had om haar in de wereld te brengen, en - haar kostbaar toilet te betalen, werd na dien omkeer meer haar gelijke dan ooit. Hij besefte, dat zoo mevrouw's betooverende schoonheid vroeger zijn domheid met een sluijer bedekt en hem de vrij aanzienlijke betrekking van griffier bezorgd had, nu haar vroomheid hem niet minder zou kunnen helpen. En van Holderen wedijverde met zijn vrouw in pieteit.

Toen Martha binnentrad, en met een bonzend hart eene buiging voor Mevrouw maakte, beantwoordde deze dit met een gemelijk, stroef knikje, zonder meer, wees

met de hand naar een tegenover haar staanden stoel, en zeî koud en streng:

‘Ga zitten, jufvrouw Saule.’

Martha zat eenige sekonden, en Mevrouw zeî nog geen woord, maar keek haar strak aan.

‘Mevrouw heeft me laten ontbieden,’ zeî Martha toen op eenigzins bevenden toon. ‘Mag ik ook weten.....’

‘Jufvrouw Saule hoe oud zijt-gij?’ vroeg toen mevrouw, terwijl zij haar nog blanke gladde hand met de spitse welgevormde vingers gracieus op haar zwart zijden kleed liet rusten.

‘Ik ben negentien jaar, mevrouw!’ antwoordde Martha, verbaasd over die zonderlinge vraag.

‘Dat is een heerlijke leeftijd, jufvrouw!’ hernam mevrouw op denzelfden strengen korten toon. ‘Dat is een leeftijd, waarop iemand, die zulke gaven bezit als gij, zich zou kunnen verheugen in zijn aanzijn, zoo niet deze wereld een poel van zonden en ongeregtigheden was!’

De onderste lade van mevrouw's rijk ingelegd schrijftafeltje achter haar had dit gezegde inderdaad kunnen staven.

‘Maar,’ ging zij even ernstig voort, ‘als men zich in die wereld laat verlokken door den schijn; als men zijne deugd en eer zóó ligt telt, dat men.....’

‘Mevrouw, ik begrijp u niet!’ zeî Martha op flinken toon, terwijl zij opstond en met haar regterhand op den rug van den stoel steunde. ‘Zou ik de reden mogen weten, waaraan ik de eer van uwe uitnoodiging te danken heb?’

‘Zoo'n toon niet, alsjeblief, jufvrouw Saule. Ik zou evenzeer geregtigd geweest zijn u te schrijven, dat ik uwe diensten als muziekjufvrouw niet meer verlangde, maar dat wilde ik niet. Ik wilde als een christin met u handelen. Die sta, zie toe dat hij niet valle.’

‘Maar mevrouw!’....

‘Laat mij uitspreken als je blief! Als ge zulk een toon aanslaat en uwe meerderen aldus toespreekt, dan zeg ik u nu kort en goed, dat uw gedrag van dien aard is, dat het mij onmogelijk is, mijn dochters langer muziekonderwijs door u te doen geven.’

Één oogenblik ging de kamer met alles wat er in was, tot zelfs de vrome dame, voor Martha in 't rond; zij dacht dat zij met dien chaos in een afgrond verzonk. Toen was het haar, alsof zij plotseling door een bovenmenschelijke krachtige hand gesteund werd; haar hart klopte bijna hoorbaar; haar voorhoofd en oogen brandden. Al hare geestkracht was noodig om dien stroom van te forsche aandoeningen te bedwingen; na eenige oogenblikken gelukte haar dit.

‘Mag ik u dan beleefd verzoeken, mevrouw,’ vroeg zij toen op gejaagden toon, ‘mij wel te willen zeggen, waarin mijn wangedrag bestaat?’

‘Hoor eens, mejufvrouw, ik vind de geheele geschiedenis te onkiesch, om in details te komen.... Iemand, die met een jongmensch relatiën heeft en die buitendien met een ander des avonds op een der buitenwallen wordt gezien; een jong meisje, dat zich in het bijzijn van verscheidene anderen op de publieke straat laat

omhelzen.... kom, wat zal ik daar nog verder van praten!'

'En wie durft zulke schandelijke leugens omtrent mij verspreiden?' vroeg Martha, gloeijend van drift en verontwaardiging.

'Leugens? Foei! Schaam-je wat! Leugens!' riep mevrouw hartstogtelijk uit, terwijl zij opstond en Martha van 't hoofd tot de voeten opnam. 'I k z e l f heb gezien, dat dat mauvais sujet, hoe heet die meneer ook weêr, op de brug van den cingel zijn hand om uw midden sloeg! Dat heb i k met eigen oogen gezien. Kun-je dat ook ontkennen? zijn dat ook schandelijke leugens?'

Martha werd op eenmaal van vuurrood zoo wit als een lelie. Plotseling stond die bewuste avond haar voor den geest. Zij gevoelde dat de schijn tegen haar was, en dat zij alles haarfijn moest vertellen om zich volkomen te zuiveren van den blaam die op haar rustte. Zij spande dus al hare krachten te zamen en vertelde mevrouw beknopt doch duidelijk het gansche voorval: van het eerste woord, waarmede dat oude heertje haar aangesproken had, tot het laatste, dat van Hoolen in het bijzijn harer tante had gebezigd!'

'En zou-je nu denken, jufvrouw Saule,' vroeg mevrouw op tergenden toon, 'dat ik me dergelijke fabeltjes op de mouw liet spelden?'

'Fabeltjes?' hernam Martha, terwijl de tranen haar in de oogen sprongen, ofschoon haar toon niettemin flink bleef. 'Fabeltjes? Ik heb nooit leugens verteld.

Ik zeg u de eenvoudige, zuivere waarheid. Ik zou kunnen zweren, dat het geheele voorval zich heeft toegedragen zooals ik 't u verteld heb.'

'Ik zal dat gansche duistere voorval met den mantel der liefde bedekken, jufvrouw,' sprak mevrouw van der Holderen nu op zalvenden toon, 'ofschoon er voor mij geen bewijzen voor uw onschuld zijn.....'

'B e w i j z e n voor mijn onschuld!' hervatte Martha met zaamgevouwen handen, 'bewijzen - als die onontbeerlijk zijn voor uw geloof - neen, mevrouw, d i e zijn er niet..... En toch, wacht eens, ja wel, die zijn er zeker!'

Plotseling kwam haar nu de quitantie en het testament voor den geest, die zij in haar muziekboek gevonden had, en die zeker het ontmaskeren van den aanrander tengevolge konden hebben. Maar op hetzelfde oogenblik werd het haar ook klaar, dat als zij dat bewijs liet gelden, tevens de val van den aanrander beslist zou zijn. Zij wist immers dat Kils de bode van den griffier van Holderen was.

'Neen,' liet zij daarop met vasten toon volgen, 'die bewijzen zijn er, maar ik mag ze niet doen gelden..'

'En waarom niet?'

'Omdat zij een ander persoon waarschijnlijk aan de kaak zullen stellen, en ik daarvan de oorzaak niet wil zijn.'

'Zelfs niet als zoo'n bewijs uw onschuld zonneklaar doet uitkomen?'

'Zelfs dan niet, mevrouw!

‘Wat een edelmoedigheid!’ riep mevrouw uit, met een schellen valschen lach. ‘Hoor eens, meisje, ik bewonder je taktiek; je hebt wezenlijk veel aanleg; maar mij overtuigt men op die wijze niet, hoor! De diplomaten en staatslui zouden zeggen, dat je met “onjuistheden” ontzaggelijk goed je voordeel weet te doen.’

Martha beefde van 't hoofd tot de voeten. Zij hield zich met beide handen aan den rug van den stoel vast en zei toen zoo bedaard als het haar mogelijk was:

‘Het staat u vrij, mevrouw, mijn gedrag te beoordeelen; wil u 't lasterlijk sprookje aannemen en mijne woorden tot leugens verklaren - u kunt dit doen, ofschoon ik meende dat een echt christelijk gemoed in de eerste plaats het goede aannam en niet bij voorkeur 't slechte geloofde -’

‘Hatelijkheden!’ viel mevrouw Martha in de rede, ‘nu nog fraaijer. Woudt gij mij soms een lesje geven?’ vroeg zij tergend, met een minachtend lachje.

‘Ik sprak,’ antwoordde Martha snel en scherp, ‘van een echt christelijk gemoed, en uwe houding tegenover mij is niet van dien aard, om *u* regt te geven tot de veronderstelling, dat ik u daarmee bedoelde! U zult me verontschuldigen, dat ik niet langer van uw bijzijn kan profiteren.’

Martha was woedend, buiten zich zelve; zij kon zich niet langer bedwingen. Mevrouw Van Holderen, die een dergelijken uitslag van dit onderhoud volstrekt niet verwacht had, kon geen woorden vinden, om haar drift en gramschap te uiten. Zij had gerekend op een

boetvaardig schepseltje, dat aan hare voeten zou gevallen zijn en haar om erbarming en redding gesmeekt zou hebben. Zij had dan het verpletterde kind als eene toevlugt der zondaressen opgenomen, en een allerliefste, allerchristelijkste rol gespeeld; en hier stond nu een meisje tegenover haar, die, hoe ingetogen en stil zij ook anders was, nu getoond had, haar te staan!

Dat was al te kras. Toen Martha, doodsbleek en buiten zich zelve, den knop der deur reeds in de hand had, riep mevrouw haar op gebiedenden toon terug, en zeî snel en koel:

‘Uw gedrag zal ik niet qualificeren, Jufvrouw, maar ik wil u toch toonen, dat ik 't voorbeeld tracht na te volgen van Hem, die gezegd heeft: “ik wil den dood des zondaars niet, maar dat hij zich bekeere en leve.” Al hetgeen tusschen ons voorgevallen is, blijft, wat mij betreft, een geheim. Ik zal u in geenen deele in uwe carrière benadeelen, dat wil ik niet; maar hier in huis, bij mijn dochters, zult ge 't mij niet kwalijk nemen, dat ik u niet meer ontvang.’

‘Volstrekt niet, mevrouw,’ antwoordde Martha fier, terwijl haar oogen vonkelden - ‘de onmiddellijke aanraking met iemand van zoo'n berispelijk gedrag, niet waar?..... Wees verzekerd, mevrouw van Holderen, dat ik niet ligt meer een voet hier in huis zal zetten!’

Dit zeggende, maakte Martha een koele buiging en verliet het vertrek.

Snel stapte zij den langen gang door. Lucht, frissche lucht moest zij hebben, anders zou 't arme kind

stikken. Zij zag niets om zich heen. Zij sloeg geen acht op Jonkheer van Holderen, die steeds een zoetsappigen glimlach voor haar over had; zijn dwaze trots hield alleen bij vrouwelijke schoonheid op. In een omzien was zij aan de groote voordeur, duwde die open, en ze bevond zich op straat.

De zon scheen helder, de straten waren levendig en druk; alles tintelde en lachte; de voorbijgangers op straat liepen onbekommerd en welgemoed, - en Martha bewoog zich werktuigelijk tusschen al die bedrijvigheid en drukte. Zij bekommerde zich niet het allerminst om hetgeen haar omringde, en toch, ondanks dien plotselingen verpletterenden slag, troffen haar allerlei nietige bijzonderheden, en betrapte zij zich zelve in haar naamloos verdriet, dat zij een orgel valsch hoorde spelen, en dat de kunsthandel van den hoek zoo fraai was uitgestald! zonderlinge tegenstrijdigheden in de menschelijke ziel, die men zich moeijelijk verklaren kan.

Toen zij eindelijk thuis was, sloop zij snel den trap op, zocht hare tante, die in de achterkamer aan 't stof afnemen was, en zei deze, dat Mevrouw van Holderen haar eenvoudig eens had willen spreken over de freule, die nu met het les nemen zou eindigen.

‘Nog al van belang om daarvoor iemand te laten komen,’ mompelde de tante knorrig.

Langer kon Martha zich niet bedwingen. Zij knikte hare tante eenvoudig toe, ging toen het achtervertrek uit, en liep waggelend naar haar eigen kamertje. Toen zij hier was, grendelde zij de deur, zeeg op een stoel

voor een schrijftafeltje neer, en liet haar tranen den vrijen loop.

Niet het mogelijk, ja waarschijnlijk verlies harer tegenwoordige positie, niet de verdenking van zoovelen die haar nu achtten, niet het gemis der vriendschap van talrijke familiën, die haar nu zeer genegen waren: dit alles martelde haar niet, dat kwam naauwelijks in haar geest op; maar het denkbeeld, dat hij het zou kunnen gelooven; dat hij een oogenblik haar van dien heerlijken maagdelijken stralenkrans ontroofd zou kunnen wanen: dat drong als een scherpe pijl in haar hart en deed dit bloeden.

Daar was een smet op haar geworpen!

Wie had Martha van haar éénige kroon willen ontrooven? Waarom? Had zij dit aan eenig sterveling verdiend? Had zij ooit iemand beleedigd of gekwetst, die zulk een wraak had kunnen uitdenken?

Dan verviel zij weer in wilde wanhoop, liep handenwringend de kamer op en neêr, en was ontsteld over haar eigen beeldtenis in den spiegel, toen zij daar even een blik in wierp.

Bij tusschenpoozen was zij kalmer, en liet haar tranen den vrijen loop. Soms, een enkel oogenblik, kwam er een straaltje van hoop en dacht zij bij zich zelve, dat hij het niet zou willen gelooven. Hij kende haar te goed!

Het werd een, twee uur, en Martha zat nog altijd op haar kamertje. Voor hetgeraas en rumoer der drukte beneden haar bleef zij doof; zij hoorde niets, zelfs niet

het kloppen harer tante, die herhaaldelijk aan de deur geweest was om toch eens te zien wat Martha scheelde.

Tante dacht dat zij zeker weêr uitgegaan zou zijn en den sleutel in vergissing meê genomen had. Zij ging dus tweemaal knorrend den trap af.

Toen het drie uur sloeg, stond Martha op. Hoe geknakt zij ook was, hier kon zij niet blijven. Zij moest in de eerste plaats eene of andere verontschuldiging zoeken voor de lessen, die zij heden morgen verzuimd had. Indien zij nu een vriendin, een opregte, trouwe vriendin had, wie ze haar leed kon toevertrouwen, aan wier boezem zij haar smart mogt uitweenen, wat zou haar dit troosten en verligten; maar zulk een trouwe bondgenoot had zij niet. Van jongsaf had hare tante als 't ware steeds 't sluiten van zulke innige banden voorkomen; zij had alle intimiteit van Martha met andere meisjes belet. Waarom? Dat was Martha een raadsel gebleven. Toen zij oud genoeg was om na te denken, en zij voor 't koele, zonderlinge, afstootende gedrag der tante, vooral jegens anderen, dikwerf een oorzaak had trachten te zoeken, had zij den grond daarvan wel eens meenen te vinden in afgunst, in jaloezie jegens anderen, die Martha's genegenheid voor haar zouden kunnen verzwakken. Neen, dat was toch de wezenlijke reden niet. Eer was het naar hare meening eene norschheid, zeker wantrouwen of ontevredenheid, die daartoe aanleiding gaf. Tante was geen mensch aan wie zij haar hart zou kunnen uitstorten.

Martha bragt haar kapsel weer in orde, wierp

nogmaals een blik in den spiegel, die niet zeer geruststellend voor haar was, en sloop toen zoo stil mogelijk de trappen af, opdat hare tante haar niet mogt hooren. Voorzigtig opende zij de deur, sloot die aan den buitenkant behoedzaam met den sleutel, en verwijderde zich toen snel uit de smalle zijstraat, in de hoop dat tante haar weggaan niet bespeuren zou.

Het was twee uur, en zij begaf zich nu naar de familie van der Plussen, waar zij 's woensdags van twee tot drie uur les gaf.

Zij belde aan 't deftige heerenhuis, dat vroeger gepronkt had met een bordes, hetwelk nu vervangen was door een ontzaggelijke deur. Ter linkerzij van de stoep leidde een trap naar 't onderhuis waarvan twee ramen openstonden. Hetzij dat de huisknecht de bel niet gehoord had; of dat Martha inderdaad niet krachtig genoeg aan den knop had getrokken, om de bel te doen overgaan, zeker is 't, dat haar niet onmiddellijk werd opengedaan.

Onwillekeurig schrikte zij, toen zij in 't benedenhuis haar naam hoorde noemen, en opziende overtuigde zij zich, dat die stem uit het onderhuis kwam.

‘Hebben-jelui daar dan nog niemendal van gehoord?’ vroeg een zware, plompe stem, die ongetwijfeld den huisknecht toebehoorde. ‘Jan, van Jonkheer van Holderen, heeft me alles verteld: dat muziekdingetje scharrelt 's avonds met heeren! Ja, 't is een lievertje, hoor! En dat neemt tegen ons zoo'n pritensje aan! Je zoudt je waarachtig..... 't is 'n schande, dat zeg ik!’

‘Ons neemt 't “volk” 't kwalijk, als we 's avonds met onzen vrijer eens een uurtje aan de deur staan!’ liet er een scherp stemmetje op volgen. ‘Dat is dan toch onze portuur, zou 'k zeggen.’

‘Weetje, wat ik zeg,’ sprak nu een vette schorre stem, die natuurlijk van de keukenmeid moest zijn: ‘zoo de ouden zongen, piepen de jongen, zeggen ze; zoo is 't met haar ook. 't Is een natuurlijk kind; nou weetje er alles van.’

‘Is 't een bastaard?’ riep de huisknecht, maar voleindigde zijn vraag niet.

‘'t Is een malle gekke meid!’ zeî 't scherpe stemmetje luide, ‘die maar moet oppassen, dat ze niet aan lager wal komt, dat trotsche meubel!’

‘De appel valt niet ver van den stam!’ voegde de vette stem er bij, die zoo veel spreekwoorden bij de hand scheen te hebben.....

Martha had haar linkerhand werktuigelijk naar den deurknop uitgestoken, en die zenuwachtig vastgeklemd. Waakte of droomde zij? Werd zij door die grove onmeedoogende menschen dáár zoo door het slijk gesleept? Was dan het gebeurde van dien avond, dat onschuldige feit, door ontelbare lastertongen naar alle kanten verspreid; was het zelfs in de keuken gedrongen? Naamlooze smart verduldde Martha aan die deur. De sekonden waren uren. Zij werd wanhopend over haar lot. Zou zij terug keeren, naar huis, haar tante alles zeggen, en opheldering vragen? Maar wie haar aan de overzij

der straat op deze stoep had gezien, hoe zou die haar gedrag verklaren, wanneer zij nu wegging. ‘God, geef mij kracht,’ bad zij, en nogmaals trok zij aan de schel, terwijl zij met haar linkerhand tegen den post der deur bleef steunen.

De deur werd geopend, en de knecht in zijn gestreept huispak, die zich daareven zoo kras over haar had uitgelaten, liet haar vriendelijk lagchend binnen en verzocht haar naar de bovenachterkamer te gaan.

Martha hield zich kordaat. Met vasten tred liep zij den gang in en den breeden trap op naar boven. Toen zij de deur der achterkamer opende, stormden haar drie meisjes en een jongen te gemoet; ze omsingelden haar en onder 't gejuich van: ‘daar is Jufvrouw Martha! daar is Mejufvrouw Martha!’ danste het viertal luchtig en jolig om haar heen.

Een erg moeijelijk oogenblik voor Martha. Die onbezorgde vrolijkheid rondom haar, en daar binnen die snerpende smart!

Spreken kon ze niet, maar zij maakte met beide handen een gebaar, om ze wat kalmer te doen worden. De meisjes gehoorzaamden dadelijk, en weldra zat Martha naast de oudste, die Weber's ‘Invitation à la Walse’ instudeerde. De andere drie luisterden aandachtig, en Martha, op wie de wegsmeltende, teedere toonen van Webers kunststuk, vooral in deze gemoedsstemming, een ontzaggelijken indruk maakten, zocht al hare zelfbeheersching bijeen, om niet in tranen los te barsten.

‘U ziet er van daag niets vrolijk uit,’ zeî de jongste, een guitig blond meisje van een jaar of zes, ‘als 't zulk mooi weêr is, lach ik altijd. Ik ben maar alleen bedroefd, als ik naar bed ga zender nachtzoen van ma. O, dat vind ik zoo naar. Hebt u ook een maatje dat u goeden nacht kust?’

In zulk een gemoedstoestand als Martha nu verkeerde, was zoo'n naïve vraag gevaarlijk voor haar.

‘Neen, zoo gaat dat niet,’ liet Eduard, een bruine krullekop van een jaar of elf, er dadelijk op volgen, ‘de jongens kussen hun moeder, en de meisjes haar vader: dat zit er al vroeg in,’ zeî papa gisteren. ‘Dus de Jufvrouw moet haar vader kussen.’

‘Foei, Eduard,’ zei de oudste verwijtend, ‘de pa van onze Jufvrouw leeft niet meer.’

‘Kom nu, Marianne,’ zeî Martha die zich naauwelijks goed kon houden. Marianne nam op 't pianostoeltje plaats, en speelde een polka-mazurka, die zij voor haar papa's verjaardag studeerde. Eduard en de oudste wipten nu de kamer uit, en terwijl Marianne druk zat te spelen, klauterde de jongste, 't aardige blondje, tegen Martha's schoot op, en leî haar lief kopje met de lange zijdeachtige krullen, tegen Martha's arm.

‘Ik hoû tóch heel veel van u!’ zei 't kind met zekeren triumf en Martha vriendelijk aanziende.

‘Hoe kom je daar zoo toe, om me dat te zeggen, kindlief?’

‘Wel, pa zeî van morgen dat u misschien een m a l l e meid was, maar toch zeker een goede meid; en toen

zei ma: daar zal wel wát van aan zijn, want daar hebben al zoo velen mij over gesproken.....'

Martha zette het kind op den grond en moest zich zelve 't grootste geweld aandoen om zich goed te houden. Zij liet de les eindigen, stak het enfant terrible en Marianne de hand toe, en verwijderde zich snel. Den beleefden knecht beneden, die toeschoot om haar uit te laten, groette zij werktuigelijk en op straat stapte zij door, onbewust van al hetgeen er om haar heen gebeurde. Later kon zij zich nooit verklaren, hoe zij eigenlijk thuis gekomen was.

Nu was er geene sprake meer van zich te kunnen bedwingen.

Toen Martha de kamer binnentrad, vroeg hare tante half verstrooid, hoe zij zoo vroeg thuis kwam. Toen begonnen Martha's lippen zenuwachtig te trillen, en door haar verward antwoord, keek tante van haar breiwerk op, en zag aan Martha's ontsteld gelaat, dat er iets heel gewigtigs moest voorgevallen zijn.

'Wat scheelt er aan, Martha?' vroeg zij, haar scherp aanziende.

'Niets, tante..... niets... laat me maar stil....' Verder kon zij 't niet brengen; toen viel zij achterover in onmagt.

Men moet aannemen, dat tante hevig schrikte, toen Martha zoo plotseling ineenzakte en op den grond neerplofte, doch uiterlijk was daarvan niets bij haar te bespeuren. Zij stond ijlings op, en met een voorbeeldeloos phlegma en groote handigheid ligtte zij Martha

op, schoof haar tegen den wand en liep snel naar de kast om azijn te halen. Hiermee wreef ze slapen en handen, en toen zij zich overtuigd had, dat Martha zich niet gekwetst had, wilde zij juist naar beneden gaan, om de hulp der benedenbewoners in te roepen, toen er aan de deur geklopt werd, en na den harden tik onmiddellijk iemand met een: ‘ik wensch je een frisschen morgen en de honderdduizend’, de kamer instapte.

Tante keek naauwelijks op, maar met een kort knikje, zei zij stroef: ‘je komt alsof je geroepen waart, Marcus.’

‘Wat scheelt de jonge jufvrouw?’ vroeg Marcus verschrikt, terwijl hij een oude portefeuille die hij onder zijn arm hield, op tafel lei. ‘Wat is er gebeurd? Bewaar-me, wat ziet jufvrouw Martha bleek?’

‘Dat praten helpt niet, Marcus, wil-je eens gaauw een dokter gaan halen?’

‘Moet dat lieve kind zoo op den grond blijven liggen? Wat bliefje? zal ik ze naar boven dragen?’

‘Wil-je een dokter halen, Marcus, of doe-je 't niet?’ herhaalde de tante kort, terwijl zij Martha, die nog altijd bleek als een doode en onbewegelijk bleef, in haar armen hield.

‘Ik ga dadelijk!’ zei Marcus, zijn portefeuille weer opnemende; ‘zal ik tegelijk meebrengen wat spiritus? Wil ik ook beneden waarschuwen?’

‘Een dokter! Als je *niet* kunt, zal ik gaan.’

Een uur of drie later lag Martha te bed. De dok-

ter had rust voorgeschreven en het zenuwtoeval als een gevolg van hevige overspanning verklaard. De stroeve tante zat naast haar bed en keek nu en dan scherp naar de gelaatstrekken der slapende. Alle bewegingen der tante waren even stil en eenvoudig, zij schoof het raam open, en ging toen met haar breikous achter het halfgesloten bedgordijn zitten.

Toen zij aldus eenigen tijd gezeten had, stak Marcus plotseling zijn hoofd door de geopende kamerdeur, sloop op zijn teenen binnen, en zijn pet in de hand rollen de, vroeg hij:

‘Nu, hoe is 't met het schepseltje?’

‘Kom jij zoo maar hier boven?’ zeî de tante verschrikt haar hoofd schuddend. ‘Stil toch, die joden durven.....’

‘De roode zee wel over. Ik stel toch ook belang in 't schepseltje; begrijp je niet?’

‘Woû-je het twintigje inwisselen?’

‘Bewaar me! Loterij! Wie denkt er nu aan? Marcus niet! Ik heb te doen met je, dáár? 't Is niet van van daag of gisteren, dat we mekaâr kennen. Heeft Marcus ooit zijn mond geroerd? Heb ik je niet altijd belangstelling getoond.’ Toen op meer fluisterenden toon: ‘verkoop je dat oude secretairtje dat daar staat? Een mooi ding! Zeg, Jufvrouw Saule, gaat het wat beter met de pianiste?’

‘Zij slaapt gerust, Marcus, ik dank-je. 't Zal morgen wel beter zijn. De dokter heeft haar een drank voorgeschreven.’

‘Had ie het schepsel maar niks voorgeschreven! Mijn

vader zeî altijd: als je lang wil leven, moet je nooit een dokter nemen! Begrijp-je niet? Een aardig secretairtje! Wat geef ik je daarvoor?'

''t Is niet te koop; kwam-je daarvoor soms?'

'As ik dat toch niet verdiend heb van Jufvrouw Saule! Bij wie hebben tante en 't arme wurmpje 't eerst gewoond? Wie heeft tante en de kleine Martha jaren lang gekend? Marcus geloof ik. Zal ik je wat zeggen, Jufvrouw Saule? Ik ben een eerlijke jood! Marcus mag eens een enkele keer zoo'n weelderigen brasem, een achterwiel of wat meer voor een mooijen 'débardeur' een Odysseus of een spiksplinternieuwen 'postillon' laten betalen; dat 's handel, begrijp-je niet? maar voor zijn vrienden zou Marcus door 't vuur loopen. - En ronduit gezegd, ik kwam eigenlijk om je eens ernstig over Martha te praten....'

'Wat dan?' vroeg tante kortaf. 'Je zult toch niet kinderachtig worden, hé?'

'Ach, dat lieve schepseltje. Gisteren was baron van Haasteren bij mij met een paar andere rijke klantjes, om mooije pakken voor het bal masqué van overmorgen uit te zoeken. Nou! Die heertjes houden van een ui en ze weten dat Marcus ze in zijn zak heeft - de uijen en de heertjes. Casueel heb ik een prachtig griekinnenpak uit Parijs gekregen, en vraag ik ze, of zij dat kostuum niet voor een knap meisje willen huren. Daar zeit van Haasteren: zouden we die pianiste, hoe heet ze ook weer, dat juffertje Saule, niet vragen? die maakt toch snoepreisjes met jongelui! -'

‘Verbeeld je! drie opgeschoten lummels! wat denk-je dat Marcus doet?

‘Daar ben ik opgesprongen en heb hun de waarheid gezegd! Dat was me toch al te erg. Maar de heeren hebben stokstijf staande gehouden, dat jufvrouw Martha met van Hoolen, die boven mij woont, en met anderen wandelt. Dat heb ik tegengesproken, en van Hoolen, die bij mij woont en mij in geen jaar huur betaald heeft, heb ik er bij gehaald. Die van Hoolen is een kind, een flaauw verwaand kind, zoo kaal als mijn vaders bol, dáár, en een beweging, alsof hij Rothschild geld voorschoot. Wat zeit van Hoolen? Dat hij op een goeden voet met Martha staat, maar dat ze een fatsoenlijk meisje is. Daar moest ik 't mijne van hebben, dacht ik. Daarom kwam ik van morgen hier. En nu geloof ik, jufvrouw Saule, dat die plotselinge ongesteldheid en die praatjes - begrijp-je niet?’

Jufvrouw Saule had haar lippen digt op elkaâr geknepen. Naauw merkbaar knikte zij toestemmend. ‘Met jongens heb-je toch veel minder last,’ mompelde zij half bij zich zelve.

‘Wat kan men tegen kwaadspreken, jufvrouw Saule?’ zei Marcus, terwijl hij telkens zijn linkerschouder alleronhebbelijkst op en neêrschoof. - ‘Ik kom van avond laat nog eens kijken, hoor!’

Marcus stond op, schoof stil naar de deur; toen keerde hij zich half om en zei: ‘wat ik zeggen wou, jufvrouw Saule, vraag eens geld voor die secretaire..... een antiek ding!’

Tegen elf uur 's avonds werd Martha wakker en keek verschrikt in het rond, toen zij bij een spaarlampje aan tafel hare tante zag zitten Tante breide niet; zij zat achterover in haar stoel, met haar handen over elkander geslagen en strak starende oogen. Haar gelaatsuitdrukking was ernstig en treurig. Martha gevoelde zich geheel verkwikt door dien slaap, doch toen een oogenblik daarna de martelende gebeurtenissen van den dag haar als een loodzwaar gewigt op 't hart neervielen, liet zij 't hoofd weer in 't kussen zakken.

‘Tante, kom wat hier bij me; ik moet u treurige dingen vertellen,’ zei Martha op droevigen toon.

Tante stond zuchtend op, en met een naauw hoorbaar: ‘wat beleef-je toch van meisjes,’ schoof ze haar stoel naast het ledekant.

Martha vertelde haar alles, van de eerste ontmoeting met van Hoolen, tot den vreeselijken pijnigenden dag, dien zij heden had doorgebragt. Martha was nu kalmer; zij gevoelde de kracht om alles zamenhangend te vertellen. Toen zij het relaas ten einde gebragt had, zeide ze zelfs vrij bedaard: ‘En nu, tante, wat is er waar van die praatjes? Is mijne moeder nooitgetrouwd geweest? Dat vooral wenschte ik te weten. 't Is beter dat ik alles nu verneem, dan dat ik in zulk eene pijnigende onzekerheid blijf. Zoo haar gedrag niet onberispelijk geweest is, moet ik dan boeten voor de schuld mijner moeder? Zijn de kinderen het slagtoffer van de dwalingen hunner ouders? Gelooft men daarom vooral die lastertaal, omdat ik een natuurlijk kind ben? Dan is 't een ellendige, een

nietswaardige wereld, een belagchelijke verzameling van ijdele zotten, die niet alleen hem of haar beschimpen en uitstooten, die een van de conventionele banden versmaad heeft, maar die zelfs het slagtoffer van zoo'n hetzij willekeurig of met voordacht versmaaden band als een paria behandelen.'

Tante schudde 't hoofd en greep Martha's hand. 'Houd-je bedaard, Martha. Ik heb je dat altijd verzwegen, omdat uw moeder op haar ziekbed mij plegtig deed beloven, dat ik mijn best zou doen om alles geheim voor u te houden. Ik heb haar toen de belofte gedaan, nooit den naam van uw vader te noemen. Je moeder, mijn eigen zuster, was in naauwe betrekking met iemand, die haar zeker later getrouwd zou hebben, zoo niet haar dood dat voornemen verijdeld had. Onze vader heeft haar daarom altijd verstooten; 't arme schepsel heeft er veel om geleden. Na uw moeders dood ben ik met u te Voorburg, waarhenen wij zamen waren getrokken, blijven wonen, maar toen ge ouder werdt en grooten muzikalen aanleg verriedt, ben ik met u hier heen gegaan, om dat talent te ontwikkelen. Ik dacht dat geen sterveling zich die lang vergeten geschiedenis zou herinneren, vooral omdat bijna niemand den familienaam uwer moeder kende.....'

Martha had het hoofd in haar kussen verborgen. Vrij liet zij de tranen langs de wangen biggelen.

'En mijn vader?' vroeg ze zacht en aarzelend, 'leeft die nog?'

‘Ja,’ antwoordde tante dralend, ‘ik geloof dat die nog leeft.....’

‘En heeft die nooit naar mij omgezien?.....’

‘Martha, vraag niet verder, dat is overbodig. Vraag niet wie of wat uw vader is. Voor u is hij dood. Ik zal u zijn naam nooit noemen. Marcus is met mij de eenige die zijn naam kent. Marcus is altijd een trouw en goed vriend voor ons geweest!’

‘En als hij hoort, hoe zijn kind gelasterd wordt; als hij verneemt, dat zij door iedereen wordt verstooten....’

‘Laten we er niet verder over spreken; je bent nu opgewonden, ontroerd. Als je kalmer was, dan zoudt-ge beseffen, dat iemand, die je zoo vele jaren vergeten heeft, zich nu niet meer om je bekommeren zal -’

Tante werd gestoord door een harden tik aan de deur. ‘Wie komt nu nog klokke half twaalf hier? - binnen!’ bromde zij. De deur werd geopend, en 't slimme gezigt met de pikzwarte korte bakbaarden, den krommen rooden neus en glinsterende oogjes van Marcus keek glimlagchend 't vertrek in.

‘Is er belet voor een jongeheer?’ vroeg hij flaauw knikkend.

‘Wat moet-jij nu nog zoo laat?’ vroeg tante knorrig, terwijl Martha 't bedgordijn digttrok.

‘Zoo waar als ik hier voor je sta, jufvrouw Saule, 't is mijn schuld niet. Ik weet immers dat jufvrouw Martha zoo van frambrozen houdt. Ik denk: een jongeheer moet galant wezen, en ik loop de heele stad rond om frambozen. Ze zijn er niet! Wat doe ik toen? Ik

neem me beenen op, en ik loop naar tuinier Smisselen, en waarachtig, ik krijg ze. Ik hoop, dat ze Martha smaken zullen.....'

'Wel jou oude Marcus!' mompelde tante glimlagchend.

'Als tante lacht, dan ben ik beloond!' zei Marcus, terwijl hij den pot met groote frambrozen op tafel zette. 'Gaat het redelijk met de jongejufvrouw? - Heeft ze ook soms aan 't een of ander behoefte?'

'Ik dank je, Marcus, voor je lieve attentie,' zei Martha achter 't gesloten gordijn; 'je weet niet, wat een genoegen je me daarmeê doet. Je bent een man met een hart!'

'Kijk, dat doet Marcus nu pas goed, dat zoo'n goed, lief, onschuldig schepsel -'

'O n s c h u l d i g !' viel Martha hem met een stem trillende van aandoening, in de rede, 'onschuldig, zeg dat niet in 't openbaar.....'

'Wat!' riep Marcus uit, wild met zijn armen zwaaijende, 'za lik me bekommeren om hetgeen de wereld zegt?! Ik ken je, jongejufvrouw. Heb-je niet jaren lang boven Marcus gewoond? Heb ik je niet in allerlei omstandigheden leeren kennen? Wat stoor ik me aan de kwezelarij van dat gespuis, dat hun Heer, den grooten Heer der schepping, kneedt naar eigen goeddunken. Wat hecht ik waarde aan 't gebazel van een paar opgeschoten kwâjongens, die een meisje als ligtzinnig rondbazuinen, wanneer ze misschien een oogenblik medelijdend geglimlacht heeft over de zoutelooze aardigheden, die zij uitgekraamd hebben? Maar nu de wereld het

gezegd heeft, zal het een zware dobber voor je zijn, om je staande te houden. Begrijp-je niet! Nu, jufvrouw Martha, courage. Ik ga naar huis; 't beste, hoor!'

Doch zoo liet Martha den regtschapen jood niet heengaan. Zij stak haar blanke regterhand door 't gordijn en bood ze Marcus aan, die haar in zijn ruwe bruine lag en hartelijk drukte. Toen knikte hij tante toe en sloop heen.

Hoofdstuk XII.

Grooter contrast dan de afdeeling m i l i t i e met de zoogenaamde ‘*expeditie*’ van de provinciale griffie vormde, kan men zich naauwelijks voorstellen. Was de eerste een dobberende, naauw zigtbaar voortkruipende trekschuit, de tweede kon men een pijlsnel voortvliegenden spoortrein noemen.

Omstreeks kwart voor elf uur vertoonde zich numero een der afdeeling militie; tegen elf uur trad numero twee binnen, en vond zijn collega verdiept in de couranten-lectuur. Hiermee was de afdeeling compleet. Beiden lazen dan voort tot half twaalf, waarop de ambtenaar, wiens beurt het was, de eerste toebereidselen begon tot dat hoogst gewigtig werk, dat men in het huishouden zoo ligtvaardig aan een gewone dienstbode durft toevertrouwen. Ten 12 ure was dat werk ten einde gebragt: de koffij namelijk was onberispelijk gezet, en werd nu gebruikt. Daarna haalde een der heeren iets uit een lade van zijn lessenaar, dat veel ge-

leek op een ‘belegeringspel,’ en achter 't hoog ebordpapierenschut, dat beiden voor 't oog van een onverwachts onbescheiden binnentredende behoedde, werden eenige spelletjes gespeeld - om zich te ontspannen voor de inspanning, die nog komen mogt. Tegen twee uur lagen beiden meestal zoodanig over 't papier heen gebogen, dat een binnentredend bode hen nooit durfde storen. Tegen half vier uur hadden beide ambtenaren hunne afdeeling weer verlaten, en wandelden zij gewigtig op straat: de een met een ridderorde, die hem tot zijn groote verbazing geschonken was ‘wegens zijn langdurigen diensttijd en buitengewonen ijver’; de ander met een sombere gelaatsuitdrukking, omdat hij, ofschoon negen en vijftig jaren oud, met een diensttijd van zeven en dertig jaar achter den rug, onlangs op zijn boterham-papier een statistische berekening gelezen had, volgens welke ambtenaren 't vroegst sterven, daar zij te l a n g zitten en te w e i n i g versche lucht genieten.

De expeditie daarentegen was een volmaakte wedren. Aan het hoofd daarvan stond een man, die eenmaal de gedenkwaardige woorden gesproken had, ‘dat hij met gloeijenden ijver bezield was voor de expeditie der provinciale griffie.’

De talrijke ambtenaren, die ‘in zijn dienst’ waren, - dat was een geliefkoosde term van den heerschzuchtige - begrepen, dat zij volstrekt hunne hardloopers moesten aanhitsen en opjagen; met welke middelen deed er minder toe. In de eerste plaats zochten allen het in een weer-

galooze onderdanigheid en allerkluchtigste aanbidding. Het hoofd der expeditie, Koopmans, die thuis de kleeden opligtte, om zich te vergewissen dat de stof daaronder terdege opgeveegd was, toonde zich als ambtenaar eveneens. De eerbewijzen zijner ondergeschikten nam hij al dadelijk als een hem toekomende hulde aan.

De knippende oogen van zijn adjuct-commies, wanneer deze tegenover hem stond, alsof de chef eene zon was wier licht de dienaars verblindde, - gaf hem zekere zelfvoldoening. De diepe buigingen en zachte spraak van den eersten klerk, die naar de deur vloog om ze voor den chef te openen en strijkaadjen zonder eind te maken, waren voor hem een waar genot.

De groote verscheidenheid van typen op de expeditie kon voor een opmerker allerbelangrijkst zijn. Naast den voormaligen wachtmeester der dragonders of artillerie, met grijzen snor en hoogen stropdas, die een kindermeid van den Commissaris des konings getrouwd had, zat de gesjeesde student, nog even los op de bureaubank als in zijn open rijtuig; tegenover den poveren adjunct-commies met vrouw en zes kinderen, die voor het fatsoen leed, zat onze jonge baron van Haasteren, zich badende in weelde en overdaad. Éen karaktertrek hadden zij bijna allen met elkaâr gemeen: geen hunner zette tering naar nering, maar offerde aan den schijn, hetgeen in een groote stad, waar de een den ander naauwelijks opmerkt, bovendien vrij doelloos en ondankbaar is.

Reeds om negen uur stapte één ambtenaar der ex-

peditie 't stille gebouw binnen, en ging aan zijn lessenaar ijverig zitten schrijven, in de stille hoop, dat de groote Koopmans vroeg mogt komen en hem ontdekken. Hij wist buitendien dat zaturdag de schoonmaakdag bij Koopmans was, en dat mijnheer dan, naar men zeî, al vroeg de deur ‘uitgejaagd’ werd. Precies om half tien uur, niet vroeger of later, verscheen de voormalige wachtmeester; een paar minuten later de adjunct-commies met de knippende oogen en de eerste klerk met de zachte stem. De gesjeesde student kwam v r o e g , als hij de beeren dien dag bij zich aan huis besteld had, en l a a t , zoo hij hen voor half elf op de griffie had bescheiden. Op den baron was niet te rekenen; deze kwam wanneer 't hem goed dacht, en stelde zijn collega met de zes kinderen eenigzins schadeloos voor al 't werk dat deze welwillend voor hem verrigtte, door den man bereidwillig geld te leenen, veel cigaren te presenteren, en cadeautjes voor zijn kinderen mee te brengen.

Ditmaal was de ‘dooddoener,’ gelijk zijn collega's hem noemden, reeds om negen uur op zijn hooge taboeret gezeten, en ijverig aan 't natrekken van een borduurpatroon voor zijn chef. De dooddoener stond echter bij zijne mede ambtenaren in geen bijzonder goeden reuk, omdat behalve de lastige toeren, waarmede hij den algemeenen wedren hierdoor nog verzwaarde, men ook gegronde redenen had hem te verdenken, van nu en dan den grooten Koopmans tot bespieder te dienen. Meermalen had de expeditie-chef, met die nimmer ont-

brekende beleefde vormen, waarmee hij de ambtenaren op een afstand hield en hun zijn eigenlijke bedoelingen verborg, tegenover zijn ‘ondergeschikten’ gezinspeeld op feiten, woorden of gezegden, die zij zich in een openhartige bui hadden laten ontvallen, en welke zij bovendien gemeend hadden, hun collega's gerust te kunnen toevertrouwen. Sommigen namen dus tegenover dien ‘spion’ een zekere terughoudendheid in acht, maar anderen, minder sceptiek en wantrouwend, sloegen als blinde vinken door en bekommerden zich haast niet om 't zoetsappig uitgestreken gezigt, waarmee de dooddoener quasi op zijn werk lag, maar toch niets van 't gesprokene miste.

Naauwelijks had het dien morgen half tien geslagen, of de voormalige wachtmeester trad binnen, groette stijf en ging aan zijn lessenaar zitten. Toen hij zijn pijpje had opgestoken, en zich gereed maakte, om een stuk van drie en veertig zijden, met benijdenswaardige gelatenheid te gaan kopiëren, kwam Kils sluiperig binnen.

‘Goeden morgen!’ bromde hij half binnensmonds.

‘Goeden morgen, mijnheer Kils! Warmpjes van daag, hé!’ antwoordde de dooddoener vriendelijk.

Daar antwoordde Kils niet op. Zoo'n kopist! wat verbeeldde die zich wel tegenover een bode van den griffier?

‘Hebben jelui van Hoolen ook hier gezien?’

‘Niet gezien, mijnheer Kils!’

‘Ik wensch u goeden morgen, mijnheer Kils!’ fluisterde de binnentredende eerste klerk met de fluweelen stem.

Kils draaide hem den rug toe. Op den adjunct-commies die voor 't fatsoen leed en inderdaad vrij modieus gekleed binnentrad, werd evenmin door Kils acht geslagen. De bode stond een oogenblik ongeduldig in 't rond te kijken, en zei toen met zijn krassende stem: ‘als jelui soms van Hoolen ziet, zeg hem dan alsjeblief, dat de griffier hem ontboden heeft; zullen jelui?’

Toen ging hij weg. De ambtenaren trokken snel hunne nette jassen uit, en vervingen die door glimmende oude rokken of morsige kantoorjassen. Zij staken hun pijpen aan in de kolossale komfoorden, die in elke afdeeling voorhanden waren, en plaatsten zich toen in een kringetje, om elkaâr hunne gissingen mee te deelen omtrent dat plotseling ontbieden van van Hoolen bij den griffier.

‘'t Is een jolige klant!’ zei de voormalige wachtmeester; ‘ik heb zoo iets van een jonge meid gehoord, daar hij het mee aangelegd heeft.....’

‘Wat een werkkring heeft toch zoo'n griffier,’ riep de student ironisch, die met zijn liniaal vliegen zat dood te slaan; ‘als hij daarover ook al een wakend oog moet hebben.’

De dooddoener spalkte de ooren wijd open, maar lachte schijnbaar.

‘Ik denk, dat het hem dat schrijven doet,’ zei de eerste klerk met de fluweelen stem. ‘Een ambtenaar moet leven v o o r zijn carrière, zooals mijnheer Koopmans altijd zegt....’

‘t Is beter,’ viel de student hem in de rede, ‘dat een ambtenaar moet leven v a n zijn carrière!’

‘Koopmans!’ riep de wachtmeester, die in den gang den welbekenden stap van den chef meende te hooren. In een oogwenk spatte 't groepje praters uiteen en zat ieder voor zijn lessenaar met gefronsde wenkbraauwen en ingespannen houding gereed om Koopmans bij zijn binnentreden den aanblik der fraaiste steeple-chase in ijver te geven.

Toen men bespeurde, dat hij 't niet was, kwam ieder weêr langzaam naar 't vereenigingspunt, voor 't raam, dat uitzigt gaf op een binnenplaats met een oude pomp en een bergplaats der oude kagchels van het provinciaal gouvernement.

‘Ik blijf er bij,’ nam nu de eerste klerk met zijn zachte stem den draad weer op, ‘ik blijf er bij: een ambtenaar moet zich met niets anders bezig houden dan met zijn betrekking. Hij mag zich 's avonds wel eens uitspannen, maar tegenover 't publiek moet hij zich uitsluitend als ambtenaar doen kennen.’

‘Heel oordeelkundig!’ hernam de gesjeesde student, ‘en vooral heel diplomatiek. Ieder onzer mag na vier uur doen wat hem goeddunkt. Slapen, lezen, in een koffiehuis plakken, kaart spelen, zich vervelen, zijn geld aan grog wegsmijten; maar - doet hij zich door een goed gebruik zijner uitspanningsuren bij 't publiek als een knap violist, een talentvol teekenaar of een vaardig schrijver kennen, dan daalt hij als ambtenaar in de schatting zijner superieuren, en wordt onmiddellijk

verdacht van zijn betrekking aan zijn talent d'agrément op te offeren. Prachtig hoor!'

'Dat is nu eenmaal 't wachtwoord!' zeî de gewezen militair; 'nu moet iedereen maar weten, waaraan hij zich houden wil. Wie vooruit wil komen -'

'Moet de opkomende zon aanbidden!' voltooide de student den zin. 'Dat is ten minste de snelste wijze.'

'Bij van Hoolen,' deed de adjunct-commies opmerken, 'is het, denk ik, een ander geval. Ik heb ook iets gehoord van een piano-jufvrouw, met wie men hem gezien heeft, en van Hoolen is nog al een bluffert.....'

Verder sprak hij niet, want de deur vloog open en Koopmans stapte 't vertrek binnen.

Men hoorde nu niets dan 't gekras en geschuif van een groot aantal pennen en 't omslaan van zijdjes papier. Koopmans had in een oogwenk al zijn 'ondergeschikten' overzien. Den jongen baron van Haasteren miste hij, maar daar deze een eigen neef van den griffier was, kon hij hem helaas zijn oppermagt niet zoo sterk doen gevoelen.

Juist kwam baron van Haasteren neuriënde binnen, terwijl Koopmans met den adjunct-commies over de verdeeling van 't werk stond te praten, en de ondergeschikte zoo onderdanig en nederig voor hem stond, dat de student hem later bij David vergeleek, na 't schrijven van zijn rouwmoedigsten boetpsalm.

'Morgen, heeren!' riep van Haasteren luchtig en vro-

lijk, zonder den grooten Koopmans afzonderlijk een groet te schenken.

‘'t Is vijf minuten over tienen, mijnheer van Haasteren,’ zei Koopmans op zijn horlogie kijkende, met nadruk en op verwijtenden toon.

‘Op mijn horlogie ook, mijnheer Koopmans,’ antwoordde de baron even luchtig, ‘dat prouveert voor onze uurwerken!’

‘Ik bedoel, dat men u om half tien reeds hier verwacht had!’

‘'t Spijt mij, mijnheer, dat ik iemand eenige teleurstelling veroorzaakt heb; ik wist niet, dat ik hier zoo'n enfant chéri was.....’

‘Ik zou,’ sprak Koopmans met eene van kwaadheid bevende stem, ‘nu maar geen praatjes houden en vlug aan 't werk gaan, meneer van Haasteren.’

‘Dát doet me goed,’ zei van Haasteren opgeruimd, ‘nu voel ik me zoo jong, precies alsof ik weer op de schoolbanken zat!’

De student zat zich te verkneukelen van de pret; de gewezen wachtmeester keek ernstig voor zich, de adjunct-commies en de eerste klerk schreven alsof zij niets van de buitenwereld wisten, en de dooddoener zat verontwaardigd met het hoofd te schudden, en ter sluiks naar Koopmans te loeren, of deze zijne verontwaardiging ook geliefde op te merken.

Koopmans stapte de kamer uit. O, die van Haasteren! zonder dien hatelijken, brutalen kwâjongen was zijne afdeeling immers 't model van alle afdeelingen:

orde, tucht, vlijt, geschiktheid - alles vond men er. Maar de ellendige baron, die eigen neef van den griffier, bedierf alles. Bijna liep hij tegen Kils aan, zoo was hij in gedachten verdiept.

‘Of uwé eens bij den griffier wilt komen, meneer Koopmans!’ zei Kils.

‘Dadelijk, meneer Kils!’

Koopmans werd aangediend en vond den griffier in een grooten leunstoel met een lange ganzenpen achter 't breede, van 't hoofd sterk afwijkende oor. De griffier had de zonderlinge gewoonte om, als hij sprak, zijn oogen bijna te sluiten, wat hem misschien een zeer vroom uiterlijk gaf, maar toch zeer vreemd stond.

De eerbiedige buiging van Koopmans beantwoordde de griffier te naauwernood met een knikje. Hij wees met het hoofd naar een stoel, en Koopmans ging daarop zitten.

‘Ik wenschte u eens te spreken’ - hier schraapte hij zijn keel - ‘over mijnheer Van Hoolen..... Om verschillende redenen acht ik het beter, dat hij in uw afdeeling’ - wederom werd de keel ontzaggelijk geschraapt. - ‘Er zijn dingen met hem voorgevallen..... enfin! Zijn gedrag is niet onberispelijk! U zult hem streng.....’ - Hier opende de griffier even de oogen. ‘Ik beveel u hem dus aan.’ Een knikje met het hoofd scheen nu te kennen te geven, dat het gesprek geëindigd was; bovendien ligtte de griffier zijn arm reeds naar de bel op.

‘Best, mijnheer,’ antwoordde Koopmans, ‘ik zal

dien mijnheer Van Hoolen met alle gestrengheid behandelen. Maar, dunkt u niet, dat ik dan te groot personeel heb? Ik zou er dan best één kunnen missen, en daar ik door die vermeerdering drie adjunct-commiezen in mijn afdeeling krijg, zou 't, geloof ik, 't beste zijn, als u baron van Haasteren in de afdeeling van mijnheer van Hoolen plaatstet!'

De griffier schraapte op vervaarlijke wijze zijn keel, en zei toen nijdig:

'U schijnt dat zoo maar te beslissen!....'

'Pardon, mijnheer de griffier, maar ik dacht, dat dit misschien de beste manier zou zijn. Buitendien is mijnheer van Haasteren.....

'B a r o n van Haasteren!' verbeterde de griffier.

'Baron van Haasteren iemand, die de subordinatie van een ambtenaar niet begrijpt. Hij doet wat hem goeddunkt, geeft een slecht voorbeeld aan de anderen.....'

'U zijt de eerste, die over mijn neef klaagt. Hij is vrolijk, en voelt zich onder die grovere omgeving natuurlijk edelman..... 't is een zeer knap, geestig mensch..... als hij zich niet behoorlijk..... dan ligt dat aan den chef en niet aan hem. -'

Tegelijkertijd belde de griffier en gaf Koopmans met een stug knikje te kennen, dat hij zich verwijderen kon.

In den gang stond van Hoolen met een eenigzins bleek gezigt, zijn bakbaarden streelende, en met het fraaiste vuurroode dasje uit zijne groote verzameling halswindsels. Koopmans beantwoordde van Hoolen's groet

heel stroef. Van Hoolen werd intusschen door Kils aangediend en trad met eene zwierige buiging 't vertrek binnen. De griffier nam er niet de minste notitie van, liet van Hoolen staan, ging achterover in den leunstoel liggen, en sprak, terwijl hij met neergeslagen oogen de pen in beide handen voortdurend omdraaide, 't volgende:

‘Mijnheer van Hoolen! Ik heb dingen van u gehoord, die onbehoorlijk..... De geheele stad spreekt van uw gedrag jegens jufvrouw, jufvrouw..... de naam doet er niet toe.... Ik heb eerst strenger maatregelen willen doen nemen, om te toonen dat ik.....

‘Mijnheer de griffier!’ viel van Hoolen hem in de rede, ‘ik....’

‘Mijnheer van Hoolen, laat mij als 't u blieft.... niet raisonneren maar gehoorzamen. Ik wil niet dat mijne ambtenaren jonge meisjes in opspraak..... Ik verkies niet dat in de chronique scandaleuse mijn bureaux worden..... En dus! Ik verkies dat niet. Tot uw straf is u verplaatst op de expeditie. Laat er geen reden van klagen.... anders zou ik verpligt zijn om strenger maatregelen.... U kunt gaan!’

‘Maar mijnheer de griffier, ik zou me heel graag willen verdedigen tegen die beschuldiging; ik zou u met bewijzen -’

‘Onnoodig, mijnheer. Ik wil er niets verder meer van hooren. Ik ben goed...., en heb met mijne eigen oogen dingen.... Naar de expeditie, hebt u 't verstaan?’

‘Maar mijnheer de griffier, ik stel er den hoogsten prijs op, u te overtuigen. -’

Verder kwam van Hoolen niet, want de griffier belde, en Kils kwam onderdanig met een groot pak stukken binnen. Van Hoolen boog en stapte met gebogen hoofd den gang in.

‘Dat is een leelijke verplaatsing, van Hoolen!’ fluisterde Kils hem in 't oor. ‘Dat komt van al dat bombarie maken en scharrelen met rare juffers. Die meid raakt nu al haar lessen kwijt. Een mooi ding!’

‘Loop heen! Er is niets van aan. Ik heb dat arme kind ontzet. Een oude kerel woû haar op den cingel brutaal bejegenen. Luister, Kils -’

‘Neen ik wil er niets van weten!’ antwoordde Kils zich omdraaijende, wat anders nooit zijn gewoonte was. ‘Ik wil van dat heele boeltje niets weten. - Ik zou me in 't vervolg maar in acht nemen. Nu kom-je onder Koopmans, geen makkelijk heer!’

‘'t Spijt me kolossaal, mijnheer Kils; juist op 't oogenblik, nu ik waarschijnlijk met jufvrouw Hélène Schaffels een engagement.....’

‘Is 't waarachtig waar!’ riep Kils verbaasd uit. ‘Jongen, dat 's een mooi ding voor je. Dan zal-je wel -’

‘Mijn beeren betalen?’ liet van Hoolen er lagchend en snel op volgen, ‘wees niet bang; als je me de quittantie geeft, dan zal ik je binnen een paar dagen betalen!’

‘Ja, ik moet eens naar de quittantie zoeken, die mis ik sedert een dag of wat. Gaat die “Cosmopolite” misschien zoo goed?’

‘Dat kan ik niet zeggen! Met die Franschen kan ik 't op den duur niet vinden. Toe, dien me even bij Koopmans aan.’

Gemeenzaam en met zekere luidruchtigheid trad van Hoolen 't vertrek van Koopmans binnen, met wien hij bij Schaffels op den vertrouwelijksten en besten voet stond.

‘Mijnheer Koopmans!’ riep hij luchtig uit, ‘ik kom onder uw vaandel dienen. De griffier heeft me geexpediëerd naar de expeditie en ik ben er expeditief gekomen! ha ha ha! We zullen 't zamen wel vinden, vertrouw ik.’

‘Als een chef 't n i e t met zijn ondergeschikte kan vinden mijnheer van Hoolen, dan neemt hij de noodige maatregelen om hem met strengheid daartoe te brengen.’

‘Nu ja! mijn waarde heer, je bent van morgen zeker met je verkeerde been -’

‘Met uw verlof; ik heb het vreeselijk druk. We zullen dus kort zijn. De griffier heeft mij kennis gegeven dat hij u in mijne afdeeling verplaatst heeft, om redenen die niet voor u pleiten. Ik laat die redenen ter zijde. Ik ontveins u geenszins, dat ik niet bijzonder ingenomen ben met die verplaatsing. Wanneer het toeval wil, dat een chef en een ondergeschikte elkaâr bij eene familie ontmoeten, moet de mindere ambtenaar daarin geen motief zoeken of vinden, om zich ook op 't bureau jegens dien chef meer vrijheid te veroorloven of een gemeenzamer toon aan te slaan, dan anders het geval ware geweest.’

Van Hoolen schudde verbaasd 't hoofd. Diezelfde Koopmans van verleden week bij Schaffels deed hem nu zijne meerderheid en magt zoo ontzaggelijk gevoelen.

‘Mijnheer Koopmans, ik hoop u geen reden tot klagten te geven,’ zeî van Hoolen deftig buigende. ‘Als u zoo beleefd zoudt willen zijn mij eerst op te geven, waarmee u me belasten wilt, dan ga ik mij onmiddellijk daarmee bezig houden. Ik begrijp heel goed -’

‘Best,’ liet Koopmans er onmiddellijk op volgen, ‘als u dan maar beginnen wilt met naast mijnheer Stoof aan den grooten lessenaar te gaan zitten, en diens werk over te nemen....’

‘Mijnheer Stoof is tweede klerk, als ik u de opmerking maken mag,’ haastte van Hoolen zich er zenuwachtig bij te voegen, ‘ik heb altijd werk van meer aanbelang gehad. Ik kom daardoor in een minder aangename positie....’

‘'t Spijt me, mijnheer van Hoolen, maar voor 't oogenblik kan 't niet anders!’

‘Dan zal ik me er in schikken, mijnheer Koopmans,’ zei van Hoolen met een zucht. ‘Ik dank u intusschen voor de bereidwilligheid om mij in uwe afdeeling op te nemen, en ik beveel mij bij u aan.’

Koopmans keek van Hoolen scherp in toog, om zich te overtuigen, dat het laatste geen persiflage maar wezenlijk gemeend was, doch hij kon op 't ernstige gelaat van van Hoolen geen zweem van ironie ontwaren.

De chef groette dus koel en liet van Hoolen vertrekken.

Toen van Hoolen de expeditie binnentrad, werd hij door de ambtenaren op verschillende wijze ontvangen. Van Haasteren was zeer hartelijk en wenschte hem op ironische wijze geluk met zijne verplaatsing, die hem de gelegenheid verschafte, om in kennis te komen met de bloem der ambtenaren bij het gouvernement. De gesjeesde student wilde er absoluut ‘een fuif’ van hebben, en de voormalige wachtmeester, die, zooals hij zich uitdrukte, ‘op de kleintjes paste,’ beval zich onmiddellijk bij van Hoolen aan, voor diens oude pantalons of jassen, die voor zijn kleinen jongen vermaakt konden worden.

‘Ik wil met het grootste pleizier van de wereld een fuif geven,’ zei van Hoolen in zijn bakbaarden woelende, ‘maar dan zullen we eerst -’

‘Tot den betaaldag moeten wachten?’ sloot van Haasteren ondeugend den zin.

‘Pardon! Een geschikt lokaal moeten vinden!’

Er werd geklopt en de adjunct-commies die voor 't fatsoen leed, riep luide ‘binnen’.

Een jongen met een verbrand gezigt en een brutalen mond vroeg of mijnheer Verhoolen hier ook was.

‘Meen-je soms mijnheer van Hoolen?’ vroeg van Haasteren. ‘Ja wel; je komt je zeker recommandeeren als dienstknecht bij de fuif. Daar zit mijnheer; kijk, dien knappen heer met die bakbaarden!’

De brutale jongen liep dadelijk naar van Hoolen en snaauwde hem hardop toe:

‘Meneer, compliment van me baas, alsdat hij nou niet langer verkiest te laten loopen om dat geld voor die twee kwart kistjes havannah's; en dat ie u in de courant zal laten zetten.’

Van Hoolen kleurde; dat was geen prettige introductie in de nieuwe afdeeling.

‘Maar jongentje, wat sla-jij een toon aan!’ zeî hij bedremmeld, ‘zeg aan je baas, dat ik persoonlijk bij hem zal komen..... maar dat zijn geen manieren..... ik zal je baas waarachtig niet recommanderen.....’

‘Daar zou me baas je ook hartelijk voor danken, meneer!’

‘Dat 's waarachtig een veelbelovende jongen!’ riep Van Haasteren, die ontzaggelijk veel schik had in dit tooneel.

‘Dat 's meneer ook - v e e l b e l o v e n d !’ voegde de jongen er schielijk achter, terwijl hij naar Van Haasteren keek en een scheef gezigt trok. ‘Wat is de boodschap aan mijn baas, mijnheer?’

‘Dat ik stellig vandaag aankom, hoor, en dat je baas niet bang behoeft te zijn voor zijn geld. Die menschen rillen en beven als ze niet binnen drie maanden hun geld hebben.’

‘'t Is al een rekening van drie jaar geleden, mijnheer,’ zeî de jongen.

‘De complimenten aan je baas, hoor!’ zei Van Hoolen driftig, ‘hij krijgt van daag nog zijn geld. Scheer je maar voort, hoor!’

‘Phoe! wat een praats!’ riep de jongen brutaal.

‘Als mijn baas veel zulke klanten had, dan..... kale!....’

De deur werd door van Hoolen digt gesmeten, doch de ambtenaren, die een scherp gehoor hadden, konden den jongen in den gang nog duidelijk zijn vrij luide en onvoegzame ontboezemingen hooren voortzetten.

Tegen vier uur pakten de ambtenaren hun werk in. Van Haasteren, die boven het streng régime verheven was, had zich reeds ten drie uur verwijderd om in de hoofdstraten te flaneren. De adjunct-commies die voor 't fatsoen leed, en de dooddoener namen een groot pak stukken onder den arm, liepen daarmee zoo lang in den gang van het gouvernementsgebouw, tot dat Koopmans hen bij 't heengaan had opgemerkt, en bragten toen dat pak stukken weer stil in hun lessenaar.

Koopmans stapte deftig het gebouw uit; het streelde hem, dat deze twee onderdanigen zijn vurigen ijver zoo deelden. Langzaam wandelde hij de straten door, en kwam eindelijk thuis. Naauwelijks had hij den sleutel in 't gat gestoken, of een vreesselijk leven klonk hem reeds te gemoet. In het voorportaal zaten drie kinderen op de bank en bliezen door koperen trechters; kortom, daar was een oorverdoovend geraas in huis. De kinderen vlogen hem als wilden te gemoet; ze grepen hem bij armen en beenen, dansten om hem heen en gierden het uit van de pret. 't Deftige gezigt betrok.

‘Hemel! kinderen, bedaar toch wat!’ riep Koopmans tevens met beide handen tot kalmte aandringende.

‘Ben-jij 't, Koopmans?’ riep een schelle, harde vrouwenstem in den gang.

‘Ja Mimi!’ antwoordde hij niet zeer opgewekt.

‘Och, help Da op zolder eens een kwartiertje rekken; ik kan met dat lastige Doortje niet voort!’

‘Mijn hemel, ik heb naauwelijks een voet in huis!’

‘Wie wou je dán hebben, dat het deed, meneer de chef?’ En onder het scherp en doordringend uitspreken dezer woorden vertoonde zich mevrouw Koopmans in een ochtendjas met een bakerkindje op den arm aan den ingang der huishoudkamer. ‘Ben ik soms nog geen sloof genoeg, met al die bengels om me heen? moet ik er alleen den last van dragen? De baker weet het, hé baker, wat we van daag weer getobt hebben. Jan heeft zijn kiel gescheurd; Henri was -’

‘Ik zal naar 't zolder gaan, Mimi; ik zal gaan!’ zei Koopmans gedwee.

Indien de expeditie echter in de gelegenheid ware gesteld, in een of ander schuilhoekje, den schrik der ambtenaren, voor wien boden en klerken beefden, op den zolder zijner eigen woning te zien staan rekken met eene pokdalige dienstbode, - dan zou de expeditie gewis dit tooneel boven 't prachtigst tableau-vivant verkozen hebben.

Na 't middagmaal, wilde de chef der expeditie, misschien vermoeid van de verschillende bekommernissen op kantoor en in 't huisgezin, zich voor eenige oogenblikken neerleggen in den gemakstoel, dien zijne kinderen hem op zijn jongsten verjaardag gegeven had-

den. Doch naauwelijks had hij er plaats in genomen en zijn ledematen behagelijk uitgestrekt, of mevrouw hief de handen weeklagend ten hemel en vroeg aan de dikke baker, die in dat huis tevens de rol van scheidsregter scheen te vervullen, of zij ooit gezien had, dat een man zijn vrouw, die pas vijf weken geleden de familie vermeerderd had, den gemakstoel onthield, om er zelf lui in te gaan liggen.

De onverbiddelijke chef der expeditie stond als een lam op en liet aan zijn vrouw den gemakstoel over.

Toen ging de gevreesde ambtenaar op een achterkamertje staten zitten nakijken, deed een klein wandelingetje met twee zijner brutale bengels, en bleef toen thuis, om in gezelschap van de baker 't avondeten te gebruiken. ‘Mevrouw’, zeî de baker, ‘was zoo dood af, dat het schepseltje maar naar bed was gegaan.’

Hoofdstuk XIII.

Ongeveer twee maanden zijn er verloopen na het geruchtmakend voorval met mejufvrouw Saule. Nadat het praatje in den beginne alle gemoederen op de hevigste wijze had geschokt en in societeiten en bureaux, naaiwinkels en kransjes, onder baliekluivers en deftige heeren, op de verschillendste wijze was beoordeeld en overgebragt, is het gaan sluimeren; maar ook niet meer dan gaan sluimeren. De meesten hebben het geval, zoo rijk mogelijk geïllustreerd, met gretigheid aangehoord en niet getwijfeld aan de waarheid daarvan. Als 't iets goed was, had men moeite gehad om het te gelooven; nu niet.

Van Hoolen met zijn zwak ijdel karakter, heeft soms, in een opwelling van edelmoedigheid, dat lasterlijk verhaal tegengesproken; maar als men hem dan plagend tegenwierp: ‘kom, kom, van Hoolen! Ge zijt er juist zoo'n Don Juan voor!’ dan scheen de verzoeking te sterk voor hem te zijn, om niet met zeker gebaar van

vermomden eigenwaan te kennen te geven, dat hij dan in 's hemels naam maar berustte in de meening, die men van hem koestert. Martha heeft verscheidene muzieklessen verloren. Enkele heeft zij onder een of ander voorwendsel zelve opgegeven, omdat men haar op eene wijze ontving, die onverdragelijk voor haar was; bij andere familiën heeft men haar zonder veel pligtplegingen te kennen gegeven, dat men hare hulp niet langer wenschte. Iedere familie heeft in die zaak weder haar eigenaardig karakter doen uitkomen.

Mijnheer Schaffels heeft haar n i e t veroordeeld. Hij neemt de zaken breed op; heel breed! Heeft dat meisje wezenlijk een zwakheid begaan, welnu: J u g e n d h a t k e i n e T u g e n d . Zal hij 't nu zoo'n ouderloos lief schepseltje tot verwijt rekenen, dat ze op een mooijen zomeravond langs een paar cingels gewandeld heeft met van Hoolen? H.C.S. is in 't geheel niet bijbelvast, maar dan zou hij toch al die kieskeurigen wel willen herinneren aan het: ‘wie uwer zonder zonde is, werpe den eersten steen op haar!’

‘De gelegenheid maakt buitendien den dief!’ zeî hij. ‘Jufvrouw of freulez, altijd behoorlijk gechaperoneerd, zal zoo iets niet overkomen.’ Vooral de strenge veroordeeling van eenige adellijken was voor den heer Schaffels reeds alleen voldoende, om van eene tegenovergestelde meening te zijn.

‘We zullen die aristocraten wel eens toonen, hoe wij Indiërs zulke zaken beoordeelen en behandelen. Breed! ruim! onbekrompen! Ik wil dan ook volstrekt

niet, dat we dat arme schepseltje daarvoor verbannen! Dat leuteren van “natuurlijk kind” is zeker een verzinsel, en is 't dat soms niet, dan kan zij toch waarachtig niet boeten voor de ligtzinnigheid van haar vader of moeder! Dat behandelen we in Indië ook breed -’

Hier viel mevrouw hem in de rede, want dat luchtig omspringen met deze zaak, deze breedheid, was juist voor haar niet de lichtzij van Insulinde.

Het was den laatsten September, des morgens ten negen ure, toen mijnheer Schaffels, aan de ontbijttafel in de tuinkamer tegenover mevrouw gezeten, zijne opinie over Martha Saule aldus te kennen gaf.

't Zag er in die tuinkamer heerlijk uit. De vensterdeuren stonden open; de geur der fijne bloemen op het terras vervulde 't vertrek; de kaketoes met schitterende kleuren sprongen in hun koperen ring onder de veranda op en neêr, en de najaarszon, die mild den tuin bescheen, hulde den achtergrond in dien onbeschrijfelijk fijnen dampigen toon, welke dat jaargetij in ons land zoo eigen is. Alles tintelde en glansde, alles was frisch en vol leven, alsof men zich haastte om nog elken droppel uit den beker te doen genieten, die weldra ledig zou zijn.

Voor mijnheer Schaffels had dat weelderig natuurtooneel echter weinig waarde. Naarmate dezon hare stralen wierp, wist hij hoe laat het was: verder niet.

H.C.S. zat geheel in 't linnen met den breeden panama op het hoofd, en een manilla - echt merk uit Java

meêgebragt - de courant te lezen. Met die eigenaardigheid van sommige rookers liet hij de cigaar een geheele wandeling door den mond maken en blies nu en dan met welgevallen de wolken uit, die in de veranda wegdreven en door dartele zonnestraaltjes opgevangen werden.

Mevrouw zat in haar kabaai, en leek nu nog veel dikker dan anders. Van hare kleine krulletjes zag men nu niets dan een legio bruine papillotten, die haar hoofd als in een versch omgeploegd bouwland herschiepen. Zij lag natuurlijk in haar stoel met sjoe op den schoot, die de lekkerste beten kreeg.

‘Is Hélène nog niet op, vrouw?’ vroeg Schaffels even van de courant opziende, ‘'t is nu half tien.’

‘Neen, dat schijnt niet! Is er nieuws in de courant? Ja? Daar sjoe, daar; hoe spreek-je, he?’

‘Om half tien,’ hernam Schaffels, terwijl zijn voorhoofd zich eenigzins rimpelde, ‘kon ze toch wel op zijn, hé!’

‘Zij heeft veel slaap noodig, Schaffels; dat zegt de dokter ook. Hier sjoe!’

Schaffels ging weêr met het lezen der courant voort. Een paar minuten later smeet hij die op tafel, stond op, stak zijn handen in den zak, en liep stampend 't vertrek op en neêr. Mevrouw keek hem verbaasd aan en vroeg schielijk wat er toch gebeurd was.

‘Wel beste, goede vrouw!’ riep hij uit, zijn armen kruisende, ‘zoo word-je hier in dat dwaze land erkend! Arm schepsel, we gaan weêr naar Indië, hoor! Ik zal

je hier niet langer gebrek laten lijden en beleedigingen laten aandoen. In Indië, daar heb-je wel honderd jongens, die voor je-vliegen en je dienen; in Indië word-je geteld en gezien! maar hier? Arm, arm schepsel!'

Zoo bleef de heer Schaffels een paar oogenblikken in eene vrij theatrale houding voor zijne vrouw staan, die, hoewel misschien getroffen over de aandoenlijke toespraak, hare nieuwe rol van hongerlijderesse en versukkeld schepsel nog niet volkomen begreep.

'Luister eens,' ging Schaffels na eene pauze voort, 'luister nu, hoe anderen, die geen knip voor hun neus waard zijn, door uilen, mallooten gevierd worden; en hoe zij iemand, die 't geld in 't land brengt, die de kolonie helpt tieren en bloeijen, als een sjouwerman thuis laten. - Arme vrouw, ik zal je niet langer laten beleedigen, hoor!'

De heer Schaffels ging toen weêr zitten en las zijn vrouw, tot opheldering van de oorzaak van zijn vreemden uitval, de beschrijving voor van een feest bij den commissaris des Konings, waar alle mogelijke autoriteiten en menschen van gewigt genoodigd waren geweest; waar zelfs een K o o p m a n s zich vertoond had, doch waar men H.C.S., l ' h o m m e d e s e s o e u v r e s, vergeten had.

'Zoo zijn ze in Holland! zij kijken ons, oud-gasten, hier van terzij aan; de grooten van 't land halen den neus voor ons op! En als zij 't batig slot niet hadden, he? Phoe! Wat een soesa! - Arme vrouw, jou wordt de eer niet bewezen, die je toekomt! Wacht maar!

Weldra zitten we weêr onder onzen pendoppo! Waar kom jij zoo laat van daan?'

De laatste woorden waren tot Hélène gerigt, die in een lange witte kabaai stil binnentrad. Nu al 't haar in vlechten was opgerold, werd de fijnheid van 't interessant gezigt eigenlijk magerheid, en de slanke figuur, bij gemis van eenige hulpmiddelen die cokette dames en luitenants om het zeerst gebruiken, hoekig en schraal. Achter de schermen bezien, zou Hélène haar aanbidders zeker eenige teleurstelling bereid hebben.

Hélène, die niets van al 't voorgevallene wist, en derhalve niet kon vermoeden dat het prikkelbaar gestel van haar vader reeds een geweldige vermaning gekregen had, keek hem ironisch aan en zei met een spottend lachje:

'Wat een boos gezigt, om een eenige dochter zóó iets te vragen! O, pa, pa! Ik zal u voor je straf eens geen ochtendzoen geven, hoor, boos, boos vadertje!'

Terwijl ze dit zei, zweefde Hélène met haar luchtigen, veerkrachtigen tred naar haar 'boos, boos vadertje,' nam zijn breed geel hoofd tusschen haar fijne blanke handjes en drukte op diens mond en wang met haar kersroode zachte lippen zoo'n paar teedere kussen, dat meneer Schaffel's gelaat zich ontrimpelde, en hij zijn Hélène een hartelijk tikje op den rug gaf.

Voor 't oogenblik heerschte er weêr kalmte en vrede. Hélène ging ontbijten, mevrouw speelde met sjoe en mijnheer zag een aantal couranten en brieven in,

'Goede tijdingen, pa?' vroeg Hélène, die zich graag

met het een en ander bemoeide en oneindig meer van de zaken wist dan hare mama.

‘Tot heden zijn de berigten tamelijk; 't kon beter, maar ik moet tevreden zijn. Ik heb al de brieven nog niet ingezien. De mail is gisteren aangekomen. - Wacht eens! drommels! geen wissels voor me gearriveerd! Dat is een gek ding! We hebben in den laatsten tijd schrikkelijk veel geld uitgegeven. In de laatste acht maanden meer dan twintigduizend gulden. 't Is kolossaal. -’

Er werd geklopt. De huisknecht trad binnen en gaf een kaartje over, waarop met geschreven letters stond: J. Waaledom. De bediende voegde er bij, dat de man mijnheer een oogenblikje wenschte te spreken.

Mijnheer Schaffels stond op en liep de voorkamer in, waar hij een bewegelijk, akelig beleefd mannetje vond, die hem vertelde, dat hij blikslager was en een uitvinding gedaan had, die hem veel geld kon opbrengen. 't Haperde hem echter aan contanten en nu was hij zoo vrijpostig om eens bij mijnheer Schaffels te komen, daar mijnheer's edelmoedigheid en mildheid algemeen geroemd werden.

‘Ja wel!’ riep Schaffels quasi ernstig uit, gestreeld door 't zeggen van den man. ‘Ja! als 't om geld te doen is, kunnen jelui me wel vinden; maar bij groote festiviteiten vergeten ze Schaffels!’

Daar begreep 't knippende en buigende mannetje niets van. Hij besefte alleen, dat als meneer Schaffels hem helpen woû, hij hem dan eeuwig dankbaar zou

zijn. Op behoorlijke teruggave en intrest-betaling kon mijnheer natuurlijk zonder fout rekenen.

De natuurlijke goedhartigheid en hulpvaardigheid van Schaffels zegevierde, en hij leende den blikslager de gevraagde vijfhonderd gulden. Met zijn panama op 't hoofd trad hij weêr binnen en ging voort met het brieven lezen.

‘Een brief van St. Amandier!’ zeî Schaffels, ‘wat zal dat wezen?’

‘Hoe gaat het met die Cosmopolite, pa?’ vroeg Hélène, die inmiddels f r i v o l i t é zat te werken.

‘Heel slecht!’ antwoordde Schaffels; ‘de lui willen hier in 't land niet bijten. 't Spijt me gloeijend dat ik me heb laten verlokken, om daar borg te blijven voor een duizend gulden of twintig.....’

‘'t Waren een paar galante lui, die Franschen, vooral die St. Amandier. Als ik een hofhouding had, zou ik hem voor lecteur nemen. Wat schrijft hij, pa?’

‘Och, dat hij in Brussel zit en ons uitnoodigt om er ook een dag of wat heen te gaan. Hij schijnt u bijzonder te mogen lijden!’

‘Om de wille van 't smeer, weet-je wel, pa!’

‘Nu ja, maar zoo'n lief, fijn kleinood als mijn Hélène! Binnen!’

‘Mijnheer Mosbach, om u te spreken, mijnheer!’ zeî de binnentredende bediende.

‘Daar begint het geloop weêr!’ zeî mijnheer Schaffels brommend opstaande, ‘als men langs zoo'n mooije

villa gaat, met neêrhangende gordijnen voor de vensters, en geen sterveling aan 't raam, dan denken de lui alligt, dat de luiheid en ledigheid daar met heel veel sier wonen, en zie mij nu eens: ik heb waarachtig geen tijd om met fatsoen te ontbijten.'

'Wel pa, ik zou niet thuis geven, heel familiaar!'

'Dat doen die adellijke snuiters, maar ik niet. Neen, dat is niet breed, niet ruim; vat-je!'

In de zijkamer vond Schaffels mijnheer Mosbach, volgens den titel hem verleend door St. Amandier, expéditeur-général et secretraire de la rédaction du Cosmopolite, eene betrekking, die men in gewoon Hollandsch, slijter en rondzender van het blad zou noemen.

Mosbach maakte een sierlijke buiging en begon reeds een prachtige inleiding, dat 'zoo 's levens stormen niet over hem gewaaid hadden, hij, de schoonzoon van een Remonstrantsch predikant, niet ligt den moed zou hebben gehad om dezen alom geëerden drempel te.....'

'Mijn beste meneer Mosbach!' viel Schaffels hem in de rede, 'wees als je blief kort: ik heb geen tijd, hoor. Is er wat met de Cosmopolite gebeurd. Zijn de directeurs op hol? Ik ben op alles bereid.....'

'Allerorigineelst man!' grinnikte Mosbach bij zich zelven. 'Neen, mijnheer, zoo ik de stoutmoedigheid genomen heb, om u eenige kostbare oogenblikken te rooven, dan is 't, omdat ik in tijdelijke verlegenheid zit. Mijn tractement aan de Cosmopolite is niet groot, en nu wil een alleronbescheidenste schoenmaker mij

vervolgen om een nietige vijf en zestig gulden. Als mijn vrouw 't wist, die zoo allerdelikaatst is grootgebragt, dan was ze er ziek van. Nu zoudt u de redder, de edele redder -'

'Begrepen, mijnheer Mosbach! Maar waarom kom-je nu juist bij mij? Ik ben pas een jaar of drie hier? Gaat naar Jonkheer van Holderen of baron van Haasteren: dat zijn schatrijke adellijke lui!'

De slimme Mosbach bedacht zich niet lang; instinktmatig voelde hij de achilles-plek en zei met tact:

'Omdat ik daar toch aan een gesloten deur zou kloppen!'

Mosbach kreeg vóóral hierdoor zijn vijf en zestig gulden en ging nog met heel veel mooije woorden heen. Driftig en eenigzins uit zijn humeur kwam Schaffels nu weêr de kamer binnen, en greep naar een volgenden brief. Toen hij dien aan het lezen was, betrok zijn gelaat, en mevrouw, die sjoe even in den tuin gebragt had en quasi breiwerk in haar handen had, vroeg zelfs wat haar man scheelde.

'Leelijke dingen. De koffie-oogst is erg tegengevallen. Dat is een barre geschiedenis! Daar is binnen twee maanden veertig duizend gulden noodig voor allerlei betalingen. Ik heb die som niet -'

'Daar zitten we nu!' mengde Mevrouw zich eindelijk in 't gesprek, 'en geen tien minuten van ons af woont een eigen broer, die schatrijk is en ons zou kunnen helpen; maar die letterlijk in een vesting woont!'

Nu s p r a k mevrouw. Zij leefde altijd in eene soort

van dommelenden toestand, maar als 't betooverende woord ‘g e l d ’ 't klemmend onderwerp van 't gesprek werd, gelijk nu, dan kwam er leven in die dikke massa.

Mijnheer Schaffels liep even naar de gangdeur en sloot die, daarop keek hij in den tuin of er ook meiden of knechts in de nabijheid waren en schoof toen met een gewigtig gezigt zijn stoel vlak bij die van Hélène.

‘Dat is juist de zaak waarover we eens ernstig moeten praten,’ zei hij. ‘Ik heb letterlijk alles beproefd, om Lutten te spreken. Ik heb dien ellendigen huichelaar, dien Kils, want dat is hij zonder tegenspraak, geld gegeven, zoo'n vent gevleid en nageloopen, om Lutten maar ééns te spreken. Te vergeefs! Boven wordt nooit open gedaan, en beneden komt altijd die vrouw, als Kils er niet is. Ge weet, dat ik onlangs eens plotseling, zonder pligtplegingen, ben doorgeloopen, om quasi langs de benedendeur naar boven te komen; maar de deur was gesloten! Dat verkoos mijnheer Lutten zoo - zei de jufvrouw.

‘Als hij uit rijden gaat, zit hij meestal in een gesloten rijtuig en verkiest voor niemand op te houden, volgens Kils. Konden wij Lutten maar eens spreken, dan zou hij toch met zijn eigen zuster, die hem nooit een stroo breed in den weg gelegd heeft, gaarne op een goeden voet komen? En aan wie komt zijn fortuin eigenlijk eer toe, dan aan zijn eenige zuster? Niemand anders heeft er regt op; dat is zeker....’

‘Maar als dat kind nog leeft, dat kind van Jan's

maîtresse, Schaffels? stil, sjoe, niet zoo woelen!'

'Daar weet ik niets van; maar buitendien, dan zal hij toch dat kind geen erfgenaam maken van zijn fortuin! Dat kind is misschien jaren lang soldaat in de Oost.'

'Maar wie zal er dan meê gaan strijken?' vroeg mevrouw.

'Om de waarheid te zeggen: ik geloof K i l s ! Ik doorgrond de slimheid van dien alias wel: Iedereen zeker zooveel mogelijk van Lutten afhouden en hem voor zich zoeken te winnen.'

'Die arme oom Lutten!' zeî Hélène neêrslagtig, 'wat zou hij een prettig leventje hebben, als hij zich door ons liet koesteren. Wat zou ik sollen met zoo'n erfoom, ja!'

''t Is verschrikkelijk om zoo van zijn eigen broêr te worden afgescheiden!' zeî mevrouw op een droevigen toon. ''t Is heel verdrietig! stil, sjoe, niet in mijn zakdoek bijten! 't Is heel naar. We zijn altijd zamen zoo wel geweest; en je hebt soms toch behoefte om eens met eigen familie te spreken...'

'Zeker ma,' liet Hélène er heel ondeugend op volgen, 'en vooral in oogenblikken als deze....'

Schaffels wenkte haar dreigend met den vinger. ''t Moet zijn,' zeî Schaffels ernstig, 'zooals iedereen ook zegt, dat Lutten zwak van vermogen is en daarom niemand ontvangen wil. Maar dan staat hij toch onder den invloed van dien Kils, die hem overreedt om ons niet te ontvangen; want tusschen hem en ons is immers nooit eenig misverstand of woordenwisseling ge-

weest. We moeten er eens over peinzen, op welke wijze wij Lutten kunnen spreken. Als we hem éens ontmoet hebben, dan maak ik me sterk, dat de zaak half gewonnen is. Ik kan nog al aardig praten....'

Er werd geklopt. Schaffels riep binnen.

'Mijnheer!' zei de knecht daar is een heer omu te spreken.'

'Komt er dan nooit een eind aan?' riep Schaffels driftig, 'vraag wat die heer verlangt!'

't Was een kolporteur met een prachtwerk, waarop men de inteekening van mijnheer Schaffels, als bekend Maecenas, zeker verwachtte.

'Laat ze naar den drommel loopen!' riep Schaffels uit, nijdig met zijn vuist op tafel slaande. 'Wat dunkt u er van vrouw? Weet gij een of ander middel, om dien suffer eens hier te lokken, of hem te bewegen ons een van allen bij hem te ontvangen? Is er geen kans toe, dan maar een dokter in den arm genomen. 't Kan best zijn, dat Lutten's verstandelijke vermogens zoodanig gekrenkt zijn, dat hij onder curatele moet gesteld worden. Dan zijn we al gered. Want volgens de wet zijt gij erfgename.'

'En indien hij,' vroeg Hèléne, 'vóór dien tijd een testament gemaakt mogt hebben, waarbij hij anderen bijna alles legateert?'

'Ja, dan zijn we verloren! Dan zal 't misschien later een proces worden; want dan beweer ik dat Lutten dat testament niet gemaakt heeft, terwijl hij in 't bezit van al zijn verstandelijke vermogens was -'

‘Omdat hij,’ voegde Hélène er onmiddellijk bij, ‘uitsluitend een bewijs van zijn verstand zou gegeven hebben, door u tot erfgenaam te maken! Dat spreekt!’

‘Ik zal en moet hem spreken - dien akeligen dwazen vent. Is dat manier van handelen, niet waar sjoe?’

‘Ja maar, malief, pruttelen en sjoe om raad vragen helpt nu niet veel. Er moet raad geschaft worden, niet waar boos vadertje?’

‘Jij bent een meid die mij lijkt!’ riep Schaffels, zijn dochter een hartelijk tikje tegen haar wang gevende. ‘Welke middelen zouden ons kunnen helpen?’

‘Als we den koetsier eens omkochten? Dan konden we oom op zijn rid aanspreken en hem tegen wil en dank noodzaken ons aan te hooren. Benoem mij dan tot zaakgelastigde. Ik geloof dat eene jonge dame in zulke zaken beter diplomaat is dan een heer!’

‘Maar kindlief,’ zei Schaffels 't hoofd schuddend, ‘kan ik in mijn positie, een man van aanzien, een koetsier omkoopen?’

‘En wat doet u dan met Kils? dat is tamelijk het zelfde, dunkt mij!’

‘Ja wel! Maar dat is een heel ander individu. Die kent onze verhouding tot oom! Als 't mij b.v. met dien koetsier niet gelukt, ben ik gecompromitteerd, want dan weet het overmorgen de geheele stad. Kils heeft er natuurlijk belang bij, om alles wat Lutten aangaat, zoo geheim mogelijk te maken. Neen, daaraan is niet te denken. - Binnen!’

‘Mijnheer!’ zei de binnentredende knecht, ‘daar is een heer om u te spreken.’

‘Wel voor den duivel!! Heb ik dan geen oogenblik rust? De minste kruidenier is nog onafhankelijker dan ik. Wat een gloeijende soesa! Nu heb-je nog botterikken, die het zoo benijdenswaardig vinden om rijk te zijn! 't Is een lastpost! Iedereen legt letterlijk beslag op je. Denken ze hier voor den drommel, dat ik in de Oost gezwoegd heb om hier leegloopers te onderhouden?!’

‘Och pa, toe, maak u niet boos!’

‘Vraag wat dat heer hebben moet!’

De knecht trad weêr binnen, en zei: ‘'t is een bankier, meneer, die u over 't koopen van Spaansche effecten woû spreken. Als u voor een groote som neemt, dan is er een ridderorde aan verbonden, zei hij.’

‘Laat hij met zijn effecten en zijn ridderorde naar den drommel loopen. Dat is weer een nieuw net om simpelen in te vangen! Op 't laatst zullen zij bij leeningen nog ridderorden als premie geven. Dank-je hoor! - Zoo gaat het nu eiken dag! Is 't niet een last om als rijk bekend te staan!’

De knecht glimlachte over dien uitval en ging heen.

‘Zou van Hoolen geen invloed op Kils hebben, Hélène?’ vroeg Schaffels, haar scherp aanziende.

‘Van Hoolen?’ herhaalde Hélène, ‘ik betwijfel het. Als er mogelijkheid toe was, dan zou hij ten gerieve van ons gaarne de behulpzame hand bieden. Maar van Hoolen waant ons schatrijk, en als we hem nu zoo ver-

trouwelijk achter de schermen laten zien, dan komt hij tot een ander begrip.....'

'Zijn er dan relatiën tusschen u en van Hoolen?' vroeg Schaffels schielijk. 'Ik hoop toch niet, Hélène-lief, dat je door een mèsalliance mijn grootste verwachtingen in duigen zult doen vallen? Ik had me voor u een andere partij gedacht. Ik vlei me altijd dat de jonge baron van Haasteren of een ander -'

'Zoudt u dan waarlijk "zoo'n kalen aristocraat" tot schoonzoon willen hebben?' vroeg Hélène eenigzins scherp.

'Nu, nu, nu! niet al te pikant! klein duivelinnetje! Ik zou, in een woord, mijn dochter graag g o e d gehuwd willen zien. Van Hoolen is een heel galant, spraakzaam, welopgevoed mensch, die zijn gezelschap waard is en heel opgewonden kan babbelen, maar 't is iemand zonder fortuin, zonder carrière en zonder naam. De dochter van H.C.S. zal, dunkt me, met een ander echtgenoot voor den dag moeten komen; wat blief je? Daar bestaat toch niets tusschen van Hoolen en u, hé?'

'Och kom!' zeî Hélène, blozende, 'laten we er niet meer van praten. Hij maakt me 't hof zooals Henri van Haasteren, St. Amandier en zooveel anderen. Om ze niet t e wanhopig te maken, geef ik allen een sprankje hoop, maar als ze weg zijn, verbreek ik, even als Penelope, den draad weêr. Histoire de rire! anders niet. Die heeren spellen ons, arme, lijdelijke schepseltjes, allerlei leugens en fraaijigheden op den mouw, zoodat menig ligtgeloovig meisje hun dupe wordt; zouden wij

dan voor het geregtshof gedaagd moeten worden, als we soms even dubbelhartig zijn? Verontrust u niet, pa!'

'We zijn nog geen stap verder intusschen met Lutten,' zeî Schaffels peinzend.

'Als we eens door 't dak trachtten binnen te dringen!' zei Hélène lagchend.

''t Zou vreeselijk zijn als hij ons fopte!' liet mevrouw er zuchtend op volgen.

'Hoor eens!' zei Schaffels, 'kort en goed, d i t is, geloof ik, nog de beste weg: ik ga een advocaat spreken en den dokter van 't krankzinnigengesticht raadplegen. Als er bij de wet eenigzins termen zijn om hem onder curatele te stellen, dan zal ik daar gebruik van maken. Dan moet hij maar in een of ander gesticht, en dan kunnen wij op onze erfenis rekenen. Ik schat hem op een ton of negen. Dat is waarlijk niet te verachten!'

'In 't geheel niet!' voegde mevrouw er bij, wier gezigt schitterde. 'Dat is ook 't allerbeste, dunkt me, Schaffels!'

'En hoe vindt ons duifje het?' vroeg Schaffels.

'Ik geloof dat het de eenige weg is, pa. Ik vind het wel jammer, dat oom in zoo'n muf gesticht moet; maar als 't niet anders kan, in 's hemels naam. Wij kunnen toch ook moeijelijk die negen ton er aan geven.'

Wederom werd er aan de deur geklopt. Toen Schaffels 'binnen' riep, kwam de knecht schoorvoetend het vertrek in.

‘Mijnheer!’ zei hij dralend, ‘daar is een heer, die u graag even zou willen spreken.’

‘Wie is 't? wat wil hij?’ vroeg Schaffels woedend opspringend.

‘Hij heeft een inteekeningslijst om een stuk zilver aan te koopen als prijs voor het concours -’

‘Laat hij met zijn prijs en zijn concours naar den duivel loopen versta-je!’ snaauwde Schaffels hem toe. ‘Mijn hemel! 't is waarachtig een ongeluk om rijk te zijn!’

Hoofdstuk XIV.

Sedert den avond, waarop Herman Meerkamp de door hem stil aangebeden Martha t e overijld naar den schijn veroordeeld had, was hij een geheel ander mensch geworden. Zoo opgeruimd als men hem vroeger steeds zag, zoo somber was hij nu. Zijn hoekig karakter was nu nog kantiger en scherper geworden; hij was nog ontoegankelijker en bijtender dan vroeger. Had hij niet met eigen oogen gezien en zich overtuigd, dan zou hij nooit geloof hebben gehecht aan dat praatje, hetwelk zich na dien avond als een besmettende lucht in een oogwenk had verspreid; dan had hij als een man flink onderzocht, en wee dan dengene, dien hij als den uitstrooijer of uitvinder van een lasterlijk gerucht gevonden zou hebben. Soms twijfelde hij aan zijn eigen oogen; er waren oogenblikken, dat hij naar Martha had willen heenvliegen, haar bezweren, hem toch 't geheele voorval uit haar mond te doen hooren, en hem daardoor te overtuigen, dat alles wat men van haar

vertelde, onwaar was. Maar dan kwam de trots weêr en hield hem tegen om zulk een stap te doen. 't Moest toch wel waar zijn; iedereen zei het immers.

Toen zijn moeder, die zaterdags bij baron van Haasteren huiswerk verrigtte, thuis kwam met het verhaal: dat Martha een onecht kind was, bonsde zijn hart, dat hij 't meende te besterven.

Moest dat het arme schepsel aangerekend worden? Wat was dat voor oude-vrouwen-klap?

‘Denk-je dan, Herman!’ riep zijn moeder verontwaardigd uit, ‘dat ik zoo'n schepsel ooit mijn schoondochter zou willen noemen? Ik weet niet wat ik liever deed. De appel valt niet ver van den stam, dat zien we hier weêr. Mijn fatsoen is me 't naaste. Neem m i j n familie van ouder tot ouder, en laat iemand zóo'n smetje kunnen aantoonen. Ik tart hem daartoe uit! Een kind uit ontucht geboren! Een kind zonder vader! Ik weet niet wat ik liever zag, dan mijn jongen zich zóó verlagen! Zoo'n ellendige bastaard! 't Is om een eeuwige schande op een familie te werpen! Neen Herman, je grootvader en je vader hadden geen geld; 't waren gewone, eerlijke, brave ambachtslui, maar ze hadden hun gevoel van eer; en ik weet niet wat ik liever gedaan zou hebben, dan een onecht kind in de familie op te nemen!’

Herman had dus gezwegen, ofschoon 't inwendig bij hem kookte. Moest het kind gebrandmerkt worden, dacht hij, wegens de overtreding van zijn ouders? Was het niet hemeltergend genoeg, dat het onechte kind,

hetwelk de wet al de regten der wettige kinderen ontneemt, ook nog door de wereld met den vinger wordt aangewezen als een melaatsche, een verstootene? En dat door eene wereld, die zich gelukkig zou achten den basterd van een koning of prins de hand te drukken, zoo'n wereld vol conventie en huichelarij.

De arme jongen ging zwaar gebukt onder al die ellende. Zijn achting voor Martha was geschokt; zijne liefde was niet verminderd; maar waar 't eerste niet meer bestond, m o e s t het tweede uitgeroeid worden.

't Kostte Herman moeite, om zijn studiën niet te verwaarloozen. Als er repetitie der opera was, wier campagne théatrale nu juist weêr was begonnen, dan had hij 't verbazend druk. De colleges die hij te Leiden moest bijwonen, de lessen in de meetkunst die hij in de stad gaf, en dan nog studeren: 't was bijna ondoenlijk. Zijn ijzeren wil alleen maakte dit alles mogelijk. Willen is kunnen, was zijn devies. Aan de omstandigheden, alvermogende factoren in 't leven, kende hij in zijn overmoed misschien te weinig invloed toe: bij hem hing alles af van de geestkracht van het individu.

Dezen morgen was hij reeds om vier uur opgestaan; hij had gestudeerd, terwijl de oude vrouw druk 't huishouden beredderde. Daarna was hij tegen elf uur naar de repetitie der opera gegaan. Zijne verhouding tot de andere musici was over 't algemeen vertrouwelijk. Er waren natuurlijk benijders onder, die het Herman misgunden dat hij het verder zou brengen dan zij; die lachten met den eigenwaan, om zich boven zijne ka-

meraden te kunnen verheffen; maar daar waren er ook die hem gaarne mogten, omdat hij, niettegenstaande zijn meerdere, steeds toenemende ontwikkeling, altijd dezelfde eenvoudige goede bescheiden jongen bleef. Hij liet zich dan ook nooit gelden, en de contrabas, een man, grijs van haren en ondervinding, zeî hem menigmaal lagchend:

‘Jij wordt nooit een man van aanzien, want je bent te bescheiden en te openhartig.’

Toen Herman de donkere zaal binnentrad, waar hier en daar door eene half openstaande logedeur, een felle lichtstraal binnendrong, werd hij door verscheidene met den titel van ‘professor’ begroet. Dat was een stekelige aardigheid van sommigen.

Het gordijn was opgehaald en stelde een zwitsersch landschap voor; maar 's avonds mogten die klonters verf en die ruwe borstelstreepen misschien eenige illusie opwekken, nu, in een treurig half duister, zag het er alleronoogelijkst en naar uit.

De orchestmeester kwam uit het onderaardsche deurtje, en zeî dat men zou beginnen met het ballet in de 3e acte, want de eerste danseuse woû graag vroeg weg. De dame trad op, geheel als in 't gewone leven gekleed. De muziek begon, en nu werd de geheele scène de séduction uit de 3e acte van Robert le Diable in een zwitsersch landschap gerepeteerd. Het opmerkelijkste was, dat de eerste tenor, die te laat kwam, nu vervangen werd door een gewonen, flegmatieken tooneelknecht, die met het onnoozelste en zotste gezigt der wereld,

als een wassenbeeld meeliep en zich door de danseuse liet liefkozen. De gezellinnen van Hélène, 't hoofd der nonnen, repeteerden insgelijks in gewone kleedij dit tooneel mede. Behalve den régisseur, die menige aanmerking maakte, en telkens een of anderen stand liet herhalen, waren er nog een paar andere heeren op het tooneel. Onder deze herkende Herman baron van Haasteren, wiens jongeren broeder hij les gaf op de klarinet. Een der dames van het corps de ballet scheen vooral met zijne attentiën bedeeld te worden, en de jonge danseuse was in 't geheel niet ongevoelig daarvoor, want telkens als ze niet en scène was, stond zij druk met hem te praten en te lagchen.

Ten een uur was de repetitie afgeloopen, en de jonge baron van Haasteren vergezelde de knappe danseuse tot aan den uitgang van het gebouw en nam daar een allervertrouwelijkst afscheid. Toen liep hij fluitende en sans gêne eenige straten door, en kwam tegen twee uur thuis.

In het huis van zijn vader, baron van Haasteren, leek alles wel uitgestorven. De oude baron en barones waren voor een paar dagen naar Amsterdam, de kinderen met den huisknecht en twee der vrouwelijke dienstboden op 't buiten in den omtrek der stad; en de oude keukenmeid en de palfrenier bleven dien dag alleen thuis,

Toen de palfrenier hem open deed, vroeg de jonge baron, of hij 't briefje, dat hij hem 's morgens gegeven had, wel bij den muziekmeester Meerkamp had be-

zorgd. De opgeschoten jongen kleurde, en bekende dat hij 't vergeten had. Dan moest hij 't onmiddelijk doen, zeî van Haasteren, en na die boodschap kon hij gerust tot vijf uur uitblijven. De jonge palfrenier kon zijn ooren naauwelijks gelooven, maar liep van vreugde gaauw weg. Daarop stapte de jonge baron den gang in en liep regelregt naar de keuken, iets wat hem bijna nooit gebeurde.

‘Hé, Koos!’ zeî hij binnen wippende, ‘zit-je daar zoo alleen, meid? Wel! wel! - Daar heb-je een gulden, dan moet-je eens een glaasje anisette op mijn gezondheid drinken. Apropos! Als straks de muziek-jufvrouw komt, laat haar dan, zonder iets te zeggen, maar op de gewone kamer in het achterhuis, je weet wel. Ik moet een muziekstuk met de jufvrouw instuderen.... anders voor niemand thuis hoor!’

‘Best mijnheer! zonder mankeren!’ zeî de meid opgeruimd. Daarop liep baron Gustaaf den gang weêr in en den trap op, die naar het zoogenaamde achterhuis geleidde, en opende op dezen smallen gang een deur. De kamer die hij binnentrad, zag met twee ramen uit op een stille achterstraat, waarin niets dan stallen en koetshuizen stonden. Het was de studeerkamer der drie jonge freules; behalve een prachtige pianino en een nette canapé was de weelde in dit vertrek uitgesloten. De tafel lag vol met boeken en tapisserie-werken, en aan een der ramen stond op een ezel een stilleven, dat een der jonge freules schilderde.

Naauwelijk had Gustaaf een oog op alles geworpen

en de hand in zijn weelderigen krullebol gestoken, of hij wierp een oogje in den spiegel, bekeek zich links en regts, schikte nog 't een en ander in zijn toilet teregt, en liet zich toen lagchend op de canapé vallen.

‘Daar mogt ik voor gebreveteerd worden!’ riep hij toen uit. ‘Dat zou Sue of Dumas niet beter verzonnen hebben! 't Is toch immers om half drie dat zij komt?’ Hij tastte nu in zijn zak en haalde er een briefje uit, dat hij, in plaats van het op verzoek van zijne moeder te doen bezorgen, in zijn zak geschoven had. Het luidde:

‘Jufvrouw Saule wordt beleefdelijk verzocht, overmorgen dingsdag de gewone les ten 2½ ure niet te komen geven, daar de freules naar buiten gaan.

‘De baronesse van Haasteren.’

‘Ja 't is half drie,’ herhaalde hij bij zich zelven. Daarop sprong hij van de canapé, liep naar de pianino en begon te fantaseren, iets wat hem zeer vlug afging, want baron Gustaaf had bijzonder veel muzikalen aanleg.

Hij hoorde bellen, en nu begon zijn hart te kloppen. Toen vernam hij schreden op den trap, en een paar oogenblikken daarna werd er zacht aan de deur getikt. Gustaaf riep op eenigzins gedempten toon ‘binnen!’ en op 't zelfde oogenblik trad jufvrouw Saule de kamer in. Schijnbaar verbaasd keek hij om, en sprong op, toen hij Martha ontwaarde. Zij zag er interessanter uit dan ooit. Het fijne rozige bleek van haar gelaat harmonieerde zoo schoon met haar zwart kleedje, en

de zwarte toque verhoogde den glans van 't prachtig blond haar. Zij deed schuchter een stapje achteruit, toen zij Gustaaf alleen ontwaarde, en met een vragenden blik en den deurknop nog in de hand, zei zij:

‘Pardon, mijnheer de baron, ik heb me toch niet i n d e n t i j d vergist? of zijn de freules misschien uit?’

‘Mijn zusjes zullen wel dadelijk thuis komen, jufvrouw,’ antwoordde Gustaaf, met zijn vrolijke heldere stem, haar met de oogen verslindende; ‘neem zoo lang plaats.’

Dralend en eenigzins verwonderd trad zij binnen en ging zitten. Gustaaf nam op de piano-taboeret plaats, en bekeek haar van 't hoofd tot de voeten.

‘Weet-u wel, jufvrouw Saule,’ begon Gustaaf, haar met een gloeijenden blik aanziende, ‘dat u mij, eenige jaren geleden, eens heel ondeugend behandeld hebt?’

‘Ik kan mij er niets van herinneren, mijnheer!’ antwoordde zij koel en teruggetrokken.

‘Op die dansles-avond bij Stroop, toen mij 't genoegen van u thuis te brengen zoo plotseling door dien klarinettist-alias-student ontnomen werd. Wat benijdde ik dat heer zijn geluk!’

‘'t Is de eenige avond dien ik daar heb bijgewoond, mijnheer,’ zeî Martha; ‘'t spijt me wel, dat ik er geweest ben.’

‘Ik ben hardvochtig genoeg om er geen spijt van te hebben; anders had ik u niet leeren kennen. En als ik eens naga, hoe veel gelukkige uurtjes we misschien zamen hadden kunnen doorbrengen, als die -’

Martha stond op, en wilde de kamer verlaten; doch Gustaaf, die op al hare bewegingen naauwkeurig gelet had, stond op eenmaal voor de deur.

‘Gun me nu toch vijf minuten!’ sprak hij op den meest streelenden toon. ‘Wees niet zoo wreed, niet zoo schuw als een hinde. De zusjes komen dadelijk. Als ge wist, lieve jufvrouw Saule, hoe discreet en delikaat ik ben, dan zoudt ge misschien niet zoo terugstootend zijn.....’

Martha stond voor de tafel; ze werd bleek, maar er sprak een vastberadenheid uit haar oog, die Gustaaf niet veel goeds voorspelde.

Gustaaf bleef nog altijd voor de deur staan en zeî op overredenden toon:

‘Toe, zit een oogenblikje naast me op de canapé. We zijn immers beiden jong en levenslustig, waarom zouden we elkaâr zoo stijf en koel bejegenen. Zooals het fatsoen de wereld gemaakt heeft, is ze een soort van dwangbuis waar men zich naauwelijks in bewegen kan. Met tact en overleg kan men immers de convenances eerbiedigen en toch evenals een kapel uit elke bloem den honig genieten -’

‘Ik heb met uw stelsel niets te maken, mijnheer de baron; maar ik behoef dat ook evenmin aan te hooren. Mag ik u dus verzoeken, de deur te openen, want de freules schijnen niet te komen.’

‘Maar, mijn lieve jufvrouw Martha, geloof me, wees nu toch zoo hardvochtig niet, zoo'n lief teêr schepselje als gij, zal zich toch wel laten vermurwen. Ik heb u ont-

zaggelijk lief; al maanden lang heb ik een onweerstaanbaar verlangen gehad om u dat te zeggen, lief roosje, en -'

'Mijnheer de baron, als de freules meteen komen! Mijn God! wat zullen ze dan van mij niet gaan denken!'

Martha bedekte 't gelaat met beide handen. In een ommezien draaide Gustaaf den sleutel in 't slot om en stak dien in zijn zak.

'Kom, mijn mooi, lief kind;' ging hij nu op vleijenden, zachten toon voort, 'wees toch zoo schuw niet. We zijn hier immers geheel alleen. Laten we nu een oogenblikje bedaard gaan zitten praten. Ik heb je zooveel te vertellen!'

Bij de laatste woorden was hij Martha genaderd en had zijn arm om haar midden geslagen. Toen ontrukte Martha zich met geweld aan die aanraking en schoot op de deur toe.

Toen zij den deurknop wilde omdraaijen en bespeurde dat de deur met den sleutel was gesloten, keerde zij zich plotseling wanhopend om, en riep met eene van toorn bevende stem:

'Nu begrijp ik 't! Ik ben voorbedachtelijk hier gelokt! Dat 's schandelijk, schandelijk!' Nu ging de woede plotseling in wanhopende droefheid over en met smeekende, uitgestrekte handen liep ze naar Gustaaf, die aan de tafel stond, en zei aangedaan:

Mijnheer de baron, je wilt toch mijn ondergang niet. Wat heb ik u gedaan, om mij zoo te behandelen.

Als uw zusters eens iets dergelijks ondervonden, wat zoudt-ge dan niet gevoelen? Laat me stil heengaan! Mijn eer, mijn naam, alles staat op 't spel! U wilt me toch niet heelemaal ten gronde rigten!'

Gustaaf's hoofd begon te gloeijen bij 't aanschouwen van die slanke, rijzige vrouwefiguur, met tranen in het schoone gelaat, dat de smart een heerlijke uitdrukking schonk; zijn hart bonsde.

'Geef me één kus, Martha-lief!' riep hij hartstogtelijk, terwijl hij hare hand greep en haar met zacht geweld naar zich toe zocht te trekken, 'één kus! zit even naast me, engelachtig kind!'

Martha rukte zich los, liep naar de deur en sloeg met alle geweld daartegen. Toen begon Gustaaf hardop te lagchen, en riep op tergenden toon: 'sla maar dapper toe, mijn lieve kuische maagd; sla maar zoo hard als je wilt; niemand zal je hooren. De geheele familie is uit. Ik heb alles berekend. Luister daarom naar rede, en ga niet als een krankzinnige te werk. Wees maar gewillig en lief, geen haan zal ooit van ons zamenzijn kraaijen! Ik zal er nooit over spreken; dat is immers voldoende voor je! Dat heiligen zulke gewetensbezwaren hebben, kan ik begrijpen, maar een jonge dame, die met vriend van Hoolen aan de zwier geweest is. - Kom, kom! En daarbij ligt het immers in de familie, hé, klein duifje, om 't menschdom met zijn liefde te verkwikken! Wees nu niet al te preutsch! - Kom, kom!'

Gustaaf deed een paar stappen naar haar toe; maar

toen hij haar bij den arm woû grijpen, gaf ze hem in haar wanhoop een slag in 't gezigt, zoodat de baron een oogenblik als verblind stond. Toen vloog zij naar 't raam en trachtte dit open te schuiven.

Dit gelukte niet. Hoe zij ook duwde en trok: 't raam ging niet open. In een ommezien greep ze een schilderstok van den ezel, om daarmee de glazen in te slaan. Doch Gustaaf kwam tot bezinning, liep naar Martha toe, greep haar, voor ze hem ontglippen kon, en sleepte haar met geweld naar de canapé.

‘Mijn hemel, mijn hemel!’ gilde zij hartverscheurend. ‘Herman! Herman!’ riep Martha toen in onbeschrijfelijke wanhoop.

‘Hou-je mond! malle -’

Verder zeî Gustaaf niets; want een vreeselijk gebons op de deur deed hem plotseling zwijgen en ontsteld opspringen.

‘Wat is dat daar?’

‘Doe open of ik trap de deur in!’ riep een mannenstem, bevend van kwaadheid, en die Martha deed trillen.

‘Wie ben-je?’ riep Gustaaf woedend.

‘Doe open, zeg ik-je!’ hernam de stem nog dringender.

‘Wie ben-je voor den duivel?!’ schreeuwde Gustaaf buiten zich zelven van toorn.

Geen antwoord. Eenige forsche, daverende slagen tegen het niet dikke paneel der deur, een paar flink gemikte trappen, met reuzenkracht daartegen aangebragt,

en de houten planken kraakten en spleten, en - Herman Meerkamp wrong zich daar tusschen de kamer binnen.

‘Wat moet dat hier?’ schreeuwde hij doodsbleek, bevend van 't hoofd tot de voeten, maar met een vastberadenheid op 't gelaat, die Gustaaf onmiskenbaar imponeerde.

Martha lag flaauw van overspanning en schrik op de canapé. Gustaaf stond midden in 't vertrek en beefde aan al zijn ledematen.

‘Wat moet dat hier?’ herhaalde Herman, beurtelings Martha en Gustaaf aanziende. ‘Is dat weêr een werkje van dat gild van nietsdoeners en weetnieten? Ellendeling! Ik zie 't je aan, dat je hier een schandelijke rol gespeeld hebt.....’

De geleden nederlaag had Gustaaf's overmoed geknakt. ‘Wat verbeeldt-ge u wel?’ voegde hij Herman sarrend toe. ‘Hoe durf-je in mijns vaders huis te komen? Hoe durf-je zoo'n opschudding te maken en de boel kort en klein te slaan! De deur uit! Versta-je!’

Intusschen was Martha eenigzins tot zich zelve gekomen en rigtte zich op. Toen zij Herman en Gustaaf in dreigende houding tegenover elkaâr zag staan en op Herman's gelaat die vreeselijke ontroering ontwaarde, riep ze snikkende uit: ‘Herman, ik ben onschuldig, ik ben onschuldig!’

Herman gaf haar met een gebaar te kennen, dat zij zich rustig zou houden.

‘Nu verzoek ik u eerst, mijnheer van Haasteren,’

zei Herman, zich zooveel mogelijk intoomende, ‘om de deur te openen, en dan een rijtuig te gaan bestellen, dat jufvrouw Martha naar huis brengt. Wat ik dan verder doen zal, zult ge wel zien!’

‘Verbeeld-je!’ riep Gustaaf sarrend uit, ‘in mijn vaders huis zal een muziekmeestertje de wet komen stellen! Ik zal je bekend maken, hoor! Dat je mij hier, in mijn eigen huis, zoo durft beleedigen, zal-je duur te staan komen. Scheer je voort, kerel! of ik -’

Herman kon zich niet langer bedwingen. In een ommezien had hij Gustaaf bij den kraag gegrepen, en hem zoo ruw en krachtig geschud, dat de baron weinig weêrstand kon bieden.

‘Nu de deur opendoen,’ zei Herman op dreigenden toon, ‘of ik zal andere maatregelen -’

‘Ach, mijnheer Meerkamp!’ smeekte Martha luide, ‘ach, maak er toch een einde aan, laat me hier van daan! laat me hier van daan!’

Doch zij had naauwelijks uitgesproken, of een andere stem deed zich voor de opengespleten deur hooren, die plotseling allen drie 't zwijgen oplegde.

Die stem joeg op Gustaaf's voorhoofd parelen van angst, zij deed Herman's arm plotseling den jaskraag van den jongen baron loslaten en Martha trillen van ontsteltenis.

Het was de oude baron van Haasteren, die zoo onverwachts voor de deur verscheen. Gustaaf's vader nu was een edelman in den waren zin van het woord: hu-

maan voor allen, beleefd en voorkomend jegens iedereen, vriendelijk en zorgzaam tegenover het zwakke geslacht, en steeds trachtende, het alom bekende: ‘noblesse oblige’ zoo streng mogelijk na te komen.

‘Maak de deur open!’ zeî de baron op bedaarden maar vasten toon.

Onmiddellijk tastte Gustaaf in den zak, haalde den sleutel er uit, stak dien in 't slot en deed de deur open.

‘Wat beteekent dat hier?’ vroeg de oude heer ernstig, toen hij 't vertrek binnen trad, in 't rond zag en zijn hoed afnam. ‘Toevallig kom ik wat vroeger thuis,’ dit zeggende rigtte hij zich voornamelijk tot Gustaaf, ‘omdat je mama ongesteld geworden is, en hoor ik zoo'n ontzettend kabaal! Mag ik de oorzaak daarvan weten, Gustaaf?’

De jonge baron stond bedremmeld. Hij haalde even de schouders op, en mompelde iets binnensmonds.

‘Mag ik 't ù dan vragen, jufvrouw Saule?’ vroeg de baron kalm, terwijl hij haar met deelneming in 't ontsteld bleek gelaat zag.

‘Mijnheer de baron,’ antwoordde Martha beschroomd en hare oogen neêrslaande, ‘ik ben op 't gewone uur hier komen les geven -’

‘En mijne vrouw had u immers afgeschreven?’

‘Ik heb niets ontvangen, mijnheer de baron!’

‘Mama heeft u 't briefje gegeven, Gustaaf,’ zeî de baron streng, ‘om het den knecht ter hand te stellen. Ik begrijp nu alles.’

Toen deed Martha een relaas, zoo beknopt en kiesch

mogelijk, van de wijze waarop zij in de leerkamer door Gustaaf ontvangen en behandeld was, tot er redding voor haar was opgedaagd in den persoon van Herman Meerkamp.

De baron schudde treurig 't hoofd. ‘En,’ vroeg hij aan Herman, ‘hoe kwaamt u hier, want u hadt immers ook een briefje ontvangen, dat de les van daag n i e t doorging?’

‘Ik heb n i e t s ontvangen, mijnheer,’ antwoordde Herman stroef en bevend van kwaadheid; ‘en ik ben er heel blij om, want door dat verzuim ben ik in de gelegenheid geweest om een schandaal te verhoeden! Maar ik zal 't er niet bij laten, dat verzeker ik u. Als de adellijke jongelui daarmeê hun tijd verbeuzelen -’

‘Met uw goedvinden, mijnheer Meerkamp,’ viel de baron hem in de rede, ‘van adellijk of niet adellijk is hier op 't oogenblik geen sprake. Door zijne vooringenomenheid tegen zekeren stand moet men zich in 't beoordeelen van een zaak niet laten leiden. Er is hier iets heel verkeerds gebeurd. Hetgeen jufvrouw Martha mij daarvan heeft meegedeeld, g e l o o f ik, en ik vrees zelfs dat het nog niet de geheele waarheid is. Ik geloof het, omdat jufvrouw Martha door haar i n g e t o g e n , b e m i n n e l i j k gedrag mij altijd hooge achting voor haar ingeboezemd heeft. Toen laatst het publiek met strafbare luchthartigheid zeker praatje heeft aangegrepen en uitgebazuind, heb ik er geen jota van geloofd. En nu schijnt juist dat ellendig vertelsel hier mijn zoon te hebben aangezet, om een achtenswaardig,

fatsoenlijk meisje in een hinderlaag te lokken. Dat is niet de daad van een edelman, maar de handeling van een laag karakter. - Of is er in 't relaas van jufvrouw Martha iets dat, in uw schatting, minder juist is, Gustaaf?'

'Och papa, mijn hemel!' riep Gustaaf uit, die het vooral een vreeselijke marteling vond, om in tegenwoordigheid van Meerkamp op die wijs toegesproken en ondervraagd te worden, 'och papa, laat ons daar nu niet verder over praten. Is dat dan zoo'n schandelijk misdrijf, dat een jong mensch een mooi meisje tracht te verschalken? Ik ben immers geen kind meer! Buitendien, als men eenige zekerheid meent te hebben, dat men niet met een van de elfduizend maagden in aanraking komt, dan -'

'Nu is 't genoeg!' riep Herman woedend uit.

'Met uw goedvinden, mijnheer!' liet de oude baron er dadelijk op volgen, terwijl hij zijn hand op Herman's dreigenden arm lei; 'ik ben in mijn eigen huis en sta tegenover mijn zoon. Gustaaf, ik verzoek u jufvrouw Saule onmiddellijk verontschuldiging te vragen voor uw gedrag jegens haar. Doet ge dat niet, dan zult ge de gevolgen uwer weigering wel ondervinden.'

'Als ik overtuigd was, dat jufvrouw Saule steeds een onbesproken gedrag had geleid, dan zou ik dat doen; maar nu niet.'

'Dan onmiddellijk de kamer uit! Je bent niet waard dat je den titel van edelman voert!'

Met luchtigen tred en zonder dat iets in zijn uiterlijk

verried, dat het gebeurde eenigen indruk op hem gemaakt had, verliet Gustaaf het vertrek.

Toen verontschuldigde zich de oude baron bij Martha in gemoedelijke roerende bewoordingen, over 't wangedrag van zijn zoon. Het smartte hem, dat haar in zijn huis zulk eene schandelijke beleediging was aangedaan.

‘Het treft mij diep,’ zei de edelman van den waren stempel, ‘u gaat nog gebukt onder 't grievend leed eener bejegening, welke eene andere bijzonderheid ruchtbaar heeft doen worden, waaraan ik goed noch kwaad hecht, maar die de massa exploiteert. Een v a d e r zou hier voor u moeten optreden, om u tegen onbeschofte aanrandingen te verdedigen; dat kan niet, en daar maakt men u een verwijt van. En juist de vader van den ligtzinnigen jongen, die u zoo beleedigd heeft, moet u dat zeggen. Vergeef het hem om onzentwil, jufvrouw Martha, en wees verzekerd, dat wij alles zullen doen wat in ons vermogen is, om u dat treurig voorval te doen vergeten.’

Martha was op de canapé blijven zitten, daar al die aandoeningen haar de kracht benomen hadden om op te staan. De deelnemende eenvoudige woorden van den baron grepen haar zoo aan, dat de tranen haar langs de wangen vloeiden. Spreken kon zij niet, maar zij stond op en stak den baron de hand toe, die deze drukte. Hij bood haar zijn arm en terwijl hij Herman Meerkamp verzocht een oogenblik te blijven, geleidde hij Martha den trap af en bragt haar in 't boudoir zijner

vrouw, waar hij haar in een gemakstoel deed plaats nemen en verfrisschend reukwerk aanbood. De baron ried haar aan, hier een half uurtje bedaard te zitten; daarna zou hij haar met een rijtuig naar huis doen brengen. Toen begaf de oude heer zich weer naar Herman Meerkamp.

‘Mijnheer Meerkamp,’ zeî de baron, terwijl hij Herman verzocht even plaats te nemen, ‘uw gedrag bij dit tooneel is zeker heel ridderlijk geweest, doch misschien wel wat onbesuisd. Ik laat dat daar, in de hitte der drift denkt men niet na. Op mij hebben die hartstogtelijke inval en 't zeer verbolgen antwoord aan mijn zoon den indruk gemaakt, alsof u voor de dames i n ' t a l g e m e e n niet zoo bereidwillig zoudt bevonden worden om alle beletselen, ja zelfs deurpaneelen te breken, dan u getoond hebt voor jufvrouw Saule i n ' t b i j z o n d e r te willen doen. Ik zou u waarachtig met zulk een inclinatie geluk wenschen -’

‘Mijnheer de baron,’ stoorde Herman even de toespraak, ‘dat zijn uiterst moeijelijke dingen, ik kan -’

‘Met uw welnemen, mijnheer, ik beijver me niet om achter uw geheim te komen; volstrekt niet. Ik geef u maar alleen den indruk weer, dien uw gedrag tegenover haar op mij gemaakt heeft. Ik wilde dan ook maar eenvoudig zeggen, dat, indien dit het geval ware, ik het mij tot een bijzondere eer zou rekenen, u in uwe pogingen om tot uw doel te geraken, te steunen, opdat u des te eerder in staat zoudt kunnen zijn, jufvrouw Saule uw naam te geven.’

Herman beefde van aandoening. Hier vond hij dus een hoogst achtenswaardig edelman, een man van ondervinding, die wereld en menschen kende, die meer kwaad dan goed moest gezien hebben, maar die met volle overtuiging zijn geloof aan Martha's onwankelbare deugd bekende. En toch - hadden zijn eigen oogen dan misgezien? Was dan 't verhaal van dat aanranden op den eenzamen weg door een oud heertje niet heel gezocht?

Met gebogen hoofd bleef hij tegenover den baron zitten. Een zee van gedachten doorkruiste zijn brein. Toen hief hij fier 't hoofd op, en zeî op aangedanen toon:

'Ik geloof dat mijne sympathie voor jufvrouw Saule van geen invloed op mijn gedrag geweest is. Ik ken haar reeds zoo lang. Buitendien, mijnheer de baron, wien zou 't bloed niet aan 't koken geraken, als hij zulke onbeschaamde handelingen ziet? Al was 't meisje mij geheel vreemd, dan zou ik de partij voor haar opgenomen hebben. Ik laat voor 't oogenblik de questie geheel daar, of er eenige verbindtenis bestaat tusschen jufvrouw Saule of mij; maar al ware dit zoo, dan zou toch uw grootmoedig aanbod door mij niet aangenomen worden. Ik erken en breng hulde aan uw edele bedoeling; maar dan zou 't aantrekkelijkst van mijn pogen verloren gaan, dat namelijk, van het verkregen resultaat aan niemand verschuldigd te zijn dan alleen aan mijn eigen geestkracht en persoonlijke opofferingen.'

‘Wanneer u voor een zware lading, die ge door een paar forsche paarden laat trekken, een rappe sleepboot wordt aangeboden, bedankt-ge? Dan zijt-ge niet voor den snellen vooruitgang, mijn waarde heer Meerkamp. Men moet niet al te trotsch zijn. We behooren elkaâr immers onderling te helpen; en als een, dien men tegemoet wil komen, fier allen steun van de hand wijst, dan onthoudt hij willens en wetens der wereld des te langer zijne productieve krachten. Dat noem ik nog al vrij aristocratisch voor iemand, die een democraat par excellence wil zijn.’

‘Ik ben gevoelig, mijnheer de baron, voor uwe belangstelling in mijn persoon,’ hernam Herman heel opgewonden, ‘maar laat mij 't genot, van zonder iemands hulp toch tot mijn doel te geraken. Wat ik daar straks zei van de adellijke jongelui over 't algemeen, houd ik vol en zeg ronduit: als zij, natuurlijk met eenige eervolle uitzonderingen, voortgaan hun leven door te brengen in vadzigheid, met beuzelarijen en straatslijpen, spelen en schandalen, dan is de de tijd niet veraf meer, dat, zoo eenmaal de magt van 't fortuin door dien invretenden kanker verdwenen is, alleen kennis en talent den scepter zullen waaijen; dan zal men niet meer vragen: welken titel voert gij, maar wat kent en weet ge?’

De oude baron antwoordde hier niet op; maar met een sarcastisch lachje hernam hij:

‘U wilt dus niet door mij in de gelegenheid gesteld worden, om dien Bartholomeusnacht der aristocraten wat vroeger te doen plaats hebben?’

Herman glimlachte insgelijks. ‘Zoo bar vat ik de zaak niet op,’ hernam hij. ‘Maar ik wou er graag geheel alleen komen. Ik ben geen fatalist. Ik geloof dat ieder in eigen boezem de geestkracht kan vinden om 't zoover te brengen als hij wil. Is dit onjuist, dan wil ik het door de ondervinding leeren.’

De baron glimlachte, stond op en maakte Herman eenige verontschuldigingen, dat hij nu eens naar jufvrouw Saule wilde gaan zien, daar er niemand in huis was dan de meid, die, naar Meerkamp zou bespeurd hebben, beschonken scheen. Meerkamp stond onmiddellijk op, boog voor den baron, die hem welwillend de hand toestak, en verwijderde zich. Aan de huisdeur ontmoette hij den palfrenier, die hem met een ‘daar vind ik mijnheer eindelijk!’ het briefje overgaf, dat nu van geen dienst meer kon zijn. Het bevatte eveneens 't verzoek om heden geen les te komen geven, doch was door de nalatigheid van den palfrenier niet bij tijds bezorgd.

Een half uur later bragt de oude baron van Haasteren, om de kwade tongen der stad een démenti te geven, Martha in zijn open rijtuig thuis. Een dag daarna vertelden de overburen, die er geen bezwaar in zagen om een vrucht, waaraan de meesten een steekje meenden ontdekt te hebben, als geheel bedorven te verklaren, dat die malle pianiste wel een paar uur bij den ouden baron had doorgebragt en dat mevrouw niet thuis was: een goed verstaander had maar een half woord noodig.

Hoofdstuk XV.

Toen Herman het huis van den baron verliet, overweldigde hem zulk een stroom van allerlei aandoeningen, dat het hem niet mogelijk was, zijne bezigheden dadelijk voort te zetten. In de eenzaamheid, in de open, vrije natuur wilde hij ronddolen, om zich te verfrisschen aan die eeuwig jeugdige bron, om troost te zoeken in die grootsche schepping, bij wier aanschouwing 's menschen hartstogten zoo klein en nietig worden.

Weldra was hij de stad uit, en had hij 't duin in de nabijheid bereikt. Daar dwaalde hij rond, nu eens beneden in de ruime blanke zandkommen, omzoomd door de fijnst getinte heidekruiden, of bekroond door laag eikenhout dat zich weelderig daarlangs kronkelde; dan weder op de kruin der hoogste duinen, waar hij een prachtig panorama genoot. Maar hij had geen oog voor die natuur om hem heen. Hij lette niet op het tooverend spel der wolken, dat nu eens een groot deel der schilderij in schaduw hulde en al 't licht op enkele

bevoorregte plekken uitstortte, dan weer plotseling ophield, om de zon onbeperkte heerschappij te doen voeren.

De woorden van den ouden baron hadden diepen indruk op hem gemaakt. Diens zachtmoedig oordeel over Martha, gegrond op haar ingetogen handel en wandel, bragt hem als van zelf tot het vergelijken van die kalme en verstandige waardeering met zijn plotseling, onherroepelijk vonnis, toen hij den arm van dien ‘zoogenaamden knappen van Hoolen,’ om de ranke leest van Martha had gezien.

Moest hij uit hetgeen de baron hem verder aangaande zijn hardnekkige weigering van allen steun had aangetoond, niet de conclusie trekken, dat hij personen en zaken te eenzijdig en te schielijk beoordeelde?

Had hij ooit te voren in Martha's gedrag een zweempje van ligtzinnigheid ontdekt, het geringste bespeurd, dat niet strikt eerzaam was? Niets. - Die eenige gang naar de dansles was immers geen fout; buitendien was Martha door anderen daartoe aangezet.

Had haar gedrag van heden hem toch niet weer ten volle bewezen, dat vleijerijen, bedreigingen noch beloften in staat waren, hare deugd te doen wankelen? Want dat hij reeds vroeger aan de deur was gekomen, dan toen hij geklopt had, durfde hij zich zelven naauwelijks bekennen.

Indien de reden van haar zamenzijn met van Hoolen inderdaad die was, welke hare tante daarvoor aan zijne moeder opgegeven had, wat had hij 't arme lieve kind dan schandelijk verdacht.

Daar hulde een naderend wolkenheir 't uitgestrekte duin ter linkerzij in schaduw, en 't eikenbosch vóór hem, straks onder den druk van dien heerscher, werd nu door de zon welkom geheeten.

Zoo hing het in 't leven ook dikwijls er veel van af, onder welk lichtmen de dingen beziet. Waarom niet rondborstig naar Martha gegaan, haar zijn hart opengelegd, haar ook zijn twijfel beleden, en verzocht hem even openhartig te antwoorden. Alles in hare houding en handelingen tegenover hem, hoe ingetogen en vol zelfbeheersching zij ook was, had hem toch als 't ware doen gevoelen, dat zij hem genegen was.

En als hare eenvoudige ophelderingen, 't kenmerk der waarheid dragende, hem van hare onschuld overtuigd hadden, zou hij dan Martha naar zijn moeders huis brengen, en haar aan de oude vrouw als zijne aanstaande voorstellen? Zou zijne moeder, doortrokken met het vooroordeel tegen een onecht kind, beiden de hand toesteken, en ook die dochter in haar hart een plaats inruimen? Dat deed zij nooit: daar was hij zeker van. Zulk een schande over hare familie te brengen, had zij immers gezegd, zou zij niet kunnen doorstaan. Tegen zulke ingewortelde valsche begrippen te redeneren, hielp hem bij zijn moeder niet. Maar buitendien, scheen zulk een toestand zelfs niet voor den meest beschaafde een vrijbrief, om het slagtoffer daarvan op de schandelijkste wijze te beleedigen, ja zelfs te onteeren? Herman balde de vuist tegen een persoon, dien hij in zijne verbeelding voor zich zag.

Zou de jonge baron van Haasteren Martha op die schandelijke wijze hebben durven behandelen, indien hare onechte geboorte hem niet een waarborg geweest ware, dat hij noch de wraak van een vader, noch de bestraffing van een broeder te duchten had? Zij had dus als 't ware ook deel aan de feil harer ouders.

Zoo peinzend en denkend was Herman allengs van 't duin op den weg gekomen die zich daartusschen kronkelde, en dwaalde hij met gebogen hoofd langzaam tusschen de lage eiken voort.

Op eenmaal hoort hij in de verte een gil. Verschrikt ziet hij op, en ginds, in 't verschiet, ontwaart hij, half in een stofwolk, twee paarden voor een rijtuig, die in vollen wilden ren naar hem toekomen. De grond dreunt van hun getrappel. Zij vliegen als razenden. Het rijtuig sleuren de wilde rossen van de eene naar de andere zijde. Daar komen ze aanhollen. Het schuim vliegt hun uit den mond; hunne manen zwaaijen links en regts, en een heer in 't rijtuig gilt om hulp.

Herman bezint zich geen oogenblik. Hij vliegt op de woedende dieren toe, grijpt de teugels, en wordt dooiden bij-de-handsche een eind weegs meegesleurd. Maar nu komen de paarden, door Herman's forsch rukken aan den teugel tot bedaren, en 't gevaar is voorbij.

‘Kunt u er uitklimmen, mijnheer?’ roept Herman buiten adem den heer toe, die in 't rijtuig stond en doodsbleek zag.

‘Ik geloof 't wel; ik zal 't probeeren! Wat een ongeluk! Mijn arme koetsier! Ik beef zoo allerverschrikkelijkst.’

‘Ja, ik kan de paarden niet loslaten, mijnheer! Doe uw best om er uit te komen, dan zal ik ze laten keeren, en kunnen we den koetsier opzoeken.’

Toen Herman, zoo goed en kwaad als 't ging, met de paarden die hij aan den toom leidde, gekeerd had, en de oude heer versuft en angstig tegen een eik geleund stond, kwamen er in de verte menschen ijlings aanloopen. Het waren oogenschijnlijk bewoners van een kleine boerenwoning, die op korten afstand van den weg lag. Zij hadden zeker de paarden voorbij zien hollen, en kwamen nu ter hulp aansnellen.

Die kleine boerenhofstede, door een paar hooge lindenboomen gedeeltelijk voor den straatweg verborgen, stond echter bij menig stedeling hoog aangeschreven. De wit gepleisterde woning met den lagen boomgaard er om heen, de twee of drie rustieke zitbanken, de kippen en eenden die er vertrouwelijk in 't rond trippelden, en achter in 't schilderachtig kluisje, 't vergezigt op het heerlijk duin: - dit alles scheen bestemd voor de woning van een Hollandschen Paul en Virginie. In de werkelijkheid had er een oude koddebeijer met zijn dochter post gevat, en deze hadden met aangeboren goeden smaak en met medewerking van zulk een bereidwillige hulp als de natuur is, er plekjes getooverd, die twee jonge, elkander geheel vreemde harten wel moesten leiden om elkaâr iets teeders in te fluisteren. Toch waren de koddebeijer en zijn dochter geheel vreemd aan het denkbeeld van eenig bureau de mariage in de open lucht, of van op eene of andere

wijze een gelegenheid tot geheime ontmoetingen aan te bieden. De koe, die op 't stukje weiland achter de woning graasde, schonk melk in overvloed, welke de frissche boerin met haar paarsche armen gaarne tot lessching van den dorst gaf. Dit was alles. Maar van lieverlede was die kleine hofstede door menige familie uitgekozen, om er, gelijk men het noemde, ‘eens een geheelen dag zoo echt buiten te zijn.’ Men hield er pick-nicks. De woning lag slechts een uur van de stad; men was er volkomen vrij, in een ommezien te midden van 't heerlijk duin, en zoo'n middagmaal in de opene lucht met al die verrassingen, was wezenlijk een ongekend genot.

Zoo hadden mijnheer en mevrouw Schaffels, de dames van Abcoude en van Hoolen er ook over gedacht. Op dien morgen waren zij, behalve van Hoolen, tegen elf uur met het open rijtuig van den oudgast daarheen gereden. Van Hoolen had het volgens zijne getuigenis ontzaggelijk druk op zijn bureau, en zou dus later komen.

Hoe nu iemand als Schaffels, die naar den schijn zich groote weelde verschaffen kon, er behagen in schiep, om zich vrijwillig een ganschen dag te bekrimpen, en vele ontberingen te getroosten, - dit was alleen slechts te verklaren door zijn haken naar afwisseling en vooral omdat het offer vrijwillig was. Daarbij vond Schaffels er ook iets origineels in, omdat die adellijke leegloopers het niet zouden doen, en dat was misschien alleen reeds voldoende voor hem.

Kortom, de familie Schaffels met hare twee vrouwelijke adjudanten, die al haar nukken met de grootste gelatenheid droegen, waren afgestapt voor den ‘duinboer,’ gelijk men het woningje noemde.

Zij hadden 't prachtig rijtuig weggezonden, en bij den ouden koddebeijer diens melk geloofd. Daarna hadden zij 't duin beklommen, en daar een uurtje rondgewandeld. Maar Hélène, 't mogt vreemd klinken, verveelde zich, als geen heeren de conversatie ophielden. Het voldeed 't fijne bloempje geenszins, tusschen andere niet onaardige bloemen verscholen in een hoekje te staan; maar zij wilde schitteren, zij haakte er naar, bewonderd en gevierd te worden. Zij had iets van een jongen moedigen luitenant, die steeds naar oorlog verlangt; háar slagveld was 't schermutselen en coquetteren met cavaliers, en waarlijk, zij maakte menigen zandruiter. Gelukkig zou van Hoolen komen, en misschien bragt hij van Haasteren meê.

Toen nu tegen half vijf van Hoolen zonder van Haasteren gekomen was, zette Hélène wel een half pruilend mondje, want hoezeer zij van Hoolen heel gaarne mogt en zijne oneindige liefdesverklaringen met stille vreugde en een aanmoedigend lachje aanhoorde, sloot zij daarom 't andere niet voor de bijzonder galante uitdrukkingen en streelende woorden van den baron. Baronesse van Haasteren - 't klonk toch wel harmonisch. Hélène was echter eene omzigtige jonge dame: zij hield een reserve-corps, dat bij eene of andere eventualiteit onmiddellijk kon optreden; van daar dat zelfs St. Aman-

dier's galanteriën met ingenomenheid ontvangen werden.

Men was juist aan 't middagmaal begonnen, dat onder den hoogen lindenboom gebruikt werd. Naauwelijks had mijnheer Schaffels, die in den laatsten tijd ontzaggelijk verstrooid en somber was geweest, zijn aandeel in den pick-nick, eenige flesschen fijnen wijn, op tafel gezet, en wilde van Hoolen met zijne gewone radheid van tong de gezondheid der dames drinken, toen allen verschrikt opsprongen bij 't zien voorbijsnellen der hollende paarden met losse teugels.

Schaffels was 't eerst op den weg, van Hoolen volgde hem onder allerlei curieuse uitroepen; Mevrouw bleef met ‘sjoe’ zitten en schudde het hoofd over 't ongeluk; de twee Abcoudjes hieven de handen ten hemel en dischten in een vloed van woorden het relaas op van eene ontelbare reeks ongelukken met rijtuigen en hollende paarden.

Alleen Hélène was plotseling opgesprongen en had beide heeren met zeldzame vlugheid gevolgd. Onder 't vliegend voorbijrijden had zij iets meenen te ontdekken. Bedroog haar scherp gezigt haar niet? Voort vloog zij, den weg op, en haar vader en van Hoolen na.

Toen Schaffels vlak bij 't rijtuig was en den doodsbleeken ouden heer tegen den eik zag leunen, stond hij als van verbazing opgetogen. Misleidden zijn oogen hem niet, dan was die man daar, niemand anders dan Lutten van Hopkerken in eigen persoon.

Een oogenblik was Schaffels heel verward en besluiteloos, doch dit duurde slechts een paar sekonden, toen

stapte hij flink op den hulpeloozen man toe en riep op deelnemenden toon:

‘Wel, wel! zijt ge niet gekwetst! Mijn hemel! Wat een ongeluk! 't Is als 't ware een beschikking dat ik hier ben! Mijn beste, goede Lutten!’

Lutten keek hem versuft aan; daarop vestigde zich zijn starre blik op van Hoolen, die met heel veel drukte daar achter aankwam.

‘Ik ben erg verschrikt,’ zeî hij toen met een zucht, zonder eenigzins blijk te geven, dat hij Schaffels herkende.

‘Geef me uw arm, beste goede Lutten,’ hernam Schaffels heel bezorgd, ‘dan gaan we langzaam naar den “duinboer” ginds. 't Is een groot geluk, dat ik hier ben, hoor! een groot geluk!’

Nu kwam Hélène juist aan, en toen zij ook haar vader den naam van den man hoorde noemen, op wien zij daareven, bij 't zien van het rijtuig, vermoeden had, nam haar gelaat zulk een uitdrukking van droefheid en mededoogen aan, en sloeg zij zoo weemoedig en innig deelnemend de handen in elkaâr, dat zij, ware het hare roeping geweest, het nationaal tooneel zeker tot eer had kunnen strekken.

‘Och lieve, arme, arme oom! Mijn hemel! Hoe diep ongelukkig! Dat is allertreurigst! Allerverschrikkelijkst, ja!’

‘Wie is die dame?’ vroeg Lutten op zachten toon, terwijl hij met het hoofd op Hélène wees, want Schaffels en van Hoolen hadden ieder een arm van den ver-

schrikten man in den hunnen gelegd, en wandelden nu zachtjes vooruit.

‘Dat is ons eenig kind, Hélène, Lutten!’ antwoordde Schaffels, die inwendig dat ongeluk loofde.

‘U w eenige nicht! oom-lief!’ hernam Hélène op stillen weemoedigen toon. ‘Wil oom liever op mij steunen?’

Lutten antwoordde niet, maar keek om naar Herman die voor de paarden stond, en dit tooneel aanzag. Herman kende Schaffels van aanzien, Hélène eveneens; beiden waren hem volmaakt onverschillig; maar de tegenwoordigheid van dien van Hoolen, welken hij uit den grond zijns harten haatte, maakte hem wrevelig. Dat Schaffels noch zijne dochter acht op hem sloegen, en dat van Hoolen zich niet verwaardigde hem een blik te schenken, dat trof of hinderde hem niet. Hij kende de menschen reeds genoeg. Maar het griefde hem bitter, dat de geredde, zonder zich verder een oogenblik om hem te bekommeren, met het drietal meestapte.

Lutten draaide zich nu echter geheel om, en zei, terwijl hij Herman aangedaan toeknikte:

‘Dat is mijn redder! Zonder dien heer zou ik verloren zijn! – 't Zou trouwens niemand geschaad hebben!’ mompelde hij binnensmonds. ‘U volgt ons toch, meneer?’

Herman knikte. ‘Ik zal voor de paarden zorgen, en dan moeten wij den koetsier opzoeken!’

‘Dat is een dappere streek van u, mijnheer!’ riep

Schaffels nu ook Herman toe. ‘Wij zouden goed zamen komen; je hadt mij bij dien brand te Tempoerang moeten zien, hé!’ -

‘Allermenschlievendst!’ declameerde van Hoolen, ‘ontzettend moedig en zelfopofferend, u verdiende een prijs Monthyon - als die hier gegeven werd.’

‘Als een ieder gegeven werd, mijnheer van Hoolen, wat hij verdiende,’ mompelde Herman, ‘dan zouden niet allen een opgeruimd gezigt toonen.’

Doch van Hoolen was reeds doorgegaan met den bleeken man en Schaffels; jufvrouw Hélène liep er naast. Toen men digt bij den duinboer was, ging Hélène vooruit, om mama het heugelijk nieuws in te fluisteren, dat oom Lutten, ja waarlijk oom Lutten, in aantogt was; dat hij in het rijtuig met hollende paarden gezeten had, maar volstrekt niet gekwetst was.

Toen de dikke mama dit hoorde, bewogen zich al de vette krulletjes en - ze liet sjoe, den aangebeden sjoe, zonder wien 't leven haar niet denkbaar was, van verbazing op den grond vallen. Zij ligtte beide handen op en liet ze loodzwaar in haar schoot vallen: zij dacht aan 't weerzien van haar broer en aan de plus minus 9 ton. De dames Abcoude, die, hoe scherp van gehoor ook, dat gefluister niet konden verstaan, maar aan mevrouw's ongewone opgewondenheid wel begrepen, dat er iets zeer bijzonders op til was, brandden van nieuwsgierigheid; zij keken elkaâr veeibeteekenend aan, en bespiedden al de bewegingen van moeder en dochter.

Daar kwamen Schaffels en van Hoolen aan met een lang bleek heer in hun midden, dien zij niet kenden. Mevrouw stond op, toen zij hen zag, liep hen te gemoet, en bleef voor Lutten staan.

‘Wel beste, beste Jan! Moet ik je hier dan weêrzien, ja! Hebt ge u niet gekwetst? Ga hier naast me zitten.’

‘Neen, ma,’ liet Hélène er bezorgd op volgen, ‘dat moet oom volstrekt niet doen! De wind komt van dien kant!’

‘Dag Jans!’ zeî Lutten kalm, alsof hij haar den vorigen dag nog gezien had, in plaats dat zij vier en twintig jaar van elkaâr gescheiden waren geweest. ‘Laat me stil ergens zitten en geef me een glas water, ik beef zoo!’

Hélène zette een stoel digt bij de tafel neer, waar hoog struikgewas tegen den wind behoedde; van Hoolen vloog naar de hofstede om een glas water te halen, en de dames van Abcoude spalkten oor en oog open, om van de dingen die komen zouden, niets te verliezen. Schaffels wist niet wat hij 't eerste doen zou; nu eens greep hij naar de madera, dan weder naar den azijn; hij was bepaald in de war. De oude man zat nu in zijn stoel gedoken, en keek regt voor zich uit.

Intusschen stond Herman voor de twee paarden op den straatweg over de hofstee. Hij werd ongeduldig en wrevelig. Eindelijk riep hij: ‘Zou ook iemand zich over den koetsier willen ontfermen? Er zijn nu genoeg menschen voor mijnheer!’

Nu dacht men aan den armen koetsier, die misschien

met gebroken armen en beenen ergens op den weg lag. Lutten keek op en knikte Herman toe. ‘Ja,’ zeî hij, ‘je hebt wel gelijk, mijnheer, laten ze toch den koetsier opzoeken.’

De duinboer hield nu de paarden vast, en Herman begaf zich met de boerin den weg op. Gelukkig kwamen ze een eind weegs verder den koetsier reeds tegen. Bewusteloos van den val had hij eenige minuten op den grond gelegen, maar was toen bijgekomen en, daar hij niet gekwetst was, stil opgestaan. Hij had zich aan de armen gekneusd en zijn linkerwang geschrampt, maar verder niet. De man vertelde, dat mijnheer Lutten steeds gewoon was met een paar doodmakke paarden te rijden. Die knollen waren sedert eenige dagen ziek, en nu reed men tijdelijk met dit span. Op den duinweg was het van-de-handsche plotseling geschrikt door een toeschietenden blaffenden hond; de paarden waren op hol gegaan en hij was van den bok geslagen.

Toen hij bij den duinboer kwam, liep Schaffels hem te gemoet, vroeg omstandig naar alles, schonk hem een glas port in en ried hem aan wat uit te rusten. Herman werd door Schaffels uitgenoodigd om bij 't gezelschap aan te zitten, hetgeen hij met een bescheiden buiging aannam. Toen hij mijnheer Lutten daar stil voor zich zag zitten, herinnerde hij zich flaauw, dat hij hem eens, toen hij voor zijn moeder een boodschap bij oom Kils gedaan had, in dat zelfde rijtuig had zien stappen.

Niemand sprak, maar aller oog was gevestigd op Lut-

ten. Mevrouw was eenigzins van de tafel af geschoven en had zich half naar 't hoekje gekeerd, waar de oude Lutten zat. Hélène had eau de cologne op haar fijn zakdoekje gegoten, en bestreek daarmee zacht de slapen van oom, die geheel lijdelijk, als een kind, met zich sollen liet. Schaffels vroeg aan de Abcoudjes raad, wat wel 't beste kostje voor den zieke zoude zijn. Van Hoolen eindelijk, die bij zich zelven berekeningen maakte, gelijk de menschelijke geest dat in sommige oogenblikken wonderbaarlijk vlug kan, besefte plotseling, dat Hélène's bezit hem toch onbeschrijfelijk gelukkig zou maken. De dames van Abcoude namen Herman voor hare rekening, en terwijl het eene drietal slechts oogen had voor den hevig ontstelden man, die langzamerhand wat tot zich zelven scheen te komen, trachtten beide juffers Herman zooveel mogelijk uit te hooren.

‘Maar is het dan toch wezenlijk waar,’ zei de eene, ‘zooals ik onlangs bij de familie Helm hoorde, dat u muzikant bij de opera en meester in de wiskunst tegelijkertijd zijt?’

‘Dat is volkomen waar, jufvrouw,’ antwoordde Herman kortaf.

‘En student in de regten te Leiden?’ voegde de ander er bij.

‘Om u te dienen!’ zei Herman.

‘Maar wat zult u het dan druk hebben, mijnheer!’

‘Héél druk. Maar als men zijn tijd goed verdeelt, kan men er veel mee doen.’

‘En leven uw ouders nog?’

‘Mijn moeder alleen.’

‘En was mijnheer uw papa ook musicus?’

‘Mijnheer mijn papa was metselaarsknecht,’ was 't flegmatiek antwoord.

De Abcoudjes waren nog niet uit het veld geslagen.

‘Hebt u veel lessen?’

‘Veel is heel betrekkelijk; maar ik ben tevreden.’

‘Ja, nu herinner ik me toch ook uw naam in de Hoogstraat op een deur te hebben gezien! Daar woont u zeker?’

‘Pardon, dames, ik woon in de Achtertwijnstraat, in een klein huisje. Voor 't oogenblik is 't me onmogelijk, maar morgen zal 't me aangenaam zijn uw bescheiden belangstelling in mijn persoon beter te voldoen. Door 't overleggen van mijn geboorte-acte, een tableau van mijn werkzaamheden, een kwitantie van de huur en een attest van mijn dokter, hoop ik dit zoo goed mogelijk te kunnen doen.’

De Abcoudjes keken even verrast voor zich; maar in dat zelfde oogenblik was het onherroepelijk beslist dat, zoo Herman ooit op terrein mogt komen, dat zij als hun bijzondere jagt beschouwden, hij ter dege de voetangels en klemmen voelen zou.

Van Hoolen had nog geene notitie van Meerkamp genomen. Vooreerst was diens snede van jas en pantalon verre van te beantwoorden aan de eischen van den dag, en dan had Meerkamp iets opens, flinks en doordringends in de zwarte kijkers, dat van Hoolen instinktmatig schuw maakte.

‘Van Hoolen, neem-jij toch de honneurs eens waar,’ zei Schaffels hem aanstootende, ‘en schenk onzen mijnheer..... mijnheer....?’

‘Mijnheer r e d d e r !’ zei van Hoolen lagchende.

‘M e e r k a m p , om u te dienen,’ antwoordde Herman eenigzins geraakt. ‘Als men voor iedereen naar zijn laatste handeling of naar zijn uiterlijk een naam moest vinden, dan zouden we curieuse woorden hooren. - Ik wil gaarne een glas wijn van u accepteren!’

‘Hoe zoudt u mijnheer dan noemen?’ vroeg het eene Abcoudje terwijl ze op van Hoolen wees, wel vermoedende, dat die originele mijnheer Meerkamp den windbuil ook iets zou toedienen.

‘Dat weet ik niet,’ antwoordde Herman, bleek van drift, ‘mijnheer ruikt nog al lekker: mijnheer pomade misschien.’

Aan den anderen kant der tafel ging het ernstiger toe. De oude Lutten was geheel tot zich zelven gekomen. Toen had hij zijn zuster aangestaard en haar zijn hand toegestoken. Zij had die gegrepen en gedrukt, en nu biggelden de tranen hem langs de wangen. Dat gaf hem verligting.

Hélène stond achter zijn stoel en bespiedde elke beweging van hem. Toen Schaffels die verandering zag, kwam hij naar Lutten toe, zette een stoel schuin tegenover hem neer, en lei zijn regterhand vertrouwelijk op Lutten's knie.

‘Wel man, wel man!’ zei Schaffels hartelijk. ‘Dat wij mekaar door zoo'n treurig ongeval moeten weer-

zien, hé! Ik heb al wat moeite gedaan om je eens te zien en te spreken! Te vergeefs. Je werdt bewaakt als een diamant van de Engelsche kroon, of als een misdadiger. We begrepen er niets van, niet waar vrouw! Wat scheelde er dan toch aan?'

'Wij waren zamen toch altijd wel geweest, Jan,' zei mevrouw met nadruk; 'we hadden immers nooit een woordje zamen gehad! Ik heb er menigen nacht slapeloos om doorgebragt! Nietwaar sjoe?'

Lutten keek beiden eenigzins onnoozel aan. Daarop wreef hij herhaaldelijk 't voorhoofd, alsof hij zich trachtte te herinneren hoe dat alles gegaan was.

'Ik heb veel verdriet gehad!' mompelde hij toen zuchtende, 'en ik heb veel, groote ongeregtigheid bedreven. Als ik toen niet een man gevonden had, die 't goed met mij meende, en mij op den weg der zaligheid heeft teruggebragt, dan zou ik verloren zijn geweest! Kils heeft mij wel eens van u gesproken, maar uit hetgeen hij mij toen van u vertelde, begreep ik, dat gij te wereldsch waart om met een afgeleefden man om te gaan, die boete doet voor zijne zonden. Kils vertelde mij dat toen heel kiesch en verschoonend; maar ik begreep het toch. - Toen ik sedert al dien tijd dat ge hier waart, ook niets van u vernam, begreep ik, dat ge den ouden Lutten lang vergeten waart.'

'Wat! vergeten!' riep Schaffels opstuivende, 'die verdoemde kerel! die aap van een Kils! Hoe ontelbare malen heb ik niet bij u aangescheld! Hoe menigen brief heb ik u niet geschreven! En Hélène?'

‘Oomlief! dat 's onverklaarbaar!’ riep Hélène uit, haar blank handje op zijn schouder leggende, ‘geen week ging er voorbij, of ik kwam naar u hooren; bijna om de veertien dagen schreef ik u een briefje; maar altijd kreeg ik van uw huisbewaarder of zijn vrouw de onveranderlijke boodschap: mijnheer is het zelfde en verkiest niemand te ontvangen.’

‘Dat heeft Kils voor mijn bestwil gedaan!’ zeî Lutten goedig glimlagchend, ‘maar dat is overdreven! Familie, die men in geen twintig jaar gezien heeft -’

‘Dat zal waarachtig wel waar zijn! Die ellendige kerel!’ riep Schaffels uit.

‘Een broer van een zuster te vervreemden!’ zeî mevrouw, terwijl ze 't hoofd verontwaardigd schudde. ‘Je moet bij ons komen wonen, broerlief, dan zal Hélène je oppassen. Waar kan-je beter zijn, dan bij je eigen familie! Wij wonen in een mooije villa in 't park; je kunt zooveel kamers nemen als je wilt, en we zijn altijd bij elkaâr!’

‘Dan ga ik met mijn lief oompje sollen, ja!’ juichte Hélène, in de handen klappende. ‘Ja, oomlief, dat doet u stellig, niet waar?’

‘Ge zult eens zien, hoe we u dan opknappen! kerel, dat zult ge eens beleven! Dan zullen we eens van Indië praten, hoor!’

‘Vrienden-lief!’ zeî Lutten, met opgeheven handen alsof hij eenige stilte verzocht, ‘laat me rustig over dat alles nadenken. Mijn hoofd is zoo zwak. Ik moet er eerst met Kils over spreken.....’

‘Met Kils?’ riep Schaffels driftig uit; ‘wat heeft die snoeshaan daarmeê te maken? Hoe weet zoo'n lompe bode zich zoo in te dringen! Verbeeld-je dat een liplap zijn toean zoo behandelde!’

In dien tusschentijd had de onvoldane nieuwsgierigheid der dames Abcoude, in verband met de nog geringe bevrediging van haar maag, dit gevolg, dat zij zeer ongeduldig en zelfs gemelijk begonnen te worden. De heeren van Hoolen en Meerkamp waren ook al niet zeer spraakzaam, zoodat de geheele pick-nick, in 't oog dezer twee dames, als in 't water gevallen kon beschouwd worden. Herman Meerkamp stond op en stapte naar mijnheer Lutten toe. Hij verontschuldigde zich dat hij niet langer blijven kon. Lutten vroeg zijn naam en liet hem niet vertrekken zonder de stellige verzekering, dat Herman hem morgen zou bezoeken. De familie Schaffels sloeg weinig acht op hem; instinktmatig begreep zij, dat men zijne moedige handeling zoo weinig mogelijk tellen moest. Van Hoolen was blijde dat hij van ‘zoo'n ploert’ ontslagen was, en de dames van Abcoude zagen dat ‘impertinent heerschap’ gaarne vertrekken.

Mijnheer Schaffels beval daarop den koetsier van Lutten met de paarden bedaard naar huis te rijden, en aan den huisbewaarder te zeggen, dat mijnheer met het rijtuig van mijnheer Schaffels zou thuis komen. Wat een triumf! Wat zou die ellendige Kils een afschuwelijk gezigt trekken! mijnheer Schaffels verkneukelde zich al bij 't denkbeeld daaraan. Aan eten dacht hij in 't geheel niet meer, en nu eene der dames van

Abcoude zoo vrij was hem daaraan te herinneren, zeî hij, dat de dames en van Hoolen gerust hun gang moesten gaan, en doen alsof zij thuis waren; maar dat zijn trek geheel voorbij was.

‘Mijnheer Lutten van Hopkerken, geloof ik, hè?’ vroeg 't eene nieuwsgierig Aagje.

‘Immers niet heelemaal pluis?’ inform eerde de andere, naar 't voorhoofd wijzende.

‘Zoo helder als dat van u en van mij!’ antwoordde Schaffels; ‘'t gezelschap neemt het me niet kwalijk?’ Daarop begaf hij zich weêr naar vrouw en dochter, die Lutten zaten te koesteren, en ried Hélène aan, zich eenige oogenblikken met de Abcoudjes en van Hoolen te bemoeijen.

Lutten deed juist aan zijn zuster het verhaal, dat steeds het hoofdpunt zijner overpeinzingen uitmaakte. Hij sprak van zijne zondige relatie van vroeger dagen, en van het verjagen dier vrouw uit zijn huis. Eenvoudig en kort beschreef hij, hoe lief hij die vrouw en vooral dat kind gehad had. Kils had hem aangetoond, dat hij zoo'n kind der zonde niet mogt behouden; Lutten had beiden dus verstooten. Na dien tijd was hij daarover aan 't mijmeren gegaan; maar Kils had hem op den goeden weg weten te houden. Telkens betrapte hij zich zelven echter, dat hij naar dat kind verlangde; hij kon er 's nachts niet van slapen; dat martelde hem.

‘En gelooft gij ook,’ vroeg hij toen met nadruk, ‘dat ik zoo'n kind wezenlijk niet zou mogen aannemen, en er mijn ziel door bezondigen zou?’

‘Bezondigen n i e t !’ hernam Schaffels, die met aandacht geluisterd had, ‘maar mijn hemel! zoo'n kind is nu geheel en al van u vervreemd! Wie weet waar dat zit? En al wildet ge dat nu aannemen, dan zoudt gij u misschien meer verdriet op den hals halen, dan dat ge er vreugde van beleven zoudt! Men moet in die dingen zoo zwaartillend niet zijn; mijn hemel! als wij in de Oost -’

‘Schaffels! alsjeblief!’ was 't signaal van mevrouw.

Het was hier een delikate zaak voor mevrouw om te beslissen. Ofschoon haar hart niet tot de gevoeligste behoorde, zeî haar moederlijk gevoel haar toch, dat men een kind, wettig of niet, toch nooit verstooten kon. Maar hier hing er voor haar en hare dochter te veel van af, om, nu dat kind toch eenmaal jaren lang vergeten was, het hare er niet toe bij te brengen om dat denkbeeld uit Lutten's hoofd te verdrijven.

‘Wie weet, hoe goed dat kind bezorgd is!’ trachtte zij hem gerust te stellen. ‘Misschien heeft het een aangenomen vader en moeder, die het liefhebben, en nu zoudt gij het welligt zijn geluk ontnemen, door het op te eischen!’

‘Als 't nog in leven is, dan moet het nu een volwassen meisje zijn!’ hernam Lutten met een diepen zucht; ‘misschien een mooi kind zooals uwe Hélène, mogelijk even beelderig en knap!’

‘Was 't een meisje?’ vroeg mevrouw blijde. Lutten knikte toestemmend.

‘Laat dan onze Hélène haar vervangen!’ hernam zij naief. ‘Denk dat ge in haar uw dochter terug hebt gevonden!’

‘Zeker,’ liet Schaffels er dadelijk op volgen, ‘liever dochter kunt ge u niet voorstellen dan onze Hélène, een engel van zachtheid en goedheid, een allercharmantst meisje. Iedereen is op haar verzot. Als ze een partij had willen doen: bij honderden, Lutten! maar de dochter van H.C.S. moet de eer van 't huis ophouden! Je moest dat legio jongelui zien, die als vliegen om dat allersnoeperigst suikerpotje rondfladderen! Nu 't zou een volmaakte baronesse zijn!’.....

Lutten had op die tirade niet het minste acht geslagen. Met beide handen op zijn knie keek hij starend voor zich en mompelde: ‘'t was zoo'n lief kind! Had ik het wel mogen verstooten?’

Schaffels drong bij Lutten aan om wat te eten en dan met het rijtuig van den oudgast te vertrekken, dat om acht uur bij den ‘duinboer’ zoude zijn. Dat nam de bleeke man aan. Hélène ging naast hem zitten, en was zoo hartelijk en zorgvol, dat er nu en dan een flaauw glimlachje op zijn ingevallen kaken zigtbaar werd. Mevrouw zette zich aan zijn andere zijde, en Schaffels over hem; van Hoolen werd Hélène's buurman en de twee dames Abcoude, die nu aan mijnheer Lutten werden voorgesteld, behielden hare plaatsen van daar straks.

‘Daar is niet veel passage op de Bakkersgracht, hé mijnheer?’ begon de oudste 't verhoor.

‘Niet veel, jufvrouw!’ antwoordde Lutten afgetrokken.

‘U bewoont anders een mooi huis! Hoeveel kamers zijn er wel aan?’

‘Ik geloof twaalf.’

‘En u woont daar zoo heel alleen, niet waar?’

‘Geheel alleen!’

‘Nu zal oom wel haast altijd gezelschap hebben, hé oom lief?’ zei Hélène op vleijenden toon.

‘Die Kils behoort, geloof ik, tot de gemeente onder 't kruis, nietwaar mijnheer Lutten, waarvan die gewezen schipper op Maassluis de voorganger is?’

‘Ik weet het waarlijk niet!’ En zoo ging het vragen door.

Nog nooit had Schaffels het gesprek der Abcoudjes zoo drukkend gevonden dan ditmaal. 't Was een onophoudelijk onbescheiden vragen naar allerlei dingen, die haar toch eigenlijk niets raakten. Hoe Schaffels haar mond ook trachtte te stoppen met druk inschenken en 't mild vullen der bordjes: 't hielp niet. De dames moesten ook andere provisie opdoen om in de volgende dagen met succes te debiteren. Gelukkig kwam 't rijtuig van Schaffels aan, en nu maakte men spoedig aanstalt tot vertrekken. Lutten was blijkbaar tevreden met de ontmoeting, terwijl de schrik van 't voorval nu geheel vergeten scheen.

Hoofdstuk XVI.

Om zich de verbazing en verkropte woede van Kils voor te stellen, toen hij van den koetsier 't gebeurde bij den duinboer vernam, moet men vooral bedenken, hoe de nederige en vrome bode bij die tijding al zijn luchtkasteelen zag instorten.

Schaffels met vrouw en dochter bij Lutten; de ontstane verpligting van dezen armen sukkel jegens zijn zwager, die zoo flink ter zijner hulp gesneld was: dit alles bijeen genomen deed Kils duchten, dat zijne overmagt spoedig zou ophouden. Als de echtgenoote van den bode had willen klappen, welk een avond zij met hem doorgebragt had, toen men elk oogenblik het rijtuig van Schaffels met Lutten verwachtte, dan zou dit menig lidmaat van Kils' gemeente tot een troost geweest zijn, dat ook zelfs deze uitverkoren man nog niet volmaakt was.

Toen het rijtuig eindelijk voor de deur stil hield en Schaffels triumferend er uitsprong om Lutten in 't afklimmen behulpzaam te zijn, schoot Kils met opge-

heven handen uit het huis op Lutten af, en vroeg hem op diep beklagenden toon, hoe 't hem ging.

Schaffels had toen Kils eenigzins uit de hoogte verzocht, mijnheer Lutten niet met vragen lastig te vallen. Lutten had vervolgens, tot groote ergernis van Kils, mevrouw, Hélène en van Hoolen de hand gedrukt en was daarop stil naar binnen gegaan.

Daar lag nu 't werk van zoovele jaren! Weg was misschien de invloed waarvan Kils zich zoo zeker waande!

Dien zelfden avond was de heer Lutten even phlegmatisch en stil als anders jegens Kils geweest. Ofschoon deze hem over alles trachtte uit te hooren en hem te peilen omtrent zijn gezindheid jegens Schaffels en diens familie, gelukte dit niet. Lutten liet zich een enkel woord ontvallen, hetwelk Kils moest doen vermoeden, dat de ontmoeting met de familie Schaffels den suffen man eenigzins had opgewekt. Maar toen Kils met een enkel woord beproefde een kleine schaduw op Schaffels' karakter te werpen, verzocht Lutten hem, met eenige levendigheid, dit na te laten.

Terwijl Kils zoo tegenover mijnheer Lutten zat, en 't volle lamplicht op 't bleeke gelaat van den rijken jonggezel viel, keek deze plotseling op, en vroeg:

‘Kent-ge hier in de stad ook zekeren mijnheer Herman Meerkamp?’

‘Wel zeker,’ antwoordde Kils minachtend, ‘zeker ken ik dien; dat is nog een neef van me: een pedante, aanmatigende schoolmeester, die zich boven zijn stand wil verheffen. Hoe komt u op hém?’

‘Die heeft de hollende paarden staande gehouden en mij gered! Ik vind hem een onverschrokken bescheiden mensch. Ik had dadelijk symphatie voor hem. Hij komt mij morgen opzoeken!’

‘Een gevaarlijk mensch,’ ging Kils op minachtenden toon voort; ‘hij behoort zelfs niet tot een bepaald kerkgenootschap. Wees voorzigtig, mijn beste mijnheer Lutten, wees voorzigtig; dat tegenwoordige jonge geslacht deugt niemendal: 't hoort naar God noch gebod!’

Lutten antwoordde niets, en bleef in gepeins zitten.

Tegen elf uur 's avonds werd er gebeld en sloop Kils naar de deur, opende die, zonder den ketting er af te nemen, en zag tot zijne teleurstelling Schaffels voor zich staan.

‘Doe eens gaauw open, vriendje,’ zei de oudgast eenigzins gebiedend.

‘Lieve hemeltje, meneer Schaffels, zóó laat nog! Ik heb wezenlijk geen orders van mijnheer om hem zoo laat te mogen storen. 't Zal moeijelijk gaan.....’

‘Ik moet mijn zwager nog eens zien, ouwe jongen, doe dus maar open.’

‘Ik durf 't wezenlijk niet doen!’

‘Doe-je open of niet? anders haal ik politie!’

‘Ja, ja, ja!’ bromde Kils nijdig, terwijl hij den ketting van de deur nam. ‘'t Is om iemand te doen schrikken! Kom binnen, mijnheer Schaffels.’

Schaffels stapte zonder een woord te spreken den gang in. Kils nam nederig zijn petje in de hand en zeî op onderdanigen toon:

‘U moet me niet kwalijk nemen, mijnheer Schaffels, dat ik een oogenblik geaarzeld heb om u binnen te laten. Ik deed dat in het belang van onzen goeden patient.....’

‘Wijs me den weg, meneer Kils!’ viel Schaffels hem kortaf in de rede.

‘Ziet u, meneer Schaffels,’ ging Kils voort, terwijl hij met zijn lantaarntje in den gang bleef staan en 't volle licht op Schaffels liet vallen, ‘ziet u, ik ben bang voor mijnheers zenuwen. Hij heeft van daag zoo vele aandoeningen gehad. Wat ben ik blij, dat meneer nu verzoend is met zijn familie. Ik heb er wat moeite voor gedaan om mijnheer dáártoe te bewegen! Maar ik ben heel blijde, in mijn ziel verheugd.....’

‘Kom, kom! Breng mij nu boven!’ bromde Schaffels.

Toen Schaffels de bovenkamer binnentrad, waar Lutten stil voor zich zat, bleef hij een oogenblik in den ingang staan: zulk een pijnlijken indruk maakte die sombere holle kamer op hem. 't Leek wel een cellulaire gevangenis. Lutten keek bedaard op, en er vertoonde zich een glimlach op zijn gelaat, toen hij Schaffels ontwaarde.

‘Mijn vrouw,’ zei de oud-gast, Lutten met de hand groetende, ‘had geen rust, of ik moest nog eens even gaan zien, hoe je het maakt! Je zit hier ook niet vrolijk, hoor! Een goede kamer voor iemand, die zijn zonden wil overdenken!’

Dit zeggende greep Schaffels een stoel en zette zich

zonder pligtplegingen naast Lutten neer. Lutten glimlachte, keek ook eens in 't rond, en moest Schaffels bekennen, dat het er inderdaad somber uitzag.

Kils bleef in de schaduw van de deur staan, en verbeet zich van woede. Daar zou nu steen voor steen 't gebouw afgebroken worden, dat hij met zooveel moeite had opgetrokken.

''t Is hier somber en eentoonig,' stemde Lutten toe, 'maar zoo moet het zijn voor iemand die zich wil versterven en boete doen. Wat zal ik me met al die wereldsche beuzelarijen ophouden!'

'Kom, kom, Lutten, wat is dat voor gekheid! Je hoeft je eigen regter niet te zijn. Elk kwaad vindt in zich zelf zijn straf: reken daarop. 't Lijkt wel een klooster, hier! Nu, dat is niets; daar zullen Jans en Hélène wel een eind aan maken. Hoe gaat het je nu, kerel? Voelt-ge u wel?'

'Tamelijk, dank-je! ik ga meteen naar bed. Morgen komen jelui me bepaald opzoeken, niet waar?'

Schaffels beloofde dit stellig, drukte Lutten's hand en ging heen. In den gang kon hij niet nalaten Kils nog eens even op 't gemoed te drukken, om Lutten toch goed op te passen en hem vooral niet in dat hol van een kamer te laten zitten.

'Dat was mijnheer Lutten's verkiezing,' antwoordde Kils zoetsappig; 'hij verkoos geen menschen te zien en geen afleiding van 't een of ander om zich heen. 't Is een ontzaggelijk geluk voor mij, dat mijnheer Lutten zich zoo wonderdadig met u verzoend heeft!'

‘Voor jou?’ vroeg Schaffels ongeloovig.

‘Zeker, meneer! voor mij.’

‘Dat gaat boven mijn verstand!’

‘Is toch vrij eenvoudig. Ik heb er jaren lang voor getobt en gezwoegd, om den somberen, sufferigen man tot zijn familie te brengen; 't is me niet mogen gelukken. Nu i s 't gebeurd! Daar is mijn ziel verheugd in. We zien weêr, dat 's Heeren wegen ondoorgrondelijk zijn, want uit zulk een ongeluk is een groot geluk geboren.’

Schaffels trachtte de uitdrukking van zijn gelaat eens uit te vorschen, maar Kils draaide 't lantaarntje zoodanig, dat het niet mogelijk was zijn gezigt te zien.

‘Nacht Kils, tot morgen!’ zeî Schaffels opgeruimd toen de deur voor hem gesloten werd. Kils boog nederig en wenschte hem eveneens een goede nachtrust.

In de donkere straat daar buiten had men nu één oogenblik eene mannenfiguur kunnen zien, die met de opgeheven regterhand tegen de gesloten deur een gebaar maakte, dat met woorden kon uitdrukken: ‘Wat heb ik je beet gehad!’

In den gang daarbinnen had men eveneens een figuur kunnen ontwaren, die met gebalde vuist naar de gesloten deur dreigde, en binnensmonds mompelde: ‘wij zullen zien wie het wint!’

Sedert jaren had Hélène's toiletspiegel hare ranke beeldtenis niet op zoo'n vroegtijdig uur weerspiegeld dan op den morgen na het avontuur bij den tuinboer.

Om half zeven dribbelde de beminnelijke en beminde jonkvrouw al door hare kamer, in een toilet, te gering om het bijna dien naam te geven, maar ook tevens te gracieus om het dien naam niet te gunnen.

Zij was de bezielde Hebe van Thorwaldsen, zoo rank en fijn waren hare mollige vormen, zoo bevallig en lenig hare bewegingen. Een glimlachje zweefde op hare rozige lippen; toen ze een blik in den spiegel wierp, en hare sierlijke gedaante daarin weerkaatst zag, knikte ze zich zelve vriendelijk toe. Fluks wipte ze naar de garde-robe, nam er een licht zijden kleed uit, dat juist gisteren avond was thuis bezorgd, en trok het even aan. Dat haar voetjes nieuwsgierig uit den zoom keken, was geen beletsel: ze moest alleen zien hoe haar 't kleedje stond.

Voor het heldere glas keerde zij zich van alle kanten, en de onpartijdige spiegel vertelde haar, dat de japon haar uitnemend kleedde.

‘Hij staat keurig,’ mompelde zij bij zich zelve. ‘Als Gustaaf of Henri mij daarmee zullen zien op 't casino, zal 't complimentjes regenen.’

Zij trok den japon weer uit, trippelde in gedachten door de kamer, en ging toen allerbekoorlijkst in een grooten fauteuil leggen.

‘Henri of Gustaaf!’ herhaalde zij, ‘St. Amandier hoort er ook bij. ‘Henri is galant, hartstogtelijk, zeer

comme il faut, maar geen geld; Gustaaf is een mauvais sujet, zegt men, maar - 't is een baron! - Mevrouw de barones! Dan kwam ik in de eerste kringen, en mijn boos, boos vadertje wreef zich de handen van vreugde, als hij bij die “adellijke leegloopers” ontvangen werd. St. Amandier? Heel geestig en onderhoudend, maar niet solied. Wie van dat trio zal ik den appel geven?’ -

Rap en los als een hinde sprong ze nu weêr op, neuriede een air uit de Favorite, en sloeg de spanjolet-raam open. De heerlijke frissche herfstlucht drong naar binnen, en met welgevallen liet Hélène den blik over den tuin gaan, die met duizenderlei kleuren prijkte.

Toen zij haar pa met zijn grooten panama door de paden zag drentelen, lachte zij en riep hem vrolijk goeden morgen toe.

‘Wel, wel! hoe matineus!’ riep hij lagchend.

‘We moeten er ook vroeg uit, pa! Denk maar eens aan de Bakkersgracht!’ antwoordde zij opgewonden.

Zou Schaffels daaraan niet denken? Zou een van de drie hoofdpersonen in de villa die glorierijke gebeurtenis een oogenblik uit de gedachte zijn gegaan?

Het ‘gezegend’ ongeluk met de hollende paarden en de meer dan waarschijnlijke erfenis der acht of negen ton had dien nacht in het drietal breinen op allerlei fantastische wijze gespookt.

Toen men opgestaan was, had ieder een zekere gejaagdheid en koortsige spanning gevoeld, om maar weêr spoedig dien onzekeren, lossen band hechter

en steviger te doen worden. Er was reeds vroeg groote bedrijvigheid in de villa, en dit tot groote teleurstelling der keukenmeid, die haar vader en zuster ten zeven uur bescheiden had om een gedeelte van de bestelde boter meê naar huis te nemen.

Zelfs in mevrouw Schaffels, de onbewegelijkheid in persoon, door alle fotografen om die zeldzame eigenschap ten hemel verheven, was leven en beweging gekomen, tot grooten spijt en verontwaardiging van sjoe.

Aan 't ontbijt liep 't gesprek bijna uitsluitend over Lutten. Toen Schaffels nogmaals herhaalde, op wat een somber, naargeestig hok, hij Lutten den vorigen avond gevonden had, sloegen, mevrouw en Hélène de handen in elkaâr.

‘Wat moet die arme oom geleden hebben!’

‘We zullen hem nu wel een ander leventje bezorgen, dien stumpert,’ zeî mevrouw, meewarig 't hoofd schuddend.

‘We zullen oom koesteren, hè ma!’ zeî Hélène. ‘Ik zal met mijn oompje sollen.’

‘Ik heb nog zelden zoo'n onverwacht geluk gezien!’ zeî Schaffels, in een rieten stoel liggende, terwijl hij de rookwolken zijner manilla-cigaar hoog in de lucht blies. ‘Die erfenis was ons anders behoorlijk voorbijgegaan; want noch Lutten's dokter, noch de advocaat vonden termen om hem onder curatele te doen stellen. Daar vliegt hij als van zelf in onze armen. 't Is meer dan verrassend!’

Tegen half elf kwam 't rijtuig voor, en reed de fa-

milie naar de Bakkersgracht. Toen Schaffels er uit sprong, nam hij 't huis van boven tot onderen op, als een verwer of aannemer doen zou, om een begrooting van kosten te maken. ‘t Ziet er heel vervallen uit,’ zei hij tot zijn vrouw en dochter, terwijl hij haar uit het rijtuig hielp.

‘Wat hangen die gordijnen naar beneden!’ zeî Mevrouw 't hoofd schuddend.

‘Wat zijn ze verweerd,’ riep Hélène terwijl ze haar neusje ophaalde.

Zoo liep men 't bouwvallig bordes op, ieder met het vaste voornemen om aan al dat verval een eind te maken. Die oude, vunzige, duffe boel zou spoedig geredderd worden.

Daar trok Schaffels aan de bel en verbrak door die beweging het spinneweb, dat reeds zoolang bel en deurstijl verbonden had.

Jufvrouw Kils, gewaarschuwd, opgehitst en bedreigd door haar man, die op het provinciaal gouvernement was en een dergelijken overval geducht had, kwam bij dit ongewoon gerinkinkel der bovenbel aan 't deurtje van het onderhuis kijken en stak 't hoofd naar boven.

‘Doe hier eens gaauw open, jufvrouw!’ zeî Schaffels op levendigen maar ook tevens ietwat bevelenden toon.

‘Gunst meneer, hebt uwé boven gebeld?’ zeî jufvrouw Kils heel verbaasd; ‘ik heb geen orders, weet uwé, om boven open te maken.’

‘Moeten we dan het raam door?’ vroeg Schaffels driftig. ‘Toe, maak gaauw open!’

‘Ik weet niet, of meneer wel bij de hand is....!’ antwoordde zij dralend.

‘Ik heb met mijn zwager Lutten afgesproken, hem van morgen te komen bezoeken; toe, maak gaauw open.’

Een paar minuten daarna, werd de bovendeur geopend, en trad de familie Schaffels den marmeren gang in. Mevrouw sloeg dadelijk de hand aan de kruk der voorkamer, en trad dat vertrek binnen; Hélène opende de kamer aan de overzij en stapte deze binnen; Schaffels bleef in den gang staan en gelastte jufvrouw Kils, hem bij mijnheer Lutten te gaan aandienen.

‘Wat een ouderwetsche boel!’ riep Hélène uit, terwijl zij 't bijna uitgierde van 't lagchen. ‘'t Lijkt wel 't paleis van de schoone slaapster in het bosch: 't is alles van honderd jaar herwaarts!’

‘Hoe muf en vochtig ruikt het hier! 't ziet er akelig uit, hé! brrr!’ luidde de waardeering van mevrouw.

‘'t Moest alles eens flink onderhanden genomen worden!’ Zoo was de meening van mijnheer.

Bezield met dien geest van hervorming, was het levendige drietal den drempel overschreden. Dit trio zou een omwenteling bewerkstelligen in het neerslagtige huis dat, even als zijn meester, vergeten en gesloten was. Naauwelijks was het in den gang of de grootste plannen waren reeds beraamd. Of de eigenaar ze zou goedvinden, daar werd natuurlijk niet aan gedacht.

Jufvrouw Kils kwam vriendelijk vragen, of de familie zoo goed zou willen zijn, om boven bij mijnheer te komen.

De familie liet zich dit geen tweemaal zeggen, en hield haar zegevierenden intogt in Luttens kamer. De oude man werd omhelsd door zijn zuster, gekust en gestreeld door Hélène en de hand geschud door Schaffels. Lutten scheen eenigszins verbaasd, en verlegen met die hartelijkheid. Hij verzocht hun te gaan zitten en vroeg de jufvrouw eenige ververschingen gereed te maken.

Naauwelijks was mevrouw gezeten, of ze sloeg hare handen in elkaâr en riep:

'Hemel, Jan! Wat een sombere, nare kamer, hé! Als ik daar mijn leven in moest slijten, ging ik dood, ja!'

'Daar moest-je H.C.S. eens in plakken, hé?' riep Schaffels met zekeren bluf uit.

Hélène was naar oom geslopen, had haar stoel naast den zijnen geschoven, en hem vleijend en zacht gevraagd, hoe 't hem ging en of zij nu ooms lief d o c h t e r t j e mogt worden.

Dat woord werkte als een elektrieke schok op den ouden Lutten. Hij sprong op, zijne dofheid van geest scheen plotseling verdwenen, en met hartstogt herhaalde hij:

'Mijn lief dochtertje! mijn lief dochtertje! kind, dat mag-je, dat kunt-ge niet wezen! Dat heb ik eenmaal gehad; dat is me ontnomen -'

'Maar, beste Lutten, haal-je nu toch al die muizenissen niet in je hoofd,' drong Schaffels bij hem aan. 'Laat Hélène je kind zijn dat voor je leeft en zorgt. Kom, je moet daaraan niet toegeven. Alles komt te-

regt op de wereld! Zie mij eens! Herinner-je u wel, dat ik met Jans naar Indië ging, en dat ge ons te Rotterdam nog een bankje van vijftig gulden in de hand stoptet, om aan boord nu en dan een glas roode baai te drinken. En hoe ben ik teruggekomen? Te drommel! om al die leegloopers en straatslijpers beschaamd te maken! Als een man die er zijn mag, geloof ik! J e s u i s l ' h o m m e d e m e s o e u v r e s , mijnheer. Ik ben er gekomen, en breng hier vrij wat meer geld onder de menschen, dan al die baronnen en graven. Ja, ja, vriend Lutten, iedereen maakt zijn weg, als hij maar voort wil en geen druiloor of leeglooper is, Bekommer-je niet om al die oude, lang vergeten dingen, maar neem er een prettigen ouden dag van. -'

'Dat zeg ik ook, Jan,' stemde mevrouw in. 'We zullen eens een ander mensen van je maken. Je bent zoo eenzelvig, zoo stil, ik weet zelf niet hoe, hè! Wacht maar; je komt bij ons logeren, dan zullen we hier je woning in dien tusschentijd eens onder handen nemen, en dan zal-je eens zien, hoe je dat al heel andere gedachten geeft.'

'En wij gaan zamen wandelen, oom!' zeî Hélène, terwijl zij met haar zacht handje ooms wang streelde; 'wij gaan zamen wandelen; ik zal u voorlezen, met u praten; in een woord, ik zal een lief nichtje voor u zijn.'

Lutten knikte maar alleen met het hoofd, doch bleef strak voor zich zien.

Mevrouw en Hélène waren, zonder verlof daartoe te

vragen, de andere vertrekken ingeloopen, en kwamen terug met schrikbarende uitroepen over de somberheid, het donkere en ongezellige van het groote holle huis.

‘We zullen daar eens heel spoedig een eind aan maken,’ zeî Hélène beslissend. ‘Alles moet helder geverfd en behangen worden; de meubels krijgen een andere plaats; en dan zullen we eens zien of oom zich er niet veel opgeruimder zal gevoelen.’

Lutten bleef even lijdelijk bij 't hooren der ontworpen hervormingen van Hélène als hij onder 't bestuur van Kils gebleven was. Toch keek hij even op, en zeî met een eenigzins schuwen blik naar de deur:

‘Als Kils dat alles hoort, zal hij ongenaakbaar zijn! Zouden we dat wel doen? Hij meent het toch zoo goed met me!’

‘Wat! Kils ongenaakbaar!’ riep Schaffels opstuivende uit, ‘wat hebben we met dien akeligen huichelaar te maken? Wat let me, dat ik hem de deur uitsmijt, en den boel hier eens schoon veeg. Daar moeten ze H.C.S. juist voor hebben! - Ha! Dan had-jeme in Indië moeten zien! Dat zou-je genoegen gedaan hebben om me daar te midden van allerlei onheilen en ellende, de zaken reê te zien houden! J e s u i s l ' h o m m e d e m e s o e u v r e s, mijnheer!’ - Hier sloeg Schaffels zich met edele geestdrift op de borst en bleef Lutten zegevierend aankijken.

De arme tobbert staarde hem met een zonderlingen blik aan. De overgang van dat zalvende en fleemende gepraat, dat de gluiperige Kils met zijn neusgeluid

deed hooren, tot den schreeuwerigen harden toon van den opgeblazen oudgast was te schril en te snel voor iemand van zulk een zwak gestel als Lutten.

‘Ja zwager, ja!’ ging Schaffels hoogdravend voort, ‘Ja! ik zal-je een gelukkigen ouden dag bezorgen, hoor! je hebt al dien tijd in slavernij geleefd: nu zul-je de gulden vrijheid genieten! Als H.C.S. zich met de zaken bemoeit! Ha!’

't Was zeker heel stompzinnig en vreemd van Lutten, dat hij niet dadelijk begreep welk een schat van wijsheid het trio in zijn huis bragt. 't Was toch zoo duidelijk! Mevrouw zou 't geheele huis ten ondersteboven werpen; Hélène zou de geheele levenswijze van haar oom hervormen, en Schaffels zou dit alles contrôleren. Was Lutten dan niet zoo vrij als de onafhankelijkste Yankee?

Lutten zag het drietal een voor een opmerkzaam aan, knikte toen een paar malen en zeî bedaard en kalm:

‘Hoor eens, Schaffels, als jelui mijn leven nu veraangenamen wilt, dan moest je een beetje stiller zijn. Mijn hoofd kan er zoo slecht tegen..... Ik ben blijde, dat ik jelui eindelijk zie en bij mij heb -’

‘Hoor-je 't, Jans en Hélène? Hoor-je 't? Daar zegt hij 't zelf! Dus Kils heeft ons van u afgehouden, niet waar?’

‘Dat zou ik waarlijk niet kunnen zeggen,’ antwoordde Lutten zuchtende; ‘ik weet niet of ik toen wel gestemd was om u te ontvangen, dan wel of Kils 't mij af-

geraden heeft. Ik heb veel verpligting aan Kils. De man heeft -’

‘Loop!’ riep Schaffels luide en minachtend, ‘zeg dat niet, Lutten! Dat zullen we u anders uitleggen!’

In dien tusschentijd had Hélène 't vertrek verlaten, en nu kwam zij juist met een notitie-boekje in hare hand binnen en liep huppelend naar oom toe.

‘Oompje, oompje!’ riep ze met haar lief stemmetje, ‘wat ziet die woning er uit! 't Lijkt wel een mausoleum! maar ik zal die wel eens gaauw in een andere herscheppen. We moeten zamen eens naar 't meubelmagazijn van Holm rijden!’

‘Zoo lief kind,’ zeî Lutten, haar vriendelijk toelagchende, ‘moet dat alles veranderd worden? Als 't maar niet te veel drukte geeft -’

De binnentredende Jufvrouw Kils bragt eene stoornis in 't gesprek, door bedeesd en binnensmonds te prevelen, dat Meerkamp er was, om mijnheer Lutten te spreken.

Een glans van vergenoegen werd er op 't strakke gelaat van Lutten zigtbaar, toen hij dien naam hoorde. De troniën van mijnheer en mevrouw Schaffels en van Hélène toonden daarentegen zekere teleurstelling.

Wat moest die man hier uitvoeren? Kwam hij zijn fooi misschien halen voor de hulp van gisteren? men had dan toch ook menschen, die zich ontzaggelijk veel lieten voorstaan op eene of andere daad, welke niets om 't lijf had. Schaffels hinderde vooral de blijkbare ingenomenheid van Lutten met dien man, dien duizendkunstenaar, zooals hij hem noemde. Want

na ngewonnen informatiën was 't hem gebleken dat ons heerschap een fabelachtig aantal zeer heterogene baantjes waarnam.

Meerkamp kwam binnen. Lutten stond op, knikte hem vriendelijk toe, gaf hem een hand en verzocht hem plaats te nemen. Schaffels schonk hem een genadig knikje, welwillend maar toch terughoudend; mevrouw bewoog even koeltjes 't hoofd, en Hélène, voor wie Herman in allen geval een vertegenwoordiger was van 't geslacht, bij 't welk zij zoovele overwinningen mogelijk behalen moest, maakte een innemende buiging.

‘Ik ben blij mijnheer Meerkamp, dat u mij eens komt opzoeken!’ zeî Lutten, blijkbaar opgemonterd.

Niet gehéél verklaarbaar was die plotselinge sympathie van Lutten voor Meerkamp. Dankbaarheid jegens den redder van zijn leven was natuurlijk en regtmatig, maar die bijzondere ingenomenheid met Herman kon bezwaarlijk ontstaan zijn door diens uiterlijk, dat zeker meer karakteristiek dan aantrekkend was. Er moest dus eene geheime kracht zijn die hem onwillekeurig tot Herman trok.

Herman keek het drietal dat nu om de tafel zat, met zijn scherpen blik eens terdege aan, en zeî toen, plaats nemende:

‘Ik was verlangend eens te weten, mijnheer Lutten, hoe u den nacht doorgebragt hebt, en hoe 't u gaat. Men kan soms na dergelijke voorvallen in den aanvang niets bijzonders gevoelen en later hier of daar pijn gevoelen.’

‘Ik dank u; ik voel me wel.’

‘Heeft u goed geslapen?’

‘Och ja! zoo als altijd!’

‘Dus is u weêr volkomen wel?!’

‘Studeert mijnheer in de medicijnen misschien ook?’ vroeg Schaffels spottend.

‘Pardon mijnheer!’ antwoordde Herman lakonisch, ‘evenmin als in het tentoonstellen van belangstelling. Ik kom eenvoudig mijnheer Lutten eens even opzoeken.’

‘Dat is allercharmantst van mijnheer!’ zeî Hélène met een lief glimlachje, ‘we zijn er u zeer dankbaar voor.’

Lutten zag even op, toen hij 't bewijs van dat nieuw voogdijschap hoorde.

‘U hebt dat gisteren maar wat knap gedaan,’ zeî Schaffels op zekeren ironischen toon; ‘ik ben overtuigd, dat mijn zwager Lutten dat zeker wel met een mooi cadeau zal erkennen.’

‘Laat ons er alsjeblief geen woord meer van reppen, mijnheer,’ zei Meerkamp wrevelig, ‘ik kom hier uit belangstelling, niet om den lof te hooren verkondigen van eene daad, die een ieder in mijne plaats zou verrigt hebben. 't Is al ellendig genoeg, dat de courant van heden morgen mij een brevet van heldenmoed heeft uitgereikt, om nog bovendien op andere wijze overstelpt te worden met loftuitingen.’

‘Komaan!’ zeî Schaffels opstaande, daar hij wel bespeurde, dat Meerkamp hem stond, ‘komaan, vrouw en Hélène, laten we nu opstappen, dan komen we van middag nog eens aan, hé?’

Mevrouw en Hélène vonden dit goed. Hélène informeerde nog eens heel teeder aan oom, of ze hem ook tegen twaalf uur soms een kopje bouillon of iets anders mogt sturen, en nam toen afscheid.

Naauwelijks was het drietal vertrokken, of Lutten scheen vrijer adem te halen. Hij nam Herman nog eens van ter zijde op, terwijl deze een blik in 't rond wierp, en zeî toen, met zekere aandoening in de stem:

‘Mijnheer Meerkamp, ik moet je nogmaals hartelijk dank zeggen voor uw moedige daad. Ik weetheel goed, dat er aan mijn leven weinig verbeurd was; even goed weet ik, dat zoo het den Heer behaagd had, mij op die wijze 't leven te nemen, dit misschien niets dan eene vergelding voor mijne zonden zou geweest zijn; maar ik ben toch blijde dat u 't werktuig geweest zijt, om mij voor zoo'n ellende te sparen. Aan uw oom Kils heb ik het te danken, dat ik zoo over de dingen ben gaan denken.’

Herman haalde de schouders op, en antwoordde teleurgesteld, dat hij over 't gebeurde liefst niet meer sprak. En eenigzins sarcastisch voegde hij er bij, dat hij niet wist zulk een groot zondaar gered te hebben.

Mijnheer Lutten schudde treurig 't hoofd en keek Herman peinzend aan. Toen stond hij op, liep een paar malen 't vertrek op en neer, en vroeg toen Herman het een en ander omtrent zijn plannen en vooruitzigten. Herman deelde die kort en eenvoudig meê. Ook hij gevoelde zich getrokken tot den bleeken, stillen man,

op wiens ingevallen wangen en diep liggende oogen verdriet en kwelling te lezen stonden. Lutten luisterde aandachtig en met bijzondere belangstelling. Er was kleur en leven in hetgeen Herman vertelde. Wat Kils jaren lang had opgedreund, was terneerdrukkend en ontzenuwend; Herman's woorden ademden levenslust en gloed; hij sprak opwekkend en eenvoudig. Het boeide Lutten, gelijk Herman hem daar vertelde van zijn jeugd, die hij met zijn moeder had doorgebragt; hoe Herman allengs als hulponderwijzer nu en dan van een muzikant, die boven zijn moeder woonde, les gekregen en door aanleg en oefening het zoo ver gebragt had, dat hij in 't orchest der opera kon meê spelen. Met aandacht volgde Lutten 't verhaal van Meerkamp, hoe deze allengs met groote inspanning zich voorbereid had om zich te Leiden als student te laten aannemen.

‘En zijt ge nu haast aan 't einddoel van uw streven?’

‘Binnen twee maanden hoop ik advocaat te zijn!’ antwoordde Herman.

‘En dan heb ge het toppunt van al uw wenschen bereikt, gelukkig mensch!’ zei Lutten met een zucht.

Herman zuchtte insgelijks en keek somber voor zich. ‘Ieder mensch heeft zijn lief en leed te dragen,’ hernam hij bedaard; ‘ik heb dus ook 't mijne, maar we moeten de kracht hebben om het mannelijk te dragen. 't Is heel gemakkelijk om, wanneer de wereld ons met een van hare bloedige slagen getroffen heeft, ons dan onmiddellijk aan den strijd te onttrekken. Levenslust is strijden, hopend en geduldig lijden.’

‘Ik begrijp dat ook wel zoo!’ zei Lutten ernstig. Toen dacht hij eene poos na, en zei dat Kils het daarmee volstrekt niet eens zou wezen. Kils zei altijd, dat het leven een tranendal was, en dat wij allen verstokte zondaren waren. Lutten sprak meer en langer dan ooit. Hij kwam op de ontmoeting van gisteren, raakte vlugtig zijn vroeger vrolijk en druk leven aan, en kwam toen weer op zijn tegenwoordige afzondering terug. Hij bragt vervolgens 't onderwerp op Herman zelf, en gaf hem op kiesche wijze te kennen, dat het hem zoo'n leed deed, vernomen te hebben, dat Herman tot geen bepaald kerkgenootschap behoorde.

‘Ik zou daarvan niet durven spreken,’ eindigde Lutten goedhartig, ‘als ik niet van 't eerste oogenblik dat ik u gezien heb, dadelijk groote sympathie voor u had opgevat. 't Is mij dadelijk geweest, of ge een zoon van me waart. Daarom grieft me dat zoo! Ik ben in vroeger jaren ook ligtzinnig en onverschillig omtrent godsdienstige zaken geweest, maar ik ben door Kils tot andere inzigten gebragt.’

‘Bij mij ontspruit het volstrekt niet uit ligtzinnigheid of onverschilligheid,’ antwoordde Herman heel levendig, ‘dat ik tot geen kerkgenootschap behoor, maar hoofdzakelijk, omdat bij de meeste het dogma alles beheerscht en de eigenlijke godsdienst op den achtergrond geschoven wordt. Godsdienstige polemiek en kritiek, in plaats dat zij de beginselen bevestigen en allen twijfel doen verdwijnen, doen de meesten wankelen en vermenigvuldigen den twijfel tot in 't onein-

dige. De ware godsdienst bestaat, naar mijne meening, in regtschapen te leven, naar billijkheid te handelen, God lief te hebben en zijn naasten als zich zelven te beminnen. U ziet dus, dat ik mij vast houd aan de groote zedelijke waarheden die het Christendom leert. Voor 't overige zal ik alles afwachten. Is dat nu zoo te laken?'

Lutten had ernstig naar die woorden geluisterd. Nog zat hij in gepeins, toen de deur geopend werd en Kils binnentrad. Hij had een vreemde grijns op 't gelaat, en 't zoetsappig lachje waarmeê hij Lutten en Herman groette, scheen op geen van beiden een aangenamen indruk te maken.

'Dat is een baas, hé meneer Lutten!' riep Kils, op Herman wijzende.

'Ik ben blijde, dat ik uw neef heb leeren kennen, Kils!' antwoordde Lutten buitengemeen kalm en op stelligen toon. Kils ten minste keek vreemd van dat antwoord op. Was Lutten nu al omgekeerd; hadden die menschen den oude nu reeds van hem afgetroggeld?

Kils' gele tronie begon te gloeijen.

'Ik zou de heeren niet gestoord hebben,' hernam hij fleemend, 'als er niet een boodschap gekomen was voor mijn neef om dadelijk thuis te komen.'

'Is er wat thuis gebeurd?' vroeg Herman schielijk.

'Ik weet het niet,' antwoordde Kils stroef.

Herman stond haastig op, en nadat hij den heer Lutten op diens aandringen beloofd had, hem zeer spoedig te komen bezoeken, stapte hij schielijk de kamer uit.

In den gang snaauwde Kils hem nijdig toe, of hij niet begreep, dat men iemand, die in korten tijd zooveel doorstaan had, met langdurig praten niet zoo vermoeijen moest.

Herman antwoordde hem, dat zijn praten mijnheer Lutten volstrekt niet vermoeid scheen te hebben; dat de man eenigzins versuft was van 't alleen zitten en 't afgezonderd leven, maar dat hij overigens niets bespeurd had, dat naar vermoeidheid of bijzondere zwakheid geleek.

‘Jelui zullen dien man nog gek maken,’ mompelde Kils kwaadaardig. ‘Daar heb-je dien Schaffels met zijn dwaze familie: ze zullen hier 't heele huis ten onderste boven gooijen. Wat zal er 't gevolg van zijn? Dat de oude het in zijn hoofd krijgt. Maar wat gaat hun dat aan! Dan strijken zij met de erfenis, en uit is de klucht!’

Zoo openhartig had Kils zich tegenover Herman nog nooit uitgelaten, en zeker moest die confidentie 't gevolg van niet meer te verkroppen woede zijn.

‘Wie zou die nader toekomen dan aan zijn eigen zuster!’ zeî Herman, terwijl hij Kils scherp aanzag.

‘Zou-je dat denken, wijsgeer?’ snaauwde Kils hem toe.

‘Of zoudt ù de erfenis willen hebben?’ vroeg Herman, plotseling stilstaande en hem scherp in 't oog ziende.

‘Ik? Ik?’ hernam Kils bedremmeld en van zijn stuk gebragt door die overrompelende vraag. ‘Wel neen! ik niet!’

Herman en Kils liepen stilzwijgend den benedentrap

af. Herman gaf zijne tante de hand en groette Kils heel koel.

‘Wanneer word-je nu advokaat, baasje?’ vroeg Kils tergend.

‘Binnen twee maanden waarschijnlijk, oom.’

‘Dan zullen de cliënten naar je toestroomen, hè?’

‘Als ik op uw aanbeveling mag rekenen, zeker.’

‘En dan zullen de deftige burgerfamiliën en adellijken je als hun gelijken beschouwen, hè?’

‘Ik heb daar niet over gedacht; om rang of stand bekommer ik me niet - wel om den persoon.’

‘Jou den rug toedraaijen, dat zullen ze, versta-je!’

‘Dan moet ú hun eens voorhouden, dat dit niet christelijk is.’

‘En dan ben je te groot voor een servet en te klein voor een tafellaken.’

‘Dan zal ik mijn troost bij u komen zoeken! Dag oom!’

‘Dag verwaande jongen!’ mompelde Kils, terwijl hij de deur van 't onderhuis woedend achter Meerkamp digtsmeet.

Hoofdstuk XVII.

Het was een donkere avond. Bij Marcus brandde een klein petroleum-lampje op de toonbank, en verlichtte schaars al de doozen, schutterspakken en den rommel, die in 't vol, benaauwd winkeltje hingen.

Marcus lag zoo lui mogelijk op zijn ellebogen over de toonbank te lezen.

Het belletje boven de deur ging even over, en een lief kindergezigt, een fijn besneden, bleek kopje, werd tusschen de reet zigtbaar en riep: ‘dag mijnheer, dag! mag ik morgen nog wat komen spelen?’

Marcus keek lagchend op. ‘Kom gerust, Jetje-lief, kom gerust. Ben-je weêr met je pa uitgeweest?’

‘Ja, meneer, zeker! Pa staat daar aan de deur; maar hij kan 't sleutelgat niet vinden, zegt hij.’

‘Is 't al weêr zoo laat!’ zeî Marcus de schouders ophalende. Nu stond hij op, liep de deur uit en slofte op de donkere straat naar den toegang van 't bovenhuis zijner woning naast het magazijn. Hier stond Mos-

bach met groote beweging verschillende sleutels uit zijn zak te halen.

‘Wel meneer Mosbach, zijn de sleutels aan de zwier geweest? Zoek-je naar den huissleutel?’

Mosbach draaide zich om, sloeg met een wonderlijke hartelijkheid zijn hand op Marcus schouder, en zeî met eene stem, die nu en dan potsierlijk oversloeg:

‘Wel vriend Marcus, ik ben waarachtig blij dat ik je zie, neen waarachtig, heel blij! Ik kom van de Cosmopolite af; daar hebben we ons congé gekregen!’

‘Kom even binnen, meneer Mosbach. Uw vrouw schijnt niet thuis te zijn. Ik zie geen licht boven.’

Mosbach trad met zijn dochtertje den winkel binnen, en ging op de toonbank zitten. Jetje kreeg eenige mooije lapjes van Marcus en nam een taboeret naast den koopman in maskerade-pakken in beslag. 't Kind voelde zich daar thuis, want ze kwam haast elken dag bij Marcus. ‘Is de Cosmopolite naar de maan?’ vroeg Marcus nieuwsgierig,

‘Ja; we zijn allen van avond bedankt! Die twee Franschen zijn eergister met de noorderzon vertrokken en hebben den nobelen Schaffels, een man voor wien iedereen eerbied moet hebben, die.... die.....’

‘Duiten van hem beurt?’ voltooide Marcus lagchend

‘Loop heen! dien waardigen Schaffels hebben ze voor dertig duizend gulden laten opdraaijen!’

‘Eigen schuld!’ liet Marcus er flegmatiek op volgen. ‘Denkje dat ik aan den eerste den beste op zijn mooije

gezigt, een schutters-chakot of een turkenpak geef. Securiteit, hoor! Die malle Franschen! Hebben zij 't dochtertje ook ingepakt?'

'Wie, freule Schaffels? Die beeldschoone meid? Geschaakt? man, wat heb-je booze gedachten!'

'Loop heen! Kan zoo'n heer, die zooveel zaken aan zijn hoofd heeft, nog aan zijn dochter denken? Maar onze vriend van Hoolen zal daar zeker voor gewaakt hebben!'

'Dat is wel mogelijk! maar *ik*, Marcus, *ik* ben er 't ongelukkigst door. Ik had er een vaste betrekking van twintig gulden 's weeks, en daar grijpt het noodlot me weer vast en slingert me in een afgrond!!'

'Een rare afgrond, zoo'n tweede verdieping! Moed gehouden, Mosbach Je hebt al voor heeter vuren gestaan. Heb-je wat! gespaard voor den slechten dag?'

'Gespaard? hoe zou dat mogelijk zijn! Ik moet toch als administrateur van den Cosmopolite mijn fatsoen houden en op zekeren voet leven. Daarenboven verkoos mijne vrouw, de dochter van een dominé der Remonstrantsche gemeente, de oude relatiën wat aan te knoopen en zoodoende -'

'Hebt ge ten genoegen van wildvreemde menschen en van je vrouw je nog verder in de beeren gestoken, hé? Dat zal niemand je kwalijk nemen, meneer Mosbach, vooral niet hier in de stad,' zei Marcus op ironischen toon. 'Denk er aan, dat ik nu in zes maanden geen penning van je huur heb gezien!'

'Eerlijke vriend Marcus! Plegtig en zeker beloof ik je -'

‘Houd nu maar geen preek, manlief,’ voegde Marcus er half lagchend bij, ‘spaar je mooije praat voor anderen. 't Zijn parelen voor de zwijnen. Denk er maar eens aan.’

‘Neen, maar ik ben zoo doordrongen -’

Hier werd hij gestoord door het binnentreden van een heer, die Marcus groette, en bij wiens verschijning de Israëlitische koopman onmiddellijk opsprong.

‘Ha! meneer Meerkamp, is u het? Dat doet me pleizier? mijnheer Mosbach, u zult me niet kwalijk nemen, maar deze heer moet mij spreken.’

Mosbach sprong nu van de toonbank, bood Marcus de hand en wenkte Jetje, die met weêrzin meeging, en verliet eenigzins waggelend den winkel.

‘Kom binnen, meneer Meerkamp,’ zei Marcus, terwijl hij hem met het petroleumlampje in de hand voorging. In 't vertrek dat men nu binnentrad, lagen stapels met boeken en kleêren op elkaar; allerlei meubelen stonden verward tegen den wand. Marcus schoof een paar oude stoelen bij een tafeltje, zette daar de lamp op, en verzocht Herman te gaan zitten.

‘Mijnheer Marcus,’ begon Herman dadelijk, ‘ik hoop niet dat ik u in je bezigheden kom storen. Ik wenschte graag een paar inlichtingen van u te ontvangen.’

‘U komt als geroepen,’ zei Marcus met groote drukte, ‘ik had u anders eens opgezocht.’

Dit zeggende greep Marcus een van de knoopen van Herman's open jas en keek hem vragend aan.

‘We kennen elkaâr al lang, niet waar?’ ging Her-

man eenvoudig voort. ‘Ik herinner me nog dat ik bij u mijn odyssea gekocht heb. Luister eens. Ik heb altijd groote belangstelling getoond in de oude jufvrouw Saule en haar nichtje.’ - Toen Herman dien naam uitsprak werd hij rood.

‘Dat weet ik, meneer Meerkamp!’ viel Marcus hem in de rede, terwijl hij haast met zijn stoel op Herman's schoot schoof. ‘Van jaren herwaarts ben ik, Marcus, de vertrouwde vriend van de oude juf geweest. Ik heb de pianiste gekend van hare geboorte af. Ik heb haar in Voorburg gekend, toen ze daar stil woonden; ik heb ze terug zien komen; ik heb Martha haar eerste les hier zien krijgen. Ja, ik heb haar in haar opkomst bijgewoond, 't is waar; tot op zeker oogenblik de laster haar dat stil bestaan misgund heeft, en 't lieve, brave meisje 't slagtoffer is geworden van zoo'n ellendig praatje hier in de stad! Zoowaar als ik een eerlijke jood ben - dat heeft mij getroffen!’

Meerkamp knikte hem stil toe. Dat deed zijn hart goed.

‘Ik wist wel, dat ik hier deelneming zou vinden in haar lot. Daar straks ben ik er heengegaan, omdat ik jufvrouw Martha volstrekt m o e s t spreken. Ik vond toen alles gesloten en kreeg op mijn bellen geen gehoor. Toen ik er den benedenwoner naar vroeg, kon men mij geene nadere inlichtingen geven. Ik hoorde alleen, dat jufvrouw Saule en haar nichtje sedert twee dagen daar niet meer schenen te wonen, en dat de meubelen door u afgehaald waren. Toen begreep ik,

dat ik niet beter doen kon dan mij hier te vervoegen, om te vernemen, waar jufvrouw Martha zich op 't oogenblik bevindt.'

'Tante en nicht hebben de stad verlaten,' antwoordde Marcus kalm.

'De stad verlaten!' riep Herman, van zijn stoel opspringende uit.

'Ja, op mijn raad de stad verlaten!' herhaalde Marcus, telkens knikkende. 'Is dat zoo'n domme raad van Marcus? U weet toch beter dan ik, wat er vijf dagen geleden bij baron Van Haasteren gebeurd is? Kon zoo'n onschuldig meisje zich nog verder blootstellen aan zulke ergerlijke tooneelen? 't Lieve schepseltje begreep, dat het in deze stad voor haar gedaan was, en daarom is zij stil met hare tante van hier getrokken.'

'En waarheen?' vroeg Herman driftig.

'Waarheen? dat is een diep geheim. Dat heeft zij mij verzocht niemand te zeggen. En Marcus kan zwijgen, dat verzeker ik u! Toen zij vertrok, was de oude jufvrouw ongesteld, maar toch wilde deze ook geen oogenblik langer hier blijven. Ik heb, zooals de buren u verteld hebben, 't grootste gedeelte van den inboedel overgenomen, en onder anderen ook een aardig antiek kastje. Op zich zelf zou dat zooveel niet beteekenen; maar wat ik daarin gevonden heb, is van dien aard, dat sommige menschen wel mogten wenschen, dat Marcus dat niet had. Waart u niet naar mij gekomen, dan zou ik u hebben opgezocht. Ik heb in de courant

gelezen, dat u de hollende paarden van mijnheer Lutten van Hopkerken tot staan hebt gekregen; dat zal u misschien meer in aanraking brengen met dien schatrijken man. Om die reden, begrijp-je niet, en omdat ik weet dat u groot belang stelt in jufvrouw Saule en haar nichtje, wou ik u alleen, maar ú uitsluitend, mijn vond eens laten zien.'

Marcus stond op, liep snel naar een hoek in 't vertrek en haalde uit een kastje twee papieren, waarmeê hij, geheimzinnig naar alle kanten glurende, zich onder 't licht van het lampje plaatste. Hij las nu Meerkamp het concept-testament van den heer Lutten en de schuldbekentenis van Van Hoolen voor, die hij in die lang gewenschte secretaire gevonden had.

Herman zat als verstomd bij deze ontdekking. Wat waren dat voor geheimzinnige papieren en hoe kwamen die om 's hemels wil in 't bezit van jufvrouw Saule?

Marcus liet hem geen tijd om zijne verbazing te uiten, maar ging onmiddellijk voort, nadat de ineengedoken figuur eerst nog eens behoedzaam naar de glazen winkeldeur gegluurd had.

'Op zich zelf zijn die stukken wel vreemd en curieus, maar hebben zij voor u of mij weinig te beteekenen. De schuldbekentenis bewijst, dat Kils, de bode van 't gouvernement, geld schiet, en het soort van testament doet veronderstellen, dat die schurk van een vrome den ouden heer Lutten van Hopkerken tracht op te ligten. Wat blief-je?

'Toen ik die papieren vond, heb ik dadelijk aan de

oude jufvrouw Saule geschreven. Wat antwoordt ze me? Dat 's de moeite waard, wat blief-je? Ze schrijft mij, dat jufvrouw Martha vooral niet mag weten, dat ik die papieren heb, want ze was vast besloten ze nooit aan eenig sterveling te laten zien. Van wie zijn ze, denk-je? Van den persoon, die 't arme kind op dien noodlottigen avond heeft aangerand. Zij heeft het zelf aan haar tante verteld! Echt zijn ze, want ik ken natuurlijk de hand van dien windbuil, die jaren lang boven me gewoond heeft, en dien ik gisteren de huur heb opgezegd, omdat ik hem te deftig voor mijn huis vond!'

'Nu vraag ik je, mijnheer Meerkamp, wie heeft nu op dien 12^{en} Junij 't arme schepseltje aangerand? Wat blief-je? Kils! zeg ik; Kils in eigen persoon!'

Marcus schoof nu met zijn stoel achteruit, en zag Meerkamp scherp aan.

'Kils in eigen persoon! Mijn oom - de vervolger van jufvrouw Saule, zoo'n ellendige huichelaar!' riep Herman, gloeijend van verontwaardiging met de vuist op de tafel slaande.

'Een oogenblikje!' zeî Marcus, want de winkelbel ging over, en hij was alleen thuis.

Herman was letterlijk stom van verbazing. Voor niemand konden deze twee papieren meer licht in een duistere zaak verspreiden dan voor hem. Die twee stukken ontdekten hem eene geheel nieuwe wereld en zij bragten verband in dingen, die tot heden nog geisoleerd voor zijn geest gestaan hadden. Zij bewezen volkomen Martha's onschuld en deden tevens den laag-

hartigen huichelaar kennen, die het lieve kind had aangerand. Bovendien stelden ze hem tevens in staat om Kils' plannen ten opzigte van den ouden Lutten te doorgronden. Nu kreeg die nijd en gramschap van eenige dagen geleden, welke Kils zijn neef getoond had, een diepere beteekenis. -

Marcus kwam weêr haastig binnen en riep:

‘Ja, ik feliciteer je met zoo'n oompje. Ik dacht bij mij zelven, toen ik die papieren vond: Dat moet ik absoluut aan mijnheer Meerkamp vertellen, maar anders ook aan geen sterveling. Mijnheer Meerkamp stelt in de eerste plaats groot belang in jufvrouw Saule; en aan den anderen kant zal hij, als bloedverwant van Kils, er misschien voor kunnen waken, dat ons heerschap op een vreemde manier aan meneer Lutten's tonnen komt. 't Is raar om met zoo'n ongeteekend testament in je zak te loopen; wat blief-je?

‘Jufvrouw Martha had zich tegenover de geheele wereld kunnen regtvaardigen met die documenten, maar waarschijnlijk zal zij dat uit te ver gedreven edelmoedigheid niet hebben willen doen.’

‘'t Is schandelijk!’ mompelde Meerkamp. ‘'t Is vreesselijk gemeen. Wat zullen we daaraan doen? Zullen we die zaak ophalen en bekend maken? 't Is wel is waar mijn oom, maar de waarheid moet bekend worden.’

‘Niets overijld doen, begrijp-je niet!’ zeî Marcus, terwijl hij zijn hand op Herman's arm leî, als om hem wat tot bedaren te brengen. ‘Wij moeten de dingen

maar eenvoudig hun loop laten. We zullen zamen wel op middelen peinzen om uw oom te noodzaken, Martha in hare eer te herstellen. Want al is 't honderdmaal uw oom, dan duldt-ge toch niet, dat hij een meisje, dat gij en ik hoogschat, zoo door het slijk laat slepen en de oorzaak wordt van haar ondergang. Ik kende niemand, voor wien jufvrouw Saule wel eens eenige voorkeur getoond heeft dan u; daarom wou ik ook u in deze zaak trekken.'

Herman bleef met gebogen hoofd zitten. Hij kon zich tegenover Marcus niet over zijn oom uiten, zooals hij gaarne gedaan zou hebben, maar inwendig kookte het bij hem. Wat doorzag hij nu al die booze streken!

'Wanneer promoveert mijnheer?' vroeg Marcus, om 't gesprek een andere rigting te geven, daar hij zag hoe Herman die mededeeling trof.

'Over een paar maanden, hoop ik,' antwoordde Hermen onverschillig. 'maar toe, Marcus, zeg me eens, moet het volstrekt een geheim blijven, waar jufvrouw Saule met hare tante heengetrokken is? mijn hemel! waartoe zou dat dienen? Ik moet haar spreken.'

'Ja, dat is en blijft een geheim, buitendien -'

Hier werd hij gestoord door Mosbach, die plotseling 't vertrek kwam binnenstormen, en vlak voor Marcus genaderd, niets anders kon uitbrengen, dan - 'Jetje!'

'Wat scheelt er aan? Is er wat gebeurd?' vroeg Marcus, verschrikt opspringende.

'Jetje! Jetje!' stamelde Mosbach, 'is plotseling zoo ziek geworden. Haal.... een.... dokter! zij ijlt!'

Toen sloeg Mosbach de handen wanhopend om 't hoofd, en liepen hem de tranen over de wangen.

‘Is je vrouw niet thuis, mijnheer Mosbach?’ vroeg Marcus verschrikt, want hij hield veel van het lieve kind.

‘Neen! Ik begrijp niet, waar zij blijft. Haal om 's hemels wil een dokter!’

Toen vloog Mosbach weêr de straat op, naar boven, naar zijn eenig kind, dat in een heete koorts lag. De gekunstelde man was, nu het ongeluk hem bezocht, de eenvoud en ingetogenheid in persoon.

Zijne vrouw kwam eerst om elf uur thuis, in 't zijde gekleed en zoo zwierig en net mogelijk. Zij was bij haar oom geweest en men had haar niet willen laten gaan. Toen zij 't kind te bed zag liggen met ‘Mos’ er naast en een dokter aan de andere zij, bleef zij bijna verstijfd van schrik in de deur staan.

‘Wat is er gebeurd, Mos?’ bragt zij er met moeite uit.

‘Ziek!’ mompelde de man, die het bijna te kwaad kreeg. Tegen den nacht werd het kind woeliger en bleef het geen oogenblik rustig liggen. Natuurlijk, gelijk kinderen zijn, greep 't kind het eene oogenblik naar 't speelgoed, dat het gaarne had, om 't volgende weer in een hoekje van haar ledekant te kruipen en doodstil te blijven liggen.

Zoo ging het dien ganschen nacht. Mosbach telde elk half uur op den grooten toren, en toen de eerste lichtstraal zigtbaar werd, was 't alsof hem een ontzagge-

lijk gewigt van 't hart genomen werd en de dagende zon hem hoop en leven zou brengen.

De dokter kwam vroeg. Mosbach haalde diep adem toen hij hem op den trap hoorde; maar toen hij lang en stil bij 't lieve kind zat en niets zei, dacht de arme man, dat hem 't hart uit zijn borst zou springen.

Nog hield Mosbach zich zoo goed mogelijk voor zijn vrouw. Hij sprak weinig met haar over 't aangebeden kind, ieder hield zijn angst en zielepijn voor zich en bespiedde elke beweging.

De dokter zei weinig dan die enkele verpletterende woorden: ‘zoo lang er leven is, bestaat er hoop; maar 't heeft een felle koorts.’

Marcus was haast elk uur even boven. Als bejaard jonggezel, zeî hij altijd, moest hij wel van de kinderen van anderen houden. Zijn vader en moeder had hij tot hun vijf en zestigste jaar moeten verzorgen, en welk meisje mogt hij nu met den naam en de hand van een linkschen zevenenveertigjarigen ziekenoppasser belasten? vroeg hij dan lagchend.

Jetje hing hem als haar besten vriend aan.

Als Marcus 't hoofd even door de deur van 't vertrek stak en 't kind ijlde niet, dan lachte het flaauw en weemoedig, alsof het te kennen woû geven, dat het voor 't laatst was.

‘Een aardig kind!’ zei Marcus quasi lagchend, maar hij trok dan snel 't hoofd weêr terug, opdat men de tranen niet zou zien, die hem langs de wangen biggelden.

De koorts nam hoe langer hoe meer toe. Nu eens vloog het op, zag verwilderd in 't rond en staarde vader of moeder met een vagen blik aan; dan weêr dook het in een hoek van 't bedje en kroop daar bibberend ineen. Het haspelde alles dooreen, en in de heete koorts zong ze een liedje van de school, of lachte in haar verbeelding met een harer speelkameraadjes.

Die arme Mosbach was letterlijk een geheel ander mensch geworden. Nu was hij in zich zelven gekeerd, doodstil, somber, suf. Geen vijf minuten lang verwijderde hij zich van 't ziekbed van zijn kind.

Bij 't flikkerend nachtlicht met zijn geheimzinnige groote schaduwen zat Mosbach onbewegelijk aan 't leger van zijn kind, of sloop nu en dan de kamer eens rond. Bij tusschenpoozen brak 't kind de akelige stilte van den nacht met een pijnlijken gil of een verwarden uitroep af. De arme vader gaf zich ongeloofelijke moeite, om haar telkens 't drankje te doen innemen; maar ze stiet den lepel weg en zuchtte met zulk een zwak stemmetje, dat Mosbach het haast niet kon aanhooren. Nu eens was de zware, snelle ademhaling door 't geheele vertrek hoorbaar, dan weêr werd ze zoo zacht en stil, dat Mosbach zich met een kloppend hart over 't kind boog om te luisteren of soms.....

Het was een vreesselijke marteling. Mosbach kon zich letterlijk niet met zijne zaken bezighouden. Zijn commissionair- en agentschappen verzuimde hij en zat den geheelen dag in een hoekje der kamer en bespiedde elke beweging van 't kind.

De dokter gaf weinig hoop. 't Lieve kind kende haar ouders slechts bij tusschenpoozen. Zonderling, dat het meer dan eenmaal naar de hand van vader en moeder greep, en die met de magere uitgeteerde handjes bij elkaàr voegde. Door zijn tranen heen, deed Mosbach dan zijn best om te lagchen: maar 't kind zag hem met haar groote starre oogen aan, alsof 't zeggen wilde: ‘ik meen 't ernstig; als ge mij niet meer hebt, laat er dan toch een innige band tusschen u beiden zijn.’

Het lieve Jetje bezweek. De buren waren getroffen over de diepe smart van dien luchtigen Mosbach en dat cokette malle vrouwtje. Hij klaagde zijn nood niet aan iedereen, gaf zijn verlies evenmin in allerlei uiterlijkheden lucht, zooals iedereen van hem zou verwacht hebben; neen, hij was stil, kalm en somber.

Toen Marcus hem vergezelde naar de rustplaats, waar Jetje begraven zou worden, weêklaagde Mosbach niet; zijn smart was te diep om zich in tranen te kunnen uiten. Het beeld der kleine engel zweefde voor hem; hij kon 't vreeselijk gemis nog niet peilen.

Maar toen de arme vader, met ingevallen wangen en doodsbleek thuis kwam, en daar zijn vrouw, de straks nog zoo pronkzuchtige dame, om haar kind gillende vond, toen kreeg ook hij een oogenblik lucht en liet zijn tranen den vrijen loop.

Marcus was hun heul en troost. De brave Israëliet had te doen met die wezenlijke smart. Hij steunde hen met raad en daad en trachtte beiden weêr in 't gewone leven te brengen. Doch dit gelukte niet zoo spoedig. De

verloren schat hield al hunne gedachten bezig, en als zij toevallig hier of daar een of ander stuk speelgoed vonden, of hun een woord voor den geest kwam, dan zaten ze uren lang stil en sprakeloos, als een paar angstige vogels, bijeen.

Mosbach, die vroeger altijd uithuizig was en zich zelden met zijn vrouw vertoonde, was nu niet de deur uit te jagen. Zijn vrouw, die zich vroeger weinig om haar echtgenoot bekommerde, zag dat groot verdriet en besefte welk eene liefde hij voor dat eenig kind gekoesterd had. Die slag bragt de koele echtgenooten weer bijeen; dat gemeenschappelijk lijden gaf groote toenadering. Marcus bespeurde dit ook, en toen hij, na verloop van eenige dagen, zich overtuigde, dat er werkelijk in de verhouding tusschen beiden een geheele omkeer had plaats gehad, verdubbelde hij zijne pogingen om Mosbach een of ander baantje te bezorgen.

De Cosmopolite was inderdaad opgeheven, gelijk Mosbach aan Marcus verteld had. De woning met de kolossale borden, de kamers met de keulsche potten: alles was verdwenen. De twee Franschen, die eene revolutie in dergelijke uitgaven hadden willen brengen, waren met stille trom afgetrokken. Duizenden waren er te betalen; maar gelukkig kon men zich verhalen op den heer Schaffels, die borg gebleven was voor eene som van dertig duizend gulden.

Hoofdstuk XVIII.

Er zijn twee maanden na Martha's vertrek verloopen. Op een dier grachten in Amsterdam, welke iederen provinciaal om hunne torenhooge gebouwen en ontelbare bordessen ontzag inboezemen, en wier heerenwoningen, inwendig bezien, hem om hunne kostbare degelijkheid doen watertanden, - op een dier grachten nu, prijkt een aardige arduinsteenen façade, met een leeuw aan weêrszijden. Als men de half openstaande poort ingaat, komt men door een korten overdekten gang op een vrij ruim pleintje, dat aan weerszijden en aan den achterkant begrensd is door lage huisjes onder één dak, die tot op de hoogte der bovendeur met witten kalk bestreken zijn. Het middenvak van 't plein, tot aan het met kleine steentjes bestrate pad, dat langs de huizen loopt, is beplant met bloemen en vruchtboomen. Om het hekje, dat dezen algemeenen tuin omgeeft, fladdert allerlei soort van waschgoed. Het is het hofje van de heeren van Spaarnewoude, waarin oude juffers uit

den burgerstand, te Amsterdam geboren, worden opgenomen. In een dier huisjes zit een bejaarde juffer op haar matten stoel met een kussen daarachter voor 't venster. De kamer ziet er kraakzindelijk uit, en de witgeschuurde planken vloer, die een gedeelte der roode tegelen bedekt, is een toonbeeld van die Hollandsche netheid, welke ons, in 't oog der vreemdelingen, soms eer als zwakheid dan wel als een roemwaardige eigenschap wordt toegerekend.

Tegenover die oude jufvrouw met haar stroef gezigt en norschen blik zit een jong meisje in een zedig licht paarsch katoenen kleedje met een klein eenvoudig mutsje op het hoofd, dat juist de weelderig blonde haren nog schooner doet uitkomen.

Die oude juffer en dat jonge meisje zijn tante Saule en Martha.

Na dat vreeselijke tooneel ten huize van Baron van Haasteren was Martha den volgenden dag door al de schokken en overspanning ziek geworden. In haar ijlen had ze des nachts al 't voorgevallene dooreengehaspeld, en hierdoor had hare tante, wie zij 't eerst verzwegen had, alles begrepen. Den volgenden dag kwam de oude baron van Haasteren haar opzoeken. Met die fijne beleefdheid en kieschheid welke hem eigen was, trachtte hij Martha te doen beseffen, dat haar verblijf in de stad onhoudbaar voor haar zoude worden. De wereld was nu eenmaal zoo bevooroordeeld: wie kon zich tegen haar verzetten. Hij liet het echter niet bij raad, maar toonde ook metterdaad, dat hij de steun der beide vrouwen wilde zijn.

In Amsterdam was een hofje waarvan hij een der eigenaars was. Daar konden zij beiden voorloopig haar intrek nemen in een huisje, dat juist ledig stond, tot dat voor Martha ook in Amsterdam een werkkring gevonden was, en zij daar door aanbeveling eenige muzieklessen had.

Martha en hare tante aarzelden lang voor zij een dergelijk aanbod durfden aannemen; doch de oude baron wist haar op zulk eene kiesche wijze tot de overtuiging te brengen, dat zij, door zijn voorstel gulweg aan te nemen, hém een groote dienst bewezen; hij maakte zoo scherpzinnig van allerlei sophismen gebruik, om haar dit als zeker te doen beschouwen, dat beiden ten slotte toestemden, met het vaste voornemen om zoo kort mogelijk van die gunst te genieten.

Drie dagen daarna waren beiden naar Amsterdam vertrokken. Martha had de familiën, waar zij les gaf, met een enkel woord verwittigd, dat zij om dringende familieredenen verpligt was de stad te verlaten. De meesten hadden dit zeer lakoniek opgenomen; enkelen haalden de schouders op en gingen met hare gedachten verder, dan zij den omstanders wel hadden durven meêdeelen; anderen, met een wat gevoeliger hart, beklaagden 't meisje een oogenblik - en dachten toen aan wat anders. De wereld toont het ons, soms tot pijnigens toe, dat niemand onmisbaar is.

Marcus was de regterhand geweest bij dat verhuizen. Want dat Martha zich niet in staat gevoelde om zich

met al die beuzelingen en rompslomp bezig te houden, was immers natuurlijk.

Zij had Herman's liefde verloren, want ook hij had immers geloof gehecht aan al die verhalen. Al had hij haar uit de armen van dien slechten jongen gered, hij had zich immers na dien tijd niet vertoond! Zij was geknakt. De trots vanhaar jonkvrouwelijk gemoed kwam in opstand. Wel bleef haar oog droog en peinsde zij niet meer als vroeger, maar toch was zij als een rozenboompje, dat treurt en door een of andere verderfelijke lucht wegkwijnt en verdort. Zij sprak weinig, was onverschillig voor alles, doch kon zich soms op bitteren toon over personen en dingen uiten.

Zoo kwamen beiden te Amsterdam aan en namen haar intrek in 't hofje. Nadat Martha er eenige dagen had doorgebragt, maakte zij daar toevallig kennis met eene pleegzuster van het ziekenverplegings-gesticht op de Prinsengracht te Amsterdam. Zij hoorde deze uitweiden over den werkkring der pleegzusters, en in den koortsigen toestand, waarin zij zich bevond, meende Martha ook roeping daartoe te gevoelen. Dit oppassen en verzorgen van den lijdenden natuurgenoot vond zij een edelen en christelijken werkkring. Door zich met hare geheele ziel daaraan te wijden, hoopte zij zoovele andere herinneringen te verjagen; zij brak dan met het verledene en begon een nieuw leven.

Martha's tante zeî er weinig van; zij had dat nooit gedaan; spreken liet ze aan anderen over; zwijgen en handelen was haar deel. Zij wilde geen gewigt in de

schaal leggen; Martha moest weten wat zij wilde en deed; maar nu en dan kon de vrouw toch niet nalaten eens bij zich zelve te mompelen: dat men met jongens veel minder gehaspel had dan met meisjes.

Eindelijk was Martha vast besloten. De oude Baron van Haasteren, dien beiden in alles raadpleegden, kwam over en was er maar half meê ingenomen. 't Zou moeite kosten, meende hij, om zoo'n jong meisje in 't gesticht te doen opnemen, en hij vreesde, dat Martha niet sterk genoeg zou zijn. Voor zich zelven zag hij in dat besluit meer een opwelling, door wanhoop en verdriet veroorzaakt, dan wel 't resultaat van rijpe overweging. Doch Martha bleef bij haar verlangen volharden; hare scherpe trekken, want zij was bleek en mager geworden, toonden zulk een vasten wil, dat de baron zijn invloed deed gelden om haar in 't gesticht te doen opnemen.

In den beginne viel het Martha vreemd, zich aan de vaste regels te gewennen en zulk een geheel nieuw leven te beginnen; maar de afleiding, welke zij daar in al de drukke bezigheden vond, die geheel nieuwe omgeving, en vooral 't bewustzijn van nuttig werkzaam te wezen: dit alles deed haar 't hoofd omhoog houden en zich met geestkracht verzetten tegen de wanhopige gedachten die haar soms bestormden.

Maar nu, op dezen ochtend, was Martha hare tante komen opzoeken, om haar iets zeer gewigtigs meê te deelen. De directrice had haar een uur geleden gezegd, dat zij zich gereed zou maken om tegen den

avond, met den laatsten trein, te vertrekken naar de stad waar zij gewoond had. Men had van daar aan 't gesticht om eene ziekenverpleegster geschreven, en de directrice had haar aangewezen, omdat zij daartoe geschikt scheen en andere zusters op 't oogenblik elders waren.

‘En bij wie, Martha?’ vroeg jufvrouw Saule nieuwsgierig.

‘Ja, dat is 't juist, tante,’ antwoordde Martha, ‘wat mij zoo bekommerd maakt, omdat ik met dien Kils in aanraking zal moeten komen, die toch eigenlijk de eerste oorzaak -’

‘Bij wien dan?’ vroeg tante schielijk.

‘Bij mijnheer Lutten van Hopkerken!’ antwoordde Martha.

‘Bij mijnheer Lutten - van - Hopkerken!!’ riep tante, terwijl haar open oog en mond en haar opgeheven handen hare ontzettende verbazing 't best teekenden.

‘Hemel, tante! Wat scheelt u?’ riep Martha verschrikt opspringende, ‘jaagt die naam u zoo'n schrik aan?.... ik begrijp niet....’

‘Niets kind! Niets! 't Is al over! Och weet-je, met dien Kils daar in huis vind ik 't akelig; maar anders -’

‘Dat is juist onze roeping, niet waar?’ ging Martha voort, terwijl zij haar tot bedaren zocht te brengen; ‘ik zie er zelf ook erg tegen op. Maar 't is nu eenmaal zoo: ik moet gehoorzamen. 't Is mijn pligt te gaan, waar men mij henen zendt, en ik wil niet tegenspreken.’

‘Jawel, Martha, dat is ook zoo!’ hernam hare tante nu wat bedaarder, ‘dat is zoo. Ga er heen, kindlief!’

‘Maar tante, er is toch iets bijzonders, nietwaar? U was daar even toch zoo erg geschrikt!’

‘Ja, ik schrikte toen ik aan dien Kils dacht; maar met hem hebt ge niets te maken; ge gaat bij mijnheer Lutten, niet waar? - Wat scheelt dien meneer?’

‘Hij moet zenuwzinkingkoorts hebben, en de dokter vond, dat hij niet zorgvuldig genoeg opgepast werd.’

‘Nu kind, ga in vredesnaam, hoor!’ zei tante aangedaan, toen Martha opstond en haar zwarten doek omsloeg; ‘ik hoop u spoedig terug te zien. Ga, Martha-lief!’

Martha kuste haar tante hartelijk vaarwel, en ging met vluggen tred naar 't gesticht terug, om nog 't een en ander gereed te maken voor 't vertrek des avonds. De verbazing harer tante kwam haar onverklaarbaar voor. Onderweg hield dit haar geheel bezig, en rakelde zij in haar geest allerlei dingen op, om eene reden daarvoor te vinden.

Des avonds reed zij naar den trein, kwam heel laat ter plaatse harer bestemming en liet zich onmiddellijk met een rijtuig naar de Bakkersgracht brengen. Zonderlinge gewaarwordingen bekropen haar, toen zij in dat rijtuig door al die bekende straten reed, waarvan bijna huis aan huis haar bekend waren; angst maakte zich van haar meester, toen zij aan Kils dacht, dien zij nu zou ontmoeten, en aan wiens stem en houding zij

spoedig genoeg zou kunnen bespeuren, of hij dezelfde persoon was, die haar dien avond zoo schandelijk bejegend had.

In die zenuwachtige, opgewonden stemming, waarin zij elk oogenblik haar pligt voor oogen moest houden, om daarin kracht te putten voor den strijd dien zij te voeren had, hield de vigilant voor het huis van den heer Lutten van Hopkerken op de Bakkersgracht stil.

Hoofdstuk XIX.

Het was een zonderlinge wedstrijd, die ten huize van mijnheer Lutten van Hopkerken gehouden werd. De familie Schaffels stelde alle mogelijke middelen in 't werk om den schatrijken Lutten voor zich te winnen. Had zij inderdaad veel terrein veroverd, dan trachtte Kils loopgraven te leggen en de fortificatiën te doen springen. Herman stond als 't ware in het midden. Door beide partijen was hij volstrekt niet gezien: de familie Schaffels vond dien ‘redder’ aanmatigend en indringend; Hélène vond hem bovendien nog zeer on opgevoed, want hij had nog geen enkel oogenblik hare schoonheid gehuldigd. Kils ijverde wat hij kon, om dien ‘verwaanden jongen’ van Lutten verwijderd te houden. Doch ook daaraan was niets te doen. Blijkbaar had dat ongeval met het rijtuig den ouden Lutten als 't ware eenigszins wakker geschud. De schrik, 't weerzien zijner familie, al die kort op elkaâr gevolgde aandoeningen, hadden in dien tragen, doffen geest leven gebragt.

Daarop waren drukke, levendige dagen gevolgd. Of Lutten het wilde of niet, zijn huis werd bestormd door allerlei werklui. Schaffels voerde 't bevel als in een veroverd kasteel, en of Lutten al zei, dat hij te oud was, om zijn huis in zulk een modernen trant en zoo prachtig te doen inrigten, de familie Schaffels stoorde er zich blijkbaar niet aan en ging haar gang. Door de wederzijdsche klagten, zoo van Schaffels over de oppermagt van Kils, als van deze over 't indringen en de verderfelijke heidensche beginselen van den oudgast, bleef Lutten voortdurend in eene soort van geprikkelden toestand, die voor hem zijne goede zijde had. Daartusschen stond voor Lutten de welkome figuur van Herman, die van 't eerste oogenblik hem onmiddellijk voor zich ingenomen had. Ofschoon Meerkamp druk voor zijne promotie werkte, ging hij, om den ouden Lutten genoegen te doen, toch nu en dan een uurtje bij hem praten.

Op een dingsdag-namiddag, dat Herman eenigen beschikbaren tijd had, rigtte hij zijne schreden daarheen. Kils deed hem open en zag hem met zulk een sarrenden, beleedigenden glimlach aan, dat het bij Herman van binnen begon te koken.

‘Wat moet dat drukke komen hier toch? Moet die beste mijnheer Lutten ook al bewerkt worden door den satan! Dat legt jou geen windeijeren, hé?’

‘Zoo als de waard is, vertrouwt hij zijn gasten, oom!’ antwoordde Meerkamp, kort en scherp. ‘Ik woû allerliefst, dat u me maar met rust liet. Dat zou beter voor u zijn.’

Kils zag hem scherp aan achter zijn bril, maar antwoordde daarop niets dan: ‘Zoo, zoo! jongeheer, komje oude menschen de wet stellen.’

Herman bleef verder doof voor die insinuatiën en liep door den gang naar de aangewezen kamer. Hier vond hij Van Hoolen met Hélène bezig om rollen prachtig behangselpapier tegen den wand te houden, terwijl Lutten op een stoel zat en zijn oordeel moest zeggen. Schaffels liep, met zijn gouden charivari spelend, 't vertrek op en neêr, terwijl mevrouw in een canapé gezakt was, met haar eenigen en onmisbaren sjoe in den schoot.

‘Dat is allerliefst, dat velouté met goud!’ zei Hélène aanprijzend.

‘'t Is ontzaggelijk chique!’ voegde Van Hoolen er bij. Fluisterend liet hij er voor Hélène op volgen ‘dat zou een behangsel zijn voor o n z e n salon, lieve!’

‘St!’ sprak Hélène langs zich heen, terwijl ze achter de rol, op onmerkbare wijze, zijne hand drukte.

‘'t Is zoo opzigtig, dunkt me,’ zei Lutten 't hoofd schuddend; ‘ik heb ook zulke prachtige behangsels niet noodig. Ik heb 't immers al dien tijd met de ouden gedaan -’

‘Ha, mijnheer Meerkamp, kom-je mijn zwager eens opzoeken,’ hoorde men nu Schaffels den binnentredende begroeten.

Van Hoolen draaide 't hoofd even fier om, keek toen Herman, van de hoogte, heel aanmatigend aan, en schonk hem een koel buigingje. Lutten daarentegen

stak de hand naar Meerkamp uit en heette hem hartelijk welkom.

Herman vroeg naar Lutten's gezondheid, en de gastheer verklaarde dat hij zich wel bevond; de drukte der laatste dagen bezwaarde hem echter nog al.

‘Daar is de kleêrmaker, mijnheer,’ kwam Kils zeggen, ‘om u de maat te nemen.’

‘Mijn hemel!’ zei Lutten ongeduldig, ‘ik heb geen kleêrmaker besteld.....’

‘Dat heb ik gedaan, zwager!’ riep Schaffels luidruchtig, ‘of liever, ik heb 't Van Hoolen gevraagd. Jongelui weten altijd den besten tailleur. Je kunt je zoo niet vertoonen; en als we uitgaan -’

‘Ja, maar,’ hernam Lutten weêrspannig, ‘ik wil niet uitgaan, ten minste geen bezoeken brengen of op partijen; ik wil stil thuis blijven.’

‘Manlief! we moeten er uit; je moet menschen zien. Je moet verstrooijing hebben! Laat dat kloosterleven eindigen. Geniet je vrijheid! Dat is 't ware!’

‘Dus maar afbestellen, mijnheer?’ vroeg Kils fleemerig.

‘Ja.... neen!’

‘Laat hem boven komen!’ zeî Schaffels nijdig, ‘meneer is toch meester in zijn eigen huis!’

‘Moet hij boven komen, meneer?’ vroeg Kils, alsof hij Schaffels niet zag of hoorde.

‘Laat hem wachten,’ zeî Lutten vastberaden en voorzigtig. In dien tusschentijd hadden van Hoolen en Hélène zich naar 't raam begeven en had hij, vlak

naast haar, zoo onuitsprekelijk zacht en teeder als zijn min of meer schor geluid dit toestond, haar toegefluisterd:

‘Wanneer zal ik 't papa vragen, toe?’

‘Als hij eens heel in zijn humeur is, wij moeten dat slim overleggen; laat dat aan mij over.’

‘Me dunkt, we moesten oom in den arm nemen; ge zijt immers zijn lieveling!’

‘Geduld maar; we zullen dat met overleg behandelen.’

‘Mijn goede Lutten!’ bulderde nu Schaffels los, toen Kils vertrokken was, ‘laat-je mij nu de partij verliezen tegenover zoo'n ploert als die Kils is? Je kunt toch zoo niet uitgaan, en je moet immers in de wereld!’

‘Ik wil er niet in!’ antwoordde Lutten, voor zich ziende, en ongeduldig 't hoofd schuddende.

‘Ik geloof,’ zeî Herman, die zich niet zonder eigenwaan in 't gesprek mengde, ‘dat als u meneer Lutten die heerlijke vrijheid wilt bezorgen, het eerste uitvloeisel daarvan dient te zijn, dat hij doet wat hem goeddunkt!’

‘Is u óok al een voogd soms?’ vroeg Schaffels nijdig, terwijl hij Herman van 't hoofd tot de voeten opnam.

‘Uw vraag bewijst, mijnheer, dat er al verscheidene zijn!’

‘En wat zou dat?’

‘Dat ik dat niet consequent vind!’

‘Consequent! Ik ben..... Ik ben..... Kortom, meneer, ik heb geen plan om in discussie te treden met een jong mensch die pas komt kijken. 't Is te hopen, dat je 't zoover brengt als ik. Ze kennen me in de

Oost, hoor-je! Daar zouden ze H.C.S. niet zoo durven behandelen.'

Van Hoolen en Hélène waren in dien tijd de gordijnen op de tweede verdieping eens gaan zien. Een verliefd paartje heeft altijd behoefte om zich naar verwijderde punten of dingen te begeven en die met langdurige opmerkzaamheid aan te staren.

Meerkamp vond het verstandig om niet te antwoorden; hij bedacht gelukkig bij tijds, dat de nog zwakke Lutten in de eerste plaats daarvan 't slagtoffer zoude zijn. Schaffels liep een paar malen 't vertrek op en neêr en kreeg het toen plotseling in het hoofd om op te stappen. Mevrouw verliet met leedwezen de heerlijke canapé, in welker zachte kussens hare dikheid verscholen was; van Hoolen en Hélène werden in hunne gestadige bewondering der gordijnen gestoord, en de familie vertrok.

Naauwelijks was zij op de stoep, of Kils kwam, zonder te kloppen, binnen, en vroeg of die kleermaker nog boven moest komen.

'Neen, Kils,' antwoordde Lutten zuchtende, 'laat dien man maar heengaan.'

Kils wierp beiden nog een kwaadaardigen blik toe, en liep naar beneden.

'Hoe kom ik uit al die drukte en beslommeringen!' zuchtte Lutten, terwijl hij Meerkamp aanzag. 'Vóór dat ongeval, was ik langzamerhand menschenschuw geworden; ik zat in mijn achterkamer gekerkerd als een gevangene, en was geheel van de buitenwereld af.

Kils dacht, dat zoo'n levenswijze goed voor mij was. Ik g e l o o f ten minste, dat hij dat dacht -'

'Ik hoop het,' zei Herman onwillekeurig bij zich zelven.

'Maar 't contrast tusschen zoo'n anachoreten-leven en de drukke, woelige omgeving van nu, is te groot. Mijn arm hoofd! Kils raadt mij aan, om in Gelderland een buiten te huren, en daar stil te gaan leven. Dat kan ik niet doen! Aan dit huis zijn herinneringen voor mij verbonden, die altijd levendig bij mij zullen blijven.'

Lutten had nu zijn stoel wat nader aan 't raam geschoven, waar Herman zat. Hij zag den jongen man ernstig aan en vertelde hem toen de geheele geschiedenis zijner maitresse.

Herman had met groote aandacht geluisterd. Toen Lutten aan 't slot kwam, waarin hij Herman de bekentenis deed, dat hij zulk een onrust en foltering leed over het verstooten van zijn kind, kon Herman zich niet langer bedwingen, en riep hij vol verontwaardiging uit:

'Wat een doortrapte schelm! Wat een geslepen schurk! Heeft hij daarvoor de godsdienst misbruikt, om u diets te maken, dat u goed handelde!'

'Dus, niet waar,' vroeg Lutten, terwijl zijn wang vochtig werd; ''t was schandelijk, dat ik 't kind verzaakte? Mijne vermogens waren zoo zwak! Ik was ligt om te praten! Maar in uw oordeel stel ik volkomen vertrouwen.'

'De wereld ja,' antwoordde Herman driftig, 'de

wereld zal 't u niet als een fout aanrekenen; natuurlijke kinderen worden verstooten; zij worden beschimpt door de kinderen van den zelfden vader, die op 't stadhuis en in de kerk zijn h u w e l i j k , uit eigen belang of convenance, gesloten heeft. Natuurlijke kinderen hebben geen regten; zij worden door iedereen veracht en een fatsoenlijke familie zou meenen zich te compromitteren, wanneer zij een onecht kind in haar schoot opnam!

‘Met drogredenen heeft die ellendeling u trachten te bewijzen, dat gij zoo handelen moest. Ik begrijp dat volkomen. Hij heeft misbruik gemaakt van uw zwakken geest en u tot een daad aangezet, die eigenlijk onmenschelijk is.’

Lutten had het gelaat met beide handen bedekt, en bleef zoo roerloos zitten. Herman keek voor zich. Hij was gejaagd en onrustig; er drongen zich gedachten bij hem op, die hij niet van zich weren kon. Zijn geest tooverde hem combinaties voor, die hij als te onwaarschijnlijk van zich afwierp. Hij had Lutten honderde vragen willen doen; maar de oude man was ontroerd en te diep bedroefd, om zijn gemoed nog verder open te rijten. De oude Lutten bleef zoo een heele poos stil zitten; daarop keek hij Herman innig bedroefd aan, en zei dat het onherstelbaar was.

‘Kils wil ik niet meer zien; nu is me een licht opgegaan!’ mompelde Lutten.

‘Ik geloof dat u gelijk hebt,’ antwoordde Herman verstrooid, daar zijn geest zich maar niet los kon maken van de

bij hem opwellende vermoedens. ‘Ik geloof het niet alleen, maar ik heb er gegronde redenen voor. Ge zoudt u, meen ik, elders gelukkiger gevoelen.’

Lutten zuchtte en zag dit zeer goed in. 't Was of de schellen van zijne oogen vielen, zoo helder kwam hem nu zijn onmenschelijk gedrag voor. Herman begreep dat de oude man nu liever alleen zoude zijn; hij drukte hem dus stil de hand en ging heen.

Lutten schoof 't raam open, en keek naar de heldere nachtlucht, waarin de sterren fonkelden. Al die jaren trokken in zijne herinnering voorbij; 't leek een lange, dorre zandweg, zonder lommer of bloem. Wat was zijn leven geweest; waartoe had het gediend? In den beginne had hij hard gewerkt; hij was geweest, wat de wereld noemt: een oppassend man, iemand die alles voor zijne zaken is. Naar iets hoogers had hij echter niet gestreefd! Werken was zijn gewoonte, zijne tweede natuur geworden; een hooger levensdoel had hij niet gekend. Toen was de voorspoed met dolle vaart zijn huis ingekomen en had hem overladen met zijne giften. Het vette der aarde te genieten, was daarop zijn lust geworden. Welke aangename herinneringen had hij daarvan behouden? Bijna geene. Al die fijne dinés, die zeldzame merken, die partijtjes en uitstappen hadden hem eenvoudig den tijd helpen vermoorden; hij was geen man om in 't rentenierschap een ideaal te vinden, want het haperde hem aan genoegzame ontwikkeling om den ontzaggelijken overvloed van tijd aangenaam en met eenig nut door te brengen.

Daarop had hij die betrekking aangeknoopt met een meisje, dat hij in zijn vroegeren stand zijn hand zou aangeboden hebben, maar wie hij nu in een dubbelzinnige positie in zijn huis opnam. Valsche schaamte tegenover zijne vrienden en de wereld, had hem weêrhouden, om een vrouw die hij aanhing en lief had, te trouwen, en 't kind te wettigen dat hij beminde als zich zelven. Toen was hij ziek geworden, en daarna - was 't vreeselijk onheil gebeurd!

Wat had hij in dat leven goeds kunnen stichten en zelf gelukkig kunnen zijn! Hoe ligtzinnig en onbedacht had hij de zware verpligting opgevat, die toch op den rijke rust, om zijn fortuin naar geweten te besturen en ten voordeele van anderen aan te wenden.

Hoe tevreden en gelukkig had hij kunnen zijn met die vrouw en dat kind! - De vrouw had hij verstooten; 't kind doolde misschien arm en verlaten in de wereld rond.....

.....

't Was reeds heel laat geworden, toen Kils op zijn teenen naar binnen sloop en den ouden man op zachte wijze berispte, dat hij in die gure najaarslucht niet voor 't open raam moest zitten.

Lutten keek toen verward op, en rilde onwillekeurig, toen hij Kils, half onzigtbaar in 't duistere vertrek, ontwaarde. Kils naderde den stoel, waarop Lutten zat, maar alsof een ondier hem zou bespringen, rigtte de man zich op, keek Kils met zekeren afschuw van ter zijde aan,

en zeî toen op gejaagden toon, dat hij zich ter ruste begaf, en dat Kils hem maar stil zou laten begaan.

Dienzelfden nacht werden Kils en zijne vrouw gewekt door een ontzaggelijk gegil en geraas in 't bovenhuis. Kils was natuurlijk geen held. Hoe zijne vrouw ook tegenspartelde, zij moest nu in allerijl een paar kleedingstukken omwerpen vooruit den trap opgaan en den bovengang in. Zij droeg 't lantarentje, en Kils achter haar een groote pook. Toen zij boven kwamen, konden zij 't geschreeuw en geweld duidelijker onderscheiden, en nu bleek het dat het uit de slaapkamer van meneer Lutten kwam.

Rillend van 't hoofd tot de voeten, en niet dan op het dringend bevel van Kils, opende de arme vrouw de kamerdeur. Daar rees bij 't invallend lantarenlicht de oude Lutten als een lang wit spook in 't bed op. Hij gilde en schreeuwde, stond overeind in 't ledekant, en riep nu en dan zoo schel, dat men 't wel huizen ver konde hooren: ‘Schurken! schelmen! ze hebben mijn vrouw en kind weggejaagd! ze hebben me de stad te dragen gegeven! Help! Help!’

't Arme vrouwtje van Kils liet het lantarentje van schrik bijna uit de handen vallen. Toen Kils zag hoe de zaken stonden, vertoonde zich in een ondeelbaar oogenblik een allerakeligste grijns op zijn gelaat. Hij liep naar de kandelaars op den schoorsteen, ontstak die, snelde toen naar 't ledekant, sprak den armen ouden man op vrij barschen toon toe, en maande hem tot rust aan. Doch Lutten was vreeselijk aan 't

ijlen; met holle uitpuilende oogen tuurde hij naar een plek, waar zijn gestrekte regterhand heen wees.

‘Daar!’ riep hij, ‘daar! Ik zie ze! Ja! Mijn vrouw en kind! zij lijden gebrek! Dáár Kils! schelm!’

‘Kom! bedaar nou wat!’ schreeuwde Kils woedend van kwaadheid. ‘Jou oude dwaas! Dat heb je nu van al hun geklets en gezeur! Nu is hij de kluts weer kwijt. Ellendelingen!’

Kils beval toen zijn vrouw naar beneden te gaan en onmiddellijk den dokter te halen; hij bleef intusschen bij den oude.

Hoofdstuk XX.

Toen de vigilante, waarin zich Martha Saule bevond, voor het huis op de Bakkersgracht stilhield, waren er vier dagen verloopen na den vreeselijken nacht, dien Kils op Lutten's slaapkamer had doorgebragt. De dokter had geconstateerd, dat al de verschijnselen eener zenuwzinkingkoorts aanwezig waren, en geeischt dat de zieke met de uiterste zorgvuldigheid verpleegd werd. Die ziekte was 't anker, waaraan Kils zich vasthechtte. Kon hij alleen 't ziekbed bewaken, dan was hij bijna zeker van zijne plannen. Dit voornemen werd echter verijdeld. De dokter was zeer gesteld op eene pleegzuster. Toen had hij te rekenen met de gansche familie Schaffels en den vasthoudenden Kils. De familie Schaffels wilde volstrekt uitsluitend aan 't ziekbed plaats nemen: zij waren de naaste betrekkingen en lieten zich door niemand op den achtergrond schuiven. Hélène smeekte den dokter letterlijk om oppaster te mogen zijn. Daartegenover stond Kils,

die zijne aanspraak op het bekleeden van dien post aan 't ziekbed deed gelden, door er op te wijzen, dat hij reeds eenmaal den heer Lutten zoo goed verzorgd had.

Beide partijen maakten zulk een geweld bij hunne drukke discussie, dat de dokter moest verzoeken, zich uit achting voor den zieke, bedaard te houden. De dokter verlangde eene pleegzuster en stelde mijnheer Schaffels voor, aan 't gesticht te Amsterdam de spoedige overkomst eener pleegzuster te verzoeken.

Toen Kils bij 't hooren van die late bel de deur kwam openen, en eene jufvrouw met een zwarten doek om uit het rijtuig zag stappen, begreep hij, dat het de pleegzuster was. Het flaauw flikkerend lichtje der ganglamp was oorzaak, dat hij haar niet dadelijk kon onderscheiden.

Nu Martha de figuur weêr voor zich zag, die zij sedert dien noodlottigen avond niet meer had gezien, kostte het haar moeite om geene aandoening te verraden. Zij hield zich echter goed en zeî op vrij vasten toon, dat zij de pleegzuster was, die den zieken mijnheer Lutten kwam oppassen.

Die stem en die figuur, die houding: - Kils beefde aan al zijn ledematen. Waar had hij die vroeger gehoord? Was dat eene stem uit het graf?

Hij stotterde eenige woorden, en verzocht de pleegzuster even in de zijkamer te gaan: hij zou dadelijk terugkomen.

Kils liep den gang weêr in, strompelde naar beneden,

tastte met de handen in zijn zakken, scharrelde in een kast, en keek toen versuft zijn vrouw aan, die hem vroeg wat hij toch eindelijk deed: er was immers gebeld?

‘O ja! 't Is waar! Er is gebeld! Toe, ga eens even naar boven, en zeg aan Schaffels en zijn vrouw dat die pleegzuster er is. Ik heb haar in de zijkamer gelaten.’

De vrouw keek hem zonderling aan. Kils zag doodsbleek en staarde met wilde oogen in 't rond; hij liep onrustig heen en weêr.

Toen slofte de vrouw snel den trap op en ging het de familie Schaffels zeggen, die op de kamer, grenzende aan 't ziekenvertrek van Lutten, stil bijeenzat.

Mijnheer Schaffels liep met groote drukte naar beneden, om de pleegzuster te verwelkomen. Toen hij haar goed in 't gezigt kreeg, riep hij verrast uit: ‘Wat drommel, jufvrouw Saule, ben jij 't? Hoe ben-je daartoe gekomen? Maar 't staat je waarachtig goed! Je ziet er charmant uit! Kom boven! kom boven!’

Zonder veel te antwoorden, volgde Martha Schaffels naar boven. In een spaarzaam verlichte kamer hield mevrouw met sjoe een wedstrijd, wie 't hardst kon snorken; Hélène en van Hoolen schenen in 't donkerst hoekje der kamer in zulk een druk gesprek verdiept te zijn, dat zij het openen der deur niet bespeurden.

Nu beiden Martha ontwaarden, die met Schaffels binnentrad, sprong Hélène op en liep haar met verbazing te

gemoet. Hélène stak haar glimlagchend de hand toe en feliciteerde haar in hare nieuwe betrekking, alsof zij zonder eene voorafgegane ernstige gebeurtenis, zoo maar van muziekonderwijzeresse pleegzuster was geworden. Van Hoolen bleef in de schaduw zitten, want er was te veel voorgevallen na dien avond, dan dat hij niet met zekere beschroomdheid jufvrouw Saule te gemoet zou gaan.

Hélène bragt Martha in 't ziekenvertrek, waar oom Lutten lag. Een nachtlicht in een porseleinen bol verspreidde in de kamer dat schemerachtige, onbestemde, dansende licht en die lange schaduwen, welke reeds op zich zelven iets geheimzinnigs aan een ziekenvertrek geven. De gordijnen waren wijd opengeslagen. De zieke lag doodstil; zijn hoofd was achterover in de kussens gezakt, terwijl zijn regterarm onbewegelijk uit het bed hing.

Hélène en Martha bleven een oogenblik op kleinen afstand van den zieke staan. Hélène was blijkbaar niet op haar gemak en keek met eenigen angst naar den zieke; Martha was onder den indruk van dat stille ziekbed.

‘Ben je niet bang, jufvrouw Martha,’ fluisterde Hélène, ‘om alleen bij oom te zijn? mij dunkt, ik zou dat niet kunnen doen!’

Martha zag haar niet aan, maar schudde alleen ontkennend 't hoofd.

‘Is 't uw oom?’ vroeg zij toen stil.

‘Ja, mijn eigen oom, ik ben zijn eenig nichtje, en ge -’

Martha maakte een beweging met de hand om dat zoo gevoelig eenig nichtje 't stilzwijgen op te leggen. Toen slopen ze zacht de kamer weêr uit. In 't belendend vertrek kreeg Martha nu van mijnheer Schaffels een omslagtig relaas over den zieke, dat Martha, die in de verpleging eigenlijk nog een nieuweling was, met groote oplettendheid aanhoorde. Tegen twee uur kwam een vertrouwd persoon waken tot negen uur des morgens, en mijnheer Schaffels zou dien tijd bij den zieke blijven.

'Gaat u maar gaauw naar bed, jufvrouw Martha,' zei Schaffels goedig. 'Je zult wel vermoeid zijn, hé? Ik blijf bij mijn zwager tot twee uur. Ik heb hem met zijn hollende paarden gered; ik zal hem uit zijn ziekte ook wel redden! Ik voel anders mijn beenen; maar H.C.S. is voor geen klein beetje vervaard!'

Martha drong er op aan, dat mijnheer Schaffels zich ter ruste zou begeven. Zij was in 't geheel niet vermoeid en kon best tot twee uur den zieke verplegen. Schaffels gaf spoedig toe, en besloot in een der bovenkamers te overnachten, daar hij zijn zwagers huis niet verlaten wilde. Mevrouw Schaffels werd nu wakker geschud en vloog met zulk een schrik op, dat sjoe begon te blaffen; Van Hoolen kwam uit het duistere hoekje te voorschijn, maakte een zeer effen buiging voor Martha en sprak bijna geen woord. Hélène wierp gaauw mantel en hoed om, en de cavalier was gereed om beide dames naar huis te vergezellen.

Martha groette stilzwijgend en ging toen het slaap-

vertrek binnen, terwijl Schaffels de familie even tot de deur zou geleiden.

De voetstappen van het viertal weêrklonken hol in den hoogen marmeren gang, en mijnheer Schaffels liep nadenkend den breeden trap van het uitgestorven ledig huis weer op, toen hij het drietal tot aan het breede bordes gebragt had.

‘Zou-je 't bordes er niet liever af hebben, Henri?’ vroeg Hélène, toen men, voor 't huis staande, nog even een blik daarop wierp.

‘Och!’ antwoordde Van Hoolen, ‘dat is al 't zelfde, dunkt me. Een bordes vind ik mooijer; dat geeft zoo'n denkbeeld van een deftigheid van ouder tot ouder. Mijn oom Van der Polden, 't lid van de Kamer, had ook een heel breed bordes aan zijn huis.’

‘Ik zie er ons al in!’ fluisterde Hélène.

‘We zullen 't beter gebruiken, hé?’

‘Jelui praat, of 't engagement publiek, en of Lutten al dood en begraven was,’ bromde mevrouw. ‘Van Hoolen, draag-jij sjoe zoo lang, ja?’

‘Mamatje, mamatje!’ zei Hélène op vleijenden toon, terwijl zij met al haar gewigt op Van Hoolen's arm steunde en zich naar mevrouw boog: ‘U vindt het immers goed? Nu, dan moet pa ook wel zijn toestemming geven. En de dokter zegt toch, dat oom veel te verzwakt is, dan dat er veel hoop kan zijn.....’

‘t Is mijn eigen broer toch, zou ik denken!’

‘Zeker mevrouw,’ liet Van Hoolen er dadelijk op gemaakten ernstigen toon op volgen, ‘t is uw eigen broer en we mogen wel hopen, dat hij in 't leven blijft. Maar ik kan niet denken, dat mijnheer hardvochtig genoeg zou zijn, om ons van elkaâr te rukken.’

Om den weg te bekorten, sloeg het drietal de Twijnstraat in, en kwam, zonder het te weten, langs de kleine, onaanzienlijke woning van Herman Meerkamp.

Indien zij door de neergelaten gordijnen hadden kunnen zien, zouden zij een origineel tafereel aanschouwd hebben.

Herman Meerkamp stond in zijn overhemd voor zijn eenvoudige schrijftafel; hij had een visite-kaartje met beide handen vast, en met een gezigt, stralend van geluk, las hij luide, heel opgewonden: ‘Mr. H. Meerkamp!’ -

Zijn moeder zat vóor die tafel met beide handen op haar knieën; haar oogen glinsterden van vreugde, en staarden op 't gelukkige gezigt van haar jongen.

‘Mr. H. Meerkamp!’ herhaalde Herman, en hij hief 't kaartje in de lucht, en sprong een paar maal allerdwaast in 't rond.

‘Jongen, jongen! Wat een dag voor ons, hè!’ riep vrouw Meerkamp in haar handen klappende uit.

‘Moeder, moeder! Ik ben zoo blij!’

En moeder werd hartelijk omhelsd en gezoend, dat men het misschien buiten had kunnen hooren.

‘Dus nu ben-je geplom..... geplombeerd, hé jongen?’ vroeg ze op innig verheugden toon.

‘Gepromoveerd, ja, moeder!’

‘En zoo goed advocaat als die baron van Haasteren, hé’

‘Even goed, moeder!’ antwoordde Herman, terwijl er een wolk over zijn gelaat toog bij 't hooren van dien naam.

‘Wat een eer! Wat een onderscheiding!’ juichte de goede moeder.

‘En kijk eens, moeder!’ zeî Herman kinderlijk vrolijk, terwijl hij van den stoel 't een en ander opnam, ‘kijk eens die verlakte laarzen, dien rok, dat vest; ik zag er uit als een banjerheer! Zij hebben me gefeliciteerd; de menschen waren zoo hartelijk en goed; ik heb wél voldoening voor al mijn werken. Nu nog een jaartje de Indische zaken bestudeerd, en dan naar de Oost!’

‘Naar de Oost!’ zuchtte zijne moeder, ‘och, jongenlief, laat ik daar niet aan denken. Zal je dan wezenlijk je oude moeder alleen laten? Wij zijn altijd zamen geweest? Kom, daar zal-je nog wel anders over denken, hé? Je bent de eenige die me aan de wereld hecht.’

‘Kom, moeder, laten we daar nu nog niet over peinzen; binnen een jaar kan veel gebeuren.....’

‘Ach ja!’ ging de oude vrouw op klagenden toon voort, ‘als de kinderen groot worden, dan vergeten ze hun moeder; dan zoeken ze al hun geluk en genoegen buiten haar.’

‘Moeder, moeder!’ zeî Herman eenigszins verwijtend,

‘dat is onbillijk, en vooral op een dag als van daag; kom, ik heb u immers nooit verwaarloosd; we zijn immers altijd goed zamen geweest. Laten we heden blijde en vrolijk zijn. Morgen vertellen we 't aan al de buren, en dan houd-je koffijpartij, hoor!’

‘Neen, Herman, dat niet; je bent nu advocaat en je moet -’

‘Ik ben een kind uit het volk, niet waar moeder, en dat hoop ik altijd te blijven. Zou ik mijn oude speelmakkers en vrienden verwaarloozen? Neen, neen, hoor!’

Wederom nam Herman 't kaartje in de hand en las luide met een voor heden vergefelijke ijdelheid, voor de derde maal: Mr. H. Meerkamp.

Op 't zelfde oogenblik, dat Herman zich in die betooverende woorden verlustigde, stond van Hoolen, teruggekeerd uit het park, een oogenblik voor het groote huis op de Bakkersgracht stil, en meende reeds op den deurpost zijn eigen naam te lezen.

Welke illusiën voor de toekomst maakte zich dat tweetal! Van Hoolen, die nu zijn ideaal, een rijk huwelijk, bijna bereikt meende te hebben, zag dien verkwijnenden oom gestorven, Hélène en zich zelven geïnstalleerd in dat gemoderniseerde huis, en eervol ontslagen als adjunct-commies van 't gouvernement. Wat zou hij dan zijn wraak nemen op dien verwaanden Koopmans!

Zoo droomende, had hij zijn tegenwoordige kamers in de Noorderstraat bereikt en verdween in zijn woning.

Daar binnen, in 't holle, eenzame huis, waarop zoo-

vele gedachten gevestigd waren, heerschte in den aanvang diepe stilte.

Toen Martha met de haar eigen kalmte zich georiënteerd had in de ziekenkamer en stil aan 't bed had plaats genomen, bestormde haar een zee van gedachten.

Door welk een zonderlingen zamenloop van omstandigheden was zij hier in die zelfde stad in een huis gekomen, waar zij én dit akelig mannetje, én dien aanmatigenden, ijdelen mijnheer Van Hoolen, in gezelschap der familie Schaffels ontmoet had. Zou zij altijd hare kalmte tegenover dien Kils kunnen bewaren? Zouden allerlei aandoeningen haar niet beletten, hier hare taak naar behooren te vervullen?

Toen sloeg zij de oogen op en keek naar den zieke, die zich even bewoog. 't Kwam nu dadelijk bij haar op, dat zij daar straks, toen ze dien bleeken man voor 't eerst zag, zich onwillekeurig eenigszins tot hem getrokken had gevoeld. Wat zou de oorzaak dier gewaarwording geweest zijn, dacht ze. Zij schreef die toe aan de koelheid, welke zij bij de familie Schaffels jegens den zieke had meenen te bespeuren.

Als nu die Kils eens kwam, zou zij 't dan niet van schrik uitgillen? Maar die man was hier immers in een ondergeschikte betrekking en zou zich jegens haar geene onvoegzaamheid veroorloven.

Op dien bleeken man was het dus gemunt; dien weêrloozen zieke had dat akelige ventje het testament willen laten teekenen. Dit alles kruiste door 't hoofd van Martha, terwijl ze stil aan 't ziekbed zat.

Daar rigtte zich de zieke half op en wierp de dekens van zich af. Martha stond op en sloeg die weêr om hem heen. Doch op nieuw rigtte de zieke zich overeind en zag haar met holle, wijd geopende oogen aan.

‘Martha!’ sprak hij snel en gejaagd, ‘Martha, zijtgij het weer?’

't Klonk akelig en hol in den stillen nacht, en Martha schrikte van die woorden. De zieke had zeker daar straks Hélène haar naam hooren noemen.

‘Martha!’ riep hij weer, ‘kom-je me oppassen?’

‘Ja mijnheer,’ sprak Martha zacht, ‘maar houd u bedaard!’

‘Martha!’ schreeuwde de zieke nu in zijn ijlen ontelbare malen achter elkaar, ‘Martha! Je neemt toch geen wraak over mijn gedrag? Je verstoot me toch niet! Je komt me weer verzorgen. Ik had je nooit verstooten, en ons lief kind ook niet; maar die Kils, die Kils!!!...’

Hier werd Kils' naam wel honderde malen uitgegild.

‘Die Kils!’ en Lutten wees steeds op eene plek, alsof daar de bode voor hem stond, ‘die Kils heeft me genoodzaakt om u te verstooten. Waar is ons kind, Martha? Waar, waar is die kleine Martha? Zeg, zeg? ook dood, dood!!’

Hier viel Lutten, afgemat van inspanning, weer wezenloos in 't kussen.

Martha had zich aan den stoel vastgegrepen en Lutten's woorden met klimmende ontroering aangehoord. Ze was als aan den grond genageld. Toen hij zweeg, zeeg zij op den stoel neêr.

Wie 't vertrek nu binnengetreden was, zou twee onbewegelijke figuren, als uit marmer gehouwen, ontwaard hebben, die door 't flikkerend lichtje nog geheimzinniger schenen.

Er was plotseling een ontzaggelijk licht voor haar opgegaan. Als bij ingeving hadden die afgebroken volzinnen haar 't groote geheim ontsluijerd. Zeker, die ontroering harer tante, toen zij den naam van Lutten van Hopkerken noemde, die gelijkheid van naam, - want zij wist dat hare moeder ook Martha geheeten had: - de onverklaarbare aantrekkingskracht die de zieke in die weinige oogenblikken op haar uitgeoefend had: - dit alles gaf haar als 't ware plotseling in, dat hij, die daar lag, haar vader moest zijn.

Die bleeke man daar was dus de oorzaak van al haar lijden, van al de haar aangedane vernederingen. Had zij zich op een vader kunnen verhoovaardigen en beroepen, dan had men haar niet zoo durven bejegenen, dan was er iemand voor haar opgestaan, die haar verdedigd en beschermd had. Waarom had die man haar verloochend?

Waarom was hij zoo wreed voor hare moeder en haar geweest! Waarom had hij beiden verstooten? Wist hij dan niet dat het woordje ‘o n e c h t ’ zulk een bron van ellende, beleedigingen en vernederingen doet ontstaan voor elk schepsel, dat daarmee gebrandmerkt is? Hij kende die kleingeestige wereld zeker niet! maar zij was toch zijn kind!

‘Die Kils! die Kils! heeft mij mijn vrouw en kind ontfutseld! Kils! schurk!’ gilde Lutten het uit.

Daar zag de bevende vrouw op, zocht met alle magt Lutten tot bedaren te brengen, en sprak hem zacht toe. Haar gansche ligchaam beefde van aandoening.

‘Ja Kils!’ mompelde zij, ‘Kils! de duivel van mijne moeder en mij! Kils!’

Hare handen sloten zich krampachtig en een oogenblik glinsterde haar oog. Zij zou zich wreken. Kils had haar geheele levensgeluk verwoest. Zonder Kils was zij misschien de gelukkige echtgenoote van Herman.

Welk een stroom van gedachten dwarrelde door dat hoofd. Wat zou 't einde zijn van dien zonderlingen zamenloop.

‘Martha! Martha!’ fluisterde nu de zieke.

‘Ja – vader!’ antwoordde Martha onwillekeurig.

‘Vader!’ herhaalde de zieke zacht, terwijl zijn gelaat zich tot een lach plooide. Toen 't woord over de lippen was, dat uit het hart was geweld en Martha die plotselinge uitdrukking van geluk op 't gelaat ontwaarde, drukte zij 't hoofd in de kussens. Zoo bleef zij liggen.

Het werd twee uur. De vertrouwde waker trad binnen, en dacht bij den eersten oogopslag twee lijken te vinden, zoo bleek en onbewegelijk waren de zieke en de in 't kussen gedoken verpleegster.

De man tikte haar zacht op den schouder; Martha sprong op en zag den man aan, alsof zij uit een droom ontwaakte.

‘Ik kom u aflossen, jufvrouw,’ fluisterde hij; ‘je hebt een uiltje geknapt, hé? 't kan de beste gebeuren. Is er geen koffie en boterhammen klaar?’

Martha keek hem aan, alsof zij uit een andere wereld kwam. Zij had moeite om zich weêr dadelijk in de werkelijkheid te verplaatsen.

Zij stond op, wierp nogmaals een langen blik op den zieke en verwijderde zich. Op haar kamer gekomen, die mijnheer Schaffels haar straks had aangewezen, ontstak zij dadelijk een waskaars en greep naar papier en inkt. 't Brandde bij haar van binnen. Zij moest het vernemen van haar tante, of zij werkelijk de dochter van den heer Lutten van Hopkerken was? Rap vloog de pen over 't papier: zij had rust noch duur; tante m o e s t haar antwoorden.

Toen de brief gesloten was, viel de pen haar bijna uit de handen, zoo zenuwachtig was zij. Aan rust nemen dacht zij ook niet. Uitgeput liet zij zich achterover in haar stoel vallen, en peinsde en dacht, en lachte en weende, totdat de eerste schuchtere lichtstraal door een der gordijnen drong, in den spiegel viel en Martha bijna deed schrikken van haar eigen ontsteld, bleek gelaat.

Toen viel ze in slaap en werd eerst tegen zeven uur wakker. Haar eerste werk was, den waker af te lossen en dezen te verzoeken den brief onmiddellijk naar den post te brengen.

De zieke was nu rustig en sprak niet meer; Martha bleef dus kalmer. De dokter vond den ouden man iets beter dan gisteren en meende dat hij het nog wel te boven kon komen.

De familie Schaffels kwam reeds vroeg aan en had meer drukte en beweging dan in 't huis van een zieke

wenschelijk is. In den loop van den dag kwam Herman ook naar den toestand van den zieke informeren; maar op dringend bevel van Schaffels en met bijzonder goedvinden van Kils, werd hem volstrekt geen toegang verleend.

Kils was overigens ontzaggelijk schuw geworden; hij beefde als er gebeld werd, en hij zond zooveel mogelijk zijn vrouw naar boven. Wat hem scheelde, begreep niemand, maar iedereen merkte zijne veranderde houding op.

Martha verkeerde in een voortdurende spanning; hoe meer zij over de zaak nadacht, hoe meer alles haar zei, dat zij werkelijk de dochter was van den man, dien zij verpleegde.

Drie dagen later kwam de brief, of liever, deze werd haar gebragt door iemand dien zij gaarne mogt lijden, door Marcus. Dien stevigen, dikken Marcus, anders een heerschap die zich niet ligt met waterlanders ophield, kwamen nu de tranen in de oogen, toen hij haar den brief harer tante overgaf. Hij kende den inhoud, want tante had hem ook een paar regels geschreven. Doch Martha lette niet op zijn gelaatsuitdrukking, maar greep driftig naar 't papier, verslond de woorden, en zou toen bijna op den grond gevallen zijn, als Marcus haar niet gegrepen had.

‘'t Is mijn vader!’ zeî ze eindelijk met een diepen zucht.

‘Ja, jufvrouw Martha! Dat wist ik al twintig jaar lang. Blijf nu bedaard! Alles zal nu misschien nog ten beste keeren!’

‘Och, Marcus! zal hij mij willen erkennen? In zijn ijlen was meneer Lutten vol verlangen naar dat kind; maar nu hij beter wordt?....’

‘Hier is 't bewijs,’ zeî hij, en overhandigde Martha een doopacte, waaruit bleek, dat zij de dochter was van Marthe Désigné.

‘Uwe tante heeft u later haar mans naam gegeven,’ zeî Marcus, toen hij haar verwonderd gelaat zag, ‘om alle gepraat over u te vermijden; van daar dat niemand ooit eenig vermoeden gehad heeft.’

‘En bij dat noodlottig geval verweet men mij toch dat ik een onecht kind was?’

‘Dan moet een of ander kwaadspreker wat van 't geheim geweten hebben; maar overigens wist niemand iets dan uwe tante en ik. Houd moed, jufvrouw Saule, houd moed! Alles zal nog wel ten goede komen.’

Terwijl Martha met Marcus in ééne kamer stond te praten, had er in een andere van 't huis een curieus tooneel plaats tusschen mijnheer Schaffels en diens vrouw.

Mevrouw had mijnheer in die kamer gelokt en hem op onhandige wijze te kennen gegeven, dat zij hem een mededeeling van groot gewigt had te doen.

‘Maar je moet niet boos worden, Schaffels, hé?’

‘Dat weet ik toch van te voren niet! Wat is er Denk-je dat Lutten beter wordt?’

‘Dat h o o p ik, Schaffels. 't Is mijn b r o e r , alsjeblief!’

‘Nu, wat is er dán?’

‘Hélène wou van Hoolen zoo graag! We moesten die twee hun zin maar geven, ja!’

‘Hélène met van Hoolen!’ viel Schaffels woedend uit. ‘Dat zou wat moois zijn! Ze kan waarachtig wel een betere partij doen dan met zoo'n kalen pennelikker, die mij nog daarenboven in een onderneming gesleept heeft, welke me een veertigduizend gulden heeft gekost! Wat verbeeldt die kerel zich wel. Daar zal H.C.S. hem op dienen! Als 't nu de jonge baron van Haasteren nog eens was, iemand van geboorte, à la bonheur! Laat ze die dwaze denkbeelden maar uit het hoofd zetten, hoor! Daar komt niets van!’

‘Maar Schaffels-lief, ze houden zoo innig van elkaar, hé!’

‘'t Is wel mogelijk, maar ik d o e 't niet!’

‘Hélène zal er van weg kwijnen!’

‘Kom! kom! Dat gaat zoo gemakkelijk niet!’

‘Ja maar,’ ging mevrouw aarzelend voort, ‘ja maar manlief...’

‘Nu wat dán?’ vroeg hij, begeerig om 't vertrek te verlaten.

‘Hoor eens even!’ zei mevrouw angstig.

Onwillig liep Schaffels naar de kanapé, waarop mevrouw gezeten was, en vroeg vrij norsch: ‘wat dan?’

‘Luister eens aan je oor; ik durf 't je niet hardop te zeggen.’ Schaffels luisterde; hij werd eerst vuurrood, balde toen een oogenblik zijn vuist, liep een paar ma-

len 't vertrek woedend op en neer, en zei eindelijk, terwijl hij plotseling voor haar bleef staan:

‘In 's hemels naam! Dan maar hoe eer hoe beter! Had ik dat ooit van mijn Hélène verwacht. Wel duivels H.C.S.! Moest je dáárvoor uit Indië komen!’

De dikke mevrouw Schaffels, niet gewoon om eenig teeken van gevoeligheid te toonen, kon zich nú toch ook niet bedwingen en hield haar zakdoek voor de oogen. Schaffels stond voor 't raam en trappelde met zijn laarzen, maar zoo de buren aan de overzij een scherp gezigt hebben gehad, moeten ze aan zijn gelaat gedacht hebben, dat mijnheer Lutten op sterven lag.

Zes dagen later ontwaakte Lutten met een gevoel van groote zwakte. Waar was hij? Hij kon zich niets meer herinneren van al hetgeen er voorgevallen was. Een paar minuten daarna viel de doodzwakke man weêr in slaap; nu was hij ook behouden.

Toen droomde hij, en in plaats van verwarde, fantastische beelden, zag hij nu Martha, zijne Martha, duidelijk en helder voor zich. Zij zat in zijn kamer over hem, zoo als ze vroeger gewoon was, en hij speelde met de kleine Martha in den tuin. 't Kindje viel en hij riep ‘Martha’ met een zwakke stem.

‘Roept-ge, meneer?’ vroeg onze wezenlijke Martha met een bevende stem, terwijl haar lief blond kopje zich aan 't gordijn vertoonde.

Hij sloot de oogen weêr, zoo zwak was hij; hij meende te droomen. Toen hij ze weêr opendeed, zag hij op nieuw die zelfde vrouwenfiguur voor zich staan.

‘Droom ik dan? Z i j t -gij 't, Martha?’ vroeg Lutten met een zwakke stem.

‘Ik ben de pleegzuster, mijnheer!’

‘Wat een treffende gelijkenis! Heb ik dan gedroomd of gewaakt? Zijt-gij mijn verloren Martha niet?’

Lutten begon te weenen als een klein kind; hij was te zwak om meer te spreken, en viel op nieuw in slaap.

't Zonnetje daar buiten gluurde door een der ramen en hertooverde iets op de wang der pleegzuster tot een vonkelenden diamant.

Hoofdstuk XXI.

De herkenning tusschen vader en dochter had plaats gehad; de stem des bloeds had gesproken. Terwijl Lutten's krachten allengs toenamen, had hij Martha met hoe langer hoe grooter ontroering, dikwijls uren lang gadegeslagen. Dan had hij soms weêr treurig 't hoofd geschud over zulk een dwaas spel zijner verbeelding. Maar 't hart daar binnen had hem te sterk, te luide geklopt. Al hield die zachte, betooverende verpleegster hem dan ook voor waanzinnig - hij moest en zou spreken, haar zeggen, wat er van binnen bij hem woelde.

Hij had gesproken en haar alles geopenbaard. En ook Martha had hem eveneens haar levensloop in eenige woorden meêgedeeld. Wat er toen voorviel? Een aartsvijand van beiden had in dat heerlijk oogenblik van herkenning en verzoening hun geen kwaad kunnen toewenschen, zoo innig gelukkig waren beiden. Een beeldhouwer, die een ideaal van kinderliefde had willen beitelen, zou dat in deze groep van vader en dochter gevonden hebben.

Buiten dat tweetal wist niemand iets van die herkenning en verzoening dan Martha's tante, aan wie de weêrgevonden dochter dit nooit gedacht, heugelijk nieuws met een paar woorden, doch onder geheimhouding, meêdeelde. Martha had er bij Lutten op aangedrongen, dit nieuws nog vooreerst te zwijgen, omdat zij voorzag dat de mededeeling daarvan bij de familie Schaffels tot een ontploffing aanleiding zou kunnen geven, waartegen Lutten's zwakke toestand niet bestand was.

Ook buitendien gevoelde Martha zich nu als in den hemel; zij had een vader gevonden dien zij kon liefhebben, en die haar steunen en verdedigen zou tegen het harde oordeel der wereld. Als zij aan Herman dacht, liet zij echter treurig 't hoofd zakken. Zij had haar vader van d i e geschiedenis niets verteld. Hoe gaarne ze ook haar gemoed aan zijn hart had willen uitstorten, besefte zij, dat zij hem te groote aandoeningen moest sparen: zij wilde voor hèm leven; h i j moest niet om harentwil blijven.

Martha had dus Lutten in korte trekken haar levensloop verteld, en uit kieschheid slechts even de moeijelijke positie aangestipt, waarin alligt een jong meisje geraakt, dat alleen op de wereld staat. Van hare stille genegenheid voor Herman, noch van hare ontmoeting met van Hoolen en al den nasleep daarvan, had ze gerept.

Intusschen had Lutten zijne physieke krachten allengs teruggewonnen en bleken zijne verstandelijke vermogens oneindig helderder en flinker dan ooit te voren te zijn. Het terugzien van zijn kind op zulk een wonder-

baarlijke wijze, die vond had hem als 't ware nieuw leven geschonken; Martha's trouwe en stille verzorging, zoo verschillend van de luidruchtige en opdringende hartelijkheid der familie Schaffels en van 't geniepig en prikkelend gefluister en aanhitsen van Kils, had hem heilzame rust geschonken en veel goed gedaan.

Toen Lutten dus op zekeren morgen, met een tevredenheid en helderheid in den blik, die niemand hem in de laatste jaren zou hebben toegedacht, tegenover Martha zat, en in de trouwe, sprekende oogen der dochter de moeder weêr voor zich zag, weêrkaatste de spiegel een beeld, dat de binnentredende familie Schaffels verbaasde.

Meneer riep uit, dat hij Lutten nog nooit zoo opgeruimd en levendig gezien had, en zeî lagchend, dat die verpleegster dan ook een drommelsche knappe meid was.

Mevrouw, die ‘met een allerfataalste hoofdpijn’ zich onmiddellijk op een stoel liet zakken, kon evenmin zijn gezond uiterlijk genoeg roemen, en Van Hoolen, die met Hélène gearmd binnenkwam, versterkte 't koor van loftuitingen.

De familie nam om de tafel plaats.

‘Voelt-ge u nu wezenlijk geheel hersteld, oomlief?’ vroeg Hélène, die er zeer betrokken uitzag.

‘Perfect wel, kindlief,’ antwoordde Lutten.

Schaffels woelde met de vingers van zijn linkerhand in 't achterhoofd, alsof 't geen hij zeggen woû, hem moeite kostte. Eindelijk bragt hij er aarzelend uit:

‘We komen u heel wat gewigtigs vertellen, Lutten.’

‘Wat dan, vrind-lief?’ vroeg Lutten belangstellend.

Schaffels keek toen, bedrukt, eerst Martha en daarna Lutten aan, en de eerste, die de pantomime onmiddellijk begreep, had den knop reeds aan de deur om 't vertrek te verlaten. Doch Lutten zeî vastberaden:

‘Hoor eens, jufvrouw Martha kan ik niet missen. Zij blijft dus. In haar stel ik al mijn vertrouwen.’

Schaffels haalde de schouders op, keek vrouw en dochter aan, en zeî toen op een toon, dien men niet van ‘l ' h o m m e d e s e s o e u v r e s ’ verwacht zou hebben:

‘Wij kwamen u zeggen dat Van Hoolen overmorgen met Hélène aanteekent!’

‘Zóó, zóó!!’ zeî Lutten verbaasd, ‘zoo plotseling Ik wist niet eens, dat de jongelui geëngageerd waren. Ik heb 't wel altijd gedacht, maar er toch nooit iets van gehoord.’

‘Wat zal ik je zeggen, Lutten,’ hernam Schaffels, die met den elleboog op de knie geleund, naar 't vloerkleed bleef turen, ‘nood breekt wetten.’

‘Papa! om 's hemels wil!’ riep Hélène smeekend. Toen wendde zij zich tot Lutten, en met 't liefste gezigtje en 't zachtste stemmetje, dat zij ter harer beschikking had, fluisterde zij:

‘Wij hopen, dat u een suikerzoete oom voor ons zult zijn.’

‘Dat wordt een dag van confidentiën,’ zei Lutten, bij zich zelven glimlagchende. ‘Ik heb jelui ook wat meê te deelen.’

De familie was in gespannen verwachting en verspitste zich op de mededeeling van een of ander mild besluit. Juist die opgeruimdheid na de kennisgeving van dat gedwongen huwelijk deed 't ‘knap jongmensch’ en de teleurgestelde Hélène een oogenblik luchtkasteelen bouwen. Van Hoolen beefde van ontroering.

‘Gij weet, Schaffels en Mietje,’ zei Lutten op aangedanen toon, ‘dat ik altijd getreurd heb om 't kind, dat mij eenmaal met geweld ontnomen is; dat ik letterlijk verkwijnde om 't verlies! - Dát kind heb ik weêrgevonden! Het is hier, mijne lieve Martha!’

De diepe teleurstelling van het viertal te schilderen, bij 't vernemen van dit nieuws, is bijna even onmogelijk als straks de ongekende vreugde van 't weêrvinden.

Van Hoolen's tronie veranderde 't meest. Hij vóoral had in de laatste vijf maanden al zijne berekeningen gegrond op den schatrijken, half idioten oom, wiens eenige erfgenaam Hélène immers zoude zijn. Wát was hem Hélène zonder die erfenis? Weg waren zijne luchtkasteelen! Hij zette een gezigt op, alsof hem een vonnis van twintigjarige cellulaire gevangenisstraf werd voorgelezen, en deed hierdoor zijn knutterig rozé-dasje nog meer uitkomen.

Schaffels sloeg van woede met de vuist op tafel; Hélène werd vreesselijk bleek, en mevrouw nam Martha van 't hoofd tot de voeten op, met zulk een kwaadaardig gezigt, dat het arme schepseltje er van beefde.

‘Is dus,’ vroeg Schaffels bits en scherp, ‘jufvrouw Martha Saule, de pianiste, die snoepreisjes met jonge-

heeren gemaakt heeft, j e e i g e n k i n d , Lutten?'

'Mijn kind,' liet Lutten er snel op volgen, 'dat ik morgen voor de wet als 't mijne aanneem.'

'Is 't g e d r a g van die jufvrouw u óók bekend?' ging Schaffels nijdig voort.

'Haar g e d r a g ? Martha's gedrag? -'

Een paar kijvende stemmen in den gang, en een vervaarlijk gebons tegen de deur stoorden 't gesprek. Een oogenblik daarna werd de deur met woest geweld opengesmeten, en stoof Herman Meerkamp binnen, gevolgd door Kils, die hem dit blijkbaar met geweld had willen beletten.

'Laat me los, oom!' riep Herman woedend uit, 'of ik moet -'

'Mijnheer Schaffels!' riep Kils hijgende, 'mijnheer Schaffels! Meerkamp mag immers volstrekt niet worden toegelaten bij meneer! Dat hebt u me toch uitdrukkelijk gezegd!! – Zoo'n indringer! zoo'n verwaande gek!'

'Hier ben ik nu!' riep Meerkamp, 'en een kerel, die me verjaagt! Meneer Lutten, ik ben al menigmaal onbeschoft afgescheept. Ik wilde en moest u zien! Goddank! dat ge beter zijt. Ik ben er innig blijde om! Een handdruk, en ik -'

Plotseling was zijn tong als verlamd: hij ontwaarde Martha achter Lutten's stoel, Martha, die hem met groote oogen aanzag, Martha in d i e kleedij. Hij kon geen woord meer uitbrengen.

Zoo stond hij een paar oogenblikken.

De verwarring, die nu in 't vertrek heerschte, ging alle beschrijving te boven.

Met een geestkracht die niemand bij hem had durven veronderstellen, had Lutten zijn arm om Martha geslagen, die steun bij hem gezocht had tegen den woedenden uitval van Schaffels.

De oudgast, die het fortuin dat hij juist op 't oogenblik zoo behoefde, plotseling zag verzinken, en om die vermetele overrompeling van Meerkamp derhalve des te meer verbolgen was, sprong op om dezen familiaar de deur uit te werpen. Van Hoolen verwenschte zijn dwazen coup en bedacht nu plotseling, welk een geluk hem gewacht had, als hij 't avontuur van dien bewusten avond s e r i e u s had voortgezet. Kils bleef aan de deur staan en trachtte op de gezigten die zulke hevige aandoeningen verrieden, de oorzaak van dat alles te ontcijferen.

Daar kreeg Meerkamp de spraak terug. Vóór hij een woord zei, sprong hij naar de deur, sloot die en duwde Kils, vrij ruw, in 't midden der kamer.

‘Mijnheer Lutten!’ sprak hij met een stem, bevende van aandoening, ‘ik kon daar niet spreken van verbazing en ontroering, toen ik jufvrouw Saule in uw midden zag. Jufvrouw Martha is plotseling uit onze stad verdwenen; haar opregte vrienden hebben haar overal gezocht, maar te vergeefs. Velen hebben haar misschien beschuldigd! Ik zelf, ik beken het, heb haar een oogenblik kunnen verdenken. Door een onbegrijpelijk toeval is mij echter hare volkomen onschuld gebleken. De bewijzen daarvoor, mij door een vriend ter hand ge-

steld, om vroeg of laat diensten te kunnen doen, heb ik sedert eenige weken steeds in mijn portefeuille. Aan geen gezelschap dan het hier aanwezige zou de mededeeling daarvan beter besteed kunnen zijn -'

'Maar beste Meerkamp,' zei Lutten met bevende stem, 'jufvrouw Martha behoeft geen regtvaardiging; zij is -'

'Laat mij voortgaan, mijnheer Lutten,' hernam Meerkamp met vuur, ''t is noodzakelijk. Op zekeren avond is jufvrouw Martha, toen zij van een muziekles kwam, aangerand door een oud heertje, die ongelukkigerwijze twee dokumenten uit zijn zak liet vallen. Deze zijn gevonden en bewaard. Ik zal ze u voorlezen.'

Zenuwachtig tastte hij in zijn zak, zonder de aanwezigen aan te zien, en las toen achter elkaâr de schuldbekentenis en het testament voor.

Bij 't lezen van 't eerste dokument werd van Hoolen zoo rood als zijn das en had hij wel in den grond willen verzinken, hij, de neef van 't kamerlid, die luttele guldens van een bode leende. Schaffels nam met de diepste verontwaardiging zijn schoonzoon van 't hoofd tot de voeten op, de schoonzoon van H.C.S., die geld van een bode leende!!

Hélène bedekte 't gelaat met beide handen. Zij had bijna een Fransch industrieel, bijna een baron kunnen trouwen, en nu - was zij geketend aan zoo'n 'figuur!'

Toen het concept-testament was voorgelezen, keek Lutten zijn huisbewaarder met diep medelijden aan. Kils bleef stijf voor zich kijken. Op eenmaal deed hij

een sprong om de deur uit te komen, maar Herman was vlugger dan hij, draaide den sleutel om en stak dien in zijn zak.

‘Dus,’ ging Herman bevend van ontroering voort, ‘is mijnheer Kils de oorzaak, dat op jufvrouw Saule's goeden naam een vlek geworpen is. Mijn oom, de vrome, heilige man, heeft dien avond een fatsoenlijk meisje zoo alleronbeschoftst bejegend. Zonder dát zou mijnheer van Hoolen nooit gelegenheid gehad hebben, om dat avontuur zoodanig ruchtbaar te maken en te exploiteren, zich omtrent die zaak zóóveel te laten aanleunen, dat alles ten zijnen gunste, maar geheel ten koste van den goeden naam van jufvrouw Saule werd opgenomen. Een ander beoordeele de rol, die mijn oom en mijnheer van Hoolen daarin gespeeld hebben. Dit is echter zeker: jufvrouw Saule heeft haar kroon terug; haar onschuld is bewezen! Is 't niet waar wat ik daar zeg en bewijs, dan zullen mij de twee hier tegenwoordige personen wel tegenspreken.’

‘Arm, arm kind!’ was alles wat Lutten kon uitbrengen, toen Herman met spreken ophield. ‘Hebt ge zooveel moeten verduren; heeft men u zóo belasterd!’

Martha drukte haar vader de hand en verborg 't hoofd aan zijne borst. Lutten kon bijna niet meer spreken. Hij stak Meerkamp stilzwijgend de hand toe, en zeî ontroerd:

‘Dank, beste, goede Meerkamp! Ge zijt een man, een nobele man. Eerst hebt ge 't leven van den vader gered, en nu redt ge de eer - van 't kind!’

‘Van 't kind?’ riep Meerkamp verward: ‘Van 't kind?’

‘Martha is mijn dochter, Meerkamp,’ zei Lutten kalm.

‘Goddank!’ riep Herman, terwijl hem de tranen uit de oogen sprongen, ‘dan heeft ze een steun gevonden.’

De familie Schaffels was intusschen opgestaan. H.C.S. begreep dat zijn rijk hier voortaan uit was. Het doel, waarmee hij den band tusschen zijn vrouw en Lutten steeds had trachten aan te knoopen, was totaal mislukt: Lutten had nu een eigen kind gevonden. Wat zou hij nog verder in dit verwenschte huis doen? Eerst had hij er beleedigingen van een huisbewaarder moeten verduren; nu van een schoolvos, een klarinettist aan de opera!

‘Kom vrouw,’ zei Schaffels woedend, ‘'t wordt me hier al te benaauwd! 't lijkt wel een drama! Daar heeft H.C.S. te grooten naam voor gemaakt, om hier nog als figurant in zoo'n stuk te spelen.

‘Ik groet-je, meneer Lutten! veel geluk met dat dochtertje!’

Zoo droop 't viertal af, nadat Herman de deur weêr had ontsloten. Kils had 't meest van allen geschrikt bij 't vernemen dat Martha de dochter was van Lutten, het kind dat hij met voordacht verwijderd had. Stil en ongemerkt sloop hij de familie Schaffels achterna, en kwam beneden bij zijn vrouw aan als een bevende kat, die zoo even uit het water is gehaald.

Doch Lutten, Martha, noch Meerkamp hadden iets bespeurd van 't vertrek dier menschen. Vol van al 't beleefde en vernomene kon Herman zich niet verzadi-

gen aan 't aanschouwen van die groep van vader en dochter. Eindelijk moest hij zich losrukken uit de zoete droomerijen, die een oogenblik zijn geest bezig hielden. Hij drukte mijnheer Lutten 's hand, nam aangedaan Martha's fijn handje aan, dat ze hem toestak, en verliet insgelijks 't vertrek.

Bij Herman's thuiskomst was zijn gemoed zoo vol van hetgeen hij had bijgewoond, dat hij zijn moeder alles van het begin tot het eind vertelde. De goede vrouw, die juist de soep stond af te schuimen, liet van verbazing bijna de spaan uit de handen vallen.

‘En nu is me dat schepseltje op eenmaal schatrijk geworden!’ Dat was 't resultaat harer overpeinzing. ‘Nu is Martha rijk, voornaam, en toch is 't het regte niet. Jongen! zou-je wel gelooven, dat je vader haar niet getrouwd had; alleen omdat ze toch geen eigenlijk echt kind is?’

‘'t Zou mogelijk kunnen zijn, moeder,’ hernam Meerkamp, ‘maar in mijn oog zou dat een misplaatst gevoel van kieschheid zijn. Ik voor mij -’

‘Zou-jij haar vragen?’ viel ze hem levendig in de rede.

‘Nu niet, omdat zij rijk is; wél indien zij nog arm was.’

‘En je moeder dan? Zoudt-ge je moeder niet raadplegen?’

‘Neen moeder, omdat ik mijn eigen weg toch zou volgen, en raadplegen dán overtollig is.’

‘Jongenlief, hoor dat nog eens van mij: de ongerepte naam van een meisje is 't mooiste kleinood, dat ze u ten huwelijk kan meêbrengen. Al heeft ze ook schatten en haar naam is bevlekt, dan is de man te beklagen die haar trouwt.’

Herman antwoordde niet veel meer. Bij zijn moeder waren nu eenmaal die kleingeestige begrippen ingeworteld; hij kon die er niet uit krijgen.

Zijn moeder had echter nog zoo gaauw den moed niet opgegeven. Zij moest en zou hem tot de overtuiging brengen, dat hij een ondankbare jongen was, wanneer hij ooit iemand anders trouwde dan een meisje, dat in alle opzigten háár aanstond.

‘Zoudt ge zoo ondankbaar zijn, Herman, van een meisje te trouwen, dat je moeder niet kon liefhebben? Jongenlief, jongenlief!’ Hier kwam zij in een phase van teêrgevoeligheid, ofschoon van het pathetische veel verloren ging, door dat zij met het afschuimen der soep voortging.

‘Moeder, moeder!’ hernam Meerkamp, ongeduldig op den grond trappende, ‘laten we toch geen woorden hebben over iets dat niet gebeuren zal of kan. Ik zal de dochter van den schatrijken Lutten niet vragen. Ik had met een hart vol liefde jufvrouw Saule, de belasterde pianiste, mijn hand en steun kunnen aanbieden, maar de schatrijke dame niet!’

‘En je moeder dan, jongen?’

‘Mijn moeder?!’ riep Herman driftig en tot het uiterste gebragt, ‘mijn moeder? maar mijn hemel! ik

kan mijn moeder toch niet trouwen! mijn moeder zou de eereplaats aan mijn bruiloft hebben gehad; meer had ik niet kunnen doen!'

Herman liep de deur uit, ging weêr dolen in bosch en duin, kwam thuis, kon niet eten en zocht te vergeefs verstrooijing.

Toen hij 's avonds laat thuis kwam, overhandigde zijn moeder hem een briefje, dat slechts deze woorden bevatte:

'Kom morgen om tien uur stellig bij ons. Martha.'

Tusschen hoop en vrees geslingerd bragt Herman een bangen nacht door.

Des morgens was hij voor dag en dauw op, had geen rust, en kon zich beroemen, reeds de gansche stad in alle rigtingen doorkruist te hebben, toen hij met een bevend hart bij mijnheer Lutten aanbelde.

Jufvrouw Kils deed hem met een betraand gezigt open, want haar man had den vorigen avond ten negen uur 't huis verlaten en was nog niet teruggekeerd. Herman was echter in geen stemming om zich bijzonder te bekommeren om 't lot van Kils, dien hij tot in 't diepste van zijn ziel verachtte.

Jufvrouw Kils diende hem aan, en Herman werd in dezelfde kamer gelaten, die Hélène en Henri, als hun salon in spe, op smaakvolle wijze hadden doen meubeleren.

Doch Herman had geen oog voor al die weelde. In overspannen toestand bleef hij aan de tafel staan, totdat een zijdeur geopend werd en Martha alleen binnentrad. Zij was niet meer in de kleedij van pleegzus-

ter, maar in een eenvoudig zwart toilet, dat de weelde harer blonde lokken en de blankheid van haar schoonen hals nog verhoogde.

Zij liep hem te gemoet, stak hem beide handen toe, en zeî zacht en stil:

‘Ik heb u begrepen, Herman. Uw daad van gisteren en uw blik heeft me alles gezegd. Ik begrijp, dat gij Martha Saule uw hand zoudt hebben aangeboden, maar jufvrouw Lutten niet. Daarom doe ik 't. Ik vraag u; ik bied u mijn hand aan! Gij hebt altijd de emancipatie der vrouw gepredikt; welnu, pluk dan de vruchten van uw leering, meneer!’

Herman wist niet meer waar hij was. Er toog een wolk over zijn gelaat en hij vreesde neêr te slaan. Doch toen hij Martha's gevoelvol oog zag, dat zoo innig en teer op hem was gerigt, drukte hij hare hand, sloeg zijn arm om haar ranke leest en mompelde: ‘voor eeuwig de uwe!’

Drie maanden later had Herman Meerkamp niet alleen de meeste bezwaren zijner moeder tegen dit huwelijk overwonnen, maar prijkte zelfs op den linkerdeurpost van 't prachtig huis een bordje, waarop te lezen stond: ‘Mr. H. Meerkamp, advocaat.’ Martha en Herman woonden bij den heer Lutten, die zich ontzaggelijk gelukkig gevoelde. Herman's moeder bleef in haar gewone ‘gedoe,’ zooals zij 't noemde. Van hare kinderen afhankelijk

worden, dat deed zij niet, beweerde de originele vrouw. Zij had veel plezier van haar ‘jongen,’ maar - als trouwen in 't spel kwam, waren ze allen 't zelfde: dan lieten ze hun moeder zitten.

H.C.S. was met vrouw, dochter en schoonzoon naar Indië vertrokken. Hij liet een aantal schulden achter en moest nu ginds weêr op nieuw aan 't werk gaan, om voor de tweede maal rijk te worden.

Martha's tante bleef op haar hofje wonen, maar kwam nu en dan logeren, en klaagde voortdurend over rheumatiek en andere kwalen, waarmeê oude vrijsters bij voorbaat bedeeld schijnen te worden.

Van Kils werden twee dagen na zijn spoorloos verdwijnen, de hoed en jas aan den zoom van een rivier gevonden. Dit bragt menigeen op 't denkbeeld van een zelfmoord. Doch later bleek, dat hij met een jong meisje, dat ook aan zijn vrome oefeningen deelnam, te Rotterdam plaats genomen had naar Noord-Amerika, en dat hij ginds als voorganger eener gemeente onbetaalbare diensten bewees.

De jonge baron van Haasteren vertoonde zich spoedig in de niet zeer bevallige uniform van koloniaal, en verliet weldra 't vaderland, om met een mengelmoes van verloopen jongelui, fortuinzoekers, arme drommels en vreemdelingen, in onze koloniën een nieuw, maar minder gemakkelijk leven te beginnen.